

บทที่ 1
กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

บทที่ 1

กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

ประเทศไทยดำเนินการปฏิรูปการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษามาอย่างต่อเนื่อง องค์ประกอบที่สำคัญยิ่งประการหนึ่งของการปฏิรูปการศึกษาคือ การพัฒนาหลักสูตรให้มีความเหมาะสมสอดคล้องกับบริบททางสังคม เพราะหลักสูตรเป็นแนวทางจัดประสบการณ์การเรียนรู้ อย่างมีระบบและขั้นตอนอย่างเป็นเอกภาพเชิงนโยบาย มีการกลั่นกรองแนวคิดการพัฒนาผู้เรียนให้ เก่ง ดี และมีความสุข หลักสูตรที่ใช้สำหรับการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานทั้งระบบในขณะนี้คือ หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2551 ซึ่งได้กำหนดให้กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเป็นส่วนหนึ่ง ของหลักสูตร โดยมีจุดมุ่งหมายให้ผู้เรียนเจริญงอกงามเต็มตามศักยภาพควบคู่กับความสามารถทาง วิชาการ กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในยุคปัจจุบัน ที่เยาวชนไทยอ่อนด้อยด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์และมีสิ่งแวดล้อมที่ยั่วยุ ขัดขวางต่อการ พัฒนาตนเองให้เติบโตเป็นทรัพยากรบุคคลที่มีศักยภาพในการพัฒนาประเทศ เพื่อให้บรรลุ จุดมุ่งหมายดังกล่าว การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพจึงเป็นหน้าที่อันสำคัญยิ่งของครูและ บุคลากรที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย รายละเอียดของกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนนำเสนอได้ดังนี้

ความหมายของกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนกำหนดไว้ในโครงสร้างของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 นักวิชาการทั่วไปจึงมักนิยมนำคำนิยามความหมายของกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนของ กระทรวงศึกษาธิการเป็นหลัก นำเสนอได้ดังนี้

กระทรวงศึกษาธิการ (2551, หน้า 16) กล่าวว่า กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนคือ กิจกรรมที่มุ่งให้ ผู้เรียนได้พัฒนาตนเองตามศักยภาพ พัฒนาอย่างรอบด้านเพื่อความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม เสริมสร้างให้เป็นผู้มีศีลธรรม จริยธรรม มีระเบียบวินัย ปลูกฝังและ สร้างจิตสำนึกของการทำประโยชน์เพื่อสังคม สามารถจัดการตนเองได้ และอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมี ความสุข

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2556, หน้า 1) อธิบายว่ากิจกรรมพัฒนา ผู้เรียนเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ที่ช่วยให้ผู้เรียน ได้นำองค์ความรู้ ทักษะ จากการเรียนรู้และประสบการณ์ของผู้เรียนมาปฏิบัติกิจกรรมพัฒนาตนเอง เพื่อเป็นคนดีมีคุณธรรมจริยธรรม มีวินัยและมีจิตสำนึกสาธารณะที่ดีงาม เป็นคนมีปัญญาในการใช้

ทักษะชีวิต การคิด การสื่อสาร การแก้ปัญหาและการใช้เทคโนโลยี และเป็นคนมีความสุขในการดำเนินชีวิตอย่างพอเพียงโดยอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างสร้างสรรค์

นอกจากนี้ นักวิชาการการศึกษาได้กล่าวถึงกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนไว้อย่างน่าสนใจ เช่น

พิสมัย หาญสมบัติ (2554, หน้า 170) ได้อธิบายว่ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียนหมายถึง กิจกรรมที่มีกระบวนการพัฒนาความสามารถของผู้เรียนตามศักยภาพ โดยพัฒนาทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ให้สามารถเข้าใจตนเอง ความรู้ ความถนัด สนใจ สามารถปรับตนเองเข้ากับผู้อื่น สังคม และประเทศชาติและดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข

จากการนำเสนอความหมายของกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนข้างต้น สรุปได้ว่า กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน หมายถึง กิจกรรมหรือประสบการณ์ที่จัดขึ้นเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เจริญงอกงามเต็มตามศักยภาพแห่งตนโดยเน้นการบูรณาการคุณลักษณะอันพึงประสงค์ให้เป็นมนุษย์แบบองค์รวม สอดคล้องตามพัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา โดยคำนึงถึงจุดเน้นวิสัยทัศน์ พันธกิจของสถานศึกษาและสภาพสังคม การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนมีเป้าหมายและการดำเนินการที่ชัดเจน ใช้เทคนิควิธีการจัดกิจกรรมที่หลากหลายตอบสนองความต้องการของผู้เรียนและบริบทของสังคม ยึดหลักการจัดกิจกรรมตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551

บุคคลทั่วไปอาจเข้าใจว่ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 เท่านั้น หรืออาจสรุปได้ว่าเป็นกิจกรรมที่จัดสำหรับการศึกษาขั้นพื้นฐานเท่านั้น แต่แท้จริงแล้วผู้เขียนคิดเห็นว่ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นกับผู้เรียนทุกระดับ ไม่ว่าจะเป็นการศึกษาปฐมวัย อุดมศึกษา หรือการศึกษาผู้ใหญ่ เพราะกิจกรรมผู้เรียนมุ่งเน้นพัฒนาผู้เรียนให้เจริญงอกงาม ดังนั้น กิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อพัฒนาผู้เรียนในระดับการศึกษาปฐมวัย อุดมศึกษา และการศึกษาผู้ใหญ่ก็จัดเป็นกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

จุดมุ่งหมายของกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 กำหนดจุดมุ่งหมายของการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนดังนี้

1. เพื่อพัฒนาองค์รวมของความเป็นมนุษย์ให้ครบทุกด้าน ทั้งร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม
2. เพื่อพัฒนาความสามารถของตนเองตามศักยภาพ โดยมุ่งเน้นเพิ่มเติมจากกิจกรรมที่ได้จัดให้ผู้เรียนเรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่ม

3. เพื่อให้ผู้เรียนเข้าร่วมและปฏิบัติกิจกรรมที่เลือกตามความถนัดและความสนใจของตนเอง

4. เพื่อให้ผู้เรียนรู้จักตนเองและสังคมเพื่อให้สามารถดำรงตนอยู่ในสังคมได้ ท่ามกลางสภาพปัญหาต่างๆ ที่ซับซ้อนของสังคม

จากจุดมุ่งหมายของกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน 4 ประการ ผู้เขียนเห็นว่ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียนนั้น หากพิจารณาตามภาระงานทางการศึกษาในยุคปัจจุบันจะเป็นการปฏิบัติงานใน 3 ด้านสำคัญคือ

1) **การป้องกันปัญหา** เป็นการจัดกิจกรรมเพื่อดูแลผู้เรียนให้รู้เท่าทันตนเองและสภาพปัญหาต่างๆ ของสังคมทั้งที่ใกล้ตัวและไกลตัว เพื่อให้ผู้เรียนสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมีสติไม่มีพฤติกรรมเสี่ยงต่อปัญหาต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นกับตนเองและผู้อื่น ตัวอย่างกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่ป้องกันปัญหาตามระดับชั้น เช่น ระดับปฐมวัยอาจจัดกิจกรรมเพื่อป้องกันโรคระบาด พฤติกรรมก้าวร้าว อุบัติเหตุ การเลียนแบบพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม เป็นต้น ระดับประถมศึกษาอาจจัดกิจกรรมเพื่อป้องกันโรคติดต่อ การขาดสารอาหาร เป็นต้น ระดับมัธยมศึกษาอาจจัดกิจกรรมเพื่อป้องกันยาเสพติด การมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร ค่านิยมด้านวัตถุนิยม เป็นต้น และระดับอุดมศึกษาอาจจัดกิจกรรมเพื่อป้องกันการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควร โรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ พฤติกรรมซึมเศร้า และพฤติกรรมเสี่ยงต่างๆ เป็นต้น

2) **การแก้ไขปัญหา** เป็นการจัดกิจกรรมเพื่อแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนแล้ว เพราะในชีวิตประจำวันผู้เรียนอาจประสบปัญหาต่างๆ หลายด้าน ผู้เรียนจึงควรได้รับการดูแลช่วยเหลือจากครู เพื่อให้ผู้เรียนสามารถคิดแก้ไขปัญหาคูแลสภาพจิตใจตนเองให้ผ่านพ้นปัญหาและเกิดภูมิคุ้มกันทางจิตใจที่เข้มแข็ง การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อการแก้ไขปัญหาก็มีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อผู้เรียนที่กำลังประสบปัญหา กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนในด้านนี้ส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องเกี่ยวกับปัญหาการเรียน เช่น การขาดความรับผิดชอบต่อการส่งงาน ผลการเรียนต่ำ สมาธิสั้น ปัญหาครอบครัว เช่น ครอบครัวแตกแยก เศรษฐกิจของครอบครัว ปัญหาพฤติกรรม เช่น อยู่ไม่นิ่ง ก้าวร้าว ลักขโมย ความแปรปรวนทางจิต ทะเลาะวิวาท การตั้งครรภ์ขณะเรียน โรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ ออกหัก การคบเพื่อน เป็นต้น

3) **การส่งเสริมและพัฒนา** กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนประเภทนี้เป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อช่วยให้ผู้เรียนมีความเจริญงอกงาม ได้รับสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อชีวิต ส่วนใหญ่แล้วสถานศึกษาทุกแห่งจะมุ่งเน้นการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนลักษณะนี้ เนื่องจากการจัดให้กับผู้เรียนทั่วไป ซึ่งเป็นผู้เรียนกลุ่มใหญ่ในสถานศึกษา กิจกรรมไม่ยุ่งยากซับซ้อน สามารถร่วมกิจกรรมได้ทุกฝ่าย ตัวอย่างกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนประเภทนี้ เช่น การพัฒนานุคลิกภาพ คุณธรรมจริยธรรม ความมีระเบียบวินัย

ความรับผิดชอบ การฝึกสติ สมาธิ กิจกรรมส่งเสริมประชาธิปไตย กิจกรรมส่งเสริมแนวคิด/ปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียง รวมทั้งการเสริมสร้างศักยภาพการเรียนรู้แก่ผู้เรียน เป็นต้น

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนมีจุดมุ่งหมายที่ครอบคลุมการพัฒนาผู้เรียน ให้เจริญงอกงามเต็มตามศักยภาพในทุกด้าน

เป้าหมายของกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

ไพฑูรย์ สินลารัตน์ และคณะ (2549, หน้า 1) กล่าวว่า การจัดการศึกษาของประเทศมีเป้าหมายสำคัญคือ การพัฒนาทรัพยากรบุคคลทุกระดับอายุให้เป็นบุคคลที่มีศักยภาพในตนเองอย่างไม่มีที่สิ้นสุด คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนจึงเป็นสิ่งสำคัญที่นักการศึกษาต้องจัดไว้เป็นประเด็นชัดเจนตั้งแต่เบื้องต้น กระทรวงศึกษาธิการกำหนดเป้าหมายกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อมุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนรู้จักและเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น มีวุฒิภาวะทางอารมณ์ มีกระบวนการคิด มีทักษะในการดำเนินชีวิตอย่างเหมาะสมและมีความสุข มีจิตสำนึกในความรับผิดชอบต่อตนเอง ครอบครัว สังคม และประเทศชาติ โดยสรุปเป้าหมายในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนไว้ 6 ประการดังนี้ (กรมวิชาการ, 2546, หน้า 3)

1. ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ที่หลากหลาย เกิดความรู้ ความชำนาญด้านวิชาการ วิชาชีพ และเทคโนโลยี
2. ผู้เรียนเห็นคุณค่าขององค์ความรู้ต่างๆ และสามารถนำความรู้และประสบการณ์ไปใช้ในการพัฒนาตนเองและประกอบอาชีพสุจริต
3. ผู้เรียนรู้จักและเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น มีวุฒิภาวะทางอารมณ์ มีกระบวนการคิด มีทักษะในการดำเนินชีวิตอย่างเหมาะสมและมีความสุข
4. ผู้เรียนค้นพบและพัฒนาศักยภาพของตนเอง มองเห็นช่องทางในการสร้างงานอาชีพในอนาคตได้เหมาะสมกับตนเอง
5. ผู้เรียนพัฒนาบุคลิกภาพ เจตคติ ค่านิยมที่ดีในการดำเนินชีวิต เสริมสร้างคุณธรรม และจริยธรรม
6. มีจิตสำนึกในความรับผิดชอบต่อตนเอง ครอบครัว สังคม และประเทศชาติ ตลอดจนความเป็นระเบียบ มีวินัย คุณธรรม และจริยธรรม

จากการนำเสนอเป้าหมายกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนข้างต้น สรุปได้ว่า เป้าหมายของกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเป็นการมุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้พัฒนาคุณภาพชีวิตและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ อันได้แก่ การรู้จักยอมรับตนเองและผู้อื่น การเห็นคุณค่าของชีวิต การพัฒนาตนเองด้านความถนัด ความสามารถพิเศษ บุคลิกภาพ เจตคติ ค่านิยม ศีลธรรม การอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมอย่างมี

ความสุข ผ่านมวลประสบการณ์กิจกรรมต่างๆ ที่สถานศึกษาจัดให้ ดังนั้น กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนจึงมีประโยชน์และคุณค่าต่อผู้เรียน

หลักการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ได้กำหนดให้สถานศึกษาจัดโครงสร้างหลักสูตร วิธีการสอน และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนให้มีความหลากหลายเหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและบริบทของสังคม ทำให้การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนมีความยืดหยุ่นคล่องตัวต่อการบริหารจัดการมากขึ้น การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนมีหลักการสำคัญดังนี้

1. กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนควรมีหลักประชาธิปไตย กล่าวคือ ผู้เรียนทุกคนเป็นสมาชิกของสถานศึกษา ดังนั้น ผู้เรียนมีหน้าที่สิทธิอันชอบธรรมที่จะเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ของสถานศึกษาอย่างเสรี ตามความถนัด และความสนใจของแต่ละคน

2. การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนมีการวางแผน กำหนดขอบข่าย วัตถุประสงค์ แนวปฏิบัติ ให้ชัดเจนเพื่อสะดวกต่อการปฏิบัติและประเมินผล ดังนั้น จึงควรกำหนดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนไว้ในตารางเวลาเรียน และปฏิทินการปฏิบัติงานของสถานศึกษา

3. การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนต้องมุ่งเน้นที่ผู้เรียนเป็นสำคัญ จึงควรจัดกิจกรรมที่ตอบสนองความต้องการของผู้เรียนและสังคมอย่างแท้จริง โดยบูรณาการเข้ากับชีวิตจริงเพื่อเป็นประสบการณ์ตรง เน้นผู้เรียนเป็นผู้ดำเนินการหลัก เกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้เรียน

4. การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนควรจัดให้เหมาะสมกับบริบทต่างๆ เช่น วัสดุทัศน พันธกิจของสถานศึกษา จำนวนผู้เรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมและจำนวนครูที่ดูแล ช่วงเวลา สถานที่ วัสดุอุปกรณ์ เป็นต้น

5. การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนควรได้รับความร่วมมือและการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่าย ทั้งครู ผู้บริหาร ผู้เรียน บุคลากรในสถานศึกษา ชุมชน และผู้ปกครอง บุคคลทุกฝ่ายต้องตระหนักถึงความสำคัญและประโยชน์ของกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนอย่างแท้จริง

6. การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนต้องมีการประเมินผลอย่างจริงจังต่อเนื่อง ด้วยวิธีการที่หลากหลาย สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีคุณภาพ นำผลมาวิเคราะห์ เพื่อนำไปใช้ในการพัฒนากระบวนการจัดกิจกรรมให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

จากการนำเสนอหลักการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนข้างต้นจะพบว่า การจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและเกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้เรียน ทั้งเน้นการบูรณาการสู่ชีวิตจริงและการมีส่วนร่วมคือหลักการสำคัญของการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

ประเภทของกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

นักวิชาการอาจแบ่งประเภทกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามจุดมุ่งหมายหรือลักษณะของกิจกรรมได้หลายประเภท เช่น กิจกรรมร่วมหลักสูตร กิจกรรมเสริมประสบการณ์ เป็นต้น อย่างไรก็ตามโดยทั่วไปมักแบ่งลักษณะประเภทของกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเป็น 3 ประเภทตามโครงสร้างหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551, หน้า 16) ดังนี้

1. กิจกรรมแนะแนว

เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียนให้รู้จักตนเอง รู้รักษ์สิ่งแวดล้อม สามารถคิดตัดสินใจ คิดแก้ปัญหา กำหนดเป้าหมาย วางแผนชีวิตทั้งด้านการเรียน และอาชีพ สามารถปรับตนได้อย่างเหมาะสม นอกจากนี้ ยังช่วยให้ครูรู้จักและเข้าใจผู้เรียน ทั้งยังเป็นกิจกรรมที่ช่วยเหลือและให้การปรึกษาแก่ผู้ปกครองในการมีส่วนร่วมพัฒนาผู้เรียน ทั้งนี้ จะได้นำเสนอเนื้อหาโดยละเอียดในบทต่อไป

2. กิจกรรมผู้เรียน

เป็นกิจกรรมที่มุ่งพัฒนาวิถีชีวิตประชาธิปไตย ความมีระเบียบวินัย ความเป็นผู้นำ ผู้ตามที่ดี ความรับผิดชอบ การทำงานร่วมกัน การรู้จักแก้ปัญหา การตัดสินใจที่เหมาะสม มีเหตุผล การช่วยเหลือแบ่งปันกัน เอื้ออาทร และสมานฉันท์ โดยจัดให้สอดคล้องกับความสามารถ ความถนัด และความสนใจของผู้เรียน ให้ได้ปฏิบัติด้วยตนเองในทุกขั้นตอน ได้แก่ การศึกษาวิเคราะห์ วางแผน ปฏิบัติตามแผน ประเมินและปรับปรุงการทำงาน เน้นการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มตามความเหมาะสมและสอดคล้องกับวุฒิภาวะของผู้เรียน บริบทของสถานศึกษาและท้องถิ่น กิจกรรมผู้เรียนประกอบด้วย

2.1 กิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี ยุวกาชาด ผู้บำเพ็ญประโยชน์ และรักษาดินแดน เป็นกิจกรรมที่พัฒนาผู้เรียนให้เติบโตเต็มตามศักยภาพเพื่อเป็นพลเมืองดีของชาติ โดยมุ่งเน้นปลูกฝังความเป็นระเบียบวินัย ซื่อสัตย์สุจริต มีความสามัคคี อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้และบำเพ็ญประโยชน์เพื่อส่วนรวม

2.2 กิจกรรมชุมนุม ชมรม เป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อสนองความสนใจของผู้เรียน พัฒนาศักยภาพการเรียนรู้ ทักษะ ความสามารถพิเศษ ที่นำไปสู่ความเป็นเลิศในด้านต่างๆ

นอกจากนี้ สถานศึกษาต้องจัดกิจกรรม เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีลักษณะนิสัยและคุณลักษณะอันพึงประสงค์สนองนโยบายของรัฐ

3. กิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์

เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ต่อสังคม ชุมชน และท้องถิ่นตามความสนใจในลักษณะอาสาสมัคร เพื่อแสดงถึงความดีงาม ความรับผิดชอบ ความเสียสละ ต่อสังคม มีจิตสาธารณะ เช่น กิจกรรมสร้างสรรค์สังคม กิจกรรมอาสาพัฒนาต่างๆ

โครงสร้างของเวลาเรียนกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ต่างจากหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 คือ ได้กำหนดจำนวนชั่วโมงจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนไว้แน่นอน กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่กำหนดไว้ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ปีละ 120 ชั่วโมง และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 จำนวน 360 ชั่วโมงนั้น เป็นเวลาสำหรับปฏิบัติกิจกรรมแนะแนว และกิจกรรมนักเรียนหรืออาจกล่าวโดยสรุปก็คือจัดกิจกรรมแนะแนว 1 ชั่วโมง และกิจกรรมนักเรียน 2 ชั่วโมง (ลูกเสือ ยุวกาชาด และกิจกรรมชุมนุม) ในส่วนกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ให้สถานศึกษาจัดสรรเวลาให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติกิจกรรม ดังนี้

ระดับประถมศึกษา (ป.1 - 6)   รวม 6 ปี   จำนวน 60 ชั่วโมง

ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (ม.1 - 3)   รวม 3 ปี   จำนวน 45 ชั่วโมง

ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.4 - 6)   รวม 3 ปี   จำนวน 60 ชั่วโมง

จากประสบการณ์ศึกษาดูงานและการนิเทศศึกษาศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของผู้เขียนพบว่า สถานศึกษาที่ดำเนินการสอนระดับประถมศึกษา จะให้ความสำคัญต่อโครงสร้างเวลาเรียนของกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนประเภทลูกเสือ ยุวกาชาด และกิจกรรมชุมนุมตามความถนัดสนใจของผู้เรียนมากกว่ากิจกรรมแนะแนว เนื่องจากขาดแคลนครูแนะแนวโดยตรง ผู้บริหารมักมอบหมายให้ครูที่ปรึกษารับผิดชอบชั่วโมงกิจกรรมแนะแนว

สำหรับสถานศึกษาที่ดำเนินการสอนระดับมัธยมศึกษาส่วนใหญ่จะกำหนดเวลาจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนอย่างน้อย 4 ชั่วโมง คือ กิจกรรมแนะแนว กิจกรรมลูกเสือ ยุวกาชาดในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นหรือกิจกรรมรักษาดินแดนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย และกิจกรรมชุมนุมตามความถนัดสนใจของผู้เรียน สถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาจะให้ความสำคัญกับกิจกรรมแนะแนวมาก และเพิ่มกิจกรรมที่ส่งเสริมคุณธรรม คุณลักษณะอันพึงประสงค์ รวมถึงการรักและ

ผูกพันกับสถานศึกษาเช่น โรงเรียนหอวัง กทม. กำหนดชั่วโมงจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนไว้ 5 ชั่วโมง ประกอบด้วย กิจกรรมแนะแนว 1 ชั่วโมง กิจกรรมลูกเสือ ยุวกาชาด ผู้บำเพ็ญประโยชน์ 1 ชั่วโมง และกิจกรรมตามความถนัดสนใจของผู้เรียน 3 ชั่วโมง (กิจกรรมชุมนุม กิจกรรมรักการอ่าน และกิจกรรมคนดีศรีหอวัง) โรงเรียนวัด โนนทัยพายัพ เชียงใหม่ กำหนดชั่วโมงจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนไว้ 4 ชั่วโมงประกอบด้วย กิจกรรมแนะแนว 1 ชั่วโมง กิจกรรมลูกเสือ ยุวกาชาด 1 ชั่วโมง และกิจกรรมตามความถนัดสนใจของผู้เรียน 2 ชั่วโมง (กิจกรรมชุมนุม และกิจกรรมจริยธรรม)

ส่วนระดับอุดมศึกษานั้นจะไม่ปรากฏโครงสร้างชั่วโมงเรียนของกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนไว้ชัดเจน เพราะส่วนใหญ่การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนมักจะจัดในลักษณะกิจกรรมเสริมหลักสูตร ประเภทโครงการ การอบรม การสัมมนา เป็นต้น ยกเว้นสถานศึกษาบางแห่งอาจจัดช่วงเวลาที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เข้าร่วมกิจกรรมสะดวกขึ้น เช่น มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม กำหนดชั่วโมงเรียนในวันพุธเวลา 14.00 - 16.30 น. เป็นช่วงเวลาให้นักศึกษาเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ของมหาวิทยาลัย

จากการนำเสนอแนวคิดข้างต้นสรุปได้ว่า สถานศึกษาส่วนใหญ่มักกำหนดโครงสร้างของเวลาจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนไว้ประมาณอย่างน้อย 3 ชั่วโมงต่อสัปดาห์

การบริหารจัดการกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนควรจัดขึ้นตามความพร้อมของสถานศึกษา ความต้องการของผู้เรียน และสอดคล้องกับบริบทของชุมชน โดยเน้นความหลากหลายทั้งรูปแบบและวิธีการ เน้นการปฏิบัติจริงเป็นหมู่คณะสัมพันธ์กับชีวิตของผู้เรียน รวมทั้งมีการตรวจสอบประเมินผลในสภาพจริง การบริหารจัดการกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนจึงมีขั้นตอนการดำเนินการที่สำคัญ 7 ประการตามแนวคิดของกระทรวงศึกษาธิการ ดังนี้ (นิตยา มูลสาร, 2549, หน้า 20)

1) ประชุมชี้แจงคณะครู ผู้เรียน ผู้ปกครองเพื่อสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2) ศึกษาวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย คุณลักษณะที่พึงประสงค์ โครงสร้างหลักสูตรของสถานศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาผู้เรียน เพื่อเป็นข้อมูลในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนให้สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา

3) สำรวจข้อมูล ความพร้อมของสถานศึกษา ชุมชน และท้องถิ่น สภาพปัญหา ความต้องการของผู้เรียน เพื่อเป็นข้อมูลในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนให้สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา

4) ร่วมกันวางแผนระหว่างคณะครู ผู้เรียน และผู้เกี่ยวข้อง โดยนำข้อมูลจากข้อ 2 และ 3 มาจัดทำแผนงาน โครงการปฏิทินปฏิบัติงานกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน กำหนดบทบาทของผู้บริหาร สถานศึกษา หัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ครูที่ปรึกษา ผู้เรียน ผู้ปกครองและชุมชน เพื่อให้กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนมีประสิทธิภาพ

5) ปฏิบัติกิจกรรมตามแผนงาน โครงการกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่กำหนดไว้

6) กำหนดการประเมินและเกณฑ์การประเมินผล การผ่านกิจกรรมแต่ละภาคเรียนและชั้นปี ให้เป็นไปตามสถานศึกษากำหนด ทั้งมีการนิเทศ ติดตาม และประเมินผลอย่างเป็นระบบเชิงรูปธรรม

7) สรุป รายงานผลการปฏิบัติงาน

จากการนำเสนอแนวคิดการบริหารจัดการกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนทั้ง 7 ประการ ของกระทรวงศึกษาธิการ ได้มีการตรวจสอบการปฏิบัติงานเชิงรูปธรรมบ้างแล้วเช่น กรองแก้ว จันทร์เกตุ (2548) ศึกษาสภาพปัญหาการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน โรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดปทุมธานีพบว่า ประเด็นที่ประสบปัญหาคือ กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ไม่สอดคล้องกับวิสัยทัศน์พันธกิจของโรงเรียน การจัดกลุ่มผู้เรียน ไม่สอดคล้องกับหลักการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน โรงเรียนขาดแคลนเครื่องมือที่มีคุณภาพในการประเมินผลกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน วรรณภู สิทธิฤทธิ์ (2550) ได้ศึกษาสภาพการบริหารจัดการกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลำปางเขต 1 พบว่า การบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนในภาพรวมอยู่ในระดับมาก สภาพปัญหาการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่สำคัญคือ ผู้เรียนและผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนงานกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนน้อย บุคลากรไม่เห็นความสำคัญของการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน การจัดเวทีแสดงผลงานกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนมีน้อย ขาดการนิเทศติดตามผลประเมินผลอย่างต่อเนื่องและไม่เป็นระบบ ไตรภพ ดาพัพพันธ์ (2553) ได้ศึกษาปัญหาการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนของโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดสระแก้วพบว่า กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่ประสบปัญหามากที่สุดคือ กิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี ยุวกาชาด รองลงมาคือกิจกรรมแนะแนว โดยครูที่มีประสบการณ์สอนน้อยกว่า 5 ปี มีปัญหาการจัดกิจกรรมแนะแนวมากที่สุด ฉัฐชยา ฐานิสร์ (2553) ได้ศึกษาสภาพการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนของสถานศึกษาในจังหวัดสงขลาพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จมีความหลากหลายแตกต่างกันออกไปตามบริบทของสถานศึกษา โดยปัญหาที่ส่งผลต่อการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ได้แก่ งบประมาณ เป็นต้น และฉัตรวลัย ทรงความเจริญ (2553) ได้ศึกษาสภาพการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรีพบว่า มีปัญหาในระดับปานกลาง โดยครูที่มีประสบการณ์การทำงานแตกต่างกัน และสถานศึกษาที่มีขนาดแตกต่างกันมีปัญหาการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนแตกต่างกัน

ในจังหวัดนครปฐม รั้งสรรค์ จารุรักษ์ (2548) ได้ศึกษาเจตคติของครูเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนพบว่า ครูมีเจตคติที่ดี เห็นคุณค่ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียนและคิดเห็นว่าการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนอยู่ในระดับมาก ส่วนลัดดาวรรณ วันอววงษ์ (2548) ได้ศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนเกี่ยวกับกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนพบว่า นักเรียนส่วนใหญ่เห็นคุณค่าของกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน โดยคิดว่ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านการพัฒนาการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคม การพัฒนาการทำงานการดำเนินชีวิต และด้านการพัฒนาตนเองอยู่ในระดับมาก จากผลการศึกษาเกี่ยวกับการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนนั้น พบว่า ส่วนใหญ่นักวิชาการและผู้เรียนเห็นคุณค่าความสำคัญของกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน แต่ยังมีปัญหาหลักคือเรื่องการประเมินผลและการมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

นอกจากนี้ ฉันทนา กล่อมจิต และคณะ (2549, หน้า 77 - 88) ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับปัญหาการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่มีประสิทธิภาพพบว่า ปัญหาการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเกิดจากครูขาดองค์ความรู้ ไม่เข้าใจวิธีการจัด และขาดประสบการณ์จัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน โรงเรียนไม่ได้ให้ความสำคัญทั้งที่เป็นโครงสร้างของหลักสูตร ขาดการประเมินผล ทำให้การพัฒนาผู้เรียนไม่เกิดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ดังนั้นรูปแบบการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่มีประสิทธิภาพควรประกอบด้วย 5 ประการ ดังนี้

1) การวางแผนการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนจะต้องเกิดจากการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย มีขั้นตอน การสำรวจความต้องการการจัดกิจกรรม การประชุมร่วมกัน กำหนดปฏิทินปฏิบัติงาน การมอบหมายความรับผิดชอบ และการกำหนดผลลัพธ์ที่คาดหวังไว้อย่างชัดเจน

2) การบริหารจัดการต้องเชื่อมโยงจากการมีส่วนร่วมในการวางแผน การเขียนแผน/โครงการ การจัดทำเอกสารหรือคู่มือการดำเนินการ มีการติดตามดำเนินการตามแผนที่กำหนด

3) การประเมินผลต้องเริ่มจากการวางแผน การกำหนดตัวชี้วัด การเข้าร่วมกิจกรรม คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน เกณฑ์การผ่านกิจกรรมอย่างน้อยร้อยละ 70 ขึ้นไป มีการนำผลการประเมินไปใช้ปรับปรุงพัฒนางาน และการพัฒนาตัวผู้เรียน รวมทั้งมีการประเมินผลความพึงพอใจของผู้ที่เกี่ยวข้อง

4) ปัจจัยเกื้อหนุนที่เพิ่มประสิทธิภาพของการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ได้แก่ การจัดบรรยากาศและแหล่งการเรียนรู้ การจัดตารางเวลาอย่างเหมาะสม การจัดงบประมาณและการสนับสนุนงบประมาณจากทุกภาคส่วน การให้การปรึกษาและสนับสนุนกำลังใจจากผู้บริหารและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง

5) การพัฒนาตนเองของครูต้องมีคุณลักษณะของการอุทิศเวลาและการปฏิบัติหน้าที่เต็มกำลัง ความสามารถ ความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่น สามารถถ่ายทอดแลกเปลี่ยนความรู้ทาง

วิชาชีพได้ มีความรู้เท่าทันและปรับตัวตามแนวทางการปฏิรูปทางการศึกษา ที่สำคัญครูต้องรู้จักตนเองและยอมรับตนเองได้

จากการนำเสนอสาระเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนข้างต้น สามารถสรุปการบริหารจัดการกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนออกเป็น 3 ขั้นตอนสำคัญ ดังนี้

ขั้นที่ 1 การเตรียมความพร้อม สถานศึกษาต้องดำเนินการเตรียมการวางแผนเพื่อให้มีความพร้อม ซึ่งจะส่งผลให้การจัดกิจกรรมทุกประเภทดำเนินไปสู่เป้าหมาย ทั้งนี้ อาจนำเสนอเป็นแนวทางปฏิบัติได้ดังนี้

1) การเตรียมความพร้อมด้านบุคลากร มีการกำหนดคณะกรรมการดำเนินการรับผิดชอบหลักและคณะกรรมการร่วมโดยยึดหลักการมีส่วนร่วม ปกติคณะกรรมการดำเนินการรับผิดชอบหลักจะเป็นกลุ่มบุคคลที่ร่วมกันผลักดัน วางแผน กำหนดนโยบายการปฏิบัติงาน และการประเมินผล ซึ่งอาจเรียกว่า บุคลากรหลัก (key man) ดังนั้น บุคคลกลุ่มนี้มักจะประกอบด้วยผู้บริหาร หัวหน้าหน่วยงาน หัวหน้าฝ่าย และผู้รับผิดชอบภาพรวมของกิจกรรมทั้งหมด ส่วนคณะกรรมการร่วมจะเป็นกลุ่มบุคคลที่ให้การสนับสนุนหรือปฏิบัติงานทั่วไป เช่น ครูที่ปรึกษา ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง สถานศึกษาต้องประชุมวางแผนกำหนดแผนปฏิบัติงาน กำหนดและชี้แจงบทบาทหน้าที่ของแต่ละฝ่ายให้ชัดเจน การเตรียมความพร้อมด้านบุคลากรยังหมายรวมถึงการมีอัตรากำลังของบุคลากรที่จะปฏิบัติงานอย่างเพียงพอ ซึ่งอาจจะเป็นแผนการขออัตรากำลังเพิ่มเติมอีกด้วย

2) กำหนดแผนพัฒนาผู้เรียน วัตถุประสงค์ และผลลัพธ์คุณลักษณะอันพึงประสงค์ในภาพรวม กรณีของมหาวิทยาลัยจะกำหนดภาพรวมว่าภายหลังจากสำเร็จการศึกษาไปแล้วจะมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์เช่นไร ดังนั้น การพัฒนานักศึกษาในแต่ละชั้นปีควรดำเนินการอย่างไร ส่วนสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานก็ควรกำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในภาพรวมโดยอาศัยกรอบคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 และประเด็นย่อยรายปี ซึ่งการกำหนดแผนพัฒนาผู้เรียนนี้ควรคำนึงถึงวิสัยทัศน์ พันธกิจ ความพร้อมของสถานศึกษา ร่วมกับบริบทของสังคม ท้องถิ่น ชุมชน ความต้องการของผู้เรียน เพื่อให้แผนพัฒนาผู้เรียนครอบคลุมและมีประสิทธิภาพสูงสุด แผนพัฒนาผู้เรียนดังกล่าวควรมีการนำเสนอต่อบุคคลที่เกี่ยวข้องและนักวิชาการ เพื่อทำการวิพากษ์วิจารณ์ แก้ไขปรับปรุงให้สมบูรณ์มากที่สุด ทั้งนี้ ควรกำหนดผู้รับผิดชอบหลักเพื่อสะดวกต่อการบริหารจัดการไว้ด้วย

3) การเตรียมงบประมาณ เมื่อกำหนดแผนพัฒนาผู้เรียนแล้วจะทำให้มองเห็นแนวทางการพัฒนาผู้เรียนซึ่งจะเกี่ยวข้องกับงบประมาณ เพื่อให้การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ จึงควรมีการเตรียมความพร้อมด้านงบประมาณด้วย ดังนั้น สถานศึกษาควรที่จะมีการ

เตรียมความพร้อมด้านงบประมาณไว้ เพราะกิจกรรมต่างๆ ต้องใช้วัสดุอุปกรณ์ ตลอดจนค่าใช้จ่ายอื่นๆ ตามความจำเป็น

4) การเตรียมความพร้อมด้านอาคารสถานที่ วัสดุอุปกรณ์ และแหล่งการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนให้มีประสิทธิภาพนั้น ความพร้อมด้านอาคารสถานที่ วัสดุอุปกรณ์ และแหล่งการเรียนรู้ก็เป็นปัจจัยสำคัญที่จะสนับสนุนการจัดกิจกรรม การจัดเตรียมความพร้อมด้านวัสดุอุปกรณ์ และแหล่งการเรียนรู้นั้นจะต้องจัดให้เหมาะสมกับลักษณะและประเภทของกิจกรรม จำนวนผู้เรียน โดยอาจจัดทำบัญชีการใช้/คงเหลือ อาคารสถานที่ วัสดุอุปกรณ์ และแหล่งการเรียนรู้ เพื่อให้สามารถใช้ทรัพยากรร่วมกันให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ทุกฝ่าย เพราะสภาพการณ์จริงสถานศึกษาส่วนใหญ่มีข้อจำกัดเรื่องอาคารสถานที่ วัสดุอุปกรณ์ บางครั้งอาจต้องใช้แหล่งการเรียนรู้ภายนอกสถานศึกษาร่วมด้วย สถานศึกษาจึงต้องมีแผนงานความจำเป็น/ต้องการอาคารสถานที่ วัสดุอุปกรณ์ เพื่อจะได้ดำเนินการติดต่อประสานงานไว้ล่วงหน้า

5) การจัดกลุ่มผู้เรียนเพื่อเข้าร่วมกิจกรรมสามารถดำเนินการได้หลายลักษณะ โดยอาจพิจารณาตามความเหมาะสมดังนี้

5.1) การจัดกลุ่มตามระดับชั้น การจัดกลุ่มประเภทนี้จะทำให้ผู้เรียนที่มีวัยใกล้เคียงกัน ทั้งสะดวกต่อการบริหารจัดการ

5.2) การจัดกลุ่มตามกิจกรรมและแบ่งกลุ่มย่อยตามความรู้ ความสามารถผู้เรียน โดยแบ่งออกเป็น 3 กลุ่มคือ กลุ่มระดับพื้นฐาน กลุ่มระดับกลาง และกลุ่มระดับสูง

5.3) การจัดกลุ่มโดยมีเด็กทุกระดับชั้นอยู่ในกลุ่มเดียวกันหรือที่เรียกว่าคละกลุ่มผู้เรียน กิจกรรมที่จัดลักษณะนี้สามารถฝึกคุณลักษณะที่พึงประสงค์ต่างๆ เช่น ความเอื้อเฟื้อ ความมีระเบียบวินัย การอยู่ร่วมกัน การช่วยเหลือกัน

การจัดกลุ่มสามารถยืดหยุ่นหมุนเวียนไปได้ตามความเหมาะสมแล้วแต่กิจกรรม โดยคำนึงถึงประโยชน์ของผู้ร่วมกิจกรรมเป็นสำคัญ

6) การจัดเวลา การใช้เวลาในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนสามารถจัดได้ในหลายลักษณะดังนี้

6.1) จัดกิจกรรมโดยใช้เวลาในหลักสูตรตามที่กำหนดไว้ในแต่ละสถานศึกษา การจัดเวลาประเภทนี้จะปรากฏในตารางเรียนตารางสอนชัดเจน

6.2) จัดกิจกรรมโดยใช้เวลาในช่วงเปิดเรียน โดยไม่ใช้เวลาในหลักสูตร เช่น ตอนเช้า ตอนพักกลางวัน ตอนเลิกเรียน วันหยุด เป็นต้น

6.3) จัดกิจกรรมโดยใช้เวลาตามช่วงเวลาที่เหมาะสม โดยจัดเป็นโครงการระยะสั้นหรือโครงการต่อเนื่องตลอดปี

ทั้งนี้การใช้เวลาจัดกิจกรรมควรให้สอดคล้องสัมพันธ์กับกิจกรรมการเรียนการสอนในหลักสูตรและการนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน

ขั้นที่ 2 การปฏิบัติกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่ส่งผลให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และมีประสบการณ์หลากหลาย สามารถผลักดันศักยภาพ ความสามารถพิเศษที่แท้จริงของผู้เรียนให้ปรากฏออกมาได้ สร้างความภูมิใจ เห็นคุณค่าตนเอง และสร้างจิตสำนึกที่ดีต้องเป็นกิจกรรมที่มีคุณค่าต่อผู้เรียนคือ สนองความสนใจ ความถนัด ความสามารถ และความต้องการของแต่ละบุคคล มีแนวคิดหลักดังนี้

- 1) เป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ทุกคนปฏิบัติกิจกรรมตามความถนัดและความสนใจ
- 2) เป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนเป็นผู้ปฏิบัติจริงร่วมกันเป็นหมู่คณะ โดยเน้นกระบวนการกลุ่ม
- 3) เป็นกิจกรรมบูรณาการที่นำความรู้หรือวิชาการในห้องเรียนมาสู่การปฏิบัติที่ค้นพบองค์ความรู้ใหม่ทั้งในงานเชิงทักษะ งานศิลปะ งานอาชีพ และการพัฒนาคุณภาพชีวิต
- 4) เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างบ้าน วัด สถานศึกษา ชุมชนและส่งเสริมภูมิปัญญาไทย
- 5) เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมความเป็นผู้นำ ผู้ตามที่ดี การพัฒนาศักยภาพ เพื่อนำไปสู่การค้นพบความถนัดและความต้องการของตนเอง

ขั้นที่ 3 การประเมินผล กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเป็นกิจกรรมที่สถานศึกษาต้องจัดให้ผู้เรียนในทุกระดับชั้นการศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาความสามารถตนเองตามศักยภาพแห่งตน ทั้งนี้ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนประการสำคัญคือ การประเมินผลจากผลการวิจัยเกี่ยวกับการประเมินผลกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน พบว่า ขาดการประเมินผลอย่างจริงจัง ดังนั้น หากเราต้องการให้กิจกรรมประสบความสำเร็จ การประเมินผลกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนจึงเป็นสิ่งที่ควรใส่ใจและปฏิบัติอย่างจริงจัง การประเมินกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ต้องประเมินเป็นรายกิจกรรม กำหนดให้ครูผู้รับผิดชอบควบคุมดูแลการปฏิบัติกิจกรรมและมีหน้าที่ประเมินผลกิจกรรมผู้เรียนที่ปฏิบัติกิจกรรมนั้นๆ วิธีการประเมินกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนให้ดำเนินการ ดังนี้

- 1) แฉ่งจุดประสงค์ของกิจกรรม วิธีการประเมิน เกณฑ์การผ่านจุดประสงค์ของกิจกรรม และเกณฑ์การตัดสินกิจกรรมให้ผู้เรียนทราบก่อนจัดกิจกรรม
- 2) ให้ประเมินผลการปฏิบัติกิจกรรมตามจุดประสงค์ของกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง จาก การปฏิบัติกิจกรรมแต่ละครั้ง บันทึกสะสมผลการประเมินเพื่อร่วมกันตัดสินการผ่านจุดประสงค์ของกิจกรรม

3) ประเมินผลการปฏิบัติกิจกรรมด้วยวิธีการที่หลากหลาย เน้นวิธีการประเมินตามสภาพจริงจากผลงานและพฤติกรรมการปฏิบัติกิจกรรมของผู้เรียน

4) บันทึกเวลาเข้าร่วมกิจกรรมของผู้เรียน เพื่อใช้ตัดสินการผ่านกิจกรรม

เกณฑ์การตัดสินกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเป็นไปตามที่สถานศึกษากำหนด เช่น ผู้เรียนต้องผ่านจุดประสงค์แต่ละกิจกรรมในทุกกิจกรรม ผู้เรียนต้องมีเวลาเข้าร่วมกิจกรรมไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 ของเวลาเรียนทั้งหมดของทุกกิจกรรม ผู้เรียนต้องได้ผลการประเมินการปฏิบัติกิจกรรมทุกกิจกรรมที่เข้าร่วมในระดับผลการประเมิน “ผ่าน” การตัดสินผลการปฏิบัติกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนแต่ละกิจกรรมทำการตัดสินผ่านจุดประสงค์รายข้อ จากการรวมคะแนน การประเมินกิจกรรมต้องได้คะแนนการประเมินไม่น้อยกว่าร้อยละ 60 เกณฑ์การผ่านจุดประสงค์รวมของกิจกรรมต้องมีจุดประสงค์ที่ผ่านการประเมินไม่ต่ำกว่าร้อยละ 75 ของจำนวนจุดประสงค์รายข้อของกิจกรรมนั้น ตัดสินเวลาการเข้าร่วมการปฏิบัติกิจกรรม ร้อยละ 80 ของเวลาเรียน สรุปผลการประเมินจากเกณฑ์การผ่านจุดประสงค์ และเกณฑ์การผ่านเวลาการปฏิบัติกิจกรรมร่วมกัน ตัดสินให้ผู้เรียนที่ผ่านการประเมินครบทั้ง 2 เกณฑ์ ผ่านกิจกรรมหรือ “ผ” และให้ผู้เรียนที่ประเมินผ่านไม่ครบทั้ง 2 เกณฑ์หรือไม่ผ่านทั้ง 2 เกณฑ์เป็นผู้ไม่ผ่านการประเมินกิจกรรมให้ได้ “มผ”

การประเมินผลกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

การประเมินผลกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตาม โครงสร้างหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 กำหนดไว้คือ ผ่าน “ผ” กับ ไม่ผ่าน “มผ” ดังปรากฏในรายงานผลการเรียน เพื่อให้เกิดความเข้าใจเกี่ยวกับการประเมินผลกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน จึงนำเสนอรายละเอียดเกี่ยวกับการประเมินผลกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนดังนี้

1. เอกสารประเมินผลตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

การประเมินผลกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเป็นส่วนหนึ่งของการประเมินการเรียนรู้ของผู้เรียน ดังนั้น ก่อนที่ครูจะทำการประเมินผลกิจกรรมผู้เรียน ครูควรมีความรู้เกี่ยวกับเอกสารประเมินผลตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานหรือที่ชั้รหัดเรียกว่า “ปพ.” ซึ่งแบ่งเป็น 2 กลุ่มคือ (อาภรณ์ ใจเที่ยง, 2552, หน้า 183)

1.1 เอกสารหลักฐานการศึกษาที่ควบคุมและบังคับ ได้แก่

1.1.1 ระเบียบแสดงผลการเรียนรู้ (transcript) ใช้รหัสย่อว่า ปพ.1 เป็นเอกสารบันทึกผลการเรียนของผู้เรียนตามกลุ่มสาระการเรียนรู้และกิจกรรมต่างๆ

1.1.2 หลักฐานแสดงวุฒิการศึกษา (ประกาศนียบัตร) ใช้รหัสย่อว่า ปพ.2 เป็นเอกสารที่สถานศึกษาออกให้แก่ผู้สำเร็จการศึกษาเพื่อเป็นการรับรองวุฒิการศึกษา

1.1.3 แบบรายงานผู้สำเร็จการศึกษา ใช้รหัสย่อว่า ปพ.3 เป็นแบบบันทึกรายงานรายชื่อและข้อมูลของผู้สำเร็จการศึกษาตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน

1.2 เอกสารหลักฐานการศึกษาที่สถานศึกษาดำเนินการเอง ได้แก่

1.2.1 แบบแสดงผลการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ใช้รหัสย่อว่า ปพ.4 เป็นเอกสารรายงานพัฒนาการทางด้านคุณลักษณะของผู้เรียนเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์อื่นๆ ที่สถานศึกษากำหนดขึ้นเพื่อพัฒนาผู้เรียนเป็นพิเศษ

1.2.2 เอกสารบันทึกผลการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ใช้รหัสย่อว่า ปพ.5 เป็นเอกสารสำหรับผู้สอน ใช้บันทึกเวลาเรียน ข้อมูลผลการวัดและประเมินผลการเรียน และข้อมูลการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนแต่ละคนที่เรียนในห้องหรือกลุ่มเดียวกัน

1.2.3 เอกสารรายงานผลการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนรายบุคคล ใช้รหัสย่อว่า ปพ.6 เป็นเอกสารสำหรับบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับผลการเรียน พัฒนาการในด้านต่างๆ และข้อมูลอื่นๆ ของผู้เรียน ทั้งที่สถานศึกษาและที่บ้านเพื่อใช้สื่อสารระหว่างสถานศึกษากับผู้ปกครองของผู้เรียนให้รับทราบและเกิดความเข้าใจในตัวผู้เรียนร่วมกัน

1.2.4 ใบรับรองผลการศึกษา ใช้รหัสย่อว่า ปพ.7 เป็นเอกสารที่สถานศึกษาออกให้กับผู้เรียนเป็นการเฉพาะกิจเพื่อรับรองสถานภาพทางการเรียนชั่วคราว

1.2.5 เอกสารระเบียบวาระประชุม ใช้รหัสย่อว่า ปพ.8 เป็นเอกสารสำหรับบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับพัฒนาการและผลงานด้านต่างๆ ของผู้เรียนทั้งที่สถานศึกษาและที่บ้าน เพื่อประโยชน์ในการแนะแนวผู้เรียนในทุกๆ ด้าน

1.2.6 สมุดบันทึกผลการเรียนรู้ ใช้รหัสย่อว่า ปพ.9 เป็นเอกสารสำหรับบันทึกรายงาน รายวิชาต่างๆ ที่ผู้เรียนจะต้องเรียนตามโครงสร้างหลักสูตรของสถานศึกษา พร้อมด้วยผลการประเมินผลการเรียนของแต่ละรายวิชา

จากการนำเสนอเอกสารประเมินผลตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานข้างต้น เอกสารที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนคือ

1) ปพ.1 ระเบียบแสดงผลการเรียนรู้ ผลการประเมินกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนจะปรากฏในเอกสารฉบับนี้ว่าผ่านหรือไม่ ซึ่งเป็นการสรุปการประเมินผลกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนขั้นสุดท้าย

2) ปพ.4 แบบแสดงผลการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์

3) ปพ.5 เอกสารบันทึกผลการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน

4) ปพ.6 เอกสารรายงานผลการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนรายบุคคล

2. แนวดำเนินการประเมินกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

กรมวิชาการ (2546, หน้า 12 – 13) ได้เสนอแนวทางการประเมินผลกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนแก่สถานศึกษาเพื่อเป็นแนวปฏิบัติสำหรับการประเมินกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ดังนี้

2.1 การประเมินกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนรายกิจกรรม ผู้รับผิดชอบกิจกรรมประเมินการปฏิบัติกิจกรรมของผู้เรียนตามจุดประสงค์ของแต่ละกิจกรรม โดยประเมินจากพฤติกรรมการปฏิบัติกิจกรรมและผลการปฏิบัติกิจกรรมที่หลากหลาย ด้วยวิธีการที่หลากหลายตามสภาพจริง ผู้รับผิดชอบกิจกรรมตรวจสอบเวลาเข้าร่วมกิจกรรมของผู้เรียนว่าเป็นไปตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนดไว้หรือไม่ ในกรณีที่มีกิจกรรมใดต้องใช้เวลาปฏิบัติตลอดปี เมื่อสิ้นภาคเรียนแรก ผู้รับผิดชอบกิจกรรมควรจัดให้มีการประเมินการปฏิบัติกิจกรรมของผู้เรียนระยะหนึ่งก่อน เพื่อการปรับปรุงแก้ไขหรือส่งเสริมการปฏิบัติกิจกรรมของผู้เรียนให้เป็นอย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพ และรายงานผลการประเมินให้ผู้ปกครองทราบ โดยทำการประเมินตามจุดประสงค์สำคัญของกิจกรรมและนำผลการประเมินนั้นไปรวมกับผลการประเมินการรวมกิจกรรมในภาคเรียนที่สอง เพื่อตัดสินการประเมินการผ่านจุดประสงค์สำคัญของกิจกรรมเมื่อสิ้นสุดปีการศึกษา (สิ้นสุดกิจกรรม) ตัดสินให้ผู้เรียนที่ผ่านจุดประสงค์สำคัญของกิจกรรมและมีเวลาเข้าร่วมกิจกรรมครบตามเกณฑ์ให้เป็นผู้ผ่านการประเมินผลการรวมกิจกรรม ผู้เรียนที่มีผลการประเมินบกพร่องในเกณฑ์ใดเกณฑ์หนึ่งหรือทั้งสองเกณฑ์จะเป็นผู้ไม่ผ่านการประเมินผลการรวมกิจกรรม จะต้องซ่อมเสริมข้อบกพร่องให้ผ่านเกณฑ์ก่อนจึงจะได้รับการตัดสินให้ผ่านกิจกรรม

2.2 การประเมินกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนผ่านระดับชั้น เป็นการประเมินผลการผ่านกิจกรรมตลอดระดับชั้นของผู้เรียนแต่ละคนในระดับมัธยมศึกษา เพื่อนำผลไปพิจารณาตัดสินการผ่านระดับชั้น โดยมีขั้นตอนการปฏิบัติดังนี้

2.2.1 กำหนดให้มีผู้รับผิดชอบในการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนของผู้เรียนทุกคนตลอดระดับชั้น

2.2.2 ผู้รับผิดชอบสรุปและประเมินผลการเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเป็นรายบุคคลตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด

2.2.3 นำเสนอผลการประเมินต่อคณะกรรมการบริหารหลักสูตรและคณะกรรมการวิชาการเพื่อให้ความเห็นชอบ

2.2.4 เสนอผู้บริหารสถานศึกษาพิจารณาตัดสินและอนุมัติผลการประเมินกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนผ่านระดับชั้น

2.3 การตัดสินใจเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาการของผู้เรียนตามมาตรฐานการเรียนรู้ของกลุ่มสาระการเรียนรู้ให้ครบถ้วนสมบูรณ์ยิ่งขึ้น และเป็นเงื่อนไขสำคัญอีกประการหนึ่งของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ผู้เรียนทุกคนจะต้องเข้าร่วมกิจกรรมให้ครบถ้วนและผ่านการประเมินตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนดจึงจะได้รับการพิจารณาตัดสินให้ผ่านระดับชั้น การประเมินกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนมีแนวทางในการดำเนินการ ดังนี้

2.3.1 ผู้รับผิดชอบกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนแต่ละกิจกรรมและผู้เกี่ยวข้องดำเนินการประเมินการเข้าร่วมกิจกรรมของผู้เรียนตามจุดประสงค์ของกิจกรรมอย่างต่อเนื่องตลอดช่วงเวลาของการจัดกิจกรรม โดยรวบรวมจากบันทึกการเข้าร่วมกิจกรรมและผลการประเมินกิจกรรมและตัดสินผลการเข้าร่วมกิจกรรมเมื่อสิ้นสุดระยะเวลาปฏิบัติกิจกรรม

2.3.2 การตัดสินผลการเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนให้ประเมินและตัดสินเป็นรายกิจกรรม โดยพิจารณาจากผลการประเมินตามจุดประสงค์สำคัญของกิจกรรมกับเวลาที่เข้าร่วมกิจกรรมแล้วตัดสินตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด

2.3.3 การแจ้งผลการประเมิน การประเมินให้ระดับผลการเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนให้เป็นไปตามแนวทางที่สถานศึกษากำหนด เมื่อได้ระดับผลการเข้าร่วมกิจกรรมแต่ละกิจกรรมแล้ว ควรแจ้งให้ผู้เรียนทราบโดยเร็วและให้ผู้เรียนที่ไม่ผ่านเกณฑ์การประเมินทำการซ่อมเสริมให้ผ่านทุกๆ กิจกรรม ในขณะที่เดียวกันให้แจ้งผลการประเมินให้งานทะเบียนของสถานศึกษาบันทึกผลการเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนของผู้เรียนแต่ละคนรวบรวมไว้เป็นหลักฐาน

2.3.4 การสรุปผลการประเมินผ่านช่วงชั้น เมื่อจบช่วงชั้นนายทะเบียนจะรวบรวมผลการเข้าร่วมกิจกรรมของผู้เรียนแต่ละคนตลอดช่วงชั้น ผู้เรียนที่มีผลการประเมินการเข้าร่วมกิจกรรมได้ครบตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด จะได้รับการพิจารณาให้ผ่านช่วงชั้นร่วมกับเกณฑ์มาตรฐาน การผ่านช่วงชั้นอื่นๆ ผู้เรียนที่มีผลการเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนไม่ครบตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนดจะต้องเข้าร่วมกิจกรรมผู้เรียนต่อไปให้ครบตามเกณฑ์จึงจะได้รับการพิจารณาให้ผ่านช่วงชั้น

3. เทคนิควิธีการประเมินผลกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนนั้นต้องจัดให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ และพันธกิจของสถานศึกษา ความต้องการของผู้เรียน รวมทั้งต้องมีวัตถุประสงค์และแนวทางดำเนินการที่ชัดเจน เพื่อให้สะดวกต่อการประเมินผล ในที่นี้จะนำเสนอเทคนิควิธีการประเมินผลกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ดังนี้

3.1 การกำหนดระยะเวลาและจำนวนครั้งของการเข้าร่วมกิจกรรม กรณีที่สถานศึกษา จัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเสริมหลักสูตรภายนอกชั้นเรียน โดยกำหนดระยะเวลาจัดกิจกรรม ติดต่อกันเป็นเวลานาน เช่น จัดทุกช่วงเย็นวันพุธ เวลา 15.30 – 16.30 น. เป็นเวลา 10 สัปดาห์ เป็นต้น ผู้รับผิดชอบกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนอาจกำหนดวิธีการประเมิน โดยใช้การกำหนดระยะเวลาและ จำนวนครั้งของการเข้าร่วมกิจกรรมไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 หรือเข้าร่วมกิจกรรมไม่น้อยกว่า 8 ครั้ง ก็สามารถทำได้ อย่างไรก็ตาม หากสถานศึกษาจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่มีระยะเวลาสั้น เช่น จัดกิจกรรมเพียงวันเดียว หรือจัดกิจกรรมในช่วงโมงเรียนที่มีการตรวจสอบการเข้าเรียนอยู่แล้ว อาจไม่จำเป็นต้องนำเรื่องการกำหนดระยะเวลาและจำนวนครั้งของการเข้าร่วมกิจกรรมมาเกี่ยวข้อง

3.2 การทดสอบ กรณีที่สถานศึกษาจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่มีลักษณะกิจกรรมการ ให้ความรู้/วิชาการ เช่น อบรมภาษาอังกฤษ หรือการฝึกปฏิบัติเพื่อเพิ่มทักษะ ผู้รับผิดชอบกิจกรรม ควรทดสอบความรู้หรือทักษะการปฏิบัติ เพื่อตรวจสอบว่าการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนบรรลุ วัตถุประสงค์หรือไม่ ส่วนใหญ่การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนมักไม่นิยมทดสอบความรู้ เพราะ หลักการของกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนคือ การมุ่งพัฒนาผู้เรียนเต็มตามศักยภาพอยู่แล้ว

3.3 การสังเกตพฤติกรรม วิธีการนี้ได้รับความนิยมในการประเมินผลกิจกรรมพัฒนา ผู้เรียนมากที่สุด เนื่องจากการสังเกตพฤติกรรม ทำได้ไม่ยุ่งยากและสามารถตรวจสอบพฤติกรรม ของผู้เรียนในด้านต่างๆ เช่น ความสนใจ เจตคติ ความรับผิดชอบ การสังเกตจึงเป็นวิธีการประเมิน ที่สามารถกำหนดประเด็นการประเมินให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนได้ อย่างไรก็ตาม เพื่อประสิทธิภาพของการประเมินผล การสังเกตพฤติกรรมควรมีความชัดเจนและ เทียบตรง เพื่อให้สามารถตรวจสอบพฤติกรรมได้จริง

3.4 การใช้แบบสอบถาม การใช้แบบสอบถามในการประเมินผลกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เป็นอีกวิธีการหนึ่งที่สถานศึกษาส่วนใหญ่นิยมใช้ เพราะการใช้แบบสอบถามจะเป็นการประเมิน ความรู้สึก ความคิดเห็น และความพึงพอใจของผู้เรียนและบุคคลที่เกี่ยวข้องได้เป็นอย่างดี ประเด็นที่ มักใช้ในการประเมิน ได้แก่ ความพร้อมของการจัดกิจกรรม อาคารสถานที่ ความสะดวกสบาย การมีส่วนร่วม เป็นต้น

3.5 การสัมภาษณ์ การประเมินผลกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้วยการสัมภาษณ์นั้นมักจะใช้ ในกรณีเด็กชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 2 เพราะผู้เรียนไม่สามารถอธิบายผลการประเมินด้วยตัวอักษรได้ หรือไม่เช่นนั้นก็เป็นวิธีการประเมินผลการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนในเชิงลึกที่ต้องการข้อมูลอย่าง ละเอียด ในความเป็นจริงสถานศึกษามักไม่ค่อยใช้การประเมินผลกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้วยการ สัมภาษณ์ เนื่องจากมีความยุ่งยากและใช้เวลามาก การประเมินผลกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนโดยวิธีการ สัมภาษณ์จะนำมาใช้เมื่อต้องการข้อมูลเชิงลึกและมักจะเป็นการสุ่มถามเพียงบางคนเท่านั้น

3.6 การเขียนบันทึกการเรียนรู้หรือการรายงานตนเอง การประเมินผลกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้วยวิธีการนี้เป็นการให้ผู้เรียนเขียนรายงานความรู้สึก ความคิดเห็น ข้อคิด สิ่งที่ได้เรียนรู้จากการเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน โดยผู้รับผิดชอบกิจกรรมอาจกำหนดโครงสร้างหรือประเด็นการเขียนให้แก่ผู้เรียนหรือไม่ก็ได้ จากประสบการณ์ตรงในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ผู้เขียนคิดเห็นว่าวิธีการประเมินผลกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้วยวิธีการเขียนบันทึกการเรียนรู้หรือการรายงานตนเอง มีประสิทธิภาพสูงที่สุด เพราะได้ตรวจสอบความคิดเห็นและความรู้สึกของผู้เรียน แต่ประเด็นสำคัญของการประเมินผลด้วยวิธีการนี้ก็คือ ต้องให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าว่าการเขียนบันทึกการเรียนรู้หรือการรายงานตนเอง มีความสำคัญและไว้วางใจผู้สอนว่าเมื่อเขียนบันทึกการเรียนรู้หรือการรายงานตนเองไปแล้วจะไม่มีผลต่อผู้เรียนทางลบ เพื่อให้ผู้เรียนเขียนอย่างตรงไปตรงมา ทำให้ได้ข้อมูลที่มีประโยชน์สูงสุด

อย่างไรก็ตาม วิธีการประเมินผลกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่มีประสิทธิภาพมากที่สุดก็คือ การบูรณาการวิธีการประเมินเข้าไว้ด้วยกัน แต่ไม่ควรใช้การประเมินทุกวิธีเพราะเป็นการซ้ำซ้อน สิ้นเปลืองและผู้เรียนอาจเกิดความเบื่อหน่ายได้

ส่วนการประเมินกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนในระดับอุดมศึกษาก็อาจนำวิธีการดังกล่าวข้างต้นไปใช้ได้ สำหรับสถาบันอุดมศึกษามักใช้วิธีการกำหนดระยะเวลาและจำนวนครั้งการเข้าร่วมกิจกรรมเป็นหลัก เพื่อฝึกความรับผิดชอบและความมีวินัยของนิสิตนักศึกษา ตัวอย่างเช่น มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์กำหนดให้นิสิตเข้าร่วมกิจกรรมไม่น้อยกว่า 100 ชั่วโมง โดยใช้เป็นรายงานแสดงผลการเข้าร่วมกิจกรรม (transcript) มหาวิทยาลัยหอการค้าไทยกำหนดให้นักศึกษาที่จะสำเร็จการศึกษาต้องเข้าร่วมกิจกรรมไม่น้อยกว่า 8 กิจกรรม ซึ่งเป็นกิจกรรมบังคับของคณะที่นักศึกษาสังกัดจัด 4 กิจกรรม และอีก 4 กิจกรรมที่มหาวิทยาลัยจัด โดยนับเป็นจำนวนชั่วโมงการเข้าร่วมกิจกรรม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐมกำหนดให้นักศึกษาต้องเข้าร่วมกิจกรรมบังคับและเลือกในแต่ละชั้นปีตาม โครงสร้างของสมุดกิจกรรมมหาวิทยาลัย

ตัวอย่างการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

ผู้เขียนได้ศึกษางานวิจัยเกี่ยวกับกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนภายหลังการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 จนถึง พ.ศ. 2555 พบว่า มีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนจำนวนมาก แต่มักไม่ได้ทำการวิจัยในชื่อกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน โดยภาพรวม แต่จะดำเนินการในรูปของกิจกรรมย่อย เช่น กิจกรรมแนะแนว โครงการช่วยเหลือผู้เรียน กิจกรรมโฮมรูม กิจกรรมลูกเสือยุวกาชาด

การพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เป็นต้น สำหรับการศึกษาวิจัยที่ระบุเจาะจงใช้คำว่า กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน มีการดำเนินการ 2 ลักษณะ ดังนี้

1. การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการประเมินการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

การศึกษาวิจัยประเภทนี้เป็นการศึกษาว่าการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนประสบความสำเร็จ มีปัญหา อุปสรรค ข้อจำกัดเพียงใด ส่วนใหญ่จะเป็นการวิจัยสาขาบริหารการศึกษา ตัวอย่างเช่น จินตนา รอดเรืองคุณ (2546) ศึกษาเกี่ยวกับการส่งเสริมการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2544 ของผู้บริหาร โรงเรียนนำร่องและโรงเรียนเครือข่ายสังกัด คณะกรรมการการศึกษาเอกชนในกรุงเทพมหานคร กรองแก้ว จันทร์เกตุ (2548) ศึกษาปัญหาการจัด กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษาของรัฐ จังหวัดปทุมธานี รังสรรค์ จารุรักษ์ (2548) ศึกษาเกี่ยวกับเจตคติของครูเกี่ยวกับกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่สัมพันธ์กับการบริหารกิจกรรมพัฒนา ผู้เรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครปฐม ลัดดาวรรณ วันอววงษ์ (2548) ศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนต่อกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน โรงเรียนมัธยมศึกษากลุ่มสหวิทยาเขตบรม ราชชนนี 2 อารี มนต์วิเศษ (2548) ศึกษาดำเนินงานกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนของผู้บริหารสถานศึกษา ขั้นพื้นฐานในเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรีเขต 3 วรรณภา สิทธิฤทธิ์ (2550) ศึกษาเกี่ยวกับการบริหาร กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลำปางเขต 1 อนุรักษ์ ดิศรานุรักษ์ (2551) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการบริหารการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนของโรงเรียนสาธิตสังกัด มหาวิทยาลัยรัฐในเขตกรุงเทพมหานคร วันเพ็ญ ศรีลากุล (2552) ศึกษาพฤติกรรม การปฏิบัติตนของ นักเรียนโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยรามคำแหงที่มีต่อกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน สุภาวดี บุญญวงษ์ และคณะ (2552) ได้ศึกษาปัจจัยเชิงเหตุผลและผลของพฤติกรรมครูในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อ เสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ และณัฐชา ฐานิสร์ (2553) ศึกษาสภาพการจัดกิจกรรม พัฒนาผู้เรียนของสถานศึกษาในจังหวัดสงขลา นอกจากนี้ ยังมีการสร้างเครื่องมือประเมิน คุณลักษณะอันพึงประสงค์จากกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เช่น งานวิจัยของ นรา บุรณรัช และคณะ (2551) ที่ได้พัฒนาเครื่องมือประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนในจังหวัด สงขลา เป็นต้น

2. การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการใช้กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์

การศึกษาวิจัยประเภทนี้เป็นการวิจัยเกี่ยวกับการใช้กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เช่น กรรณิการ์ ภูระหงษ์ (2547) ได้พัฒนากิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเรื่อง รัศมีท้องถิ่นสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 จุฑาทิพย์ บุญมี (2548) ได้พัฒนากิจกรรมโฮมรูมสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดโฆสิตถาราม อำเภออินทร์บุรี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสิงห์บุรี สุภัทรา จำปาเงิน (2548) ได้พัฒนากิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเรื่องการอนุรักษ์ป่าไม้ในชุมชนสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 นิตยา มูลสาร (2549) สร้างกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนโดยใช้โครงงานเพื่อส่งเสริมความสามารถทางภาษาอังกฤษและทักษะชีวิตของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย อันทิกา วงษ์จำปา (2549) ได้พัฒนากิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อส่งเสริมนิสัยรักการอ่านสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 จูติรัตน์ คำภูไทย (2549) ได้สร้างกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 - 6 เพื่อส่งเสริมการใช้ภาษาไทยเพื่อการเป็นมัคคุเทศก์องค์พระปฐมเจดีย์ในจังหวัดนครปฐม เจษฎา บุญมาโฮม และคณะ (2551) ได้ใช้กิจกรรมละครสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านความมีวินัยในตนเอง ความคิดสร้างสรรค์และการทำงานร่วมกันของผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 - 6 ในจังหวัดนครปฐม และสุมาลี สร้างคำ (2554) ได้จัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเรื่องปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงโดยใช้โครงงานสำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เป็นต้น

จากการนำเสนอตัวอย่างการวิจัยเกี่ยวกับกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนข้างต้นจะเห็นว่ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียนสามารถพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนได้หลายประการ ดังนั้น กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนจึงมีคุณค่าและประโยชน์ต่อผู้เรียนเป็นอย่างยิ่ง

บทสรุป

กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเป็นส่วนหนึ่งของโครงสร้างหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2551 เป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เจริญงอกงามเต็มตามศักยภาพแห่งตน โดยเน้นการบูรณาการคุณลักษณะอันพึงประสงค์ให้เป็นมนุษย์แบบองค์รวม สอดคล้องตามพัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญา รวมถึงจุดเน้นวิสัยทัศน์ พันธกิจของสถานศึกษาและสภาพสังคม การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนมีเป้าหมายและการดำเนินการที่ชัดเจน คือ เน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง โดยมีครูเป็นที่ปรึกษา เทคนิควิธีการจัดกิจกรรมผู้เรียนต้องมีความหลากหลายตอบสนองความต้องการของผู้เรียนและบริบทของสังคม กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

แบ่งออกเป็น 3 ประเภทคือ กิจกรรมแนะแนว กิจกรรมผู้เรียน และกิจกรรมเพื่อสังคมและ
สาธารณประโยชน์ โครงสร้างเวลาจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่กำหนดไว้ตามหลักสูตรคือปีละ 120
ชั่วโมง การบริหารจัดการกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนสามารถแบ่งได้ 3 ขั้นตอนสำคัญคือ ขั้นตอนเตรียม
ความพร้อม ขั้นตอนปฏิบัติกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และขั้นตอนประเมินผล การจัดกิจกรรมพัฒนา
ผู้เรียนให้มีประสิทธิภาพต้องมีการดำเนินการอย่างเป็นระบบครบทุกขั้นตอนและต้องอาศัยความ
ร่วมมือจากบุคคลหลายฝ่ายได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูที่ปรึกษากิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ผู้เรียน
และผู้ปกครอง

คำถามทบทวน

จงตอบคำถามต่อไปนี้ โดยอธิบายพร้อมยกตัวอย่างประกอบ

1. จงอธิบายความหมายของกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามทัศนะของท่าน
2. หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ให้ความสำคัญกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนอย่างไร
3. กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนมีความสำคัญต่อการพัฒนาเยาวชนของชาติอย่างไร
4. จงยกตัวอย่างกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนในระดับการศึกษาปฐมวัย ประถมศึกษา มัธยมศึกษา และอุดมศึกษาระดับชั้นละ 3 ตัวอย่าง พร้อมบอกถึงคุณค่าที่ผู้เรียนจะได้รับจากการเข้าร่วมกิจกรรมเหล่านั้น
5. การจัดการกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนให้มีประสิทธิภาพควรมีบุคคลใดเกี่ยวข้องบ้างและมีบทบาทอย่างไร
6. โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐมจัดการกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ในลักษณะกิจกรรมการเข้าค่ายเชิงอนุรักษ์ป่าชายเลน จำนวน 3 วัน 2 คืน ท่านจะมีวิธีการประเมินผลกิจกรรมดังกล่าวอย่างไร
7. จงอธิบายประสบการณ์ของท่านเกี่ยวกับการเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนระดับชั้นใดก็ได้มา 1 กิจกรรม
8. จากข้อ 7 ท่านคิดว่าประสบการณ์นั้นสอดคล้องตามหลักการจัดการกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนหรือไม่อย่างไร
9. ปัจจุบันสภาพการจัดการกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนของสถานศึกษาเป็นอย่างไร
10. หากท่านได้รับมอบหมายให้จัดการกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน 1 กิจกรรม ท่านจะเลือกกิจกรรมใด และท่านจะมีวิธีการดำเนินการอย่างไร

เอกสารอ้างอิง

- กรรณิการ์ ภูระหงษ์. (2547). การพัฒนากิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเรื่องรักษ์ท้องถิ่นสำหรับนักเรียน
ช่วงชั้นที่ 2. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาหลักสูตรและการนิเทศ
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- กรมวิชาการ, กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). เอกสารประกอบหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน
พุทธศักราช 2544 คู่มือการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- กรองแก้ว จันทร์เกตุ. (2548). สภาพและปัญหาการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนในโรงเรียน
มัธยมศึกษาของรัฐจังหวัดปทุมธานี. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการ
บริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551. กรุงเทพฯ:
โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- จินตนา รอดเรืองคุณ. (2546). การส่งเสริมการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรการศึกษาขั้น
พื้นฐานของผู้บริหารโรงเรียนนาร่องและโรงเรียนเครือข่าย สังกัดคณะกรรมการศึกษา
เอกชน. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- จุฑาทิพย์ บุญมี. (2548). การพัฒนากิจกรรมโฮมรูมสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียน
วัดโสมนัสาราม อำเภออินทร์บุรี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลิขบุรี.
วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชายุทธศาสตร์การพัฒนา สำนักงาน
ประสานงานบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี.
- เจษฎา บุญมาโฮม และ คณะ. (2551). รายงานการวิจัยเรื่องกลยุทธ์การพัฒนาและขับเคลื่อนการ
พัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนภาคกลางตอนล่างกลุ่มที่ 1 จังหวัดนครปฐม
โดยใช้เครือข่ายการวิจัย. นครปฐม: คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.

- ฉัตรวลัย ทรงความเจริญ. (2553). **สภาพและปัญหาการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามทบบุรี**. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา สำนักงานประสานงานบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี.
- ฉันทนา กล่อมจิต และคณะ. (2549). “รูปแบบการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่มีประสิทธิภาพ.” **วารสารศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยขอนแก่น**, 29, 2 (เมษายน – มิถุนายน), 77 – 88.
- จิตริรัตน์ แก้วไทย. (2549). **การสร้างกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนช่วงชั้นที่ 2 เพื่อส่งเสริมการใช้ภาษาไทยในการเป็นมรดกขององค์พระปฐมเจดีย์**. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาหลักสูตรและการนิเทศ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ไตรภพ ดาพิ้วพันธ์. (2553). **การศึกษาปัญหาการดำเนินกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนของโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดสระแก้ว**. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ฉัฐษา ฐานีสร. (2553). **การศึกษาสภาพการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนของสถานศึกษา**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาการให้คำปรึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- นรา บุรณรัช และ คณะ. (2551). **รายงานการวิจัยเรื่องการพัฒนาเครื่องมือวัดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน**. สงขลา: มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- นิตยา มูลสาร. (2549). **การสร้างกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนโดยใช้โครงงานเพื่อส่งเสริมความสามารถทางภาษาอังกฤษและทักษะชีวิตของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย**. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาการสอนภาษาอังกฤษ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- พิสมัย หาญสมบัติ. (2554). **การแนะแนวและกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน**. อุดรดิตถ์: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์.
- ไพฑูรย์ สีนลารัตน์ และคณะ. (2549). **สัตตศิลา หลักเจ็ดประการสำหรับการเปลี่ยนผ่านการศึกษาเข้าสู่ยุคเศรษฐกิจฐานความรู้**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- รังสรรค์ จารุรักษ์. (2548). **เจตคติของครูเกี่ยวกับกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่สัมพันธ์กับการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครปฐม**.

วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ลัดดาวรรณ วันอวางษ์. (2548). การศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนต่อกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนโรงเรียน
มัธยมศึกษา กลุ่มสหวิทยาเขตบรมราชชนนี 2. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต
สาขาการพัฒนาศึกษาครูมนุษย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

วรรณานู สิทธิฤทธิ. (2550). การบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษาลำปาง เขต 1. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาบริหารการศึกษา
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง.

วันเพ็ญ ศรีลากุล. (2552). การปฏิบัติตนตามกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนของนักเรียนโรงเรียนสาธิต
มหาวิทยาลัยรามคำแหง. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาการพัฒนาศึกษาครู
มนุษย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

ศุภวดี บุญญวงษ์ และคณะ. (2552). รายงานการวิจัยเรื่องปัจจัยเชิงเหตุและผลของพฤติกรรมครูในการ
จัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์. สงขลา: มหาวิทยาลัยทักษิณ.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2556). แนวทางการจัดกิจกรรมแนะแนวตามหลักสูตร
แกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.

สุภัทรา จำปาเงิน. (2548). การพัฒนากิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเรื่องการอนุรักษ์ป่าไม้ในชุมชนสำหรับ
นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 - 6. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาหลักสูตร
และการนิเทศ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.

สุมาลี สร้างคำ. (2554). ผลการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเรื่องปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโดยใช้
โครงการสำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์
มหาบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

อนุรักษ์ ดิศรานุรักษ์. (2551). การบริหารการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนของโรงเรียนสาธิตสังกัด
มหาวิทยาลัยรัฐในเขตกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาบริหาร
การศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.

อันธิกา วงษ์จำปา. (2549). การพัฒนากิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อส่งเสริมนิสัยรักการอ่านสำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 2. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาหลักสูตรและการนิเทศบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.

อารี มนต์วิเศษ. (2548). การดำเนินงานกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี เขต 3. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต แขนงการบริหารการศึกษา สาขาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

อาภรณ์ ใจเที่ยง. (2552). หลักสูตรและการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (พิมพ์ครั้งที่ 5). นครปฐม: คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.

บทที่ 2
แนวคิดเกี่ยวกับการแนะแนว

บทที่ 2

แนวคิดเกี่ยวกับการแนะแนว

การพัฒนาประเทศชาติและสังคมให้ยั่งยืนก็คือการพัฒนาคน เพราะคนคือผู้สร้างและพัฒนาลึ่ต่าง ๆ การสร้างคนที่มีประสิทธิภาพไม่สามารถดำเนินการได้ในระยะเวลาอันสั้น เพราะการขัดเกลาหล่อหลอมคนที่มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ต้องใช้ระยะเวลานาน และต้องดำเนินการโดยการให้การศึกษา การจัดการศึกษาของชาติจึงกำหนดระยะเวลาการศึกษานานนับ 10 ปี นักวิชาการเชื่อว่าการศึกษาคือ การพัฒนาความรู้และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ทำให้บุคคลมีศักยภาพสูงสุดดังได้กล่าวแล้วในบทที่ 1 ประเด็นหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 แต่ท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงของสังคมทำให้การพัฒนาเยาวชนไม่บรรลุผลสัมฤทธิ์ตามความคาดหวัง การดูแลช่วยเหลือให้เยาวชนมีคุณภาพตามเป้าหมายของการจัดการศึกษาจึงเป็นหน้าที่ของทุกฝ่าย โดยเฉพาะครู ผู้ซึ่งมีหน้าที่หลักในการจัดการเรียนรู้และพัฒนาผู้เรียน การแนะแนวเป็นศาสตร์หนึ่ง ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนสามารถเจริญเติบโตเต็มตามศักยภาพบรรลุตามเป้าหมายของการจัดการศึกษาที่ตั้งไว้ ดังนั้น ครูทุกคนจึงต้องมีความรู้เกี่ยวกับการแนะแนวเพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในการช่วยเหลือและพัฒนาผู้เรียน

ความหมายของการแนะแนว

ผู้คนส่วนใหญ่ยังไม่เข้าใจความหมายที่แท้จริงของการแนะแนว เพราะจากการสอบถามนักศึกษาและบุคคลทั่วไปเกี่ยวกับความหมายของการแนะแนว พบว่า คำตอบส่วนใหญ่คือ การแนะนำ ซึ่งแนะแนวทาง การช่วยเหลือ เป็นต้น คำตอบเหล่านี้เป็นส่วนหนึ่งของการแนะแนวเท่านั้น โดยแท้จริงแล้วการแนะแนวมีความหมายลึกซึ้งกว่านั้น

การแนะแนวเป็นศัพท์บัญญัติมาจากภาษาอังกฤษว่า “guidance” ซึ่งมีความหมายต่างจากคำว่า การแนะนำ ซึ่งเป็นการบอกคำตอบ ชี้แนะ หรือการให้ความรู้และตัดสินใจจากประสบการณ์ของผู้แนะนำ ดังนั้น ผู้รับผิดชอบผลการกระทำต่างๆ ที่เกิดขึ้นจึงเป็นความรับผิดชอบของผู้แนะนำ ซึ่งต่างจากการแนะแนว ทั้งนี้ ขอบเขตตัวอย่างการให้ความหมายของการแนะแนว ต่อไปนี้

นงลักษณ์ ประเสริฐ และจรินทร์ วินทะไชย์ (2548, หน้า 2) กล่าวถึงความหมายของการแนะแนวว่าเป็นกระบวนการต่อเนื่องที่ใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์เพื่อช่วยเหลือบุคคลให้รู้จักเข้าใจตนเองและสิ่งแวดล้อม สามารถตัดสินใจเลือกสิ่งต่างๆ ได้ด้วยตนเองอย่างฉลาด มีเหตุผล รู้จักป้องกันปัญหา วางแผน และพัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพ สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุข

มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาการเรียนรู้ (2551 ข, หน้า 16) ให้ความหมายของการแนะแนวว่า หมายถึง กระบวนการที่จัดขึ้นเพื่อพัฒนา และส่งเสริมให้ผู้เรียนได้มีบทบาทเต็มที่ในการเรียนรู้ เพื่อที่จะพัฒนาศักยภาพ สามารถจัดการกับชีวิตตนอย่างชาญฉลาด และมีคุณลักษณะตามมาตรฐาน การแนะแนว

ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์ (2552, หน้า 136) กล่าวว่า การแนะแนวเป็นกระบวนการของการ ผูกพันเพื่อพัฒนาชีวิต โดยการให้การช่วยเหลือบุคคล เพื่อให้บุคคลนั้นสามารถช่วยเหลือตนเองได้ ในที่สุด การแนะแนวส่วนใหญ่เป็นการแนะแนวใน โรงเรียนหรือสถาบันการศึกษาที่มุ่งให้ความ ช่วยเหลือผู้เรียนในด้านการศึกษา อาชีพ ส่วนตัวและสังคม

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2555, หน้า 36) นิยามว่าการแนะแนวหมายถึง กระบวนการที่ช่วยให้ผู้เรียนได้รู้จัก เข้าใจ รักและเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น คิดเป็น ใช้ชีวิตเป็น สามารถตัดสินใจและวางแผนการศึกษา อาชีพ และปรับตัวอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

มิลเลอร์ (Miller, 1976, p. 13) อธิบายว่าการแนะแนว หมายถึง กระบวนการช่วยให้บุคคล รู้จักตนเองและสิ่งแวดล้อม เพื่อให้บุคคลวางแผนอนาคตและตัดสินใจสิ่งต่างๆ ด้วยตนเองได้อย่าง เหมาะสม

กิบสันและมิตเชลล์ (Gibson & Mitchell, 2008, p. 8) กล่าวว่า การแนะแนวเป็นกระบวนการ ช่วยให้ผู้คลารู้จักตนเองอย่างแท้จริงด้วยวิถีทางจิตวิทยาการแนะแนวและการให้การปรึกษา

จากการนำเสนอความหมายของการแนะแนวข้างต้น ผู้เขียนสรุปความหมายของการแนะแนว ได้ว่า การแนะแนวเป็นกระบวนการอย่างหนึ่งในการช่วยเหลือบุคคลให้รู้จักและเข้าใจตนเองในทุกด้าน อย่างลึกซึ้ง ทั้งรู้จักสังคม สิ่งแวดล้อมรอบตัวได้เป็นอย่างดี ยอมรับตนเองและสังคมอย่างมีเหตุผล ช่วยให้ผู้คลได้ใช้ความสามารถของตนเองอย่างเต็มศักยภาพ รู้จักคิดแก้ปัญหา ตัดสินใจได้ อย่างเหมาะสมมีประสิทธิภาพ รับผิดชอบตนเองและสังคม เรียนรู้การปรับตัวและวางแผนชีวิต ตนเองได้ ทำให้บุคคลเจริญงอกงามสูงสุด และมีความสุขในการดำเนินชีวิต

เมื่อพิจารณาความหมายของการแนะแนวข้างต้นจะพบว่า การแนะแนวมีความละเอียดอ่อน ซับซ้อน การแนะแนวจึงไม่สามารถดำเนินการได้ภายในระยะเวลาอันสั้น การแนะแนวเป็น กระบวนการที่มีความต่อเนื่อง มีขั้นตอน จุดมุ่งหมาย มีเทคนิควิธีการที่หลากหลาย โดยจัดบริการต่างๆ ผ่านกิจกรรมแนะแนว เพื่อให้บุคคลสามารถดูแลช่วยเหลือตนเองได้ (help him to help himself) ซึ่งตรงตามหลักการเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่มุ่งเน้นให้คนไทยทุกคน ใช้ชีวิตอยู่ด้วยความพอเพียงพึ่งพาตนเองได้ การแนะแนวจึงต้องอาศัยศาสตร์แห่งวิทยาการความรู้ต่างๆ และศิลป์แห่งการปฏิบัติอย่างชำนาญการ ด้วยจิตใจแห่งความเมตตาปรารถนาดีต่อผู้อื่น ดังปรากฏ ในบทความเรื่อง “ธ คือ ครูจิตวิทยาแนะแนวของแผ่นดิน” บทความซึ่งแสดงถึงพระอัจฉริยภาพ

และพระมหากษัตริย์คุณด้านจิตวิทยาการแนะแนวของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เขียน โดย รองศาสตราจารย์ ดร.ช่อลัดดา ขวัญเมือง ในภาคผนวกของตำราเล่มนี้

ประวัติของการแนะแนว

หลักฐานทางวิชาการได้ปรากฏคำว่า “การแนะแนว” เมื่อร้อยปีก่อน โดยเชื่อว่าการแนะแนวเกิดขึ้นครั้งแรกที่ประเทศสหรัฐอเมริกา แต่ในความเป็นจริงหากพิจารณาจากหลักของการแนะแนวที่ว่า การแนะแนวเป็นกระบวนการช่วยเหลือบุคคลให้ดูแลตนเองได้ การดำเนินการในลักษณะนี้มนุษย์ในอดีตก็ยึดถือปฏิบัติกันมาช้านาน เพียงแต่ไม่ได้ใช้คำว่า การแนะแนว ภาพสะท้อนแนวคิดดังกล่าวซึ่งเป็นที่ยอมรับกันทั่วโลกก็คือ หลักธรรมอริยสัจ 4 ที่สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงสั่งสอนแก่พุทธศาสนิกชนว่า ให้ค้นหาเหตุแห่งทุกข์และแสวงหาแนวทางดับทุกข์ด้วยตนเอง บนฐานแห่งความเป็นจริงและสมเหตุสมผล นั้นย่อมแสดงว่าการแนะแนวกำเนิดขึ้นบนโลกใบนี้มาไม่น้อยกว่า 2554 ปี และกำเนิดก่อนประเทศสหรัฐอเมริกาซึ่งเป็นประเทศเริ่มต้นของการแนะแนวในแถบดินแดนตะวันตกเสียอีก

การแนะแนวในอดีตเป็นลักษณะการแนะแนวตามมีตามเกิด (incidental guidance) หรืออาจเรียกว่าการแนะนำก็ได้ เช่น การที่พ่อแม่หรือผู้ใหญ่อบรมสั่งสอน ช่วยวางแผนและแก้ปัญหาชีวิต หรือให้กำลังใจต่อผู้มีปัญหาทุกข์ร้อนใจ ต่อมาเมื่อความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและการศึกษาเพิ่มขึ้น การแนะแนวเชิงระบบ (systematic guidance) หรือการแนะแนวที่อาศัยหลักวิชาการจึงเริ่มกำเนิดขึ้น การแนะแนวเชิงระบบจัดว่าเป็นวิธีการทางวิทยาศาสตร์ กล่าวคือ มีการดำเนินงานอย่างมีเหตุผล และผู้แนะแนวต้องมีความรู้ ได้รับการฝึกหัด มีความชำนาญการ และมีคุณสมบัติด้านบุคลิกภาพเป็นพิเศษ ในที่นี้ผู้เขียนขอเสนอประวัติความเป็นมาของการแนะแนวเชิงระบบเป็น 2 ส่วนคือ การแนะแนวในต่างประเทศและการแนะแนวในประเทศไทยตามลำดับดังนี้

1. ความเป็นมาของการแนะแนวในต่างประเทศ

จากหลักฐานทางวิชาการได้มีการยืนยันว่าการจัดการแนะแนวเชิงระบบเกิดขึ้นครั้งแรก ณ ประเทศสหรัฐอเมริกา สืบเนื่องจากช่วงปลายศตวรรษที่ 19 เกิดปัญหาทางสังคมและเศรษฐกิจขึ้นในแถบประเทศตะวันตก ซึ่งส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตและการประกอบอาชีพของประชาชนทั่วไป โดยเฉพาะในประเทศสหรัฐอเมริกา ในปีค.ศ. 1895 โรงเรียน California School of Mechanical Art ซึ่งสอนด้านอาชีพช่างกลได้จัดบริการแนะแนวอาชีพให้แก่ผู้เรียนขึ้นเป็นครั้งแรก เพื่อให้ผู้เรียนทดลองฝึกหัดอาชีพว่าถนัด สนใจสาขาใด โดยมีการแนะนำ จัดหางาน และติดตามผลผู้เรียนที่

ออกไปประกอบอาชีพ อย่างไรก็ตาม การแนะนำช่วงนี้ก็ได้แพร่หลายมากขึ้น ต่อมาในปี ค.ศ. 1908 แฟรงค์ พาร์สันส์ (Frank Parsons) ได้ดำเนินการจัดตั้งสำนักงานการอาชีพแห่งบอสตันขึ้นโดย แฟรงค์ พาร์สันส์ เป็นผู้อำนวยการและเป็นผู้ให้การปรึกษาทางด้านอาชีพ ทั้งบัญญัติศัพท์คำว่า “การแนะแนวอาชีพ” (vocational guidance) ขึ้นใช้โดยอธิบายความหมายว่าเป็นวิธีการเลือกอาชีพ การเตรียมตัวอย่างพอเพียง การปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพและได้รับความสำเร็จ นอกจากนี้ แฟรงค์ พาร์สันส์ ยังได้แต่งหนังสือเรื่อง “วิธีการเลือกอาชีพ” (choosing a vocation) ซึ่งมีแนวคิดหลัก คือ การเข้าใจตนเองอย่างลึกซึ้ง มีความรู้เกี่ยวกับอาชีพในสังคมอย่างเพียงพอและการใช้ วิจารณญาณในการตัดสินใจเลือกอาชีพที่เหมาะสม จุดนี้เองที่ถือว่าการเคลื่อนไหวที่สำคัญที่สุด เป็นเหตุให้แฟรงค์ พาร์สันส์ ได้รับสมญานามว่าเป็นบิดาแห่งการแนะแนว

ภาพที่ 2.1 ภาพแฟรงค์ พาร์สันส์

ที่มา (<http://library.newschool.edu/speccoll/kellen/FAparsonssm.jpg>, 2551)

ต่อมาในปี ค.ศ. 1910 สภาการค้าแห่งเมืองบอสตันได้จัดประชุมเกี่ยวกับการแนะแนวอาชีพ ระดับชาติขึ้น ซึ่งนับว่าเป็นการจัดประชุมครั้งแรก ก่อให้เกิดสมาคมแนะแนวอาชีพแห่งชาติ (The National Vocational Guidance Association) ขึ้น ค.ศ. 1911 แฟรงค์ พี กูดวิน (Frank P. Goodwin) ได้เริ่มจัดบริการแนะแนวในโรงเรียนขึ้นที่รัฐซินเนติและรัฐโอไฮโอ โดยดำเนินการเกี่ยวกับระเบียบ สดสมประจำตัว สอนเรื่องอาชีพ ปรับปรุงหลักสูตรให้สอดคล้องกับอาชีพ ค.ศ. 1914 ทรูแมน แอล เคลเลย์ (Truman L. Kelley) ได้บัญญัติศัพท์คำว่า “การแนะแนวการศึกษา” (educational guidance) ขึ้น โดยให้ความหมายว่า การให้ความช่วยเหลือผู้เรียนที่มีปัญหาเกี่ยวกับการเลือกวิชาเรียน วิธีการเรียน และการปรับตัวในโรงเรียน

นอกจากนี้ นักการศึกษาคนสำคัญคือ วิลเลียม เอ็ม พรอคเตอร์ (William M. Proctor) ได้ริเริ่มใช้คำศัพท์ว่า “การแนะแนว” ขึ้นในปีค.ศ. 1920 โดยเสนอแนวคิดว่าการแนะแนวควรมีขอบข่ายที่กว้างขวางครอบคลุมทั้ง 3 ด้าน คือ การแนะแนวการศึกษา การแนะแนวอาชีพ และการแนะแนวส่วนตัว (Mortensen & Schmuller, 1976, p. 37) ต่อมาสภาพเศรษฐกิจตกต่ำภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 1 ทำให้เกิดปัญหาต่างๆ มากมาย เช่น ปัญหาสังคม ปัญหาการว่างงาน ปัญหาการจัดหางาน ทำให้ความต้องการการแนะแนวมีเพิ่มขึ้น

ค.ศ. 1942 คาร์ล อาร์ โรเจอร์ (Carl R. Roger) นักจิตวิทยาการปรึกษาได้นำวิธีการให้การปรึกษาแบบไม่นำทางมาใช้ในการแนะแนว โดยเชื่อว่ามนุษย์เป็นผู้มีคุณค่าและศักยภาพในตนเอง มนุษย์ทุกคนมีความสามารถในการตัดสินใจแก้ไขปัญหาของตนเองได้ ถ้ารู้จักตนเองอย่างดีพอ แนวคิดของคาร์ล อาร์ โรเจอร์ จึงได้รับความสนใจจากสังคม ทำให้การแนะแนวมีความก้าวหน้ามาเป็นลำดับ

ช่วงระหว่าง ค.ศ. 1950 – 1970 การแนะแนวได้เปลี่ยนมาให้ความสำคัญต่อการแนะแนวด้านพัฒนาการและการให้การปรึกษาแทนการแนะแนวในอดีต โดยให้ความสำคัญต่อการทำความเข้าใจ การทำงานกับผู้เรียน และการพัฒนาผู้เรียน ทั้งยังเน้นการแนะแนวในลักษณะการป้องกันปัญหา มากกว่าการแก้ปัญหา (บัวทอง สว่างโสภาคกุล, 2547, หน้า 30) อย่างไรก็ตาม การแนะแนวอาชีพก็ยังมีบทบาทสำคัญสำหรับชาวอเมริกันในขณะนั้น ในปี ค.ศ. 1960 หลายประเทศในแถบตะวันตกได้ดำเนินการจัดการแนะแนว เช่น กระทรวงศึกษาธิการของประเทศออสเตรเลีย ได้จัดพิมพ์จุดสารเผยแพร่การแนะแนวชุด โรงเรียนและอาชีพขึ้น ประเทศฟินแลนด์ได้ออกกฎหมายให้มีการสำรวจนักเรียนที่เรียนจบระดับประถมศึกษา เพื่อให้ผู้ปกครองได้ทราบถึงความถนัด ความสามารถของผู้เรียนที่จะศึกษาต่อในระดับมัธยมศึกษา ว่าควรจะเรียนต่อในทางไหนโดยเลือกศึกษาต่อให้ตรงกับความถนัดและความสามารถของตนเอง กระทรวงศึกษาธิการของประเทศเอกวาดอร์และประเทศพม่าเริ่มจัดบริการแนะแนวอาชีพและการศึกษาโดยเริ่มจัดทำระเบียบสะสม เพื่อใช้เป็นข้อมูลประกอบการพิจารณาการศึกษาต่อ ประเทศเซเชลโลวเกียจัดการส่งเสริมให้มีการฝึกงานประกอบการหลักสูตรการศึกษา ส่วนประเทศศรีลังกาส่งเสริมการแนะแนวอาชีพอย่างจริงจังและมีการอบรมพัฒนาครูแนะแนว (ลักขณา สิริวัฒน์, 2543, หน้า 13)

ระหว่าง ค.ศ.1990 – 2000 สังคมประเทศแถบตะวันตกมีการเปลี่ยนแปลงทางสังคมอย่างรวดเร็ว ทำให้เกิดปัญหาสังคมและเยาวชนอย่างรุนแรง บทบาทของการแนะแนวจึงมีความจำเป็นมากขึ้น ลักษณะของการแนะแนวจึงเน้นด้านการให้ปรึกษามากขึ้น นักแนะแนวและนักจิตวิทยาบางคนจึงใช้คำว่า “การให้การปรึกษาในโรงเรียน” (school counseling) แทนคำว่า การแนะแนว (Peterson & Nisonholz, 1998, p. 322)

2. ความเป็นมาของการแนะแนวในประเทศไทย

การแนะแนวในประเทศไทยเป็นการรับวิทยาการความรู้จากต่างประเทศโดยเฉพาะประเทศสหรัฐอเมริกา การรับวิทยาการความรู้จากต่างประเทศนี้เกิดจากวิสัยทัศน์อันกว้างไกลของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 5 ที่ทรงส่งพระราชโอรส พระราชธิดา และข้าราชการไปศึกษาต่อยังต่างประเทศ เพื่อนำความรู้จากอารยประเทศมาพัฒนาประเทศไทย การแนะแนวก็เช่นกันเป็นผลมาจากวิสัยทัศน์ของพระองค์ท่าน ทั้งนี้ การแนะแนวในประเทศไทยมีประวัติความเป็นมาสรุปได้ดังนี้ (นงลักษณ์ ประเสริฐ และจรินทร์ วินทะไชย์, 2548, หน้า 11 – 12 และ จิตตินันท์ บุญสถิรกุล, 2549, หน้า 32 – 40)

พ.ศ. 2455 เจ้าพระยาพระเสด็จสุเรนทราธิบดีได้ประชุมเรื่องการศึกษา ณ จังหวัดภูเก็ต โดยมีเนื้อหาเกี่ยวกับการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับระดับสติปัญญา มีความรู้พอที่จะเลี้ยงตนเองได้ ไม่มุ่งหวังที่จะให้เด็กเป็นข้าราชการอย่างเดียว เพราะจะไม่มีตำแหน่งเพียงพอ นอกจากนั้นยังส่งเสริมให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการเลือกอาชีพให้แก่บุตรหลานของตนตามความสามารถของแต่ละบุคคล เหตุการณ์นี้แสดงถึงการใช้หลักการแนะแนวอาชีพนั่นเอง

พ.ศ. 2491 กระทรวงศึกษาธิการจัดตั้งกองการศึกษาประชากรขึ้น เพื่อให้คำแนะนำด้านการศึกษาและอาชีพ ต่อมา พ.ศ. 2492 กองเผยแพร่การศึกษาได้จัดพิมพ์คู่มือแนะแนวทางการศึกษาเพื่อเป็นแนวทางในการเลือกสถานศึกษาต่อ พ.ศ. 2495 กรมอาชีวศึกษาจัดตั้งกองส่งเสริมอาชีพและการแนะแนวและกระทรวงศึกษาธิการได้เปลี่ยนชื่อกองการศึกษาประชากรเป็นกองเผยแพร่การศึกษา โดยแบ่งออกเป็น 2 แผนก คือ แผนกเผยแพร่การศึกษากับแผนกแนะนำการศึกษาและอาชีพ

พ.ศ. 2496 กระทรวงศึกษาธิการได้ดำเนินการจัดบริการแนะแนวในสถานศึกษาขึ้นเป็นครั้งแรก ณ โรงเรียนเบญจมราชรังสฤษฎิ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา โดยใช้ชื่อว่าห้องศึกษาสงเคราะห์ (guidance room) ส่วนการจัดบริการแนะแนวในระดับอุดมศึกษาได้มีการเปิดสอนวิชาการแนะแนวและจัดตั้งสำนักงานแนะแนวขึ้นเป็นครั้งแรก ณ โรงเรียนฝึกหัดครูชั้นสูง ต่อมาเปลี่ยนชื่อเป็นวิทยาลัยวิชาการศึกษา ปัจจุบันคือ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

พ.ศ. 2497 คณะกรรมการพิจารณาคำศัพท์ภาษาไทยหรือราชบัณฑิตยสถานในปัจจุบันได้บัญญัติศัพท์ภาษาไทยของคำว่า “guidance” เป็น “การแนะแนว” หลังจากนั้นได้มีการประชุมสัมมนาเกี่ยวกับการแนะแนวการศึกษาและอาชีพขึ้นมากมาย เพื่อแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนางานแนะแนว ต่อมามหาวิทยาลัยต่างๆ ได้เปิดสอนในสาขาการแนะแนว เช่น พ.ศ. 2504 คณะครุศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเปิดสอนหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิตสาขาจิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว พ.ศ. 2507 วิทยาลัยวิชาการศึกษาประสานมิตรได้เปิดสอนวิชาแนะแนวในระดับ

ประกาศนียบัตรชั้นสูง และจัดพิมพ์ตำราเกี่ยวกับการแนะแนวชื่อ “คู่มือครูแนะแนวสำหรับชั้นมัธยมศึกษา” นับว่าเป็นตำราการแนะแนวเล่มแรกของประเทศไทย

พ.ศ. 2514 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหงได้เปิดสอนวิชาการแนะแนวในระดับปริญญาตรี พ.ศ. 2517 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานีได้เปิดสอนหลักสูตรปริญญาตรีสาขาจิตวิทยาการแนะแนว พ.ศ. 2520 มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์เปิดสอนปริญญาโทสาขาจิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว พ.ศ. 2523 กรมการฝึกหัดครูเริ่มมีหลักสูตรปริญญาตรีวิชาเอกจิตวิทยาการแนะแนว โดยมีวิทยาลัยครูเชียงใหม่เปิดสอนเป็นแห่งแรก ตั้งแต่ พ.ศ. 2547 หลักสูตรครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์สาขาจิตวิทยาการแนะแนวในระดับปริญญาตรีได้ปรับเปลี่ยนเป็น 5 ปี ตามมาตรฐานของคุรุสภา ปัจจุบันหลักสูตรครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์สาขาจิตวิทยาการแนะแนวกำลังจะปรับเปลี่ยนระยะเวลาการศึกษาเป็น 5 ปี เพื่อรองรับแนวคิดการผลิตครูพันธุ์ใหม่ของรัฐบาลที่กำหนดให้ครูเป็นวิชาชีพชั้นสูง ดังนั้น บุคคลผู้ประกอบวิชาชีพครู โดยเฉพาะครูผู้สอนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายควรสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโท

พ.ศ. 2521 และพ.ศ. 2523 กระทรวงศึกษาธิการได้ปรับปรุงหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลายให้มีรายวิชาแนะแนวอยู่ในหลักสูตร ทำให้มีการผลิตและพัฒนาครูแนะแนวอย่างแพร่หลายโดยกรมวิชาการเป็นผู้รับผิดชอบ พ.ศ. 2544 ประเทศไทยได้เริ่มใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2544 ซึ่งกำหนดโครงสร้างเนื้อหาวิชาไว้ 8 กลุ่มสาระ และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน โดยที่การแนะแนวเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ทำให้สถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานทุกโรงเรียนต้องจัดกิจกรรมแนะแนว การแนะแนวจึงมีความสำคัญเพิ่มขึ้น โดยปัจจุบันหน่วยงานที่รับผิดชอบคือ กลุ่มพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนและการแนะแนว สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (สวก.) กระทรวงศึกษาธิการ

นอกจากนี้ ยังมีกลุ่มนักวิชาการด้านการแนะแนวร่วมกันจัดตั้งสมาคมด้านการแนะแนว โดยคุณหญิงอัมพร มีสุข ได้เชิญผู้มีประสบการณ์ด้านการแนะแนวกลุ่มหนึ่งไปร่วมประชุมปรึกษาหารือกัน ณ สมาคมสุขภาพจิตเกี่ยวกับการจัดตั้งสมาคมแนะแนวแห่งประเทศไทย เมื่อวันที่ 18 ตุลาคม 2518 ที่ประชุมมีมติให้คณะกรรมการชุดหนึ่งประกอบด้วย รศ.ดร.สุธีรพันธ์ กรลักษณะ นายเชื้อ วิชัยดิษฐ์ ม.ล.จินตนา นพวงศ์ ศศ.ดร.วชิรญา บัวศรี ศ.ดร.หุส ขำพาเทศ และนายสวัสดิ์ สุวรรณอักษร ร่างข้อบังคับสมาคมและยื่นเรื่องขออนุญาตจัดตั้งสมาคมเมื่อวันที่ 17 มีนาคม 2520 จดทะเบียนเมื่อวันที่ 26 พฤษภาคม 2520 (สมาคมแนะแนวแห่งประเทศไทย, 2552, หน้า 9) สมาคมแนะแนวแห่งประเทศไทย (สนนท.) ได้เป็นองค์กรหลักในการพัฒนางานแนะแนวและยกระดับการแนะแนวเป็นวิชาชีพนับแต่นั้นมา นอกจากสมาคมแนะแนวแห่งประเทศไทยแล้ว ยังมีการรวมกลุ่มจัดตั้งกลุ่มแนะแนวต่างๆ เช่น ชมรมครูแนะแนวจังหวัดเชียงใหม่ เป็นต้น

ปัจจุบันการแนะแนวไม่ได้จำกัดอยู่ในแวดวงการศึกษาเท่านั้น แต่ขยายการดำเนินงานออกไปในองค์กร บริษัท สถานพยาบาล เป็นต้น ด้วยการแนะแนวเป็นการดำเนินงานที่เน้นให้บุคคลได้เรียนรู้เกี่ยวกับการช่วยเหลือตนเอง การแก้ปัญหา สามารถปรับตัวให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมต่างๆ ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติงานโดยองค์กรรวม หน่วยงานต่างๆ จึงเห็นความสำคัญของการแนะแนวเพิ่มขึ้น

หลักการแนะแนว

หลักการแนะแนวคือ แนวคิดที่ผู้แนะแนวยึดถือเป็นแนวทางในการดำเนินงาน เพื่อให้สามารถบรรลุผลตามจุดมุ่งหมายอย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น การจัดบริการแนะแนวให้ประสบความสำเร็จ ผู้แนะแนวควรคำนึงและยึดหลักของการแนะแนวเพื่อปฏิบัติดังนี้

1. การแนะแนวเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่อง เนื่องจากความงอกงามของผู้เรียนต้องอาศัยระยะเวลาอย่างค่อยเป็นค่อยไปจึงต้องใช้ระยะเวลานาน ดังนั้น การแนะแนวที่ถูกต้องควรจัดอย่างเป็นระบบ มีแบบแผน เป็นขั้นเป็นตอน ตั้งแต่เริ่มเข้าศึกษาเล่าเรียนจนสำเร็จการศึกษา

2. การแนะแนวยึดหลักการช่วยเหลือบุคคลทุกคน เนื่องจากมนุษย์ทุกคนมีศักดิ์ศรีและคุณค่าด้วยกันทั้งสิ้น ปัญหาและความต้องการเป็นธรรมชาติของมนุษย์ หากมนุษย์สามารถรู้จักตนเอง เรียนรู้แนวทางการแก้ไขปัญหาที่เหมาะสม ก็จะสามารถแก้ไขปัญหาได้ ดังนั้น จุดเริ่มต้นของการแนะแนวจึงอยู่ที่ความปรารถนาดีที่มีต่อผู้อื่น

3. การแนะแนวควรยึดหลักความแตกต่างระหว่างบุคคล มนุษย์มีลักษณะเฉพาะของตนเอง การจัดบริการแนะแนวต้องจัดให้แตกต่างกันไปตามความต้องการของแต่ละคน เพื่อให้บุคคลเจริญงอกงามเต็มตามศักยภาพของตน

4. การแนะแนวยึดหลักการช่วยให้แต่ละคนสามารถเลือก วางแผน แก้ไขปัญหา พัฒนาตน และปรับตัวในชีวิตได้อย่างฉลาด เพื่อให้บุคคลสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน

5. การแนะแนวที่มีประสิทธิภาพต้องมีการวางแผน โดยเน้นการจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ทันต่อสภาพการณ์ปัจจุบัน

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า หลักการสำคัญที่ผู้แนะแนวควรยึดถือปฏิบัติคือ การแนะแนวนั้นเป็นกระบวนการ แต่ละขั้นตอนมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง การจัดการแนะแนวต้องเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ จัดอย่างเป็นระบบ มีความต่อเนื่อง จัดให้ผู้เรียนทุกคน ผู้แนะแนวต้องป้องกัน แก้ไขปัญหาต่างๆ ได้อย่างเหมาะสม เพื่อส่งเสริมพัฒนาผู้เรียนให้เติบโตเต็มตามศักยภาพ

ความมุ่งหมายของการแนะแนว

คณะกรรมการพัฒนาคุณภาพวิชาการ กลุ่มกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน (2546, หน้า 24) ได้สรุปความมุ่งหมายของการแนะแนวไว้ 6 ประการดังนี้

1. เพื่อให้ผู้เรียนค้นพบความถนัด ความสามารถ ความสนใจของตนเอง รักและเห็นคุณค่าของตนเองและผู้อื่น
  2. เพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาบุคลิกภาพและปรับตัวอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข
  3. เพื่อให้ผู้เรียนรู้จักการแสวงหาความรู้จากข้อมูล ข่าวสาร แหล่งการเรียนรู้ ทั้งด้านการศึกษา อาชีพ ส่วนตัว และสังคม เพื่อนำไปใช้ในการวางแผนเลือกแนวทางการศึกษา อาชีพได้เหมาะสมสอดคล้องกับศักยภาพของตนเอง
  4. เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ มีทักษะ มีความคิดสร้างสรรค์ในงานอาชีพและมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต
  5. เพื่อให้ผู้เรียนมีค่านิยมที่ดีงามในการดำเนินชีวิต เสริมสร้างวินัย คุณธรรมและจริยธรรมแก่ผู้เรียน
  6. เพื่อให้ผู้เรียนมีจิตสำนึกในการรับผิดชอบต่อตนเอง ครอบครัว สังคม และประเทศชาติ
- นอกจากนี้ โคชฮาร์ (Kochhar, 1984, p. 34) ได้อธิบายเกี่ยวกับความมุ่งหมายของการแนะแนวในโรงเรียนมัธยมศึกษาไว้ดังนี้

1. เพื่อช่วยเหลือผู้เรียนด้วยวิธีการที่เป็นระบบทำให้สามารถปรับตัวในการเรียน ดำเนินชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ
  2. เพื่อช่วยเหลือผู้เรียนที่มีปัญหาต่างๆ
  3. เพื่อช่วยให้ผู้เรียนสามารถเลือกสาขาการเรียนและวางแผนการเรียนได้อย่างเหมาะสม
  4. เพื่อช่วยให้ครู อาจารย์สามารถจัดการเรียนรู้ได้ตรงความต้องการของผู้เรียน
  5. เพื่อช่วยให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จในการเรียนหรือกิจกรรมต่างๆ
- จากที่กล่าวมาสามารถอธิบายจุดมุ่งหมายของการแนะแนวได้ดังนี้

1. เพื่อให้ผู้เรียนพัฒนาตนเองเต็มตามศักยภาพของตน การที่จะพัฒนาตนเองได้นั้นต้องเริ่มจากการรู้จักตนเองและสภาพแวดล้อม ซึ่งจะช่วยให้ดำเนินชีวิตอย่างมีความสุข การแนะแนวนั้นเน้นให้บุคคลรู้จักตนเองเพื่อพัฒนาตนเองให้สอดคล้องกับศักยภาพ
2. เพื่อส่งเสริมพัฒนาการของบุคคลในทุกด้าน ทั้งส่งเสริมให้เป็นคนเก่ง คนดี และมีความสุข โดยวางแผนการศึกษา อาชีพ และการดำเนินชีวิต สามารถบริหารจัดการตนเอง ป้องกันแก้ไขปัญหาได้ เน้นให้บุคคลสามารถรับผิดชอบดูแลตนเองได้

3. เพื่อช่วยให้บุคคลทุกฝ่ายเข้าใจผู้เรียน มีเจตคติและความปรารถนาที่ดีต่อเพื่อนมนุษย์ ส่งเสริมสัมพันธภาพที่ดีของบุคลากรในสถานศึกษา ทำให้อยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข

4. เพื่อส่งเสริมให้บุคคลมีบุคลิกภาพและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมและยอมรับสภาพความเป็นจริงของชีวิตได้

5. เพื่อให้สถานศึกษาได้แนวทางการสร้าง ปรับปรุง และพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ตรงตามเจตนารมณ์ของการปฏิรูปการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

รูปแบบวิธีการแนะแนว

นักวิชาการแบ่งรูปแบบวิธีการจัดการแนะแนวได้ 2 ลักษณะ ดังนี้

1. การแนะแนวรายบุคคล

การแนะแนวรายบุคคล (individual guidance) เป็นการจัดการแนะแนวให้กับผู้เรียนเป็นรายบุคคล เพื่อให้ผู้เรียนรู้จักและเข้าใจตนเอง ตัดสินใจด้วยตนเอง ยอมรับความจริง สามารถแก้ปัญหาและปรับปรุงตนให้เข้ากับสภาพแวดล้อมได้อย่างดี

2. การแนะแนวกลุ่ม

การแนะแนวกลุ่ม (group guidance) หรือการแนะแนวหมู่ เป็นการแนะแนวแก่บุคคลตั้งแต่ 2 คน ขึ้นไป ที่มีปัญหาและความต้องการคล้ายคลึงกันให้มีโอกาสแลกเปลี่ยนความคิดและประสบการณ์ อันจะทำให้เข้าใจปัญหาและหาแนวทางแก้ปัญหาที่ตนเองเผชิญอยู่ บางครั้งสมาชิกในกลุ่มจะร่วมแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ประสบการณ์ของตนเอง ช่วยแก้ไขปัญหา สอดคล้องกับธรรมชาติและพัฒนาการของผู้เรียน การแนะแนวกลุ่มแบ่งออกเป็น 2 ประเภทคือ

2.1 การแนะแนวกลุ่มย่อย เป็นการจัดแนะแนวแก่ผู้เรียนจำนวน 2 - 12 คน ตัวอย่างเช่น การจัดกิจกรรมช่วยเหลือผู้เรียนที่มีผลการเรียนต่ำ เป็นต้น

2.2 การแนะแนวกลุ่มใหญ่ มีจำนวนสมาชิกตั้งแต่ 12 คนขึ้นไป ตัวอย่างเช่น การจัดกิจกรรมแนะแนวในชั้นเรียน กิจกรรมโฮมรูม การปฐมนิเทศ เป็นต้น

ปัจจุบันการแนะแนวกลุ่มนิยมจัดให้แก่ผู้เรียนเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากประหยัดเวลางบประมาณ และสะดวกต่อการจัดบริการแนะแนวประเภทต่างๆ

ประเภทของการแนะแนว

การแนะแนวแบ่งออกได้ 3 ประเภทใหญ่ ดังนี้

1. การแนะแนวการศึกษา

การแนะแนวการศึกษา (education guidance) เป็นกระบวนการให้ความช่วยเหลือผู้เรียนให้ประสบความสำเร็จด้านการเรียนรู้ ส่งเสริมพัฒนาการด้านสติปัญญา ความรู้ ทำให้ผู้เรียนรู้จักโครงสร้างหลักสูตร แผนการเรียน เกณฑ์การสำเร็จการศึกษา วิธีการเรียน การบริหารจัดการตนเอง ด้านการเรียน การแบ่งเวลาเรียน การสอบ การสอบแก้ตัว การศึกษาต่อ เป็นต้น เพื่อให้สามารถแก้ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการเรียนได้

2. การแนะแนวอาชีพ

การแนะแนวอาชีพ (vocational guidance) เป็นการแนะแนวที่ช่วยให้ผู้เรียนรู้จักโลกกว้างทางอาชีพ รู้จักเลือกอาชีพอย่างชาญฉลาด การสร้างค่านิยมและเจตคติที่ดีในการประกอบอาชีพ เตรียมพร้อมทางวุฒิภาวะด้านอาชีพ การช่วยให้เกิดความก้าวหน้ามั่นคงในหน้าที่การงาน หรือเลื่อนระดับการปฏิบัติงานให้สูงขึ้น

3. การแนะแนวส่วนตัวและสังคม

การแนะแนวส่วนตัวและสังคม (personal and social guidance) เป็นการแนะแนวที่ช่วยให้ผู้เรียนมีคุณภาพชีวิตที่ดี มีความพร้อมที่จะดำเนินชีวิตด้วยเหตุผลอย่างชาญฉลาด รู้เท่าทันสิ่งต่างๆ มีอารมณ์มั่นคง สามารถปรับตัวให้เข้ากับสังคมได้ ใช้ชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ เกิดประโยชน์ต่อตนเองและสังคม

อย่างไรก็ตาม การแบ่งประเภทของการแนะแนวข้างต้นนี้เป็นการแบ่งตามจุดมุ่งหมายของลักษณะประเภทของเนื้อหา แต่ในทางปฏิบัติการจัดการแนะแนวมักดำเนินการร่วมกันในลักษณะบูรณาการเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อผู้เรียนอย่างแท้จริง เพียงแต่จะเน้นหนักไปในประเภทใดนั้นขึ้นอยู่กับความจำเป็นและความต้องการของผู้เรียน เช่น ถ้าเป็นผู้เรียนที่เปลี่ยนสังคมใหม่ ในกรณีผู้เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และมัธยมศึกษาปีที่ 4 ก็จะเน้นการแนะแนวส่วนตัวและสังคมมากกว่าประเภทอื่นๆ

ขอบข่ายของการแนะแนว

ปัจจุบันการจัดการแนะแนวนิยมจัดตามขอบข่ายของการแนะแนว 3 ประการคือ

1. การป้องกัน

การป้องกันปัญหาหรือบางครั้งเรียกว่า “แนะแนวเชิงรุก” เป็นแนวคิดสำคัญของการจัดบริการแนะแนว เป็นการป้องกันบุคคลที่มีพฤติกรรมเสี่ยงหรือยังไม่เข้าไปเกี่ยวข้องกับปัญหานั้น เพราะหากปล่อยให้เกิดปัญหาขึ้นแล้วอาจยากต่อการแก้ไข เสียเวลา และงบประมาณในการแก้ไขปัญหา ดังนั้น หากได้รับการป้องกันปัญหาเสียก่อนก็จะเกิดประโยชน์สูงสุดต่อบุคคล

2. การแก้ไข

การแก้ไขปัญหาเป็นแนวคิดของการแนะแนวที่มุ่งจะให้ความช่วยเหลือแก่บุคคลที่ประสบกับปัญหานั้นแล้ว เช่น มีผลการเรียนต่ำ ประสบอุบัติเหตุ ปัญหาด้านการปรับตัว เมื่อเกิดปัญหาขึ้นแล้วบุคคลเหล่านั้นต้องการความช่วยเหลือเป็นอย่างยิ่ง ครูแนะแนวต้องให้ความสำคัญในการช่วยเหลือ ด้วยการฝึกให้ผู้เรียนมีทักษะในการแก้ปัญหอย่างชาญฉลาด รอบคอบ และมีเหตุผล

3. การส่งเสริมพัฒนา

การส่งเสริมพัฒนาเป็นการแนะแนวแบบหนึ่งที่น่าสนใจให้แก่ผู้เรียน เพื่อให้เกิดความเจริญงอกงามและมีพัฒนาการในทุกด้านๆ อย่างเหมาะสม เช่น มารยาท บุคลิกภาพ ความรู้ทางวิชาการ เป็นต้น การแนะแนวที่ส่งเสริมพัฒนานี้จะแตกต่างจากการป้องกันและการแก้ไขที่ผู้เรียนมีพฤติกรรมเสี่ยงหรือมีปัญหาแล้ว แต่การส่งเสริมพัฒนานั้นสามารถดำเนินการได้กับผู้เรียนทุกกลุ่มไม่ว่าจะเป็นผู้เรียนปกติที่จะทำให้มีศักยภาพสูงขึ้น และผู้เรียนที่มีพฤติกรรมเสี่ยงหรือที่มีปัญหาที่จะได้รับการช่วยเหลือให้ดีขึ้นเช่นกัน

บริการของการแนะแนว

การจัดบริการแนะแนวมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องจัดให้ครอบคลุมการแนะแนวด้านการศึกษา การแนะแนวด้านอาชีพ และการแนะแนวด้านส่วนตัวและสังคม โดยผ่านกระบวนการให้บริการทั้ง 5 บริการที่จัดขึ้นในสถานศึกษา สรุปแนวทางได้ดังนี้

1. บริการสำรวจผู้เรียนเป็นรายบุคคล

บริการสำรวจผู้เรียนเป็นรายบุคคลเป็นบริการที่ทำให้ครูแนะแนวสามารถรู้จักผู้เรียนเป็นรายบุคคลช่วยให้ครูแนะแนวสามารถรู้จักผู้เรียนมากขึ้น และสามารถหาทางช่วยเหลือได้ถูกต้องยิ่งขึ้น

2. บริการสนเทศ

บริการสนเทศ เป็นการให้ข้อมูลข่าวสาร ความรู้ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาในการให้ข้อมูลข่าวสารนั้นจะเป็นข้อมูลข่าวสารด้านการศึกษา อาชีพ ส่วนตัวและสังคม ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนสามารถวางแผนการในชีวิต สร้างเจตคติที่ดีต่อการศึกษา อาชีพและการอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นได้

3. บริการให้การปรึกษา

บริการให้การปรึกษาเป็น “หัวใจของบริการแนะแนว” ถือว่าเป็นบริการสำคัญที่สุด สถานศึกษาจะขาดบริการนี้ไม่ได้ เพราะการให้การปรึกษาเป็นกระบวนการให้ความช่วยเหลือที่เกิดจากสัมพันธภาพทางวิชาชีพของอย่างน้อย 2 คน คือ ผู้ให้และผู้รับการปรึกษา โดยผู้ให้การปรึกษาในที่นี้ อาจหมายถึง ครู ผู้ที่มีคุณสมบัติเอื้อต่อการให้การปรึกษา มีความรู้และทักษะในการให้การปรึกษาทำหน้าที่ให้ความช่วยเหลือแก่ผู้รับการปรึกษาหรือผู้เรียนกำลังประสบความยุ่งยากใจ หรือมีความทุกข์ ต้องการความช่วยเหลือให้เข้าใจตนเอง เข้าใจสิ่งแวดล้อม มีทักษะการตัดสินใจหาทางออกเพื่อลดหรือขจัดความทุกข์ ความยุ่งยากใจด้วยตนเองได้อย่างดี สามารถพัฒนาตนเองไปสู่เป้าหมายที่ต้องการ (มัลลวีร์ อุดลวัฒน์ศิริ, 2547, หน้า 3)

4. บริการจัดวางตัวบุคคล

บริการจัดวางตัวบุคคลเป็นบริการที่เกี่ยวข้องกับบริการต่างๆ ข้างต้น เป็นการวางตัวบุคคลให้เหมาะสมกับงานตามที่คัดเลือก เป็นบริการที่ช่วยให้บุคคลได้เรียนตามวิชาที่ตนเองชอบ ได้รับบริการที่เหมาะสมตามความจำเป็นหรือความต้องการ เป็นการช่วยให้มีโอกาสในการเรียนและการประกอบอาชีพตรงตามความสามารถของตน การจัดหาทุนการศึกษา จัดหางานให้ผู้เรียนทำเพื่อมีรายได้ระหว่างเรียน จัดโครงการพิเศษเพื่อสนองความต้องการของผู้เรียน ซึ่งบริการจัดวางตัวบุคคลนี้สามารถจัดให้กับผู้เรียนที่ยังศึกษาอยู่ในสถานศึกษา และที่สำเร็จการศึกษาไปแล้ว

5. บริการติดตามผล

บริการติดตามผลเป็นบริการสุดท้ายของบริการแนะแนว เป็นการติดตามดูว่าการจัดบริการต่างๆ ที่ได้ดำเนินไปแล้วนั้น ได้ผลมากน้อยเพียงใด ผู้เรียนที่ออกจากโรงเรียนไปแล้วทั้งจบและยังไม่จบการศึกษา ประสบความสำเร็จมากน้อยเพียงใดและประสบปัญหาใดบ้าง รวมทั้งการติดตามดูแลผู้เรียนที่ยังศึกษาอยู่ในโรงเรียน การติดตามผลอาจทำได้โดยการสัมภาษณ์ผู้เรียนด้วยตนเอง สัมภาษณ์บุคคลที่อยู่ใกล้ชิดกับผู้เรียนและส่งแบบสอบถามไปยังผู้เรียนที่จบการศึกษาไปแล้ว

ทั้งนี้จะได้นำเสนอการจัดบริการแนะแนวทั้ง 5 บริการ อย่างละเอียดในบทต่อไป

กิจกรรมแนะแนว

การดำเนินการจัดกิจกรรมแนะแนวตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นการแนะแนวที่มุ่งให้ผู้เรียนทุกคนมีชีวิตที่มีคุณภาพมีสังคมที่ดี ใช้ชีวิตอย่างเพียงพอและมีความสุข โดยสถานศึกษานิยามดำเนินการในรูปแบบของกิจกรรมแนะแนว ซึ่งเป็นกิจกรรมเชิงบูรณาการที่มีความแตกต่างจากการจัดการเรียนการสอนที่เน้นด้านวิชาการ และไม่เรียกการจัดกิจกรรมแนะแนวว่าเป็นชั่วโมงสอนวิชาแนะแนวเหมือนรายวิชาตาม 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ ในที่นี้ผู้เขียนขอแนะนำกิจกรรมแนะแนวที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 เพื่อความเข้าใจเบื้องต้น ดังนี้

1. ความหมายของกิจกรรมแนะแนว

กิจกรรมแนะแนว หมายถึง กิจกรรมต่างๆ ที่จัดขึ้นเพื่อส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียนให้เกิดความงอกงามตามศักยภาพของตน โดยกิจกรรมที่จัดขึ้นนี้ต้องสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและสังคม คำนี้ถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล เสริมสร้างทักษะชีวิต วุฒิภาวะทางอารมณ์ การเรียนรู้ในเชิงพหุปัญญาและการสร้างสัมพันธภาพที่ดี ดังนั้น กิจกรรมแนะแนวจึงครอบคลุมกิจกรรมต่างๆ ของบริการแนะแนว ทั้งที่จัดในชั้นเรียนและนอกชั้นเรียน

2. วัตถุประสงค์ของกิจกรรมแนะแนว

การจัดกิจกรรมแนะแนวมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้เรียนได้สำรวจตนเอง ค้นพบความสามารถ ความถนัด และความสนใจของตน รักและเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น รู้จักแสวงหาความรู้จากแหล่งการเรียนรู้ต่างๆ แล้วสามารถจัดการข้อมูลนั้นเชิงสารสนเทศได้ พัฒนา

บุคลิกภาพและปรับตัวอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข มีความรู้ ทักษะ มีความคิดสร้างสรรค์ในงานอาชีพ รวมทั้งมีค่านิยมที่อิงตามคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในการดำเนินชีวิต รับผิดชอบต่อตนเอง ครอบครัว สังคมและประเทศชาติ ดังนั้น การจัดกิจกรรมแนะแนวจึงมีความสำคัญต่อผู้เรียนเป็นอย่างยิ่ง

3. ลักษณะของกิจกรรมแนะแนว

คณะกรรมการพัฒนาคุณภาพวิชาการ กลุ่มกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน (2546, หน้า 25 – 26) ได้นำเสนอลักษณะของกิจกรรมแนะแนวว่าควรเป็นกิจกรรมที่มีลักษณะดังต่อไปนี้

- 3.1 เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ค้นพบความถนัด ความสามารถและความสนใจของผู้เรียน
- 3.2 สนับสนุนส่งเสริมให้ผู้เรียนได้รับข้อมูลข่าวสารด้านการศึกษา การงานอาชีพ ชีวิต และสังคม เพื่อใช้ในการวางแผนการเรียน การศึกษาต่อ อาชีพที่เหมาะสมกับตนเอง
- 3.3 เสริมสร้างทักษะต่างๆ ให้ผู้เรียนได้พัฒนาบุคลิกภาพและการปรับตัวกับสิ่งแวดล้อม สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุข
- 3.4 เสริมสร้างค่านิยมที่ดี วินัย คุณธรรม และจริยธรรม
- 3.5 เพิ่มพูนประสบการณ์เพื่อเสริมให้ผู้เรียนมีความรู้ และทักษะในวิชาการต่างๆ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีเจตคติที่ดีต่ออาชีพ มีนิสัยรักการทำงานและสามารถเลือกอาชีพได้เหมาะสมกับตนเอง
- 3.6 จัดกลุ่มผู้เรียนเพื่อทำกิจกรรมโดยครูเป็นที่ปรึกษา โดยอยู่บนพื้นฐานความต้องการของผู้เรียน เพื่อทำกิจกรรมที่จะช่วยให้ผู้เรียนได้รับการส่งเสริมพัฒนาการด้านต่างๆ และแก้ปัญหาผู้เรียนได้
- 3.7 จัดกิจกรรมเพื่อแก้ปัญหา ส่งเสริม พัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน
- 3.8 เป็นกิจกรรมที่ไม่เน้นเนื้อหาวิชาการแต่เน้นการสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์และบูรณาการให้สอดคล้องกับชีวิตจริง
- 3.9 วัดและประเมินผลในแต่ละกิจกรรม โดยมีการประเมินผลจากการเข้าร่วมกิจกรรม การผ่านจุดประสงค์ของกิจกรรมที่แสดงถึงการพัฒนาของผู้เรียนเพื่อนำไปใช้ในการผ่านการศึกษา
- 3.10 สรุปการประเมินผลพัฒนาการของผู้เรียนตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนดและนำเสนอผู้ที่เกี่ยวข้อง

จากที่กล่าวมากิจกรรมแนะแนวนั้นมีลักษณะมุ่งเน้นให้เกิดการบูรณาการแบบองค์รวม ทั้งองค์ความรู้ตามหลักวิชา ทั้งวิชาชีวิต และวิชาการ เพื่อให้ผู้เรียนมีความสมดุลทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา และสังคม เป็นคนดี มีปัญญา และมีความสุข โดยจัดผ่านมวลประสบการณ์ต่างๆ

4. การจัดกิจกรรมแนะแนว

กรมวิชาการ (2545, หน้า 7 – 8) ได้อธิบายเกี่ยวกับรูปแบบการจัดกิจกรรมแนะแนวในสถานศึกษาไว้ 3 ลักษณะ ดังนี้

4.1 การจัดกิจกรรมด้วยกระบวนการทางจิตวิทยาให้แก่ผู้เรียนทั้งเป็นรายบุคคลและเป็นกลุ่ม เพื่อให้ผู้เรียนได้รู้จักและเข้าใจตนเอง มีแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาตนเอง รวมทั้งครูได้รู้จักผู้เรียนมากขึ้น สามารถส่งเสริมและป้องกันปัญหาของผู้เรียนทุกคน ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มปกติหรือกลุ่มพิเศษ ให้ได้รับการพัฒนาทักษะการดำเนินชีวิตในด้านต่างๆ เช่น การรู้จักรักและเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น มีทักษะการคิดตัดสินใจ ทักษะการปรับตัว การวางแผนชีวิต รวมทั้งการสร้างคุณธรรมจริยธรรมที่สำคัญ ได้แก่ ความซื่อสัตย์ ประหยัด และอดทนอดกลั้น การจัดกิจกรรมอาจจัดในชั้นเรียนที่เรียกว่ากิจกรรมแนะแนวในชั้นเรียน ซึ่งต้องจัดเวลาเฉพาะอย่าง ต่อเนื่อง ในกรณีที่ต้องฝึกฝนพัฒนาคุณลักษณะหรือทักษะที่สำคัญและจำเป็น หรืออาจจัดกิจกรรมภายนอกชั้นเรียน โดยมีบรรยากาศที่เป็นกันเอง มีครูเป็นที่ปรึกษาและผู้เรียนทุกคนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม

4.2 การจัดบริการเพื่อให้ผู้เรียนได้สำรวจตนเองและรู้จักตนเองในทุกด้าน ให้ข้อมูลข่าวสาร สารสนเทศที่จำเป็น และทันสมัย ทั้งด้านการศึกษา อาชีพ และการพัฒนาบุคลิกภาพ ให้สามารถตัดสินใจและแก้ปัญหาด้วยตนเอง ตลอดจนช่วยเหลือ แก้ไข และฝึกประสบการณ์ที่เหมาะสมสำหรับผู้เรียนเพื่อใช้เป็นแนวทางในการวางแผนการศึกษาและชีวิตต่อไป

4.3 การบูรณาการการแนะแนวในการเรียนการสอน เป็นการนำเทคนิควิธีการทางจิตวิทยาและการแนะแนวมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับธรรมชาติของผู้เรียนแต่ละคน แต่ละกลุ่ม โดยเน้นให้ครูได้รู้จักและเข้าใจผู้เรียนทั้งในด้านการรับรู้ของผู้เรียนที่เกี่ยวกับตนเอง พัฒนาการตามวัย พฤติกรรมและสาเหตุของพฤติกรรม วิธีการเรียนรู้ของผู้เรียน ซึ่งจะช่วยให้ครูทราบแนวทางในการช่วยเหลือและพัฒนาผู้เรียน ให้ผู้เรียนรักและเห็นคุณค่าในตนเอง และในสาระวิชาต่างๆ เกิดแรงจูงใจ ใฝ่รู้ ใฝ่เรียน ซึ่งจะส่งผลให้การเรียนรู้เกิดสัมฤทธิ์ผลสูงสุด

จากการนำเสนอวิธีการจัดกิจกรรมแนะแนวในสถานศึกษาทั้ง 3 รูปแบบข้างต้น แสดงให้เห็นว่าการแนะแนวไม่ใช่เรื่องที่เกี่ยวข้องเฉพาะกับครูแนะแนวเท่านั้น แต่เป็นการจัดกิจกรรมในสถานศึกษาเกี่ยวข้องและสัมพันธ์กับบุคลากรหลายฝ่าย ดังนั้น ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาจึงควรให้ความสำคัญกับการจัดกิจกรรมแนะแนว

5. การจัดกิจกรรมแนะแนวในระดับต่างๆ

การจัดกิจกรรมแนะแนวในระดับต่างๆ นั้น มีหลักการเบื้องต้นคล้ายคลึงกัน เพียงแตกต่างกันตามความต้องการของผู้เรียน ทั้งนี้ อาจสรุปการจัดกิจกรรมแนะแนวในระดับต่างๆ ได้ดังนี้

5.1 การจัดกิจกรรมแนะแนวในระดับปฐมวัย ผู้เรียนในระดับปฐมวัยยังมีพัฒนาการในด้านต่างๆ ไม่เพียงพอ ซึ่งอาจทำให้ครูแนะแนวไม่สามารถจัดกิจกรรมแนะแนวได้เหมือนกับผู้เรียนระดับอื่นๆ ดังนั้นการแนะแนวในระดับปฐมวัยจึงดำเนินการใน 2 ลักษณะใหญ่ๆ คือ

5.1.1 การแนะแนวผู้ปกครองเด็กปฐมวัย แนวคิดนี้ได้แพร่หลายมากขึ้นในปัจจุบัน ผู้เรียนด้านการศึกษাপฐมวัยจะได้เรียนรู้เกี่ยวกับเทคนิควิธีในการแนะแนวผู้ปกครอง เพื่อให้สามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพในฐานะครูการศึกษาปฐมวัย ซึ่งเนื้อหาเหล่านี้กำหนดให้เรียนหลักสูตรปริญญาตรี การจัดกิจกรรมแนะแนวแก่ผู้ปกครองเด็กปฐมวัยนี้จะมุ่งเน้นการสร้าง ความตระหนักและเสริมความรู้เกี่ยวกับการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยอย่างถูกวิธี การแก้ไข พฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของผู้เรียน ฝึกการสื่อสารเชิงสร้างสรรค์ระหว่างผู้ปกครองกับผู้เรียน เป็นต้น

5.1.2 การจัดกิจกรรมแนะแนวให้แก่ผู้เรียน หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พ.ศ. 2546 ไม่ได้กำหนดโครงสร้างของกิจกรรมแนะแนวไว้เหมือนกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 แต่การจัดกิจกรรมแนะแนวให้กับเด็กปฐมวัยจะดำเนินการโดยการบูรณาการกับกิจกรรม เสริมประสบการณ์ทั้ง 6 ที่เรานิยมเรียกว่ากิจกรรมวงกลม ลักษณะกิจกรรมและเนื้อหาจะเป็นการ ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ประสบการณ์ที่หลากหลาย ฝึกความคิดสร้างสรรค์ ฝึกให้รู้จักสิ่งของ อาชีพ และการดำเนินชีวิตเบื้องต้น

5.2 การจัดกิจกรรมแนะแนวในระดับประถมศึกษา การดำเนินการจัดกิจกรรมแนะแนว ในระดับนี้จะมีการกำหนดชั่วโมงกิจกรรมแนะแนวในตารางเรียนชัดเจนตามโครงสร้างหลักสูตร แกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 แนวทางการจัดกิจกรรมแนะแนวในระดับประถมศึกษา สรุปได้ดังนี้

5.2.1 การจัดกิจกรรมแนะแนว ต้องคำนึงถึงความแตกต่างของผู้เรียนแต่ละคน และต้องจัดให้สอดคล้องกับปรัชญาการศึกษา หลักการ จุดมุ่งหมายของหลักสูตร และวิสัยทัศน์ของ สถานศึกษา ทั้งมีการวางแผนการปฏิบัติงาน กำหนดผู้รับผิดชอบ และมีการประเมินผลอย่างเป็น รูปธรรม

5.2.2 การจัดกิจกรรมแนะแนวควรดำเนินการควบคู่ไปกับการจัดการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่มสาระ โดยบูรณาการสอดแทรกอยู่ในกระบวนการเรียนการสอนของครูทุกคน

5.2.3 การจัดกิจกรรมแนะแนวต้องส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้เรียน เน้นให้ผู้เรียนเห็นความสำคัญของการดำเนินชีวิตที่งดงาม ให้ผู้เรียนฝึกการคิดตัดสินใจเบื้องต้นในกรณีศึกษา สร้างการเห็นคุณค่าในตนเอง สร้างแรงจูงใจในการดำเนินชีวิต ช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาความสามารถอย่างเต็มศักยภาพทั้งทางร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา

5.2.4 การจัดกิจกรรมแนะแนวในระดับประถมศึกษา ต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่าย ครูทุกคนควรร่วมมือกันทำ และต้องได้รับความร่วมมือจากผู้ปกครองและชุมชนจึงจะบรรลุจุดมุ่งหมาย

5.2.5 การจัดกิจกรรมแนะแนวต้องให้ผู้เรียนได้รู้จักตนเองและสังคมมากขึ้น เน้นให้ผู้เรียนได้ฝึกการสร้างมนุษยสัมพันธ์

5.2.6 การจัดกิจกรรมแนะแนวในระดับประถมศึกษา ควรจัดให้สอดคล้องกับประเภทของการแนะแนว ผู้เขียนนำเสนอได้ดังนี้

5.2.6.1 การแนะแนวด้านการศึกษาในระดับประถมศึกษา ควรเน้นเรื่องการสร้างเจตคติและแรงจูงใจในการเรียน วิธีการเรียน การอ่านหนังสือเตรียมสอบ เป็นต้น

5.2.6.2 การแนะแนวด้านอาชีพในระดับประถมศึกษา ควรเน้นเรื่องเจตคติที่ดีต่อการประกอบอาชีพ และการช่วยผู้ปกครองประกอบอาชีพ

5.2.6.3 การแนะแนวด้านส่วนตัวและสังคมในระดับประถมศึกษา ควรเน้นเรื่องการปฏิบัติตนกับเพื่อนในชั้นเรียน การดูแลรักษาสุขภาพอนามัยของตนเองและคนใกล้ชิด การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม

5.3 การจัดกิจกรรมแนะแนวในระดับมัธยมศึกษา การดำเนินการจัดกิจกรรมแนะแนวในระดับนี้จะมีความเป็นรูปธรรมและชัดเจนในการปฏิบัติมากขึ้น มีการกำหนดชั่วโมงกิจกรรมแนะแนวปรากฏในตารางเรียนชัดเจนตาม โครงสร้างหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 เหมือนกับประถมศึกษา ทั้งมีบุคลากรรับผิดชอบงานแนะแนวโดยตรง แนวทางการจัดกิจกรรมแนะแนวในระดับมัธยมศึกษาสรุปได้ดังนี้

5.3.1 การจัดกิจกรรมแนะแนวให้สอดคล้องกับความต้องการและธรรมชาติของเด็กวัยรุ่น เพราะวัยรุ่นเป็นวัยแห่งการเปลี่ยนแปลง โดยเฉพาะด้านอารมณ์ และเป็นวัยอยากรู้อยากลอง

5.3.2 จากข้อ 5.3.1 การจัดกิจกรรมแนะแนวในระดับนี้ต้องเป็นการจัดกิจกรรมในลักษณะการป้องกันปัญหาเป็นสำคัญ เน้นให้ผู้เรียนตระหนักถึงความสำคัญของการดำเนินชีวิตที่ถูกต้อง และคิดถึงผลที่จะเกิดตามมาจากความคิดและพฤติกรรมของตนเอง

5.3.3 เน้นการจัดกิจกรรมแนะแนวเป็นกลุ่ม เนื่องจากลักษณะการแนะแนวกลุ่ม สอดคล้องตามพัฒนาการของผู้เรียน ทั้งต้องใช้เหตุการณ์จริงที่ใกล้ชิดกับผู้เรียน โดยเหตุการณ์นั้น ต้องมีอิทธิพลต่อผู้เรียน เช่น พฤติกรรมของดารา เป็นต้น

5.3.4 การจัดกิจกรรมแนะแนวในระดับนี้ ต้องช่วยให้ผู้เรียนรู้จักตนเอง วางแผน ตัดสินใจอนาคตของตนเอง

5.3.5 การจัดกิจกรรมแนะแนวในระดับนี้เน้นให้ผู้เรียนแสดงออกเชิงสร้างสรรค์ ไม่บังคับ กฎกติกาต่างๆ ต้องเกิดขึ้นจากการตกลงร่วมกันระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน กิจกรรมต้องท้าทาย ความสามารถของผู้เรียน

5.3.6 การจัดกิจกรรมแนะแนวในระดับมัธยมศึกษา ควรจัดให้สอดคล้องกับ ประเภทของการแนะแนว ผู้เขียนนำเสนอ ดังนี้

5.3.6.1 การแนะแนวด้านการศึกษาในระดับมัธยมศึกษา ควรเน้นเรื่อง การสร้างแรงจูงใจในการเรียน ยุทธวิธีการเรียน การศึกษาต่อ การวิเคราะห์โจทย์คำถาม เป็นต้น

5.3.6.2 การแนะแนวด้านอาชีพในระดับมัธยมศึกษา ควรเน้นเรื่อง ความกระฉ่างของข้อมูลอาชีพต่างๆ แนวทางการปฏิบัติตนสู่อาชีพในฝัน การฝึกอาชีพอิสระเบื้องต้น เป็นต้น

5.3.6.3 การแนะแนวด้านส่วนตัวและสังคมในระดับมัธยมศึกษา ควรเน้น เรื่องพัฒนาการและความเปลี่ยนแปลงของวัยรุ่นในด้านต่างๆ การควบคุมอารมณ์เชิงสร้างสรรค์ การสร้างแรงบันดาลใจในชีวิต การคบเพื่อนต่างเพศ การจัดการกับความต้องการทางเพศ การป้องกัน ปัญหาเพศสัมพันธ์ในวัยรุ่น มารยาทและการสมาคม ฝึกการเป็นผู้นำผู้ตาม การสร้างค่านิยมตาม ธรรมนูญวัฒนธรรมไทย เป็นต้น

5.4 การจัดกิจกรรมแนะแนวในระดับอุดมศึกษา ผู้เรียนในวัยนี้มีพัฒนาการเทียบเท่ากับผู้ใหญ่แทบทุกประการ ยังขาดแต่เพียงประสบการณ์และความรอบคอบ ดังนั้น สถานศึกษาจึงควร เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้รับผิดชอบตนเองมากขึ้น โดยดำเนินการลักษณะต่างๆ เช่น แจกคู่มือการเรียนและการดำเนินชีวิตในรั้วมหาวิทยาลัยให้ศึกษาด้วยตนเอง การจัดกิจกรรมแนะแนวในลักษณะ การให้ข้อเสนอแนะต่างๆ จากผู้มีประสบการณ์ตรง การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนในโครงการต่างๆ เพื่อเป็นการจำลองการดำเนินชีวิตที่มีประสิทธิภาพแก่ผู้เรียน อย่างไรก็ตาม การจัดกิจกรรมแนะแนว สำหรับผู้เรียนในระดับนี้ ควรยึดหลักการดังนี้

5.4.1 การจัดกิจกรรมแนะแนวต้องให้ผู้เรียนได้เป็นผู้ดำเนินการหลัก ตั้งแต่การวางแผน การบริหารจัดการ การดำเนินงาน และการประเมินผล เพื่อฝึกการจำลองชีวิตจริงแก่ผู้เรียน

5.4.2 การจัดกิจกรรมแนะแนวต้องเน้นการส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียนในเรื่องการสร้างสัมพันธภาพ การวางตัวในสถานการณ์ต่างๆ อย่างเหมาะสม

5.4.3 การจัดกิจกรรมแนะแนวต้องเน้นย้ำให้ผู้เรียน ได้ยืนยันการวิเคราะห์และรู้จักตนเองว่า ภาวะการณ์ปัจจุบันตรงกับตัวตนที่แท้จริงหรือไม่

5.4.4 การจัดกิจกรรมแนะแนวต้องเน้นการฝึกสติ ฝึกการคิดแก้ปัญหา รู้เท่าทันความจริงของชีวิต ดังนั้น ครูผู้รับผิดชอบการแนะแนวและบุคคลที่เกี่ยวข้องต้องให้เกียรติและรับฟังความคิดเห็น ทั้งสร้างค่านิยมและอุดมการณ์ในการดำเนินชีวิตที่งดงาม

5.4.5 การจัดกิจกรรมแนะแนวในระดับอุดมศึกษา ควรจัดให้สอดคล้องกับประเภทของการแนะแนว ผู้เขียนนำเสนอ ดังนี้

5.4.5.1 การแนะแนวด้านการศึกษาในระดับอุดมศึกษา ควรเน้นเรื่องการวางแผนการเรียนให้สำเร็จในกรอบที่กำหนด การคิดวิเคราะห์ การเตรียมตัวศึกษาต่อ การเพิ่มประสิทธิภาพการเรียน เป็นต้น

5.4.5.2 การแนะแนวด้านอาชีพในระดับอุดมศึกษาควรจัดการทดสอบความถนัดทางอาชีพ จัดอบรมอาชีพอิสระ ตลาดนัดแรงงานอาชีพ บุคลิกภาพทางอาชีพ เป็นต้น

5.4.5.3 การแนะแนวด้านส่วนตัวและสังคมในระดับอุดมศึกษา ควรเน้นเรื่อง การสร้างเอกลักษณ์ความเป็นตัวตน การปรับตัว มารยาทและการสมาคม การพัฒนาศักยภาพ การดำเนินชีวิตและการทำงาน การเผชิญปัญหาและอุปสรรคที่ซับซ้อน การสร้างค่านิยมตามครรลองวัฒนธรรมไทยที่ไม่ขัดแย้งกับกระแสวัฒนธรรมตะวันตก การสร้างความสุข เป็นต้น

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่ากิจกรรมแนะแนวมีประโยชน์และคุณค่าต่อผู้เรียนเป็นอย่างมาก ดังนั้น ครูแนะแนวควรให้ความสำคัญกับการจัดกิจกรรมแนะแนวโดยการศึกษารูปแบบ ความเหมาะสม ตลอดจนวิเคราะห์บริบทความต้องการของผู้เรียนอย่างถูกต้อง

แผนพัฒนางานแนะแนว

งานแนะแนวมีบทบาทต่อการพัฒนาผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง ดังปรากฏในหลักสูตรตั้งแต่ปีพุทธศักราช 2521 หลายหน่วยงานจึงได้พยายามกำหนดแนวทางการพัฒนางานแนะแนวให้เป็นรูปธรรมยิ่งขึ้น การพัฒนางานแนะแนวเชิงนโยบายที่เป็นรูปธรรมเด่นชัดที่สุดคือ แผนพัฒนาการแนะแนว เพื่อให้เกิดความเข้าใจเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนางานแนะแนว จึงขอนำเสนอรายละเอียดการจัดแผนพัฒนางานแนะแนวเป็นระยะๆ ดังนี้ (ศุภลักษณ์ สัตย์พิศพราย, 2550, หน้า 22 - 24)

1. แผนพัฒนาการแนะแนวระยะที่ 1 (พ.ศ. 2535 – 2539)

ช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2535 – 2539) แผนพัฒนานี้เป็นแผนฉบับแรก มีวัตถุประสงค์เพื่อดำเนินการทุกวิถีทางให้เด็กและเยาวชนที่อยู่ในทุกระดับการศึกษาทั้งในระบบและนอกระบบสถานศึกษา รวมทั้งผู้ปกครองและประชาชนทั่วไป ให้ได้รับประโยชน์จากการใช้กระบวนการแนะแนวของหน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนทั้งในและนอกสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ

2. แผนพัฒนาการแนะแนวระยะที่ 2 (พ.ศ. 2540 – 2544)

ช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540 – 2544) แผนพัฒนาระยะนี้มีวัตถุประสงค์ให้งานแนะแนวพัฒนาผู้เรียนทุกระดับ ทั้งในและนอกระบบการศึกษา รวมถึงผู้ปกครองและประชาชนทั่วไป ให้เป็นผู้ที่มีคุณลักษณะรู้จักตนเอง สามารถควบคุมตนเอง พึ่งตนเอง สามารถเลือกและตัดสินใจ วางแผนและจัดการชีวิตอย่างมีเหตุผลที่เหมาะสม เป็นผู้มีความสุข มีคุณธรรม มีจิตสำนึกรับผิดชอบต่อส่วนรวม ดังนั้น แผนพัฒนาการแนะแนวฉบับนี้ จึงคำนึงถึงหลักการนโยบายการจัดการศึกษาที่ว่า ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ

3. แผนพัฒนาการแนะแนวระยะที่ 3 (พ.ศ. 2545 – 2549)

ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545 – 2549) การจัดทำแผนพัฒนาในระยะนี้ อาศัยองค์ประกอบขั้นพื้นฐานหลายประการ ได้แก่ ผลของแผนพัฒนาการแนะแนวระยะที่ 1 – 2 การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในภายนอกของการดำเนินงานแนะแนวที่ผ่านมา สถานการณ์และแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่มีผลต่อการพัฒนาการแนะแนว รวมทั้งปัจจัยอื่นๆ ที่จะมีผลต่อการกำหนดแผนพัฒนาการแนะแนว เช่น พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมฉบับที่ 9 แผนการศึกษา ศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรมแห่งชาติ แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาการศึกษา ศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม ระยะที่ 9 และนโยบายของรัฐบาลด้านการศึกษา เป็นต้น แผนพัฒนาการแนะแนวฉบับนี้มุ่งให้ทุกคนในทุกช่วงชีวิตมีคุณภาพชีวิตและสังคมที่ดี ใช้ชีวิตอย่างพอเพียง และมีความสุข ทุกคนในสังคมมีบทบาทและมีส่วนร่วมในกระบวนการแนะแนวอย่างเป็นกัลยาณมิตร

โดยสรุปแผนพัฒนาการแนะแนว ได้มีแผนการดำเนินงานมา 3 ระยะแล้ว คือแผนพัฒนาการแนะแนวระยะที่ 1 (พ.ศ. 2535 – 2539) แผนพัฒนานี้เป็นแผนฉบับแรก แผนพัฒนาการแนะแนวระยะที่ 2 (พ.ศ. 2540 – 2544) และแผนพัฒนาการแนะแนวระยะที่ 3 (พ.ศ. 2545 - 2549) ปัจจุบันยังไม่มีประกาศใช้แผนพัฒนาการแนะแนวระยะที่ 4 แต่ได้มีการปรับเปลี่ยนการแนะแนวให้มีความสอดคล้องกับบริบทยุคโลกาภิวัตน์ยิ่งขึ้น โดยใช้ชื่อว่ามิติใหม่แห่งการแนะแนว เป็นการจัดทำนโยบายการแนะแนวโดยอาศัยหลักการของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (ปรับปรุง พ.ศ. 2545) และแผนพัฒนาการศึกษา ศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรมแห่งชาติ ระยะที่ 9 (พ.ศ.2545 – 2559) ของกระทรวงศึกษาธิการ ทั้งนี้กรอบแนวคิดการดำเนินงานมิติใหม่แห่งการแนะแนวสามารถสรุปได้ 7 ประการดังนี้ (จิตตินันท์ บุญสถิรกุล, 2549, หน้า 295 - 297)

1. ผู้บริหาร ครู และสังคม มีบทบาทในการแนะแนว ผู้บริหารต้องตระหนักถึงความสำคัญของการแนะแนวในระบบการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ครูแนะแนว พ่อแม่ ผู้ปกครอง และชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการแนะแนว ครูต้องมีความรู้และมีความสามารถในการให้การศึกษา

2. การแนะแนวที่เน้นผู้เรียนสำคัญที่สุด การจัดกิจกรรมแนะแนวต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ โดยมุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะดังนี้

2.1 ผู้เรียนทุกคนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ

2.2 ผู้เรียนเลือกกิจกรรมตามความสนใจ มีทักษะปฏิบัติจากการลงมือปฏิบัติจริงตามความต้องการ ความสนใจของผู้เรียน

2.3 ผู้เรียนได้ใช้และพัฒนาศักยภาพที่มีอยู่ในตนเองอย่างเต็มที่

2.4 ผู้เรียนมีความสมดุลทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา และสังคม เป็นคนดี คนเก่ง และมีความสุข

3. การแนะแนวที่เน้นความเท่าเทียมกันของโอกาสทางการศึกษา การจัดกิจกรรมและการให้บริการแนะแนวต้องจัดให้กับทุกคนได้พัฒนาตนเองเต็มตามศักยภาพเป็นคนดี มีปัญญา คนเก่ง ที่มีคุณภาพ มีความสุข มีความรับผิดชอบ มีคุณธรรม จริยธรรม และควรจัดให้ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย รวมทั้งคนพิการและผู้ด้อยโอกาสทางการศึกษา

4. การพัฒนาระบบการแนะแนวในสถานศึกษาที่มุ่งเน้นการส่งเสริมพัฒนาให้บุคลากรมีความรู้ลึกซึ่งมีระบบการจัดการที่มีประสิทธิภาพและมีคุณภาพ

5. พันธกิจระหว่างบ้าน ชุมชน และสถานศึกษา

5.1 บ้านในฐานะแหล่งการเรียนรู้แห่งแรกของบุคคล จะเป็นเครือข่ายการแนะแนวที่สำคัญของสังคมในการสร้างความเข้มแข็งและพัฒนาผู้เรียนไปในทิศทางที่ต้องการ เป็นแหล่งที่จะ

ช่วยส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิตได้ โดยมุ่งให้พ่อแม่ ผู้ปกครอง เป็นผู้แนะแนวชีวิตและสังคม แก่บุตรหลานหรือบุคคลที่อยู่ในความดูแล

5.2 ชุมชนจะเป็นเครือข่ายการแนะแนวที่สำคัญในการป้องกันและแก้ไขปัญหาของสังคมให้ดีขึ้น จึงควรประสานความร่วมมือและนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างเต็มที่ เช่น วัด ผู้นำชุมชน ปราชญ์ชาวบ้าน องค์กรเอกชน และสื่อมวลชนในท้องถิ่น เป็นต้น

6. สร้างเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้ข้อมูลสารสนเทศ

6.1 การพัฒนาคุณภาพการศึกษา ประชาชนทุกคนต้องได้รับการศึกษาอย่างกว้างขวาง และทั่วถึง การสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ นั้น หน่วยงานทุกแห่งต้องจัดบรรยากาศให้เป็นศูนย์แห่งการเรียนรู้เพื่อบริการข้อมูลสารสนเทศ

6.2 การเรียนรู้ของผู้เรียนยุคใหม่ ต้องรู้จักสร้างองค์ความรู้ใหม่เพิ่มเติมจากความรู้เดิม หน่วยงาน สถานศึกษา องค์กรที่เกี่ยวข้อง จำเป็นต้องให้ความสำคัญต่อข้อมูลสารสนเทศเพื่อการศึกษา/การเรียนรู้

6.3 หน่วยงานกลางทางการแนะแนว เป็นศูนย์สารสนเทศทางการแนะแนวที่ได้มาตรฐานทันสมัยและเป็นสากล เพื่อให้เครือข่ายการแนะแนวทั้งในระดับจังหวัด อำเภอ และสถานศึกษา ใช้แลกเปลี่ยนข้อมูลสารสนเทศทางการแนะแนว

7. การพัฒนาศักยภาพเครือข่ายการแนะแนว เสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับเครือข่ายแนะแนวระดับจังหวัด อำเภอ ทั้งในด้านวิชาการ ด้านบริการ และด้านบริหารจัดการ

7.1 การพัฒนาด้านวิชาการ โดยมุ่งเน้นการสร้างองค์ความรู้ใหม่ๆ สร้างเครื่องมือที่ครอบคลุมด้านการศึกษา อาชีพ บุคลิกภาพเพื่อพัฒนาผู้รับบริการให้รู้จักรักและเห็นคุณค่าในตนเอง และผู้อื่น สามารถพึ่งตนเอง มีทักษะ มีวิจารณญาณในการตัดสินใจและแก้ปัญหาได้ด้วยตนเอง วางแนวทางการดำเนินชีวิตได้อย่างถูกต้องเหมาะสม มีวุฒิภาวะทางอารมณ์ และสติปัญญา สามารถปรับตัวได้ ดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข มีสุขภาพจิตดี เป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัวและสังคม

7.2 ด้านบุคลากรมุ่งเน้นการพัฒนาบุคลากรทุกฝ่ายให้มีส่วนร่วมในการใช้กระบวนการแนะแนวเพื่อพัฒนาผู้เรียน โดยให้ทุกฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วม

7.3 ด้านการบริหารจัดการ ปรับปรุงและพัฒนาการบริหารจัดการให้มีความยืดหยุ่น หลากหลาย เอื้ออำนวยต่อการดำเนินการแนะแนว ตามความเหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น โดยมีหน่วยงานกลางทางการแนะแนวกำหนดมาตรฐานกลางด้านการแนะแนวให้ทุกหน่วยงานใช้เป็นกรอบในการประเมินคุณภาพงานแนะแนว

จากการนำเสนอกรอบแนวคิดการดำเนินงานมิติใหม่แห่งการแนะแนวข้างต้น จะเห็นว่า มิติใหม่แห่งการแนะแนวนั้นมุ่งเน้นให้การแนะแนวชีวิตและสังคมที่มีคุณภาพแก่ทุกคน โดยให้ทุกคน ในสังคมมีบทบาทและมีส่วนร่วมในกระบวนการแนะแนวอย่างกัลยาณมิตร เพื่อให้ผู้เรียนมีคุณภาพ ชีวิตที่ดี เจริญงอกงามเต็มตามศักยภาพ

บุคคลที่เกี่ยวข้องกับการแนะแนวในสถานศึกษา

การแนะแนวในสถานศึกษามีได้ดำเนินการแต่เฉพาะครูแนะแนวเท่านั้น แต่มีผู้ที่เกี่ยวข้องกับการแนะแนวหลายฝ่ายด้วยกัน มักดำเนินการในรูปของคณะกรรมการ ประกอบด้วย

1. คณะอนุกรรมการแนะแนว

คณะอนุกรรมการชุดนี้ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา หัวหน้ากลุ่มสาระวิชา หัวหน้างาน ครูที่ปรึกษา ผู้แทนนักเรียน ผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนชุมชน โดยมีหัวหน้างานแนะแนว เป็นกรรมการและเลขานุการ คณะอนุกรรมการแนะแนวมีหน้าที่ กำหนดยุทธศาสตร์ แผนปฏิบัติงาน งานแนะแนว และติดตามกำกับดูแลการแนะแนว ตลอดจนอำนวยความสะดวก ส่งเสริมสนับสนุน งานแนะแนวในสถานศึกษา

2. คณะกรรมการแนะแนว

คณะกรรมการแนะแนวประกอบด้วย กลุ่มบุคคลที่ได้รับมอบหมายให้ดำเนินการงานแนะแนวในสถานศึกษา มีหน้าที่ดำเนินการตามยุทธศาสตร์ แผนปฏิบัติงานแนะแนว กำกับ ติดตาม และประเมินผล ศึกษาวิเคราะห์ผลการดำเนินงานเพื่อนำไปใช้ในการปรับปรุงพัฒนางานแนะแนวต่อไป

3. ผู้ปฏิบัติงาน

เป็นคณะบุคคลผู้ปฏิบัติงานการแนะแนวที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมแนะแนวและกิจกรรมโฮมรูม โดยตรง คือ ครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษา และครูแนะแนว ประกอบด้วย

3.1 ครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษา มีบทบาทหน้าที่ใกล้ชิดกับผู้เรียนและเป็นบุคคลสำคัญในการดูแลช่วยเหลือผู้เรียน ครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษาจึงมีบทบาทดังนี้ (กรมวิชาการ, 2545, หน้า 11)

3.1.1 ศึกษาทำความเข้าใจวัตถุประสงค์และขอบข่ายของการแนะแนว เช่น การเข้ารับ การอบรมความรู้เกี่ยวกับจิตวิทยาการแนะแนวเพื่อนำมาใช้ในการแนะแนว เป็นต้น

3.1.2 รวบรวมข้อมูลของผู้เรียนเป็นรายบุคคล จัดทำข้อมูลเป็นระบบและเป็น ปัจจุบัน เพื่อรู้จักและเข้าใจผู้เรียนเป็นรายบุคคลอย่างแท้จริง

3.1.3 ทำความเข้าใจพฤติกรรมของผู้เรียนที่แสดงออก และพิจารณาพัฒนาการ ของผู้เรียนทุกด้าน ไม่เฉพาะแต่ด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเท่านั้น การศึกษาเพื่อทำความเข้าใจ สาเหตุที่แท้จริงของพฤติกรรมต่างๆ ของผู้เรียน มีความสำคัญเป็นอย่างมาก เพราะจะช่วยให้ครู สามารถตอบสนองความต้องการของผู้เรียนได้อย่างเหมาะสม และส่งเสริมให้ผู้เรียนมีพัฒนาการ เต็มตามศักยภาพทุกด้าน

3.1.4 ชี้แจงให้ผู้เรียนเข้าใจเกี่ยวกับการแนะแนว ความสำคัญ และประโยชน์ที่ ผู้เรียนจะได้รับจากบริการแนะแนว

3.1.5 คัดกรอง จำแนกกลุ่มผู้เรียนเป็นกลุ่มปกติ กลุ่มพิเศษ และประสานงาน ข้อมูลกับครูแนะแนว

3.1.6 ดูแลช่วยเหลือให้การปรึกษากรณีปัญหาที่ไม่ยุ่งยากซับซ้อน ทั้งรายบุคคล และรายกลุ่ม

3.1.7 จัดกิจกรรม โครงการ/โครงการส่งเสริม พัฒนาผู้เรียน ให้รู้จักรักและเห็นคุณค่าในตนเอง มีทักษะชีวิต และทักษะทางสังคมที่เหมาะสมกับพัฒนาการตามวัย

3.1.8 ติดตามผลการส่งเสริมพัฒนาและดูแลช่วยเหลือผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง

3.1.9 ประสานงานกับผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อร่วมมือกันในการส่งเสริมพัฒนา ป้องกัน และแก้ไขปัญหาผู้เรียน

3.1.10 มีส่วนร่วมในการดำเนินงานแนะแนวของสถานศึกษาในลักษณะเครือข่าย การแนะแนว

3.1.11 ใช้ข้อมูลการรู้จักตนเองและเข้าใจผู้เรียน ในการจัดกระบวนการเรียนรู้ ให้ผู้เรียนได้พัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ

3.1.12 มีส่วนร่วมในการประเมินผลและปรับปรุงแก้ไขการปฏิบัติงานแนะแนว ของสถานศึกษา

3.2 ครูแนะแนว เป็นผู้รับผิดชอบการแนะแนวโดยตรงซึ่งมีความสำคัญต่อการบริหารจัดการด้านแนะแนวและพัฒนาผู้เรียน ครูแนะแนวมีบทบาทดังนี้ (กรมวิชาการ, 2545, หน้า 11 – 12)

3.2.1 เป็นที่ปรึกษาแก่ครูและผู้ที่เกี่ยวข้องทุกคนในการให้ความรู้ วิธีการ เทคนิค กระบวนการแนะแนวตามหลักจิตวิทยาและการแนะแนว ดังนี้

3.2.1.1 จุดประกายให้ครูทุกคนใช้กระบวนการแนะแนวพัฒนาจิตใจของผู้เรียนอย่างต่อเนื่องและจริงจัง

3.2.1.2 เป็นแกนนำให้ความรู้ คำแนะนำแก่ครู ผู้ปกครอง และผู้เกี่ยวข้องในการรู้จักและเข้าใจผู้เรียนด้วยวิธีการต่างๆ เช่น การใช้ระเบียบวินัย การใช้แบบทดสอบ การสังเกต การสัมภาษณ์ การเยี่ยมบ้าน เป็นต้น

3.2.1.3 ให้ความรู้แก่ครูทุกคนในการใช้เครื่องมือการรู้จักและคัดกรองผู้เรียน

3.2.1.4 เสนอแนะแนวทางการจัดกิจกรรมโฮมรูมและกิจกรรมสำหรับผู้เรียนทุกกลุ่มให้สอดคล้องกับความสามารถ ความถนัด ความสนใจ และสามารถพัฒนาตนเองได้อย่างเต็มตามศักยภาพ

3.2.1.5 ให้ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับธรรมชาติ ลักษณะผู้เรียนกลุ่มพิเศษประเภทต่างๆ และเสนอแนวทางในการดูแลช่วยเหลือ ส่งเสริมพัฒนา

3.2.2 เป็นผู้ให้บริการปรึกษาแก่ผู้เรียน ผู้ปกครอง และผู้มาขอรับบริการทั่วไป ทั้งด้านการส่งเสริม พัฒนา ป้องกันและแก้ไขปัญหา ดังนี้

3.2.2.1 ให้การปรึกษาที่ครอบคลุมทั้งด้านการเรียน อาชีพ ชีวิตและสังคม ทั้งรายบุคคลและรายกลุ่ม

3.2.2.2 ให้การปรึกษาเป็นรายบุคคล จัดทำกรณีศึกษาและประสานงานกับผู้เกี่ยวข้องทั้งในและนอกสถานศึกษาในการดูแลช่วยเหลือผู้เรียนกลุ่มพิเศษหรือส่งต่อผู้เรียนที่ยากต่อการช่วยเหลือ

3.2.3 เป็นผู้ประสานงานกับผู้เกี่ยวข้องทั้งในและนอกสถานศึกษาเป็นระบบเครือข่ายในการดำเนินงานแนะแนวและการดูแลช่วยเหลือผู้เรียน ดังนี้

3.2.3.1 ประสานงานจัดทำข้อมูลในการรู้จักและเข้าใจผู้เรียน

3.2.3.2 ประสานความร่วมมือกับครู ผู้บริหารและผู้เกี่ยวข้องทั้งในและนอกสถานศึกษาในการจัดกิจกรรมแนะแนวและบริการต่างๆ รวมทั้งกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

3.2.3.3 ประสานงานกับผู้ปกครอง ชุมชน ในการดูแลช่วยเหลือ ส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียนตามความถนัด ความสนใจ และความสามารถ

3.2.3.4 ประสานงานกับครูและผู้มีส่วนร่วมในการติดตามการดำเนินงาน รายงานผลและการพัฒนา

จะเห็นได้ว่างานแนะแนวในสถานศึกษาเป็นงานที่ต้องทำงานเป็นหมู่คณะ ความสำเร็จของงานต้องอาศัยความร่วมมือจากบุคลากรหลายฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนได้รับการจัดบริการแนะแนวอย่างมีประสิทธิภาพ

ประโยชน์ของการแนะแนว

การจัดการแนะแนวที่มีประสิทธิภาพจะเกิดประโยชน์ ดังนี้

1. ประโยชน์ต่อผู้ปกครอง

- 1.1 ช่วยให้ผู้ปกครองได้รับรู้และเข้าใจสถานภาพทางการเรียนของบุตรหลานของท่าน เมื่อผู้ปกครองได้มีโอกาสปรึกษาหารือกับครูแนะแนว
- 1.2 ช่วยให้ผู้ปกครองได้รับข้อมูลเกี่ยวกับโอกาสที่บุตรหลานของตนเองจะได้เรียนต่อหรือออกไปประกอบอาชีพ
- 1.3 ช่วยให้ผู้ปกครองรับรู้และเข้าใจสภาพปัญหาของเด็กวัยรุ่น เพื่อให้ได้ให้ความร่วมมือกับโรงเรียนในการปรับปรุงพฤติกรรมของบุตรหลานของตนเองต่อไป

2. ประโยชน์ต่อผู้เรียน

- 2.1 ช่วยให้ผู้เรียนรู้จักตนเองดีขึ้นและสามารถปรับปรุงตนเองในด้านการเรียน สังคม อารมณ์และสติปัญญา เป็นผู้มีคุณภาพชีวิตที่ดี
- 2.2 ช่วยให้ผู้เรียนตัดสินใจได้ด้วยตนเองอย่างฉลาดและมีเหตุผล
- 2.3 ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจสาเหตุของปัญหาและวิธีแก้ปัญหา เพื่อสามารถดำเนินชีวิตอย่างมีจุดหมายและอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข

3. ประโยชน์ต่อครู

- 3.1 ช่วยครูให้เข้าใจถึงปัญหาและสาเหตุของปัญหารวมทั้งหาวิธีแก้ปัญหา
- 3.2 ช่วยครูในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความต้องการและความสนใจของผู้เรียน
- 3.3 ช่วยครูในการศึกษาผู้เรียน ทำให้รู้จักผู้เรียนดีขึ้น

4. ประโยชน์ต่อสถานศึกษา

4.1 ช่วยโรงเรียนในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความต้องการและความสนใจของนักเรียน

4.2 ช่วยลดปัญหาต่างๆ เช่น ปัญหาผู้เรียนเรียนไม่จบหลักสูตร ปัญหาผู้เรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ หรือหนีเรียน เป็นต้น

5. ประโยชน์ต่อสังคม

5.1 ช่วยให้ผู้เรียนมีคุณภาพชีวิตที่ดี มีความพร้อมและงอกงามในการดำเนินชีวิตเอื้อต่อการส่งเสริมและเกื้อกูลสังคม

5.2 ประชากรได้ปฏิบัติงานและดำเนินชีวิตตามความถนัดและความสนใจของตนเอง มีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน มีอาชีพที่มั่นคง มีชีวิตที่มีคุณภาพ ซึ่งจะส่งผลให้สังคมเกิดความสงบสุข

5.3 ช่วยลดปัญหาสังคมให้น้อยลง และเพิ่มศักยภาพในการจรรโลงสังคมให้งดงาม จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าการแนะแนวนั้นมีประโยชน์และคุณค่าต่อผู้เรียน ผู้สอน ผู้ปกครอง สถานศึกษา และสังคม เกิดประโยชน์ในทางเกื้อกูลกัน

จรรยาบรรณวิชาชีพจิตวิทยาการแนะแนว

สมาคมแนะแนวแห่งประเทศไทยได้ประกาศจรรยาบรรณวิชาชีพจิตวิทยาการแนะแนวไว้ 9 ประการ ดังนี้ (สมาคมแนะแนวแห่งประเทศไทย, 2552, หน้า 15 และมูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาการเรียนรู้, 2551ก, หน้า 42 - 44)

1. ให้บริการด้วยความเต็มใจ โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล กล่าวคือ ผู้ปฏิบัติงานให้บริการทางจิตวิทยาการแนะแนว ยังให้บริการด้วยความเสียสละและอุทิศตนอย่างเต็มความสามารถ โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา

2. ขอมรับและศรัทธาในวิชาชีพจิตวิทยาการแนะแนวและเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรวิชาชีพ กล่าวคือ ผู้ปฏิบัติงานให้บริการทางจิตวิทยาการแนะแนว มีเจตคติที่ดี เห็นคุณค่าในวิชาชีพจิตวิทยาการแนะแนว และเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรวิชาชีพ โดยการแสดงออกด้วยความชื่นชมว่าเป็นอาชีพที่มีเกียรติ มีความสำคัญ และจำเป็นต่อสังคม รวมทั้งปกป้องเกียรติภูมิของวิชาชีพจิตวิทยาการแนะแนว เข้าร่วมกิจกรรมและสนับสนุนองค์กรวิชาชีพจิตวิทยาการแนะแนว

3. เอาใจใส่ ช่วยเหลือ ส่งเสริม ให้กำลังใจแก่ผู้รับบริการด้วยความบริสุทธิ์ใจโดยเสมอหน้า กล่าวคือ ผู้ปฏิบัติงานให้บริการทางจิตวิทยาการแนะแนว เอาใจใส่ ช่วยเหลือ ส่งเสริม ให้กำลังใจแก่ผู้รับบริการโดยสนองต่อความต้องการ ความถนัด ความสนใจอย่างจริงจังด้วยความเห็นอกเห็นใจ โดยคำนึงถึงสิทธิพื้นฐานของผู้รับบริการอย่างเท่าเทียมและปรารถนาที่จะให้ผู้รับบริการพัฒนาได้อย่างเต็มตามศักยภาพ

4. มีวิสัยทัศน์ และพัฒนาตนเองในด้านวิชาชีพให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลก กล่าวคือ ผู้ปฏิบัติงานให้บริการทางจิตวิทยาการแนะแนว มีความสนใจใฝ่รู้ ศึกษาค้นคว้า ริเริ่มสร้างสรรค์ เสริมสร้างความรู้ให้ทันสมัย ทันเหตุการณ์ ทันต่อการเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และเทคโนโลยี

5. ปฏิบัติงานตามหลักวิชาชีพจิตวิทยาการแนะแนว กล่าวคือ ผู้ปฏิบัติงานให้บริการทางจิตวิทยาการแนะแนว ปฏิบัติงานโดยอาศัยความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ที่ได้รับการฝึกฝนตามหลักวิชาการ จากสถาบันหรือองค์กรวิชาชีพที่มีการรับรองอย่างเป็นทางการ

6. รักษามาตรฐานและรับผิดชอบต่อการประกอบวิชาชีพจิตวิทยา กล่าวคือ ผู้ปฏิบัติงานให้บริการทางจิตวิทยาการแนะแนวสามารถรักษาคุณภาพการปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพไว้ในระดับสูงเสมอ และรับผิดชอบต่อผลที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติงาน

7. ยุติการให้บริการที่นอกเหนือความสามารถของตนเองและส่งต่อไปยังบุคคลที่เหมาะสม กล่าวคือ ผู้ปฏิบัติงานให้บริการทางจิตวิทยาการแนะแนวต้องหยุดการให้บริการเมื่อประเมินสถานการณ์แล้วพบว่า การให้บริการนั้นอยู่นอกเหนือความสามารถของตน และส่งผู้รับบริการไปยังบุคคลที่มีความเหมาะสมหรือตามความประสงค์ของผู้รับบริการ

8. รักษาความลับของผู้รับบริการและผู้ที่เกี่ยวข้อง เว้นแต่ได้รับความยินยอมจากผู้รับบริการ กล่าวคือ ผู้ปฏิบัติงานให้บริการทางจิตวิทยาการแนะแนวต้องไม่เปิดเผยความลับซึ่งเป็นข้อมูลของผู้รับบริการและผู้ที่เกี่ยวข้อง หากจำเป็นจะต้องนำข้อมูลไปใช้ ต้องได้รับการยินยอมจากผู้รับบริการ

9. เคารพสิทธิไม่แสวงหาผลประโยชน์จากผู้รับบริการ กล่าวคือ ผู้ปฏิบัติงานให้บริการทางจิตวิทยาการแนะแนวต้องให้ข้อมูลที่จำเป็นแก่ผู้รับบริการ เพื่อให้ผู้รับบริการทราบสิทธิและผลที่อาจได้รับจากการรับบริการ รับฟังความคิดเห็นและการตัดสินใจของผู้รับบริการและไม่กระทำการใดๆ อันเป็นการแสวงหาผลประโยชน์จากผู้รับบริการ

นอกจากนี้ สมาคมแนะแนวแห่งสหรัฐอเมริกา (American Personal and Guidance Association) ได้กำหนดจรรยาบรรณวิชาชีพแนะแนวไว้ 8 ประการ ดังนี้ (โกศล มีคุณ, 2544, หน้า 51)

1. ผู้แนะนำจะต้องคำนึงถึงสวัสดิภาพของผู้รับบริการ โดยไม่กระทำการใดๆ ที่จะก่อให้เกิดผลเสียหายแก่ผู้รับบริการ
2. ผู้แนะนำต้องรักษาความลับเกี่ยวกับข้อมูลต่างๆ ของผู้รับบริการไว้เป็นความลับ ในกรณีที่ผู้แนะนำต้องการปรึกษากับผู้อื่นเพื่อช่วยเหลือผู้รับบริการ จะต้องปกปิดหลักฐานแสดงตัวผู้รับบริการนั้น
3. ถ้าผู้แนะนำจำเป็นต้องนำข้อมูลเกี่ยวกับผู้รับบริการ ไปเผยแพร่ เช่น นำไปยกตัวอย่าง ประกอบการอบรมบุคลากรแนะนำหรือประกอบการสอน การเขียนบทความ จะต้องปกปิดหลักฐานแสดงตัวผู้รับบริการนั้น
4. ถ้าปัญหาของผู้รับบริการอยู่นอกเหนือขอบข่ายบริการแนะนำ ผู้แนะนำควรส่งต่อ เพื่อให้รับบริการจากแหล่งอื่นที่เหมาะสม แต่ควรได้รับการยินยอมจากผู้รับบริการ และให้ผู้รับบริการได้รับรู้ขอบข่ายที่บุคลากรจากแหล่งใหม่จะช่วยเขาได้
5. เคารพในสิทธิส่วนบุคคลของผู้รับบริการในการเลือกตัดสินใจด้วยตนเอง โดยผู้แนะนำ เป็นผู้ช่วยให้บุคคลได้รู้จักตนเองและสิ่งแวดล้อมดีขึ้น เพื่อผู้รับบริการได้เลือกตัดสินใจดำเนินชีวิต ของคนอย่างมีประสิทธิภาพ โดยผู้แนะนำจะไม่ใช่ผู้ตัดสินใจแทน
6. ผู้แนะนำจะช่วยเหลือผู้รับบริการให้พัฒนาจนถึงขีดสุดตามศักยภาพของแต่ละบุคคล
7. ผู้แนะนำพึงสละเวลาให้กับงานแนะนำอย่างเต็มที่ แม้อาจต้องใช้เวลาออกเวลางาน ตามปกติ เช่น การออกเยี่ยมบ้าน หรือสำนักงานของผู้รับบริการ
8. ผู้แนะนำจะต้องมีความประพฤติที่เหมาะสมตามขอบข่ายศีลธรรมอันดีงาม เพื่อเป็น ตัวอย่างที่ดีแก่กลุ่มผู้รับบริการ

จากที่กล่าวมาแสดงให้เห็นว่าการแนะนำจัดเป็นวิชาชีพ เพราะต้องมีการออกมาตรการ กำกับ การปฏิบัติงานของผู้แนะนำให้มีประสิทธิภาพ ซึ่งมาตรการนี้กำหนดในลักษณะของ จรรยาบรรณวิชาชีพแนะนำ อันมีหลักการสำคัญคือ มีความตั้งใจและจริงใจที่จะช่วยเหลือ ผู้รับบริการหรือผู้เรียน มีความรู้และทักษะในการปฏิบัติการแนะนำให้มีประสิทธิภาพ ทั้งอุทิศตน ให้การปฏิบัติงานแนะนำ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความเจริญงอกงามเต็มตามศักยภาพของตน

ตัวอย่างการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการแนะนำ

ปัจจุบันการแนะนำได้รับการยอมรับและเชื่อถือเป็นศาสตร์ที่มีประโยชน์และ ทรงคุณค่าอย่างแท้จริง ด้วยเพราะมีการวิจัยเพื่อแสวงหาข้อมูล/ข้อเท็จจริงต่างๆ มาสนับสนุน พัฒนาการดำเนินการงานแนะนำที่เป็นระบบ จากการศึกษาผลงานวิจัยด้านการแนะนำ พบว่า

นักวิชาการและครูแนะแนวได้ดำเนินการจัดการแนะแนวในหลายรูปแบบ หากแบ่งตามวิธีการวิจัยก็อาจแบ่งได้ 2 ประเภทหลักคือ

1. งานวิจัยเชิงสำรวจ

งานวิจัยเชิงสำรวจเป็นลักษณะของการสำรวจการดำเนินการ สภาพปัญหา ความต้องการ ตลอดจนปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมผู้เรียน เช่น สดใส นิยมจันทร์ (2541) ได้ศึกษาปัญหาด้านการเรียนส่วนตัวและสังคม และวิธีการเผชิญปัญหาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา จังหวัดกรุงเทพมหานคร ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์ และคมเพชร นัตรสกุลกุล (2543) ได้ศึกษายุทธวิธีการเรียนของนักเรียนวัยรุ่นนุเจนญา บุญมาโฮม ขวัญเรือน อัครศักดิ์ และลักดาวัลย์ พุทธรักษา (2544) ได้ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยพื้นฐานที่มีผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียน นิสิต นักศึกษาในกรุงเทพมหานคร วัชรวิภา จินตนาสนธิ (2548) ได้ศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารจัดการแนะแนวระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนมัธยมศึกษาของรัฐ ในกรุงเทพมหานคร อภิษฎา จุลพันธ์ (2550) ศึกษาสภาพการดำเนินงานแนะแนวในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรี และปราจีนต์นดิตรระกุล (2556) ได้ศึกษาปัจจัยการควบคุมงานแนะแนวในโรงเรียนมัธยมศึกษา เป็นต้น

2. งานวิจัยเชิงทดลอง

งานวิจัยประเภทนี้เป็นการนำความรู้ด้านการแนะแนวมาใช้แก้ไข ป้องกัน และส่งเสริมพัฒนาผู้เรียน ผู้เขียนนำเสนอการจัดการแนะแนวโดยจำแนกตามประเภทของการแนะแนวได้ดังนี้

2.1 การจัดการแนะแนวด้านการศึกษา ผู้เขียนได้ทำการศึกษาผลการวิจัยการจัดการแนะแนวด้านการศึกษาพบว่า มีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการแนะแนวเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนในประเด็นเกี่ยวกับการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การพัฒนาคุณลักษณะนิสัยในการเรียน และการศึกษาต่อ เป็นต้น โดยส่วนใหญ่การวิจัยเป็นการวิจัยกับผู้เรียนระดับประถมศึกษาตอนปลาย และมัธยมศึกษาได้แก่

จิตติพร คล้ายพันธ์ (2538) ได้ใช้กิจกรรมกลุ่มพัฒนาเจตคติต่อการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนเทศบาลศรีบุญยานนท์ จังหวัดสมุทรสาคร เพียงเพ็ญ จิรัชัย (2540) ได้สร้างโปรแกรมการแนะแนวกลุ่มย่อยเพื่อเพิ่มความใส่ใจในการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสาขปัญญา ในพระบรมราชินูปถัมภ์ วรรณิการ์ อุทิศไทย (2543) ได้ศึกษาเปรียบเทียบการเสริมแรงด้วยเบียร์รถกรกับการเสริมแรงทางสังคมที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ เรื่อง "การบวกการลบ" ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนชุมชนบ้านคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร ศรีณย์ ขจรไชยกุล (2542) ได้พัฒนาโปรแกรมแนะแนวกลุ่มเพื่อเพิ่มความ

พร้อมของการเรียนรู้โดยการชี้นำตนเองของนักศึกษาระดับชั้นปีที่ 2 มหาวิทยาลัยกรุงเทพ พัทธภรณ์ รักช่วย (2546) ได้ใช้ชุดแนะแนวเพื่อพัฒนาความรับผิดชอบในการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนปากพอง จังหวัดนครศรีธรรมราช และวรรณเทณี กมลวีนัสกุล (2553) ได้ใช้กระบวนการแนะแนวเพื่อพัฒนาทักษะการเรียนรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนสวนบุญโญปถัมภ์ จังหวัดลำพูน เป็นต้น

2.2 การจัดการแนะแนวด้านอาชีพ จากการศึกษางานวิจัยเกี่ยวกับการจัดการแนะแนวด้านอาชีพ พบว่า นักวิชาการได้นำหลักการแนะแนวมาใช้ในการจัดกิจกรรมแนะแนวด้านอาชีพเป็นจำนวนมาก ส่วนใหญ่นิยมจัดกิจกรรมแนะแนวเพื่อพัฒนาเจตคติต่อการประกอบอาชีพ การเตรียมความพร้อมสู่งานอาชีพ โดยนิยมจัดให้แก่นักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6 มัธยมศึกษาปีที่ 3 และมัธยมศึกษาปีที่ 5 สามารถนำเสนอตัวอย่างงานวิจัยได้ดังนี้

มาริสดา เกรื่องพนัส (2536) ได้ใช้กิจกรรมกลุ่มเพื่อเพิ่มการรับรู้ด้านอาชีพของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านป่าซาง จังหวัดเชียงราย อมรรรัตน์ อุ้นจิตร (2547) ทดลองใช้โปรแกรมการแนะแนวอาชีพตามแบบพุทธปัญญาสารสนเทศเพื่อเพิ่มการพัฒนาการรู้คิดแห่งตนและความสามารถในการตัดสินใจเลือกอาชีพของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนสระบุรีวิทยาคม จังหวัดสระบุรี ปราโมทย์ พลศักดิ์ (2548) ได้ทดลองใช้โปรแกรมแนะแนวเพื่อพัฒนาการวางแผนทางอาชีพสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบ้านแดง จังหวัดสุรินทร์ และสกุลรัตน์ พิงประดิษฐ์ (2550) ได้สร้างโปรแกรมการวางแผนการศึกษาและอาชีพเพื่อพัฒนาการประเมินตนเองและการวางแผนการศึกษาและอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนนวมินทราชินูทิศ บดินทรเดชา กรุงเทพมหานคร เป็นต้น

2.3 การจัดการแนะแนวด้านส่วนตัวและสังคม จากการศึกษาผลการวิจัยเกี่ยวกับการจัดการแนะแนวด้านส่วนตัวและสังคม พบว่า นักวิชาการได้นำหลักการแนะแนวมาใช้ในการจัดกิจกรรมแนะแนวด้านส่วนตัวและสังคมมากที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับด้านการศึกษาและอาชีพ ทั้งยังดำเนินการวิจัยครอบคลุมขอบข่ายการแนะแนวคือ การป้องกัน การแก้ไข และการส่งเสริมพัฒนา กลุ่มผู้เรียนที่ได้รับการจัดการแนะแนวประเภทนี้มีตั้งแต่ระดับประถมศึกษาจนถึงอุดมศึกษา สามารถนำเสนอตัวอย่างงานวิจัยได้ดังนี้

วารางคณา รัชตะวรรณ (2545) ได้ใช้กิจกรรมแนะแนวเพื่อพัฒนาทัศนคติต่อพฤติกรรมทางเพศของวัยรุ่นหญิง กนกพร พิริยวุฒิกรอุดม (2546) ได้พัฒนาชุดการสอนกิจกรรมแนะแนวเรื่องเยาวชนคนดีศรีสุพรรณสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น อรพิน สุขแจ่ม (2546) ใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวเพื่อพัฒนาความประหยัดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนศรีयाภัย จังหวัดชุมพร และสรรเสริญ หุ่นแสน (2547) ได้สร้างชุดสอนกิจกรรมแนะแนวเพื่อพัฒนา

ความสามารถทางสังคมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนวัดทรงธรรม จังหวัดสมุทรปราการ เป็นต้น

จากการนำเสนอการส่งเสริมพัฒนาการแนะแนวด้วยกระบวนการวิจัยข้างต้น ผลการวิจัยส่วนใหญ่พบว่า การใช้กิจกรรมแนะแนวสามารถพัฒนาคุณลักษณะต่างๆ ของผู้เรียนได้เป็นอย่างดี ส่วนผลการวิจัยเชิงสำรวจพบว่า การจัดงานแนะแนวในสถานศึกษามีปัญหาอุปสรรคต่างๆ อยู่บ้าง แต่การแนะแนวมีความจำเป็นและเป็นที่ต้องการของทุกฝ่ายในสถานศึกษา นั้นแสดงว่าการแนะแนวมีประสิทธิภาพในการช่วยเหลือ ป้องกัน และพัฒนาผู้เรียนได้อย่างแท้จริง ทั้งนี้ หากพิจารณางานวิจัยที่กล่าวมาจะไม่ปรากฏงานวิจัยเกี่ยวกับการให้การปรึกษาซึ่งเป็นส่วนของการแนะแนว เพราะผู้เขียนต้องการแยกประเด็นการให้การปรึกษาไว้ว่านำเสนอในบทที่เป็นเรื่องการให้การปรึกษาโดยตรง

บทสรุป

การแนะแนวเป็นกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนประเภทหนึ่ง ซึ่งปรากฏใน โครงสร้างหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 การแนะแนวมีคุณค่าต่อผู้เรียนเป็นอย่างยิ่ง เพราะการแนะแนวเป็นบริการหนึ่งในการช่วยเหลือบุคคลให้รู้จักและเข้าใจตนเองในทุกด้านอย่างลึกซึ้ง ทั้งรู้จักสังคมสิ่งแวดล้อมรอบตนเองได้เป็นอย่างดี ยอมรับตนเองและสังคมอย่างมีเหตุผล ช่วยให้ผู้คนได้ใช้ความสามารถตนเองอย่างเต็มศักยภาพ รู้จักคิดแก้ไขปัญหา ตัดสินใจได้อย่างเหมาะสมมีประสิทธิภาพ รับผิดชอบตนเองและสังคม เรียนรู้การปรับตัวและวางแผนชีวิตตนเองได้ ทำให้บุคคลเจริญงอกงามสูงสุดและมีความสุขในการดำเนินชีวิต การแนะแนวจึงสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและสังคมประเทศชาติในยุคภาวะวิกฤตในการดำเนินชีวิต

ทั้งนี้ อาจสรุปความเข้าใจเกี่ยวกับการแนะแนวในรูปของสูตร 2:3:3:5 เพื่อสะดวกในการทำ ความเข้าใจ ดังนี้ 2 หมายถึงรูปแบบของการแนะแนวที่มี 2 ประเภทใหญ่คือ การแนะแนวรายบุคคลและ การแนะแนวกลุ่ม 3 ตัวแรก หมายถึง ประเภทของการแนะแนวคือ การแนะแนวการศึกษา การแนะแนวอาชีพ และการแนะแนวส่วนตัวสังคม 3 ตัวที่สอง หมายถึง ขอบข่ายของการแนะแนวประกอบด้วย การป้องกัน การแก้ไข และการส่งเสริมพัฒนา และ 5 หมายถึง บริการของการแนะแนวทั้ง 5 อันประกอบด้วย บริการสำรวจผู้เรียนเป็นรายบุคคล บริการสนเทศ บริการการให้การปรึกษา บริการจัดวางตัวบุคคล และบริการติดตามผล ทั้งนี้สถานศึกษามักดำเนินการแนะแนวในรูปแบบการจัดกิจกรรมแนะแนว โดยการจัดกิจกรรมแนะแนวนั้นต้องจัดให้สอดคล้องกับบริบทความต้องการของผู้เรียนและสังคม ดังนั้น เพื่อให้การจัดกิจกรรมแนะแนว เกิดประโยชน์และประสิทธิภาพสูงสุด ผู้แนะแนวจึงควรได้รับการฝึกฝนและดำรงตนอยู่ในจรรยาบรรณวิชาชีพแนะแนว

คำถามทบทวน

จงตอบคำถามต่อไปนี้ โดยอธิบายพร้อมยกตัวอย่างประกอบ

1. การแนะแนวกับการแนะนำเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร
2. ยุคปัจจุบันครูควรเลือกใช้การแนะแนวหรือการแนะนำผู้เรียนมากกว่ากัน เพราะเหตุใด
3. จงแสดงความคิดเห็นต่อคำกล่าวที่ว่า “การแนะแนวคือ การทำให้ผู้เรียนเจริญงอกงามเต็มตามศักยภาพ”
4. การแนะแนวสอดคล้องกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอย่างไร โปรดอธิบายเป็นข้อๆ
5. หากท่านได้รับมอบหมายให้จัดบริการแนะแนวใน โรงเรียนมัธยมศึกษาชายโอกาส ท่านจะมีหลักการจัดบริการแนะแนวอย่างไร
6. “การแนะแนวการศึกษาคือการแนะแนวการศึกษาต่อเท่านั้น” จากข้อความนี้ท่านมีความคิดเห็นอย่างไร
7. หากท่านได้รับมอบหมายให้ดูแลนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และมัธยมศึกษาปีที่ 4 ท่านควรจัดกิจกรรมแนะแนวตามประเภทการแนะแนวการศึกษา อาชีพ ส่วนตัวและสังคมอย่างไร
8. ท่านจะใช้หลักการใดในการตัดสินใจว่าเมื่อใดจะจัดการแนะแนวเป็นรายบุคคลหรือแนะแนวกลุ่ม
9. บุคคลที่เกี่ยวข้องกับการแนะแนวประกอบด้วยบุคคลใดบ้าง และบุคคลนั้นมีบทบาทกับการแนะแนวอย่างไร
10. จงแสดงทัศนะเกี่ยวกับประโยชน์ของการแนะแนวตามทัศนะของท่าน

เอกสารอ้างอิง

- กนกพร พิริยวุฒิกรอุดม. (2546). **การพัฒนาชุดการสอนกิจกรรมแนะแนวเรื่องเยาวชนคนดีศรีสุพรรณสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น**. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาหลักสูตรและการนิเทศ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- กรมวิชาการ, กระทรวงศึกษาธิการ. (2545). **แผนพัฒนาการแนะแนวในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 พ.ศ. (2545 – 2549)**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- กรรณิการ์ อุทิศไทย. (2543). **การเปรียบเทียบการเสริมแรงด้วยเบี้ยอรรถกรกับการเสริมแรงทางสังคมที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ เรื่อง "การบวกการลบ" ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนชุมชนบ้านคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- โกศล มีคุณ. (2544). **"การแนะแนวจริยธรรมและจรรยาวิชาชีพ" ใน ประมวลสาระชุดวิชาหลักการและแนวคิดทางการแนะแนว หน่วยที่ 1 - 6**. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- คณะอนุกรรมการพัฒนาคุณภาพวิชาการ กลุ่มกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน. (2546). **แนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544**. กรุงเทพฯ : กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ.
- จิตตินันท์ บุญสถิตกุล. (2549). **หลักการแนะแนว**. กรุงเทพฯ: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- เจษฎา บุญมาโฮม ขวัญเรือน อัครศักดิ์ และลัดดาวัลย์ พุทธรักษา. (2544). **รายงานการวิจัยเรื่อง การศึกษาปัจจัยพื้นฐานที่มีต่อความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียน นิสิต นักศึกษา กรุงเทพมหานคร**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ฐิติพร คล้ายพันธ์. (2538). **ผลของกิจกรรมกลุ่มที่มีต่อเจตคติต่อการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนเทศบาลศรีบุญยานนท์ อำเภอกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร**. ปริญญาโทศึกษามหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาการแนะแนว บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- นงลักษณ์ ประเสริฐ และจรินทร์ วินทะไชย์. (2548). **หลักการแนะแนว**. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บัวทอง สว่างโสภาคกุล. (2547). **เอกสารคำสอนรายวิชาจิตวิทยาการแนะแนว**. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

- ปราณี ตันติตระกูล. (2556). **ปัจจัยการควบคุมงานแนะแนวในโรงเรียนมัธยมศึกษา**. วิทยานิพนธ์
ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ปราโมทย์ พลศักดิ์. (2548). **ผลของการใช้โปรแกรมพัฒนาการวางแผนทางอาชีพสำหรับนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบ้านแดง จังหวัดสุรินทร์**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
จิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์. (2552). “การให้การปรึกษาและแนะแนว” ใน **สารานุกรมวิชาชีพครูเฉลิม
พระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเนื่องในโอกาสมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา
80 พรรษา**. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา.
- ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์ และคมเพชร ฉัตรสุกกุล. (2543). **รายงานการวิจัยเรื่องยุทธวิธีการเรียนและ
การศึกษาของนักเรียนวัยรุ่น**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- พัชราภรณ์ รักช่วย. (2546). **ผลการใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวที่มีต่อการพัฒนาความรับผิดชอบในการ
เรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนปากพอง จังหวัดนครศรีธรรมราช**.
วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต แขนงวิชาการแนะแนว สาขาศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- เพียงเพ็ญ จิรัชย์. (2540). **การพัฒนาโปรแกรมการแนะแนวแบบกลุ่มย่อยเพื่อเพิ่มความใส่ใจในการเรียน**.
วิทยานิพนธ์คุรุศาสตรมหาบัณฑิต จิตวิทยาการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มัลลวีร์ อุดลวทันศิริ. (2547). **คู่มือการให้คำปรึกษาแก่นักเรียนกลุ่มเสี่ยงสำหรับครูที่ปรึกษา**.
ขอนแก่น: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- มารีสา เครื่องพัส. (2536). **ผลของการใช้กิจกรรมกลุ่มที่มีต่อการรับรู้ด้านอาชีพของนักเรียนชั้น
ประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านป่าซาง อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย**. ปริญญาานิพนธ์
การศึกษามหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาการแนะแนว บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาการเรียนรู้. (2551ก). **หลักสูตรพัฒนาครูจิตวิทยาแนะแนวโมดูล 1
คุณลักษณะของครูจิตวิทยา**. กรุงเทพฯ: เจเอ็นที.
- _____. (2551ข). **หลักสูตรพัฒนาครูจิตวิทยาแนะแนวโมดูล 4 บริการแนะแนวและเครื่องมือ
ทางจิตวิทยา**. กรุงเทพฯ: เจเอ็นที.
- ลักขณา สริวัฒน์. (2543). **การแนะแนวเบื้องต้น**. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.

- วรางคณา รัชตะววรรณ. (2545). การใช้กิจกรรมแนะแนวเพื่อพัฒนาทัศนคติต่อพฤติกรรมทางเพศของวัยรุ่นหญิง. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาการแนะแนว บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- วรรณทณี กมลวีนัสกุล. (2553). การใช้กระบวนการแนะแนวเพื่อพัฒนาทักษะการเรียนรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนสวนบุญโญทยาน์ จังหวัดลำพูน. การค้นคว้าอิสระศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- วัชรวิภา จินตนาสนธิ. (2548). สภาพและปัญหาการบริหารจัดการแนะแนวระดับช่วงชั้นที่ 4 โรงเรียนมัธยมศึกษาของรัฐ กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ศรัณย์ ขจรไชยกุล. (2542). การใช้โปรแกรมแนะแนวกลุ่มต่อการเพิ่มความพร้อมของการเรียนรู้ โดยการชี้แนะตนเองของนักศึกษารอพินิจชั้นปีที่ 2 มหาวิทยาลัยกรุงเทพ. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ศุภลักษณ์ สัตย์พิริศพราย. (2550). จิตวิทยาการแนะแนวและการให้คำปรึกษา. กาญจนบุรี: คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี.
- สกุลรัตน์ พึ่งประดิษฐ์. (2550). การสร้างโปรแกรมการวางแผนการศึกษาและอาชีพเพื่อพัฒนาการประเมินตนเองและการวางแผนการศึกษาและอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนนวมินทราชินูทิศ บดินทรเดชา. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ศศิโส นิยมจันทร์. (2541). การศึกษาปัญหาด้านการเรียน ส่วนตัวและสังคม และวิธีการเผชิญปัญหาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร. ปริญญาโทการศึกษามหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- สมาคมแนะแนวแห่งประเทศไทย. (2552). เอกสารรายงานการประชุมใหญ่สามัญประจำปี 2551 เรื่อง “31 ปี สนนท. : กัลยาณมิตรทางปัญญาคุณค่าแห่งการพัฒนาเยาวชน”. กรุงเทพฯ: สมาคมแนะแนวแห่งประเทศไทย. วันที่ 28 - 29 มกราคม 2552 ณ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.

สรุประวีญ หุ่นแสน. (2547). การสร้างชุดสอนกิจกรรมแนะแนวเพื่อพัฒนาความสามารถทางสังคมของนักเรียนช่วงชั้นที่ 4. สารนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาการแนะแนว บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2555). แผนพัฒนาการแนะแนวระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555 – 2559). กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ.

อภิญา จุลพันธ์. (2550). สภาพการดำเนินงานแนะแนวในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระบุรี. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาบริหารการศึกษา วิทยาลัยการศึกษาคหัดครูไทย มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร.

อมรรัตน์ อุ่นจิตร์. (2547). ผลของการใช้โปรแกรมการแนะแนวการศึกษาและอาชีพตามแบบพุทธ ปัญญาสารสนเทศต่อการพัฒนาการรู้คิดแห่งตนและความสามารถในการตัดสินใจเลือกอาชีพของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนสระบุรีวิทยาคม. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

อรพิณ สุขแจ่ม. (2546). ผลของการใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวที่มีต่อการประหยัดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนศรีราษฎร์ จังหวัดชุมพร. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต แขนงวิชาการแนะแนว สาขาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

Gibson, L. R. & Mitchell, H. M. (2008). **Introduction to Counseling and Guidance.**(7th ed.). New Jersey: Merrill Prentice Hall.

Kochhar, S. K. (1984). **Educational and Vocational Guidance in Secondary.** New Delhi: Sterling Publishers Private Limited.

Miller, C. H. (1976). **Foundation of Guidance.** New York: Harper and Row Publishers.

Mortensen, D. G. & Schmuller, A. M. (1976). **Guidance in today 's Schools.** Canada: John Wiley & Son.Inc.

Peterson, V. J. & Nisenholz, B. (1998). **Orientation to Counseling .** (4th ed.). Boston Massachusetts: Allyn and Bacon.

<http://library.newschool.edu/speccoll/kellen/FAparsonssm.jpg> (2551).

บทที่ 3

บริการสำรวจผู้เรียนเป็นรายบุคคล

บทที่ 3

บริการสำรวจผู้เรียนเป็นรายบุคคล

หลักการจัดการศึกษาตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษามุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ สถานศึกษาต้องจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล จากหลักการดังกล่าวครูจึงต้องรู้จักผู้เรียนเพื่อที่จะสามารถจัดการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียน ตลอดจนส่งเสริมดูแลช่วยเหลือผู้เรียนให้สามารถพัฒนาตนได้เต็มตามศักยภาพ มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ มีคุณภาพชีวิตที่ดี สมดังเจตนารมณ์พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 การแนะแนวจึงมีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนให้การจัดการศึกษาบรรลุผลตามเจตนารมณ์ดังกล่าว การจัดบริการแนะแนวให้ประสบความสำเร็จนั้น ครูแนะแนวจำเป็นต้องรู้จักและเข้าใจผู้เรียน มีข้อมูลเกี่ยวกับผู้เรียนเพียงพอต่อการดำเนินการแนะแนวได้อย่างเหมาะสม บริการสำรวจผู้เรียนเป็นรายบุคคลจึงเป็นบริการแรกของการแนะแนวที่ครูต้องปฏิบัติ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการช่วยเหลือพัฒนาผู้เรียนต่อไป

ความหมายของบริการสำรวจผู้เรียนเป็นรายบุคคล

นักจิตวิทยาและนักวิชาการทางการศึกษาได้กล่าวถึงความหมายของบริการสำรวจผู้เรียนเป็นรายบุคคล (individual inventory service) ไว้ดังนี้

พนม ลิมอารีย์ (2548, หน้า 46) อธิบายว่า บริการสำรวจผู้เรียนเป็นรายบุคคล หมายถึง การที่ครูหรือผู้แนะแนวทำการศึกษาและจดบันทึกเรื่องราวต่างๆ เกี่ยวกับผู้เรียน เช่น ประวัติส่วนตัว ครอบครัว การศึกษา สุขภาพ ความสนใจ ความมุ่งหมายในชีวิต เป็นต้น เพื่อที่จะทำความรู้จักและเข้าใจผู้เรียนผู้นั้นให้มากยิ่งขึ้น ซึ่งจะส่งผลให้ครูและผู้แนะแนวสามารถให้ความช่วยเหลือแนะแนวผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งยังจะช่วยให้ผู้เรียนได้รู้จักและเข้าใจตนเองดีขึ้นอีกด้วย

จิตรอารี เนตรหิน (2554, หน้า 133) กล่าวว่า บริการสำรวจข้อมูลผู้เรียนเป็นรายบุคคลเป็นบริการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับผู้เรียนที่จัดขึ้นเพื่อรวบรวมข้อมูล บันทึกข้อมูล และแปลความหมายข้อมูลต่างๆ อย่างมีระบบ เพื่อทำความรู้จักผู้เรียนและช่วยให้ผู้เรียนได้รู้จักตนเองมากขึ้น ในการที่จะแก้ปัญหา ป้องกันปัญหา หรือพัฒนาส่งเสริมผู้เรียนแต่ละบุคคลอย่างเหมาะสม

นิรันดร์ จุลทรัพย์ (2554, หน้า 55) ได้สรุปความหมายของบริการสำรวจผู้เรียนเป็นรายบุคคลว่าเป็นบริการหนึ่งที่ทำกรรวบรวมรายละเอียดต่างๆ เกี่ยวกับตัวผู้เรียนในทุกๆ ด้าน แล้วนำมาเก็บรวบรวมไว้อย่างเป็นระเบียบ เพื่อประโยชน์ในการนำไปให้ความช่วยเหลือผู้เรียนต่อไป

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2555, หน้า 36) ได้นำเสนอว่าบริการสำรวจผู้เรียนเป็นรายบุคคลเป็นบริการที่ช่วยให้ครูรู้จักผู้เรียนเป็นรายบุคคลซึ่งให้ความสำคัญกับความแตกต่างระหว่างบุคคล โดยใช้เทคนิคและวิธีการทางการแนะแนวอย่างหลากหลาย มีมาตรฐาน และเป็นระบบ เช่น ประวัติส่วนตัว ครอบครัว การศึกษา สุขภาพ ความถนัด ความสนใจ ความคาดหวังในอนาคต เป็นต้น

จากการนำเสนอความหมายของบริการสำรวจผู้เรียนเป็นรายบุคคลข้างต้น ผู้เขียนสรุปความหมายของบริการสำรวจผู้เรียนเป็นรายบุคคลว่า บริการสำรวจผู้เรียนเป็นรายบุคคลเป็นบริการหนึ่งของการแนะแนวที่ดำเนินการเป็นเบื้องต้นในลักษณะของกระบวนการที่ครูทำการเก็บรวบรวมข้อมูลของผู้เรียนด้วยเทคนิควิธีการต่างๆ อย่างเป็นระบบ โดยนำข้อมูลดังกล่าวมาวิเคราะห์อย่างละเอียดรอบคอบ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องและชัดเจนเกี่ยวกับตัวผู้เรียน ทั้งนำข้อมูลดังกล่าวมาใช้ในการแนะแนวด้านอื่นๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ความจำเป็นของบริการสำรวจผู้เรียนเป็นรายบุคคล

หากเปรียบเทียบบริการสำรวจผู้เรียนเป็นรายบุคคลกับวิชาชีพแพทย์ก็คงจะคล้ายกับการที่แพทย์เชื่อว่าหากรู้สาเหตุที่แท้จริงของโรคก็จะสามารถดำเนินการรักษาได้ถูกต้องและทันเวลา ทำให้ผู้ป่วยปลอดภัยและหายจากการเจ็บป่วยได้ การแนะแนวก็เช่นกัน หากรู้จักเข้าใจผู้เรียนก็จะสามารถจัดบริการแนะแนวได้อย่างมีประสิทธิภาพ

บริการสำรวจผู้เรียนเป็นรายบุคคลเป็นบริการพื้นฐานของการแนะแนว ซึ่งมีความจำเป็นที่ครูทุกคนต้องปฏิบัติ เนื่องจากธรรมชาติของมนุษย์สองประการคือ ประการแรกมนุษย์มีความสลับซับซ้อน ดังคำกล่าวที่ว่า “จิตมนุษย์นี้ไซ้ ยากแท้หยั่งถึง” ดังนั้น สิ่งที่เห็นก็อาจจะไม่จริงเสมอไป พฤติกรรมของผู้เรียนที่เห็นอาจไม่ตรงกับความเป็นจริง ผู้เรียนบางคนอาจปกปิดข้อมูลตนเองด้วยเหตุต่างๆ เช่น คิดว่าข้อมูลนั้นเป็นเรื่องน่าอาย ข้อมูลนั้นเป็นเรื่องส่วนตัว หรือแสดงพฤติกรรมเพื่อให้บรรลุความต้องการบางประการ ดังตัวอย่างพฤติกรรมผู้เรียนที่แต่งกายและใช้สิ่งของราคาแพง เพื่อให้เพื่อนยอมรับแต่แท้จริงตนเองมีฐานะยากจน เป็นต้น ประการที่สองคือมนุษย์มีความแตกต่าง ไม่มีใครที่เหมือนกันไปทุกประการ ความแตกต่างของบุคคลทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ทำให้ครูไม่สามารถจัดบริการแนะแนวให้ตอบสนองความต้องการของผู้เรียนได้ถูกต้องเหมาะสมสำหรับทุกคน หากครูมีข้อมูลของผู้เรียนเพียงพอจะสามารถวางแผนการจัดบริการแนะแนวได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

นอกจากนี้ ผู้เรียนซึ่งอยู่ในวัยเด็กและวัยรุ่น อันเป็นช่วงวัยแห่งการค้นหาเอกลักษณ์ของตนเองและสร้างความภูมิใจของตนเองตามหลักทฤษฎีพัฒนาการทางสังคมของอีริกสัน (Erikson) ผู้เรียนจึงพยายามค้นหาตนเองจากการศึกษาสังคมสิ่งแวดล้อมรอบตัว แต่สภาพสังคมปัจจุบันที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วโดยเฉพาะด้านวัตถุ ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ซึมซับพฤติกรรมต่างๆ ของสังคมอย่างไม่รู้ตัว และพยายามแสดงพฤติกรรมของตนเองให้สอดคล้องกับสภาพสังคม เป็นเหตุให้ผู้เรียนไม่รู้จักตนเองอย่างแท้จริง ตัวอย่างที่ปรากฏได้ชัดเจนก็คือการเลือกศึกษาต่อในสาขาวิชาที่สังคมให้ความสนใจมากกว่าจะเลือกศึกษาตามความถนัด ความสนใจ และความสามารถของตนเอง ทำให้เกิดปัญหาการผันสภาพการศึกษาและลาออกกลางคันเพื่อเปลี่ยนสาขาวิชาที่เกิดขึ้นมากในปัจจุบัน

ดังนั้น หากผู้เรียนได้รู้จักตนเองก็จะทำให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้เรียน ครูจึงมีบทบาทสำคัญที่จะทำให้ผู้เรียนได้รู้จักตนเอง บริการสำรวจผู้เรียนเป็นรายบุคคลจึงมีความสำคัญยิ่งและเข้ามาเกี่ยวข้องอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ครูต้องศึกษา เก็บรวบรวมข้อมูลของผู้เรียน โดยข้อมูลดังกล่าวต้องเป็นข้อมูลที่ถูกต้องเชื่อถือได้ เพื่อให้การช่วยเหลือแนะแนวทางแก่ผู้เรียนมีประสิทธิภาพถูกต้อง ตรงตามความต้องการของผู้เรียนมากที่สุด

จุดมุ่งหมายของบริการสำรวจผู้เรียนเป็นรายบุคคล

การจัดบริการสำรวจผู้เรียนเป็นรายบุคคลดำเนินการ โดยมีจุดมุ่งหมายสรุปได้ดังนี้

1. เพื่อให้ผู้เรียนได้สำรวจตนเองในด้านต่างๆ รู้จักและเกิดการยอมรับตนเอง ทำให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพ
2. เพื่อให้ครูและบุคคลที่เกี่ยวข้องได้รู้จักผู้เรียนได้อย่างถูกต้อง แท้จริง
3. เพื่อให้ครูและบุคคลที่เกี่ยวข้องรวบรวมข้อมูลของผู้เรียนอย่างเป็นระบบ สะดวกต่อการนำมาใช้ป้องกัน แก้ไข และส่งเสริมพัฒนาผู้เรียนให้เจริญงอกงามเต็มตามศักยภาพแห่งตน
4. เพื่อให้การจัดการแนะแนวในสถานศึกษามีความสมบูรณ์ มีความสะดวกต่อการบริหารจัดการ และมีประสิทธิภาพ

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า การจัดบริการสำรวจผู้เรียนเป็นรายบุคคลนั้นมีจุดมุ่งหมายสำคัญคือการรู้จักผู้เรียนอย่างแท้จริงและถูกต้อง เพื่อที่จะส่งเสริม ป้องกัน และแก้ไขปัญหาของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้ผู้เรียนเกิดความงอกงามเต็มตามศักยภาพนั่นเอง

หลักการของบริการสำรวจผู้เรียนเป็นรายบุคคล

บริการสำรวจผู้เรียนเป็นรายบุคคลมีหลักการสำคัญสรุปได้ดังนี้

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลผู้เรียนควรดำเนินการในลักษณะกระบวนการอย่างต่อเนื่อง โดยเริ่มเก็บข้อมูลเมื่อแรกที่ผู้เรียนเข้ามาศึกษา และติดตามเก็บข้อมูลในขณะที่ศึกษาในสถานศึกษา จนกระทั่งออกจากสถานศึกษา

2. ข้อมูลต่างๆ ของผู้เรียนควรเป็นความจริง มีความถูกต้อง ไม่ควรเป็นข้อคิดเห็น แต่หากจะเป็นข้อคิดเห็น ก็ควรตั้งอยู่บนความสมเหตุสมผล พร้อมระบุว่าข้อมูลนั้นเป็นความคิดเห็น

3. ข้อมูลต่างๆ ของผู้เรียนที่ได้จากการสำรวจควรเก็บอย่างมีระบบในตู้เอกสารเป็นสัดส่วน เพื่อสะดวกต่อการค้นหาและการนำมาใช้ ทั้งมีผู้รับผิดชอบดูแลชัดเจน

4. ภายหลังจากเก็บรวบรวมข้อมูลของผู้เรียนเสร็จเรียบร้อยแล้ว ควรนำข้อมูลดังกล่าวมาวินิจฉัย เพื่อสังเคราะห์เป็นสารสนเทศที่มีคุณค่า อาจนำมาคัดกรองประเภทผู้เรียนด้วยหลักการต่างๆ

5. การบันทึกข้อมูลควรใช้ภาษาที่ง่ายต่อการเข้าใจ มีความชัดเจน ระบุวันเวลา สถานที่ และผู้บันทึกข้อมูล เพื่อสะดวกต่อการนำไปใช้พิจารณาวิเคราะห์ผู้เรียน

6. การวิเคราะห์ข้อมูลควรดำเนินการด้วยความรอบคอบ ไม่ควรด่วนสรุปข้อมูลเร็วเกินไป ควรใช้เทคนิควิธีการที่หลากหลาย อีกทั้งหลีกเลี่ยงการตีตราพฤติกรรมผู้เรียน

7. ระเบียบสะสม (ปพ. 8) ซึ่งเป็นแหล่งรวบรวม สะสมข้อมูลเกี่ยวกับผู้เรียนแต่ละคนถือเป็นเอกสารสำคัญที่จะต้องติดตัวไปกับผู้เรียนทุกครั้งที่ย้ายสถานศึกษา สถานศึกษาสุดท้ายที่ผู้เรียนศึกษาอยู่จะเป็นผู้เก็บระเบียบสะสม

8. เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีประโยชน์สูงสุด การจัดบริการสำรวจผู้เรียนเป็นรายบุคคลเป็นหน้าที่ของบุคคลที่เกี่ยวข้องทุกคน ไม่ใช่หน้าที่ของครูคนใดคนหนึ่ง ทุกฝ่ายควรตระหนักถึงความสำคัญของบริการสำรวจผู้เรียนเป็นรายบุคคล โดยการดำเนินการจัดบริการสำรวจผู้เรียนเป็นรายบุคคลควรเป็นลักษณะสหวิทยาการ

9. หากเป็นไปได้อาจจัดเก็บข้อมูลจากการสำรวจผู้เรียนเป็นรายบุคคลลงในระบบฐานข้อมูลของสถานศึกษาเพื่อสะดวกในการจัดเก็บและเรียกใช้ โดยมีการกำหนดระดับสิทธิของบุคคลผู้เรียกใช้และปรับปรุงข้อมูล

10. การรู้จักผู้เรียนควรคำนึงถึงกฎหมาย พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก และหลักสิทธิมนุษยชน

การจัดบริการสำรวจผู้เรียนเป็นรายบุคคลตามแนวคิดทั้ง 10 ประการข้างต้นจะทำให้ได้ข้อมูลผู้เรียนที่มีคุณภาพ ที่จะส่งผลให้การแนะแนวประสบความสำเร็จ

ข้อมูลสำคัญของบริการสำรวจผู้เรียนเป็นรายบุคคล

การเก็บรวบรวมข้อมูลของผู้เรียนแต่ละคนให้ละเอียดทุกแง่มุม เป็นสิ่งที่ปฏิบัติได้ยาก ครูควรฉลาดที่จะเลือกเก็บข้อมูลที่จำเป็น เอื้อประโยชน์ต่อการนำไปใช้ของผู้เรียน ครู และบุคคลที่เกี่ยวข้อง ข้อมูลสำคัญของผู้เรียนที่ควรเก็บรวบรวมไว้มีดังนี้

1. ข้อมูลส่วนตัวและภูมิหลังทางบ้านของผู้เรียน ได้แก่ ชื่อ สกุล วันเดือนปีเกิด เพศ การศึกษาของบิดามารดาหรือผู้ปกครอง ผู้รับผิดชอบดูแลผู้เรียน บุคคลที่มีอิทธิพลต่อผู้เรียน ความสัมพันธ์ระหว่างบิดามารดา รายละเอียดเรื่องพี่น้อง ที่อยู่อาศัย เพื่อนบ้าน ฐานะทางการเงินของครอบครัว ที่อยู่ปัจจุบัน เป็นต้น

2. ข้อมูลด้านการเรียน เช่น ผลการเรียน สถานศึกษาที่เคยศึกษาแล้วเรียน เป็นต้น

3. ข้อมูลด้านสุขภาพและอนามัย เช่น ประวัติสุขภาพในอดีต ประวัติความเจ็บป่วยในครอบครัว น้ำหนัก ส่วนสูง การเจริญเติบโต อุบัติเหตุ ความพิการ ความบกพร่องในด้านต่างๆ สุขภาพทางกายและทางจิต เป็นต้น

4. ข้อมูลด้านความสามารถและความสนใจต่างๆ ของผู้เรียน ทั้งด้านการศึกษาและไม่เกี่ยวข้องกับการศึกษา เช่น ความสามารถทางสติปัญญา ความถนัด ความสนใจ เป็นต้น

5. ข้อมูลด้านความรู้สึกนึกคิดเกี่ยวกับตนเอง ความมุ่งหวัง และการวางแผนเป้าหมายชีวิต รวมทั้งความภูมิใจในตนเอง

6. ข้อมูลด้านประสบการณ์และกิจกรรมต่างๆ เช่น ความสำเร็จและความล้มเหลว เป็นต้น

7. ข้อมูลด้านพัฒนาการทางสังคม สภาพอารมณ์ และความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นๆ

นอกจากนี้ การศึกษาและรวบรวมข้อมูลของผู้เรียนจะต้องคำนึงถึงการได้ข้อมูลที่มีความถูกต้อง แม่นยำ และนำมาใช้ประโยชน์ต่อการเข้าใจผู้เรียนได้อย่างแท้จริง ซึ่งจะต้องมีลักษณะดังนี้

1. มีความถูกต้องหรือตรงตามลักษณะที่เป็นจริง

2. มีความแม่นยำ หมายความว่าข้อมูลที่รวบรวมไว้นั้นมีความคงที่แน่นอน ไม่ผันแปรไม่ว่าจะเก็บรวบรวมซ้ำกี่ครั้งก็ตาม

3. มีความเป็นปรนัย หมายถึง การที่ข้อมูลที่ได้นั้นจะต้องมีความเป็นกลางตรงตามสภาพจริงของข้อมูล ไม่มีความรู้สึกส่วนตัว หรืออคติใดๆ ของผู้เก็บข้อมูลเข้ามาเกี่ยวข้อง

4. มีลักษณะสะสมและต่อเนื่อง นั่นคือ การรวบรวมข้อมูลจะต้องดำเนินการมาตลอดอย่างสม่ำเสมอเรื่อยมา ตั้งแต่ผู้เรียนเริ่มเข้าศึกษาในโรงเรียน ซึ่งจะช่วยให้มองเห็นภาพพัฒนาการด้านต่างๆ ของผู้เรียนได้อย่างชัดเจน

5. มีการเปรียบเทียบหรือช่วยให้เห็นความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับสิ่งอื่นๆ เพราะข้อมูลนั้น หากเป็นข้อมูลดิบ อาจไม่ช่วยให้เรามองเห็นความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับสิ่งอื่นๆ ก็ไม่สามารถบ่งบอกอะไรได้

6. มีการระบุ วัน เวลา สถานที่ ที่เก็บข้อมูลเพื่อช่วยให้จัดลำดับ ข้อมูลและทำความเข้าใจ หรือแปลความหมายได้ถูกต้อง

ข้อมูลที่ดียังช่วยให้รู้จักและเข้าใจเด็กได้อย่างถูกต้องทุกด้าน ผู้ที่ศึกษารวบรวมข้อมูล อาจจะต้องใช้เครื่องมือและเครื่องมือต่างๆ ที่หลากหลายในการเก็บรวบรวม เนื่องจากแต่ละเทคนิค วิธีการก็จะมีเหมาะสมหรือช่วยให้ได้ข้อมูลบางด้านเท่านั้น การจะได้ข้อมูลที่ครอบคลุมและถูกต้อง จึงต้องพิจารณาเลือกใช้หลากหลายเทคนิควิธี ซึ่งจะได้นำเสนอในลำดับต่อไป

วิธีการรู้จักผู้เรียน

นักจิตวิทยาการแนะแนวนิยมแบ่งวิธีการรู้จักผู้เรียนออกเป็น 2 ประเภทสำคัญคือ วิธีการรู้จักผู้เรียน โดยไม่ใช้แบบทดสอบ ได้แก่ วิธีการสังเกต สัมภาษณ์ ระเบียบวิธีแบบสังเกต สังคมมิติ เป็นต้น และวิธีการรู้จักผู้เรียน โดยใช้แบบทดสอบ ได้แก่ แบบทดสอบสติปัญญา แบบทดสอบความถนัด เป็นต้น ในที่นี้จะนำเสนอสาระเกี่ยวกับวิธีการรู้จักผู้เรียน โดยมุ่งเน้นวิธีการรู้จักผู้เรียน โดยไม่ใช้แบบทดสอบ เพราะสามารถปฏิบัติได้ง่ายไม่ยุ่งยาก และมีคุณภาพไม่น้อยกว่าวิธีการรู้จักผู้เรียนโดยใช้แบบทดสอบ ซึ่งต้องอาศัยความรู้และการฝึกฝนเฉพาะทางเกี่ยวกับการใช้แบบทดสอบมาเป็นอย่างดี เช่น นักจิตวิทยาคลินิก การรู้จักผู้เรียนมีหลายวิธีแต่ละวิธีมีรายละเอียดดังนี้

1. การสังเกต

การสังเกตเป็นวิธีรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับผู้เรียนวิธีหนึ่ง ที่เป็นวิธีดั้งเดิมใช้กันมานานแล้ว แต่ยังคงทันสมัย ใช้กันมากและแพร่หลายที่สุด เพราะเป็นวิธีที่สะดวกที่สุด ไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายใดๆ ถ้าการสังเกตนี้เป็นไปอย่างมีระบบระเบียบก็จะเป็นวิธีที่ให้ประโยชน์มากในการศึกษา เพื่อให้เกิดความเข้าใจพฤติกรรมและคุณลักษณะต่างๆ ของผู้เรียน

1.1 ความหมายของการสังเกต บุคคลทั่วไปมักเข้าใจว่าการสังเกตคือ การเฝ้ามองพฤติกรรมของบุคคลหรือสิ่งต่างๆ แท้จริงแล้วการสังเกตหมายถึง การดูพฤติกรรมหรือลักษณะต่างๆ ของผู้เรียนอย่างมีระบบ มีการใส่ใจรายละเอียด เพื่อให้ทราบพฤติกรรมที่แท้จริง ทั้งนี้ เราอาจแบ่งประเภทของการสังเกตออกเป็น 3 ประเภท คือ

1.1.1 การสังเกตอย่างไม่เป็นทางการ เป็นการสังเกตพฤติกรรมต่างๆ ของผู้เรียน
อย่างไม่มีพิธีการ สังเกตได้ตลอดเวลาและสถานที่ตามแต่โอกาสอำนวย สังเกตทุกสิ่งทุกอย่างที่ปรากฏ
จากตัวเด็ก ซึ่งการสังเกตประเภทนี้เป็นวิธีที่ครูใช้สังเกตพฤติกรรมของผู้เรียนเป็นประจำอยู่แล้ว

1.1.2 การสังเกตโดยกำหนดระยะเวลา เป็นการสังเกตที่มีแผนการล่วงหน้าว่าจะ
สังเกตใคร เมื่อไร นานเท่าใด

1.1.3 การสังเกตโดยเลือกเฉพาะพฤติกรรมที่ต้องการ เป็นการเจาะจงสังเกต
เฉพาะอย่าง อยากรู้อะไรก็สังเกตเฉพาะอย่าง เช่น สังเกตการคบเพื่อน นิัยการเรียนหรือการ
ทำงาน

1.2 จุดมุ่งหมายของการสังเกต การสังเกตมีจุดมุ่งหมายสำคัญดังนี้

1.2.1 เพื่อรวบรวมรายละเอียดต่างๆ เกี่ยวกับผู้เรียน

1.2.2 เพื่อค้นหาสาเหตุของพฤติกรรมที่เป็นปัญหาของผู้เรียน เช่น เหม่อลอย หนีเรียน
มีปัญหาการปรับตัว ก่อความชั้นเรียน เป็นต้น

1.2.3 เพื่อให้ผู้เกี่ยวข้องได้รู้จักและเข้าใจผู้เรียนอย่างถูกต้อง

1.2.4 เพื่อส่งเสริมผู้เรียนแต่ละคนให้เหมาะสมกับความสนใจ ความสามารถและ
ความถนัดของผู้เรียน

1.2.5 เพื่อติดตามผลพฤติกรรมผู้เรียนที่ได้รับความช่วยเหลือไปแล้วจากบริการ
แนะแนว

1.2.6 เพื่อช่วยให้ครูทราบพฤติกรรมปัจจุบันของผู้เรียน แล้วนำไปทำนาย
พฤติกรรมที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

สรุปได้ว่าจุดมุ่งหมายของการสังเกตก็คือการได้รู้จักและเข้าใจผู้เรียนมากขึ้น เพื่อนำ
ความเข้าใจนั้นไปเป็นพื้นฐานในการช่วยเหลือผู้เรียน

1.3 หลักการสังเกต การสังเกตที่จะทำให้ได้ข้อมูลที่เป็นจริงเชื่อถือได้นั้นจะต้องยึด
หลักการสังเกตต่อไปนี้

1.3.1 กำหนดสิ่งที่จะสังเกตให้ชัดเจนก่อนจะเริ่มสังเกต

1.3.2 ต้องสังเกตพฤติกรรมที่เกิดขึ้นควบคู่ไปกับสถานการณ์ หรือสิ่งแวดล้อม
ด้วยเสมอ และพฤติกรรมที่สังเกตควรเป็นพฤติกรรมที่เด่นๆ

1.3.3 การสังเกตครั้งหนึ่งๆ ควรสังเกตนักเรียนเพียงคนเดียว

1.3.4 ควรสังเกตในเวลา และจำนวนครั้งที่มากพอ

1.3.5 ผู้สังเกตต้องพยายามอย่าให้เกิดอคติหรือความลำเอียง

1.3.6 ไม่ควรให้ผู้ถูกสังเกตรู้ตัว

1.3.7 ควรบันทึกและสรุปผลการสังเกตทันทีเมื่อสิ้นสุดการสังเกต โดยมีข้อควรคำนึง ดังนี้

1.3.7.1 บันทึกข้อมูลอย่างตรงไปตรงมา ไม่ใส่ความคิดเห็นลงไป

1.3.7.2 ควรรวบรวมผลการสังเกตพฤติกรรมให้มากที่สุด ก่อนจะสรุปเป็นข้อยุติเกี่ยวกับลักษณะต่างๆ ของนักเรียนแต่ละคน

1.4 วิธีการบันทึกการสังเกต เมื่อสังเกตแล้วควรมีการบันทึกรวบรวมไว้ การบันทึกควรบันทึกตามความเป็นจริง ไม่แทรกความคิดเห็นหรือความรู้สึกส่วนตัวลงไป อาจใช้อุปกรณ์ช่วยได้ เช่น กล้องถ่ายรูป กล้องถ่ายวิดีโอ เครื่องบันทึกเสียง แต่ระวังอย่าให้ผู้ถูกสังเกตคิดว่าเป็นการคุกคามความเป็นส่วนตัว แบบของการบันทึกพฤติกรรมมี 3 แบบ คือ

1.4.1 การบันทึกแบบพรรณนา (narrative recording) เป็นการบันทึกพฤติกรรมโดยวิธีจดบันทึกแบบเล่าเรื่องราวอย่างเสรี ไม่กำหนดรูปแบบ เขียนเป็นเรื่องเล่าด้วยถ้อยคำสำนวนของผู้สังเกต เช่น “เด็กหญิงมาลี รูปร่างผอมบาง ชอบนั่งหลับในห้องเรียน แต่งกายไม่สะอาดเรียบร้อย ชอบพูดจาหยาบคายและตะโกนโหวกเหวก” ทั้งนี้ นำเสนอตัวอย่างการบันทึกแบบพรรณนาได้ดังนี้

ชื่อ.....ชั้น.....
วันที่.....สถานที่.....เวลา .....

บันทึกเหตุการณ์

.....
.....
.....
.....

ข้อคิดเห็น

.....
.....
.....

.....ผู้สังเกต
(.....)

1.4.2 การบันทึกพฤติกรรมตรงหรือระเบียบเหตุการณ์ (anecdotal recording) เป็นการบันทึกพฤติกรรมในสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่งต่อเนื่องกัน แล้วนำมาประมวลกัน เพื่อให้เกิดภาพที่สมบูรณ์ชัดเจนเกี่ยวกับเด็ก การบันทึกพฤติกรรมตรงก็คล้ายกับการถ่ายภาพของการกระทำของเด็กในสถานการณ์หนึ่งๆ ด้วยถ้อยคำนั่นเอง อย่างไรก็ตาม ผู้สังเกตอาจมีความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมที่เด็กแสดงออก แต่จะต้องแยกออกจากข้อมูลที่ได้จากการสังเกตให้ชัดเจน ทั้งนี้เพื่อป้องกันความสับสนระหว่างพฤติกรรมที่แท้จริงและความคิดเห็นของผู้สังเกต ต่อไปนี้เป็นตัวอย่างแบบบันทึกพฤติกรรมตรงดังนี้

แบบบันทึกพฤติกรรมตรง

ชื่อผู้เรียน.....ชั้น.....

วันที่.....เวลา.....สถานที่.....

พฤติกรรมที่ปรากฏ.....

.....
.....
.....
.....
.....

ความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมในทัศนะของผู้สังเกต.....

.....
.....
.....

ข้อเสนอแนะของผู้สังเกตในการช่วยเหลือหรือแก้ไขพฤติกรรมนั้นๆ.....

.....
.....
.....
.....

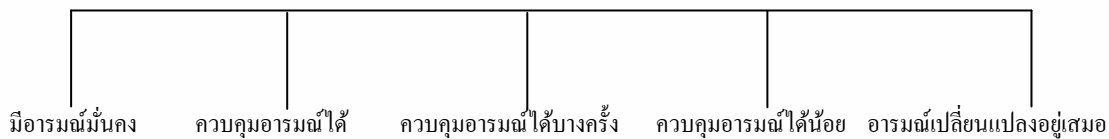
ลงชื่อ.....ผู้สังเกต

ตำแหน่ง.....

1.4.3 การบันทึกพฤติกรรมอย่างมีระเบียบ เป็นการบันทึกที่มีระบบระเบียบ ผู้บันทึกต้องใช้เวลาสังเกตให้ถี่ถ้วนแน่ใจจนสามารถประเมินพฤติกรรมได้เสียก่อนจึงบันทึก การบันทึกพฤติกรรมประเภทนี้มีผู้นิยมใช้กันมาก เพราะไม่มีความซับซ้อน สะดวกในการ ดำเนินการ เครื่องมือที่ใช้ในการบันทึกพฤติกรรมประเภทนี้คือ มาตรฐานประมาณค่า ซึ่งมี 3 ประเภทได้แก่ (กัลยา กาญจนภรณ์, 2549, หน้า 43)

1.4.3.1 มาตรฐานประมาณค่าแบบกราฟ เป็นการบันทึกการสังเกตและ ประเมินพฤติกรรมโดยการขีดหรือเขียนเครื่องหมายลงไปบนมาตรฐานตามที่กำหนดไว้ เช่น

ความมั่นคงทางอารมณ์

1.4.3.2 มาตรฐานประมาณค่าแบบบรรยาย เป็นข้อความที่แสดงถึงความ แตกต่างของพฤติกรรมที่จัดเรียงอย่างเป็นระเบียบ ให้ผู้ประมาณค่าใส่เครื่องหมายลงไป เช่น

ความอดสาหะพากเพียรที่มีต่อการปฏิบัติงาน

- เกียจคร้าน มีความพยายามน้อย
- ทำงานไม่สำเร็จเป็นประจำ
- เพียงแต่ทำให้ผ่านไปวันหนึ่ง ๆ
- บางครั้งทำได้มากกว่าที่กำหนด

1.4.3.3 มาตรฐานประมาณค่าแบบใช้จำนวนตัวเลข เป็นการให้ตัวเลข เป็นเครื่องหมายบอกระดับขั้นต่างๆ ของสิ่งที่ต้องการประมาณค่า เช่น

ความสนใจเรียน

น้อย 1 2 3 4 5 มาก

ความขยันหมั่นเพียร

น้อย 1 2 3 4 5 มาก

การบันทึกพฤติกรรมของผู้เรียนจากการสังเกตนั้น ผู้สังเกตสามารถเลือกใช้เครื่องมือได้ ตามความเหมาะสม โดยมีข้อควรคำนึงว่าต้องบันทึกอย่างเที่ยงธรรม ดังนั้นในทัศนะของผู้เขียน สำหรับครูมือใหม่หรือผู้เริ่มต้นการสังเกตพฤติกรรมนั้น ควรที่จะเลือกใช้การบันทึกพฤติกรรมตรง

เพื่อแยกข้อเท็จจริงกับความคิดเห็นของผู้บันทึกออกจากกัน ทำให้การวิเคราะห์ข้อมูลมีความถูกต้อง
แม่นยำมากขึ้น

2. การสัมภาษณ์

นอกจากการสังเกตพฤติกรรมแล้ว เทคนิควิธีการที่ครูแนะแนว หรือครูที่ปรึกษานิยมใช้
ศึกษาและรู้จักผู้เรียนคือ การสัมภาษณ์ เพราะการสัมภาษณ์ทำให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดและ
ความรู้สึกของผู้เรียน ได้ตรงตามความต้องการมากขึ้น มีรายละเอียดดังนี้

2.1 ความหมายของการสัมภาษณ์ การสัมภาษณ์เป็นกระบวนการรวบรวมข้อมูล โดย
การสนทนาหรือการพูดคุยกันระหว่างบุคคล 2 คน เพื่อรวบรวมข้อมูลต่างๆ อย่างมีจุดมุ่งหมาย และ
หากเป็นการสัมภาษณ์ตัวผู้เรียน โดยตรงจะช่วยให้ผู้สัมภาษณ์ได้มีโอกาสสังเกตพฤติกรรมอื่นๆ ของ
ผู้เรียนเพื่อจะได้นำมาประกอบการพิจารณาในการทำความเข้าใจพฤติกรรมของเด็กได้ดียิ่งขึ้นด้วย
นอกจากนี้ อาจจะสัมภาษณ์เพื่อหาข้อมูลจากบุคคลอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น สัมภาษณ์เพื่อนของผู้เรียน
สัมภาษณ์ครูที่เคยสอน พ่อแม่ หรือผู้ปกครอง และคนอื่นที่เกี่ยวข้องที่เห็นว่าสมควรจะสัมภาษณ์
เพื่อหาข้อมูลเกี่ยวกับตัวผู้เรียน ทั้งนี้ เราอาจแบ่งประเภทของการสัมภาษณ์ออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ๆ
นำเสนอได้ดังนี้

2.1.1 การสัมภาษณ์เพื่อหาข้อเท็จจริง เป็นการสัมภาษณ์เพื่อการรู้จักผู้เรียน โดย
การรวบรวมข้อมูลข้อเท็จจริง ทั้งปัญหาและความต้องการ เพื่อให้เข้าใจเด็กได้ดีขึ้น นำไปสู่
การวินิจฉัยปัญหาและแนวทางการแนะแนวได้อย่างถูกต้อง ทั้งยังช่วยให้เกิดความสนิทสนมทำให้
ผู้เรียนเกิดความรู้สึบายใจในการถ่ายทอดความรู้สึกและเรื่องราวต่างๆ

2.1.2 การสัมภาษณ์เพื่อการศึกษา เป็นการสัมภาษณ์เพื่อการแนะแนวโดย
ดำเนินการเพื่อแก้ปัญหา ช่วยให้ผู้รับการสัมภาษณ์รู้จักและเข้าใจตนเองยิ่งขึ้น ขอมรับสภาพของตน
ตามที่เป็นจริงมากขึ้น

2.2 วัตถุประสงค์ของการสัมภาษณ์ การสัมภาษณ์มีวัตถุประสงค์หลายประการสรุปได้
ดังนี้

2.2.1 เพื่อเป็นการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับผู้เรียน

2.2.2 เป็นการศึกษาเพื่อค้นหาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับความต้องการของผู้เรียน รวมถึง
ความต้องการข้อมูลในบางประเด็นเพิ่มเติมจากการรวบรวมข้อมูลโดยวิธีการอื่น

2.2.3 เป็นการแจ้งบางสิ่งบางอย่างที่ผู้เรียนหรือผู้ถูกสัมภาษณ์จะต้องทราบ

2.2.4 เพื่อเป็นการจูงใจให้ผู้เรียนหรือผู้ถูกสัมภาษณ์มีเจตคติในทางที่ดีต่อการเก็บ
รวบรวมข้อมูลซึ่งเป็นข้อมูลส่วนตัว

2.2.5 เพื่อช่วยให้เกิดความสนิทสนมและคุ้นเคยระหว่างครูผู้สัมภาษณ์และผู้ถูกสัมภาษณ์ ทำให้ผู้เรียนกล้าพูดและกล้าบอกความจริงโดยไม่มี การปิดบังอำพรางมากขึ้น

2.2.6 เพื่อช่วยผ่อนคลายความตึงเครียด เพราะการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์สามารถเปลี่ยนแปลงอารมณ์และความรู้สึกได้

2.2.7 เพื่อช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจตนเอง สามารถปรับตัวให้อยู่ในสภาพแวดล้อมได้

2.2.8 เพื่อตรวจสอบข้อมูลที่ได้มาด้วยวิธีการอื่นๆ ทำให้ได้ข้อมูลที่เที่ยงตรง เชื่อถือได้มากขึ้น

2.3 ขั้นตอนการสัมภาษณ์ การสัมภาษณ์ประกอบด้วยขั้นตอนสำคัญดังต่อไปนี้

2.3.1 ขั้นตอนเตรียมการสัมภาษณ์

2.3.1.1 กำหนดวัตถุประสงค์ประสงค์ในการสัมภาษณ์ในแต่ละครั้งให้ชัดเจน เพื่อครูผู้สัมภาษณ์จะได้ดำเนินการสัมภาษณ์ให้ได้ข้อมูลครบถ้วนตามเป้าหมายที่ต้องการ

2.3.1.2 จัดเตรียมสถานที่และอุปกรณ์ต่างๆ ให้พร้อม สถานที่ควรมีบรรยากาศดี เป็นเอกเทศไม่พลุกพล่าน ไม่อับทึบ อากาศถ่ายเทได้สะดวก จะทำให้ผู้ถูกสัมภาษณ์รู้สึกสบายใจและปลอดภัย สามารถให้ข้อมูลด้วยความจริงใจ หากมีการบันทึกเทปการสัมภาษณ์ ควรตรวจสอบประสิทธิภาพของเครื่องบันทึกเสียงให้อยู่ในสภาพพร้อมใช้

2.3.1.3 เตรียมหัวข้อประเด็นการสัมภาษณ์ โดยเรียงลำดับหัวข้อ เตรียมและคัดเลือกข้อความคำถามที่มุ่งให้ได้คำตอบ เน้นการใช้คำถามปลายเปิด เพื่อกระตุ้นให้ผู้ถูกสัมภาษณ์ แสดงความคิดเห็น

2.3.1.4 ศึกษาข้อมูลของผู้ถูกสัมภาษณ์ล่วงหน้า เพื่อเป็นพื้นฐานในการสัมภาษณ์ พร้อมทั้งนัดหมาย วันเวลา สถานที่ให้ชัดเจน ถ้าเป็นไปได้ควรเปิดโอกาสให้ผู้ถูกสัมภาษณ์เป็นผู้กำหนดการนัดหมาย

2.3.1.5 ผู้สัมภาษณ์ควรเตรียมตนเองให้พร้อมทั้งร่างกายและจิตใจ สภาพอารมณ์ปกติ ไม่เหนื่อย หรืออ่อนเพลีย เพื่อจะได้มีสมาธิในการฟังและโต้ตอบกับผู้ถูกสัมภาษณ์ได้อย่างกระตือรือร้น

2.3.2 ขั้นตอนดำเนินการ

2.3.2.1 สร้างสัมพันธภาพกับผู้ถูกสัมภาษณ์ เพื่อให้เกิดความไว้วางใจในตัวครูผู้สัมภาษณ์เป็นการสร้างสายสัมพันธ์อันดีตั้งแต่เริ่มสนทนา โดยช่วงแรกที่พบกันมักใช้การทักทายปราศรัยด้วยไมตรีจิตและชวนสนทนาในเรื่องที่ทำให้รู้สึกสบายๆ เช่น เรื่องดินฟ้าอากาศ ข่าวสารที่น่าสนใจประจำวัน หรือชวนพูดคุยถึงความสามารถ งานอดิเรก หรือสิ่งอื่นๆ ที่ผู้ถูกสัมภาษณ์มีความสุข ความพอใจที่ได้พูดคุยถึงสิ่งนั้น

2.3.2.2 ชี้แจงจุดประสงค์ของการสัมภาษณ์ เมื่อจบการทักทายปราศรัยและชวนสนทนาเรื่องทั่วไปสักระยะหนึ่ง ครูผู้สัมภาษณ์จึงควรแจ้งจุดประสงค์การสัมภาษณ์ให้ผู้ถูกสัมภาษณ์ได้เข้าใจ รวมทั้งการพูดคุยให้ผู้ถูกสัมภาษณ์เห็นถึงความสำคัญของการนำข้อมูลที่จะได้จาก การสัมภาษณ์ไปใช้ประโยชน์ พร้อมทั้งแจ้งให้ผู้ถูกสัมภาษณ์ทราบว่าข้อมูลต่างๆ ที่ได้รับการสัมภาษณ์นั้นถือเป็นความลับ

2.3.2.3 ดำเนินการสัมภาษณ์ สนทนาพูดคุยซักถามคำถามที่เตรียมไว้เพื่อรวบรวมข้อมูลที่ต้องการ ขณะสัมภาษณ์ควรเป็นผู้ฟังที่ดี สนใจผู้ถูกสัมภาษณ์ ไม่แสดงอาการเบื่อหน่าย ไม่พูดขัดผู้ถูกสัมภาษณ์ รู้จักใช้ความเงียบให้เป็นประโยชน์ ใช้คำถามที่เข้าใจง่าย หลีกเลี่ยงคำว่าใช่/ไม่ใช่ เพราะอาจทำให้ผู้ถูกสัมภาษณ์สับสน ไม่ป้อนคำถามเร็วจนเกินไป ใช้คำพูดสุภาพ ในขณะที่เดียวกันผู้สัมภาษณ์ควรสังเกตพฤติกรรมของผู้ถูกสัมภาษณ์ที่มีต่อคำถามหรือเหตุการณ์ต่างๆ ทั้งคำพูดและกิริยาท่าทาง เพื่อนำข้อมูลนั้นมาประกอบการพิจารณาข้อมูลของผู้เรียน ระยะเวลาการสัมภาษณ์ไม่ควรใช้เวลานานเกินไป เพราะอาจทำให้เกิดการเบื่อหน่าย ส่วนใหญ่ครูนิยมใช้เวลาสัมภาษณ์ไม่เกิน 1 ชั่วโมง

2.3.3 ชั้นปฏิบัติการสัมภาษณ์

2.3.3.1 เมื่อครูผู้สัมภาษณ์ได้ข้อมูลเพียงพอหรือใช้ระยะเวลาานานพอสมควรแล้ว ควรจะยุติการสัมภาษณ์ โดยให้เป็นไปโดยธรรมชาติ ไม่ทำให้ผู้ถูกสัมภาษณ์รู้สึกว่าเป็นการหยุดอย่างกะทันหัน ทั้งนี้ เพื่อสร้างสัมพันธภาพและความรู้สึกที่ดี

2.3.3.2 ครูผู้สัมภาษณ์อาจสรุปข้อมูลเรื่องราวต่างๆ ให้ผู้ถูกสัมภาษณ์ฟัง เพื่อช่วยตรวจสอบความถูกต้อง

2.3.3.3 เน้นย้ำให้ผู้ถูกสัมภาษณ์รู้ว่าข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์จะเป็นความลับ เพื่อให้ผู้ถูกสัมภาษณ์รู้สึกสบายใจ

2.3.3.4 หากการสัมภาษณ์ครั้งหนึ่งยังได้ข้อมูลไม่เพียงพอ อาจขออนุญาตขอสัมภาษณ์ครั้งต่อไป ตามควรแก่กรณี พร้อมทั้งกล่าวขอบคุณผู้ถูกสัมภาษณ์เพื่อเป็นการให้เกียรติ

2.3.3.5 บันทึกข้อมูลลงในแบบสัมภาษณ์ หลักการของการบันทึกข้อมูลการสัมภาษณ์ที่ดีนั้นควรบันทึกทันทีภายหลังการสัมภาษณ์ ทั้งควรแยกความคิดเห็นกับข้อเท็จจริงออกจากกัน โดยทั่วไปแบบบันทึกการสัมภาษณ์จะมีลักษณะดังนี้

แบบบันทึกการสัมภาษณ์

ครั้งที่ ..... วันที่สัมภาษณ์..... สถานที่ .....

ชื่อผู้รับการสัมภาษณ์.....

จุดมุ่งหมายของการสัมภาษณ์.....

ข้อมูล.....

.....

.....

.....

ข้อคิดเห็นจากการสัมภาษณ์ .....

.....

.....

.....

.....ผู้สัมภาษณ์

(.....)

3. การเยี่ยมบ้าน

หากปัญหาของผู้เรียนมีความรุนแรงและสลับซับซ้อนมากขึ้น การแก้ไขปัญหาและช่วยเหลือผู้เรียนให้ประสบความสำเร็จครูต้องรู้จักผู้เรียนอย่างแท้จริงและต้องได้รับความร่วมมือจากผู้ปกครองของผู้เรียนด้วย จากแนวคิดดังกล่าวกระทรวงศึกษาธิการจึงให้ความสำคัญกับการเยี่ยมบ้านผู้เรียน โดยกำหนดเป็นสัปดาห์การเยี่ยมบ้านผู้เรียน พยายามสนับสนุนให้สถานศึกษาทุกแห่งได้ดำเนินการเยี่ยมบ้านผู้เรียนทุกคน โดยเริ่มจากปีการศึกษา 2551 เป็นต้นไป ดังนั้น การเยี่ยมบ้านจึงเป็นหน้าที่ของครูทุกคน ครูทุกคนจึงต้องมีความรู้เพื่อสามารถนำไปปฏิบัติได้

3.1 ความหมายการเยี่ยมบ้าน การเยี่ยมบ้าน หมายถึง การที่ครูไปเยี่ยม พบปะกับ ผู้ปกครองและผู้เรียนที่บ้าน ซึ่งจะทำให้ครูได้ทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมต่างๆ ทางบ้านของนักเรียน ช่วยให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างบ้านกับโรงเรียน นอกจากนี้ ครูยังอาจได้รับข้อมูลอื่นๆ ที่มีคุณค่าเพิ่มขึ้นเป็นผลพลอยได้ ได้พูดคุยกับตัวนักเรียนในบรรยากาศที่เป็นกันเอง และอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่นักเรียนไม่อาจหลีกเลี่ยงและกล่าวเท็จบางอย่างได้ ได้พูดคุยกับบิดามารดา ญาติ พี่น้อง และเพื่อนบ้านของเด็ก ทำให้ทั้งฝ่ายทางบ้านของนักเรียนและครูต่างเข้าใจนักเรียนลึกซึ้งยิ่งขึ้น และน่าจะเป็นผลให้การช่วยส่งเสริมพัฒนาของเด็กและการแก้ปัญหาได้ผลดี

3.2 วัตถุประสงค์ของการเยี่ยมบ้าน

3.2.1 เพื่อให้ครูได้เห็นสภาพแท้จริงของสิ่งแวดล้อมและสภาพความเป็นอยู่ทางครอบครัวของผู้เรียน

3.2.2 เพื่อช่วยให้ครูได้ทราบถึงเจตคติของผู้ปกครองที่มีต่อผู้เรียน ครู และโรงเรียน

3.2.3 เพื่อสร้างความเข้าใจและความสัมพันธ์อันดีระหว่างบ้านกับโรงเรียนอันจะส่งผลให้เกิดความร่วมมือที่ดีในการช่วยแก้ปัญหาหรือพัฒนานักเรียน

3.2.4 เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและร่วมกันวางแผนในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาผู้เรียน

3.2.5 เพื่อเพิ่มเติมข้อมูล ข้อเท็จจริง บางประการที่เกี่ยวกับผู้เรียนที่อาจไม่สามารถหาได้ด้วยวิธีการอื่นๆ

ภาพที่ 3.1 การเยี่ยมบ้าน

ที่มา (สมาคมแนะแนวแห่งประเทศไทย, 2552, หน้า 69)

3.3 ขั้นตอนการเยี่ยมบ้าน

3.3.1 ก่อนการดำเนินการเยี่ยมบ้านครูจะต้องมีการเตรียมการและวางแผนอย่างเป็นระบบ เพื่อให้เกิดประโยชน์อย่างแท้จริง ครูควรวางแผนการเยี่ยมบ้าน โดยกำหนดประเด็นต่างๆ เช่น ความรุนแรงของพฤติกรรมของผู้เรียน ระยะทางของบ้านผู้เรียนกับสถานศึกษา ความพร้อมของผู้เรียน ความพร้อมของพ่อแม่/ผู้ปกครอง เป็นต้น

3.3.2 ควรจะศึกษาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับผู้เรียนนั้น โดยอาจจะศึกษาจากระเบียนสะสม เพื่อจะได้รู้จักสภาพทั่วไปของผู้เรียนตามความจำเป็นเสียก่อน

3.3.3 ตั้งจุดหมายของการไปเยี่ยมบ้าน เตรียมคำถาม หัวข้อที่จะสัมภาษณ์ ทั้งต้องรู้เทคนิคของการสัมภาษณ์ แนวคิดเกี่ยวกับการช่วยเหลือผู้เรียน เอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น แผนที่บ้านของผู้เรียน แบบบันทึกการเยี่ยมบ้าน เป็นต้น

3.3.4 นัดหมายล่วงหน้า ให้บิดามารดาหรือผู้ปกครองของผู้เรียนอนุญาตเสียก่อน หากไปโดยผู้ปกครองผู้เรียนไม่ทราบล่วงหน้าอาจไม่ได้รับความร่วมมือ ส่วนใหญ่การเยี่ยมบ้านนิยมติดต่อทางโทรศัพท์เพื่อแจ้งให้ผู้ปกครองทราบ จากประสบการณ์เยี่ยมบ้านของผู้เขียน สิ่งที่น่าระวังคือ การสนทนาเพื่อแจ้งให้ผู้ปกครองทราบว่าครูจะไปเยี่ยมบ้าน เนื่องจากผู้ปกครองส่วนใหญ่มักจะคิดว่าการที่ครูมาเยี่ยมบ้านเพราะบุตรหลานของตนทำความผิดหรือสร้างปัญหาขึ้น ครูจึงควรอธิบายความเข้าใจแก่ผู้ปกครองและผู้เรียนให้ทราบวัตถุประสงค์ที่แท้จริง นอกจากนี้ ภัยของผู้ที่จะไปเยี่ยมบ้านก็มีความสำคัญ เพราะหากเป็นครูมือใหม่ที่อ่อนวัยวุฒิอาจไม่ได้รับการยอมรับจากผู้ปกครองได้ ดังนั้น ครูที่อ่อนวัยวุฒิอาจขอความร่วมมือจากครูที่มีประสบการณ์การเยี่ยมบ้านให้ไปเยี่ยมบ้านผู้เรียนด้วย รวมทั้งแต่งกายและแสดงกิริยามารยาทท่าทางที่สุภาพเพื่อสร้างภาพลักษณ์ที่ดี

3.3.5 เมื่อไปถึงบ้านของผู้เรียน ครูควรทำความรู้จักและสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้ปกครองผู้เรียน เริ่มสนทนาเรื่องทั่วไป แล้วจึงจะสนทนาสัมภาษณ์ผู้ปกครองตามที่เตรียมข้อมูลมาระหว่างการสัมภาษณ์ต้องเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองได้แสดงความคิดเห็น

3.3.6 พยายามหาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับผู้เรียนในทุกๆ ด้าน โดยเฉพาะสภาพแวดล้อมทางบ้าน เศรษฐกิจของครอบครัว ความสัมพันธ์ในครอบครัว ความอบอุ่น ความสนใจของทางบ้าน สุขภาพ เป็นต้น ครูต้องใช้หลักจิตวิทยา ไหวพริบ สร้างความคุ้นเคยให้เป็นที่พอใจ หลีกเลี่ยงการตีเคียวผู้เรียน หากครูต้องการจะบันทึกภาพหรือบันทึกเสียงก็ควรขออนุญาตผู้ปกครองก่อน

3.3.7 ไม่ควรเคร่งครัดเรื่องเวลามากจนเกินไป เพราะอาจทำให้บรรยากาศของการสัมภาษณ์เป็นไปในทางลบ ระยะเวลาที่เหมาะสมในการเยี่ยมบ้านแต่ละครั้ง ควรใช้เวลาประมาณ 30 – 90 นาที

3.3.8 ควรรีบจดบันทึกทันทีหลังจากกลับจากเยี่ยมบ้านผู้เรียน เพื่อไม่ให้ลืมข้อมูลในที่นี้จะได้นำเสนอตัวอย่างของแบบบันทึกการเยี่ยมบ้านดังนี้

แบบเยี่ยมบ้านผู้เรียน

1. นักเรียนชื่อ – สกุล.....ชั้น.....เลขที่.....
ชื่อครูประจำชั้น / ครูที่ปรึกษา.....
2. วัตถุประสงค์ของการไปพบผู้ปกครอง คือ.....
3. สถานที่ไปเยี่ยม บ้านเลขที่..... หมู่ที่..... ถนน.....
ตำบล.....อำเภอ.....จังหวัด..... โทรศัพท์.....
4. อาชีพบิดา.....รายได้.....บาท / เดือน
5. อาชีพมารดา.....รายได้.....บาท / เดือน
6. อาชีพผู้ปกครอง.....รายได้.....บาท / เดือน
7. สภาพภายในบ้านและบริเวณทั่วไป.....
.....
8. ข้อมูลเกี่ยวกับครอบครัว.....
.....
.....
9. งานในบ้านที่นักเรียนรับผิดชอบ.....
.....
10. ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของครูที่ไปเยี่ยมบ้านนักเรียน
.....
.....
.....

แผนผังบ้าน

4. การเขียนอัตชีวประวัติ

โดยทั่วไปสถานศึกษามักนิยมให้ผู้เรียนทุกคนเขียนประวัติของตนเองเพื่อใช้เป็นข้อมูลเกี่ยวกับการรู้จักผู้เรียนอยู่แล้ว ดังนั้น ครูแนะแนว/ครูที่ปรึกษาจึงควรนำข้อมูลเกี่ยวกับประวัติของผู้เรียนมาใช้ประโยชน์ในการรู้จักผู้เรียน

4.1 ความหมายของการเขียนอัตชีวประวัติ อัตชีวประวัติ หมายถึง เรื่องราวข้อมูลเกี่ยวกับรายละเอียดของบุคคลในเชิงลึก ดังนั้น การเขียนอัตชีวประวัติจึงเป็นการให้ผู้เรียนได้เขียนเกี่ยวกับประวัติและข้อมูลของตนเอง การเขียนอัตชีวประวัติจะเป็นวิธีการรวบรวมข้อมูลเพื่อให้เข้าใจผู้เรียนแต่ละคน ไม่เพียงแต่เห็นถึงพฤติกรรมแต่ยังเข้าใจไปถึงเจตคติ ค่านิยม การอบรมเลี้ยงดู อัตลักษณ์แห่งตน พฤติกรรมในอดีตและปัจจุบัน ตลอดจนการวางแผนอนาคต โดยทั่วไปนิยมแบ่งประเภทของการเขียนอัตชีวประวัติออกเป็น 2 ประเภทคือ การเขียนอัตชีวประวัติแบบกำหนดหัวข้อ และการเขียนอัตชีวประวัติแบบเสรีไม่กำหนดหัวข้อ

4.2 วัตถุประสงค์ของการเขียนอัตชีวประวัติ การเขียนอัตชีวประวัติมีวัตถุประสงค์สำคัญสรุปได้ดังนี้

4.2.1 เพื่อให้ผู้เรียนได้ทบทวนชีวิตของตนเองอย่างมีหลักการ

4.2.2 เพื่อให้ครูแนะแนวและครูที่ปรึกษาได้ทราบข้อมูลเกี่ยวกับผู้เรียนในภาพรวมตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

4.3 หลักการเขียนอัตชีวประวัติ การเขียนอัตชีวประวัติมีหลักการสำคัญดังนี้

4.3.1 ข้อคำนึงของการเขียนอัตชีวประวัติ

4.3.1.1 อัตชีวประวัติเป็นเรื่องส่วนบุคคล ดังนั้น จึงควรให้ความสำคัญเกี่ยวกับการรักษาความลับ

4.3.1.2 การที่บุคคลจะยอมรับเปิดเผยเรื่องราวตนเองนั้น ต้องจะเกิดจากความไว้วางใจและทราบว่า การเปิดเผยนั้นกระทำเพื่อเหตุใด จากแนวคิดดังกล่าวควรสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้เรียน และชี้แจงวัตถุประสงค์การเขียนอัตชีวประวัติให้ผู้เรียนทราบอย่างชัดเจน

4.3.1.3 การเขียนอัตชีวประวัติมีความละเอียดอ่อนต่อความรู้สึกของผู้เขียน ดังนั้น ครูจึงควรให้ผู้เรียนเขียนอัตชีวประวัติเพียงครั้งเดียวในรอบปีการศึกษาหรือเมื่อจำเป็น

4.3.1.4 ธรรมชาติของมนุษย์มีความสลับซับซ้อน ดังนั้น ครูควรรู้หลักการในการวิเคราะห์/แปลความอัตชีวประวัติของผู้เรียน เพื่อประโยชน์ในการหาทางช่วยเหลือและส่งเสริมผู้เรียนต่อไปด้วยกระบวนการและวิธีต่างๆ

4.3.2 ขั้นตอนการเขียนอัตชีวประวัติเพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีประสิทธิภาพ ครูควร
ดำเนินการดังนี้

4.3.2.1 การเตรียมการเขียนอัตชีวประวัติ เป็นขั้นตอนที่ครูเตรียมความ
พร้อมการเขียนอัตชีวประวัติ เช่น หัวข้อหรือประเด็นที่ครูต้องการทราบข้อมูล การสร้าง
สัมพันธภาพที่ดีกับนักเรียน เป็นต้น

4.3.2.2 การให้ผู้เรียนเขียนอัตชีวประวัติ ครูควรอธิบายชี้แจงถึง
วัตถุประสงค์และความจำเป็นของการเขียนอัตชีวประวัติ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความตั้งใจเขียน จากนั้น
นำเสนอตัวอย่างการเขียนอัตชีวประวัติแก่ผู้เรียนเพื่อเป็นแนวทางการเขียนแก่ผู้เรียน ทั้งนี้ ผู้เขียนขอ
นำเสนอตัวอย่างหัวข้ออัตชีวประวัติดังนี้

ประวัติของฉัน

ประวัติส่วนตัวทั่วไป (ชื่อ วันเกิด สถานที่เกิด เชื้อชาติ สถานที่ตั้งของบ้าน เป็นต้น)

ประวัติและสัมพันธภาพของครอบครัว พี่น้อง

ประวัติสุขภาพและการเจ็บป่วย

ประวัติการเรียน

ความสนใจและงานอดิเรก

ครูของฉัน

เพื่อนๆ ของฉัน

ความรัก

ประสบการณ์ที่ประทับใจ

ความสำเร็จและความภาคภูมิใจ

การท่องเที่ยว/การพักผ่อน

กีฬา

ความปรารถนาในชีวิต

การวางแผนอนาคต

4.3.2.3 การแปลความการเขียนอัตชีวประวัติ ขั้นตอนนี้มีความสำคัญมาก เนื่องจากการแปลความหมายอัตชีวประวัติที่ไม่ถูกต้องก็อาจทำให้รู้จักเข้าใจผู้เรียนผิดพลาดไปด้วยการแปลความหมายอัตชีวประวัติจึงต้องใช้เวลาในการพิจารณาอย่างละเอียดรอบคอบ และอาศัยประสบการณ์ความชำนาญการในการวิเคราะห์แปลความ ซึ่งนำเสนอแนวทางได้ดังนี้

1) จากประวัติที่เขียนทำให้มองเห็นว่าเด็กมีความประทับใจอะไรบ้าง มีสิ่งใดบ้างหรือไม่ที่เด็กละเอียดไม่กล่าวถึง ทั้งที่เป็นสิ่งที่ควรกล่าวถึง อาทิ เมื่อเขียนเกี่ยวกับครอบครัวเด็กไม่กล่าวถึงพ่อเลย แม้ว่าพ่อจะเสียชีวิตหรือไม่ได้อยู่กับเขาแล้ว ซึ่งโดยปกติควรจะกล่าวถึงบ้าง การที่ผู้เรียนละเว้นเสีย อาจมีบางอย่างซ่อนอยู่ ครูจึงควรจะศึกษาหาข้อมูลในประเด็นนั้นโดยใช้วิธีการอื่นๆ เป็นต้น

2) ความรู้สึกและเจตคติของเด็กเกี่ยวกับเรื่องที่เขียน เช่น เมื่อเขียนเรื่องเกี่ยวกับครอบครัว เด็กมีความรู้สึกอย่างไรต่อครอบครัว เช่น มีความรู้สึกอบอุ่น มีความรู้สึกที่ดีต่อพ่อแม่ หรือมีความรู้สึกว่าพ่อแม่ไม่รักตน พ่อแม่ลำเอียง ครอบครัวไม่น่าอยู่ เป็นต้น

3) สิ่งที่เด็กเขียนออกมาสะท้อนการมองเห็นตนเองหรือสิ่งต่างๆ ได้ตรงตามความเป็นจริงมากน้อยเพียงใด เด็กที่มองเห็นตนเองและสิ่งต่างๆ ไม่สอดคล้องกับความเป็นจริงเป็นสิ่งที่ครูจะต้องหาทางช่วยเหลือหรือพัฒนาให้เกิดความถูกต้องตามความเป็นจริงโดยวิธีการต่างๆ เพื่อไม่ให้เกิดปัญหาต่อการพัฒนาการในด้านต่างๆ ของนักเรียนเอง

5. สังคมมิติ

โดยปกติครูดำเนินการรู้จักผู้เรียนด้านสังคม กลุ่มเพื่อนของผู้เรียนได้หลายวิธี เช่น การสังเกตหรือการสัมภาษณ์ แต่วิธีการที่ครูนิยมใช้เพื่อศึกษาผู้เรียนด้านสังคมอีกวิธีการหนึ่งก็คือ สังคมมิติ

5.1 ความหมายของสังคมมิติ สังคมมิติ หมายถึง วิธีการศึกษาความสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างบุคคลในกลุ่มโดยการถามความรู้สึกของสมาชิกแต่ละคนที่มีต่อเพื่อนในกลุ่มนั้น เทคนิคสังคมมิติที่ใช้ในสถานศึกษามีวัตถุประสงค์เพื่อให้ครูและผู้แนะแนวได้ทราบว่าเด็กแต่ละคนมีความสัมพันธ์กับเด็กอื่นๆ อย่างไร ดังนั้น เทคนิคสังคมมิติจึงเป็นวิธีการที่ใช้มากที่สุดในการศึกษาโครงสร้างทางสังคมของกลุ่มผู้เรียน

5.2 วัตถุประสงค์ของสังคมมิติ

5.2.1 เพื่อให้ทราบว่าผู้เรียนภายในห้องเรียนมีการแบ่งกลุ่มในลักษณะใด

5.2.2 เพื่อให้ทราบว่าแต่ละบุคคลมีความคิดเห็น/มุมมองต่อเพื่อนในกลุ่มอย่างไร

5.3 วิธีการ เทคนิคสังคมมิติเป็นวิธีการง่ายๆ อย่างหนึ่งที่ใช้เพื่ออธิบายถึงธรรมชาติที่แท้จริงของกลุ่มหรือการแยกตัวออกเป็นกลุ่มย่อยในกลุ่มใหญ่ ข้อคำถามที่ใ้ใช้มักเป็นรูปของคำถามที่พยายามให้บุคคลได้บอกถึงความรู้สึกที่แท้จริงที่เกี่ยวข้องกับสมาชิกของคนอื่นๆ ภายในกลุ่ม คำถามที่ใช้ในสังคมมิติ อาจจะเป็นคำถามในทางบวก หรืออาจเป็นคำถามในทางลบก็ได้ คำถามในทางบวก เช่น “เพื่อนที่ดีที่สุดของท่านคือใครบ้าง” คำถามในทางลบ เช่น “เพื่อนที่ท่านชอบน้อยที่สุดคือใคร” คำถามทางบวกไม่ค่อยจะเกี่ยวกับแรงจูงใจทางอารมณ์อย่างรุนแรงนักเมื่อเอ่ยถึงชื่อเพื่อนที่ดีเท่ากัน เป็นการยอมรับความสำเร็จในการเข้ากลุ่มเป็นอย่างดี ในทางตรงข้ามคำถามในทางลบคือการบังคับให้นักเรียนเปิดเผยถึงความไม่ชอบต่อบุคคลอื่นภายในกลุ่ม อันทำให้ทั้งผู้เลือกและผู้ถูกเลือกไม่สบายใจ เกิดความรู้สึกที่ไม่ดีต่อกัน ดังนั้น ถ้าจะมีการใช้คำถามในทางลบก็ควรได้มีการพิจารณาถึงผลได้ผลเสียอย่างรอบคอบเสียก่อน ต่อไปนี้เป็นตัวอย่างคำถามในทางบวกที่มักใช้ถามกันทั่วไปในสังคมมิติ (กัลยา กาญจนารัตน์, 2549, หน้า 49)

- 1) เรากำลังจะเปลี่ยนแปลงที่นั่งในชั้นเรียนนี้ นักเรียนอาจเลือกนั่งกับใครก็ได้ที่นักเรียนต้องการ จงเขียนชื่อเพื่อนที่นักเรียนชอบมากที่สุด และรองลงมาตามลำดับ
- 2) เพื่อนที่ดีที่สุดในกลุ่มของนักเรียน 3 คน คือใครบ้าง
- 3) เพื่อนในชั้นเรียน 3 คน ที่นักเรียนอยากเล่นด้วยมีใครบ้าง
- 4) นักเรียนคนใดในชั้นเรียนที่นักเรียนอยากเลือกเป็นเพื่อนสนิททำงานสังสรรค์ รับประทานอาหารกลางวัน เชื้อเชิญไปที่ยวบ้าน ชวนไปเล่นกันที่สนามหญ้า เลือกให้เป็นหัวหน้าห้อง เลือกให้เป็นหัวหน้ากลุ่มทำงาน เป็นต้น

ครูแจกบัตรเลือกเพื่อนให้นักเรียนกรอกชื่อเพื่อน ดังตัวอย่าง

ชื่อ..... เลือกเพื่อนตามลำดับ ดังนี้ 1. .... 2..... 3.....
--

เมื่อนักเรียนเขียนเสร็จ ครูเก็บกระดาษ เพื่อนำมาดำเนินงานทำแผนผังสังคมมิติ (sociogram) ตามวิธีการดังต่อไปนี้

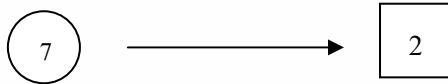
1. หาจำนวนครั้งที่นักเรียนแต่ละคนในห้องได้รับเลือกจากเพื่อน โดยนำมาทำตารางแสดงการเลือกเพื่อน (ดูตารางแสดงการเลือกเพื่อน)

2. ให้สัญลักษณ์ของนักเรียนหญิงและชายต่างกัน

○ - แทนนักเรียนหญิง

□ - แทนนักเรียนชาย

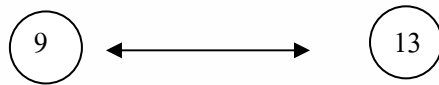
3. ใส่เครื่องหมายเพื่อแสดงว่าเลือกใครเป็นอันดับที่เท่าไร

แสดงว่าเด็กหญิง 7 (กนกวรรณ) เลือกเด็กชาย 2 (นันทวัฒน์) เป็นอันดับแรก

แสดงว่าเด็กชาย 1 (มหา) เลือกเด็กหญิง 5 (สาวิณี) เป็นอันดับที่ 2

แสดงว่าทั้งเด็กหญิง 9 (พรรณทิวา) และเด็กหญิง 13 (ชลธิชา) ต่างคนต่างเลือกกัน

4. ในแผนผังสังคมมิติจะต้องเขียนสิ่งต่อไปนี้ คือ

4.1 จำนวนนักเรียนทั้งหมด

นักเรียนชายทั้งหมด

นักเรียนหญิงทั้งหมด

4.2 ชื่อครูที่ทำแผนผังสังคมมิติ ชั้น สถานศึกษา

4.3 วัน เดือน ปี ที่ทำ

4.4 คำถามที่ถามในการทำสังคมมิติ

5. การให้คะแนนลำดับ

ถ้าได้รับเลือกเป็นลำดับแรกให้ 3 คะแนน

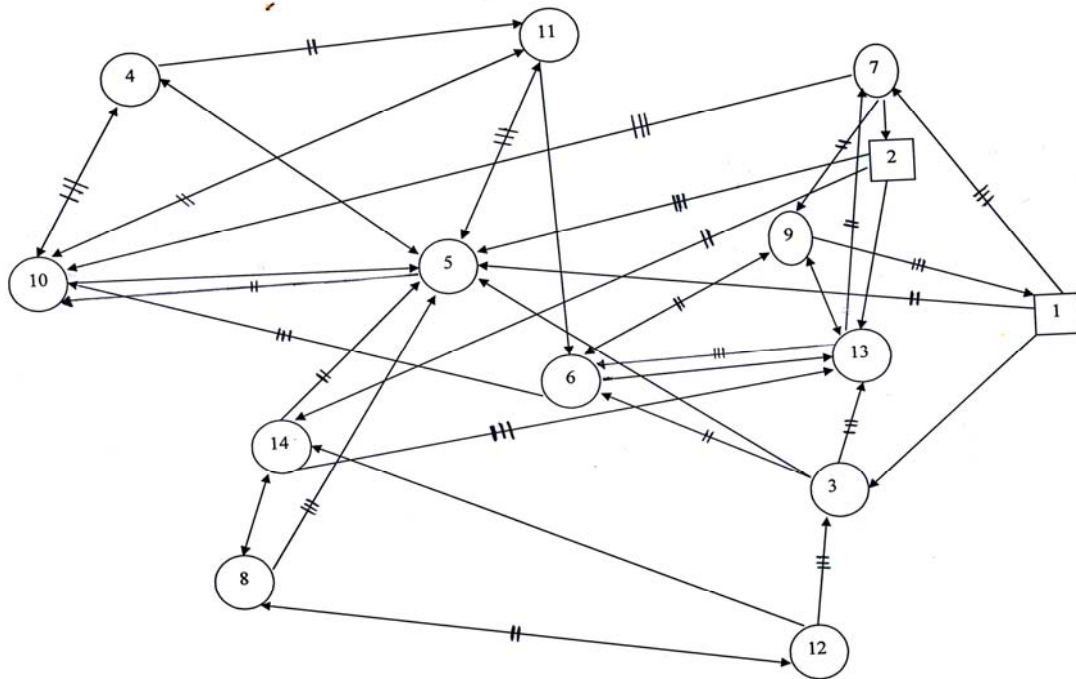
ถ้าได้รับเลือกลำดับสองให้ 2 คะแนน

ถ้าได้รับเลือกลำดับสามให้ 1 คะแนน

ตารางที่ 3.1 แสดงการเลือกเพื่อนทำงานในวิชาภาษาไทย

ผู้เลือก	ผู้ที่ได้รับเลือก													
	1. มหา	2. นันทวัฒน์	3. อร	4. สุวารี	5. สาวินี	6. พิรยา	7. กนกวรรณ	8. หนึ่งฤทัย	9. พรรณทิวา	10. วีรยา	11. สุพิณ	12. ทิพย์วัลย์	13. ชลธิชา	14. ยูวันดา
มหา (ช) 1			1		2		3							
นันทวัฒน์ (ช) 2					3								1	2
อร (ญ) 3					1	2							3	
สุวารี (ญ) 4					1					3	2			
สาวินี (ญ) 5				1						2	3			
พิรยา (ญ) 6									2	3			1	
กนกวรรณ (ญ) 7		1							2	3				
หนึ่งฤทัย (ญ) 8					3							2		1
พรรณทิวา (ญ) 9	3					2							1	
วีรยา (ญ) 10				3	1						2			
สุพิณ (ญ) 11					3	1				2				
ทิพย์วัลย์ (ญ) 12			3					2						1
ชลธิชา (ญ) 13						3	2		1					
ยูวันดา (ญ) 14					2			1					3	
เลือกอันดับแรก (3 คะแนน)	-	1	1	1	3	1	-	1	1	-	-	-	3	2
เลือกอันดับที่สอง (2 คะแนน)	-	-	-	-	2	2	1	1	2	2	2	1	-	1
เลือกอันดับที่สาม (1 คะแนน)	1	-	1	1	3	1	2	-	-	3	-	-	2	-
รวม	1	3	4	4	16	8	4	5	7	7	4	2	11	8

แผนผังสังคมมิติการเลือกเพื่อนทำงานในวิชาภาษาไทย

ภาพที่ 3.2 แผนผังแสดงการเขียนแผนภาพสังคมมิติ

ชื่อครู.....ชั้น.....โรงเรียน.....

วันที่.....เดือน.....พ.ศ. ....

คำถาม: การเลือกเพื่อนเพื่อทำงานในวิชาภาษาไทย (ให้บอกชื่อเพื่อนที่จะเลือกทำงานในห้องเรียน 3 คน) จำนวนนักเรียน 14 คน ชาย 2 คน หญิง 12 คน

○ = เด็กหญิง   □ = เด็กชาย

→ = การเลือกแต่ฝ่ายเดียว   ↔ = แสดงการเลือกต่างคนต่างเลือก

หากลูกศรไม่มีเครื่องหมายขีดกลางแสดงว่าเลือกเป็นลำดับแรก ถ้ามีเครื่องหมายขีดกลาง 2 ขีดแสดงว่าเลือกลำดับสอง ถ้าเครื่องหมายขีดกลาง 3 ขีดแสดงว่าเลือกลำดับสาม

6. ระเบียบสะสม

ระเบียบสะสม (ปพ. 8) เป็นเอกสารที่บันทึกและรวบรวมข้อมูล ข้อเท็จจริง ซึ่งเป็นรายละเอียดในทุกด้านของนักเรียนแต่ละคนอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่เริ่มเข้าเรียนจนสำเร็จการศึกษา ระเบียบสะสมจึงมีความสำคัญและมีประโยชน์ต่อครูผู้สอนในการรู้จักผู้เรียนเป็นอย่างดี ครูจึงควรมีความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับระเบียบสะสม ดังนี้

6.1 ความหมายของระเบียบสะสม ระเบียบสะสม คือ เอกสารชนิดหนึ่งที่ใช้สำหรับเก็บรวบรวมบันทึกข้อมูลข้อเท็จจริงและรายละเอียดในด้านต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับนักเรียนแต่ละคนอย่างมีแบบแผนอย่างต่อเนื่องกันไป ได้แก่ ข้อมูลทั้งด้านส่วนตัว สังคม ครอบครัว สุขภาพ และการเรียน ตั้งแต่อดีต ปัจจุบันและความมุ่งหวังในอนาคต

6.2 วัตถุประสงค์ของการจัดทำระเบียบสะสม

6.2.1 เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลของผู้เรียนไว้อย่างเป็นระบบ

6.2.2 เพื่อช่วยให้ครูได้รู้จักผู้เรียน และติดตามพัฒนาการของผู้เรียน

6.3 ข้อมูลระเบียบสะสม ระเบียบสะสมควรมีข้อมูลด้านต่างๆ ดังต่อไปนี้

6.3.1 ข้อมูลส่วนตัวของผู้เรียน เช่น ชื่อ – สกุล เพศ อายุ วันเดือนปีเกิด เชื้อชาติ สัญชาติ ศาสนา สถานที่เกิด สถานที่อยู่ปัจจุบัน

6.3.2 ข้อมูลเกี่ยวกับครอบครัว เช่น ชื่อบิดามารดาหรือผู้ปกครอง อาชีพ รายได้ และการศึกษาของบิดามารดาหรือผู้ปกครอง บิดามารดายังมีชีวิตอยู่หรือถึงแก่กรรม สภาพทางเศรษฐกิจของครอบครัว สถานภาพสมรสของบิดามารดา จำนวนพี่น้อง ชื่อ อายุ การศึกษา อาชีพของพี่น้อง

6.3.3 ข้อมูลเกี่ยวกับสุขภาพ เช่น ส่วนสูง น้ำหนัก ความบกพร่องทางร่างกาย ประวัติการเจ็บป่วย โรคประจำตัว บันทึกการตรวจสุขภาพ และการสร้างภูมิคุ้มกัน

6.3.4 ข้อมูลเกี่ยวกับประวัติการศึกษา เช่น วันเดือนปีที่เข้าเรียน การเลื่อนชั้น การเปลี่ยนโรงเรียน ผลการเรียน ทุนการศึกษา หรือรางวัลทางการศึกษาที่เคยได้รับ

6.3.5 ข้อมูลเกี่ยวกับผลการทดสอบต่างๆ ของผู้เรียน เช่น การทดสอบบุคลิกภาพ การทดสอบความถนัด ความสนใจ เขาวนปัญญา

6.3.6 ข้อมูลเกี่ยวกับพัฒนาการด้านอารมณ์และสังคม เช่น เจตคติต่อตนเองและผู้อื่น อาทิ บิดา มารดา พี่น้อง ครู เพื่อนในชั้นเรียน เพื่อนสนิท บุคคลที่นักเรียนไว้วางใจ เป็นต้น

6.3.7 ข้อมูลอื่นๆ เช่น โครงการทางการศึกษาและอาชีพ งานอดิเรก กิจกรรมที่เข้าร่วม การหารายได้ระหว่างเรียน อัตชีวประวัติ ระเบียบพฤติกรรม เป็นต้น

ทั้งนี้ จะได้นำเสนอตัวอย่างระเบียบสะสมซึ่งรวบรวมข้อมูลผู้เรียนตามตัวอย่าง
ของชมรมบัณฑิตแนะแนว ดังนี้ (กัลยา กาญจนภรณ์, 2549, หน้า 38 - 39)

1. ข้อมูลส่วนตัว

นักเรียนชื่อ.....ชื่อเล่น.....อายุ.....ปี เกิดวันที่.....เดือน.....พ.ศ.....
 เชื้อชาติ.....สัญชาติ.....ศาสนา.....ภูมิลำเนาเดิมอยู่ที่จังหวัด.....
 ที่อยู่ปัจจุบัน.....โทรศัพท์.....
 ปัจจุบันพักอยู่กับ ( ) บิดาและมารดา ( ) บิดา ( ) มารดา ( ) อื่น ๆ (ระบุ).....
 ลักษณะของที่อยู่ ( ) บ้านส่วนตัว ( ) บ้านเช่า ( ) หอพัก ( ) วัด ( ) อื่น ๆ (ระบุ).....
 นักเรียนเดินทางมาโรงเรียนโดย ( ) รถประจำทาง ( ) เดิน ( ) อื่น ๆ ใช้เวลาประมาณ.....นาที
 นักเรียนได้รับเงินค่าใช้จายจาก.....เป็นเงิน.....บาท/วัน/เดือน ซึ่งต้องใช้จ่ายสิ่งนี้
 ( ) ค่าพาหนะเดินทางไป-กลับ.....บาท/วัน ( ) ค่าอาหารเช่า-กลางวัน.....บาท/วัน ( ) อื่น ๆ.....
 เพื่อนในโรงเรียนที่นักเรียนสนิทมากที่สุด ชื่อ.....เป็นนักเรียนชั้น.....ห้อง.....
 เพื่อนที่อยู่ใกล้เคียงหรือรู้จักบ้านของนักเรียน ชื่อ.....เป็นนักเรียนชั้น.....ห้อง.....

ตีครูปล่อย

2. ข้อมูลพื้นฐานครอบครัว

ชื่อ-นามสกุล	อายุ	จบการศึกษาชั้น	อาชีพและตำแหน่ง	รายได้ต่อเดือน	ที่อยู่หรือที่ทำงาน
บิดา.....	.....	.....	.....	.....	.....
มารดา.....	.....	.....	.....	.....	.....
ผู้ปกครอง.....	.....	.....	.....	.....	.....

ผู้ที่ทำหน้าที่เป็นผู้ปกครอง คือ ( ) บิดา ( ) มารดา ( ) ผู้อื่นซึ่งเกี่ยวข้องกับ.....
 ที่อยู่ของผู้ปกครอง.....โทรศัพท์.....
 ปัจจุบันบิดามารดาของนักเรียน ( ) อยู่ด้วยกัน ( ) แยกกันอยู่เพราะ.....( ) หย่าร้าง ( ) บิดาถึงแก่กรรม ( ) มารดาถึงแก่กรรม
 ครอบครัวของนักเรียนมีสมาชิกทั้งหมด.....คน ประกอบด้วย.....
 นักเรียนที่มีพี่น้องร่วมบิดามารดาเดียวกัน.....คน ต่างบิดา.....คน ต่างมารดา.....คน โดยมีพี่น้องร่วมบิดามารดาเดียวกันเรียงลำดับได้ดังนี้

ชื่อ-นามสกุล	อายุ	การศึกษา	อาชีพตำแหน่ง	สถานศึกษาหรือสถานที่ทำงาน	รายได้ต่อเดือน	สถานภาพ
1.....	.....	.....	.....	.....	.....	.....
2.....	.....	.....	.....	.....	.....	.....
3.....	.....	.....	.....	.....	.....	.....
4.....	.....	.....	.....	.....	.....	.....
5.....	.....	.....	.....	.....	.....	.....
6.....	.....	.....	.....	.....	.....	.....
7.....	.....	.....	.....	.....	.....	.....
8.....	.....	.....	.....	.....	.....	.....

บุคคลในครอบครัวที่นักเรียนไว้ใจมากที่สุด ชื่อ.....อายุ.....ปี ซึ่งเกี่ยวข้องกับ.....

3. ข้อมูลด้านการศึกษา

ชั้นเรียน	เกรด	กิจกรรมที่เลือก	หน้าที่พิเศษในโรงเรียน	รางวัลหรือทุนการศึกษาที่ได้รับ	วิชาที่คิด 0.ร.ม.ส.	วิชาที่สอบแก้ตัวผ่านแล้ว
ชั้น.....ภาค 1	.....	.....	.....	.....	.....	.....
	ภาค 2	.....	.....	.....	.....	.....
ชั้น.....ภาค 1	.....	.....	.....	.....	.....	.....
	ภาค 2	.....	.....	.....	.....	.....
ชั้น.....ภาค 1	.....	.....	.....	.....	.....	.....
	ภาค 2	.....	.....	.....	.....	.....

วิชาที่นักเรียนชอบคือ (เรียงจากมากไปหาน้อย) 1).....2).....3).....4).....5).....
 วิชาที่นักเรียนไม่ชอบคือ (เรียงจากมากไปหาน้อย) 1).....2).....3).....4).....5).....
 ก่อนเข้าศึกษาที่โรงเรียนนี้นักเรียนจบชั้น.....จากโรงเรียน.....จังหวัด.....โดยได้เกรดเฉลี่ย.....

4. ข้อมูลทางด้านสุขภาพ

นักเรียนมีเลือดหมู่.....สีผิว.....มีตำแหน่งที่เห็นชัดเจน คือ.....
 โรคประจำตัวที่เป็น.....วิธีการแก้ไขเมื่ออาการกำเริบคือ.....
 โรคภูมิแพ้ (แพ้พิษ-แพ้ยา) ที่เป็นคือ.....
 เคยป่วยหนักหรือเคยประสบอุบัติเหตุร้ายแรงถึงขั้นเข้าโรงพยาบาล ดังนี้.....
 บันทึกการเจริญเติบโตของร่างกาย(ให้บันทึกภาคเรียนละ 1 ครั้ง)

ชั้นเรียน	วันเดือนปี	อายุ	น้ำหนัก	ส่วนสูง	ผลการตรวจสุขภาพ	อื่น ๆ
ชั้น.....ภาคเรียนที่1	.....	.....	.....	.....	.....	.....
ภาคเรียนที่2	.....	.....	.....	.....	.....	.....
ชั้น.....ภาคเรียนที่1	.....	.....	.....	.....	.....	.....
ภาคเรียนที่2	.....	.....	.....	.....	.....	.....
ชั้น.....ภาคเรียนที่1	.....	.....	.....	.....	.....	.....
ภาคเรียนที่2	.....	.....	.....	.....	.....	.....

5. ข้อมูลจากแบบสำรวจและแบบทดสอบ

ชั้น	วันเดือนปี	ชื่อแบบทดสอบ-แบบสำรวจ	ประเภทด้านชีวิต	ผลที่ได้	หมายเหตุ
.....	.....	.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....	.....	.....

6. แบบบันทึกการวางแผนการศึกษาอาชีพ

นักเรียนประเมินตนเองในด้านต่าง ๆ ดังนี้

-ด้านสุขภาพ.....-ด้านเศรษฐกิจ.....
 -ด้านการเงิน.....-ด้านความสามารถ.....
 -ด้านความสนใจ.....-ด้านบุคลิกภาพ.....
 -ด้านอื่น ๆ .....

นักเรียนมีความสนใจในอาชีพต่อไปนี้ (เรียงจากมากไปหาน้อย) 1).....2).....3).....
 ซึ่งผู้ปกครองมีความคิดเห็นดังนี้.....
 และต้องการเลือกสถานศึกษาต่อดังนี้ ชั้นดับ 1).....ชั้นดับ 2).....ชั้นดับ 3).....ชั้นดับ 4).....
 ชั้นดับ 5).....ซึ่งผู้ปกครองมีความคิดเห็นดังนี้.....

7. การทำงานและประสบการณ์ด้านต่าง ๆ

วัน/เดือน/ปี	ลักษณะของงานและประสบการณ์ที่ได้รับ	หมายเหตุ
.....	.....	.....
.....	.....	.....
.....	.....	.....
.....	.....	.....
.....	.....	.....

บันทึกผล

.....

.....

.....

.....

.....

6.4 ข้อควรคำนึงเกี่ยวกับระเบียบสะสม

6.4.1 การบันทึกข้อมูลต่างๆ เกี่ยวกับผู้เรียนควรบันทึกเป็นระยะติดต่อกันไปโดยสม่ำเสมอและเป็นปัจจุบัน

6.4.2 ควรบันทึกรายละเอียดข้อมูลอย่างตรงไปตรงมาตามความเป็นจริง เป็นขั้นตอน มีความชัดเจน ถูกต้อง อ่านง่าย เข้าใจง่าย ความเป็นระเบียบระบบ สะอาด ใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย ไม่สับสน และควรระมัดระวังอย่าใช้ภาษาที่รุนแรงที่จะเป็นการตีตราผู้เรียน

6.4.3 ข้อมูลต่างๆ ในระเบียบสะสมถือเป็นความลับของผู้เรียนแต่ละคน ดังนั้นควรเก็บไว้ในที่มิดชิด บุคคลที่เกี่ยวข้องเท่านั้นที่จะใช้ได้

6.4.4 ข้อมูลที่เป็นความลับเฉพาะหรือเป็นเรื่องเสียหายสำหรับนักเรียน ควรแยกเก็บต่างหากในแฟ้มลับเฉพาะของครูแนะแนว

6.4.5 การโอนระเบียบสะสมให้ผู้อื่นรับทำต่อไป ผู้ส่งมอบควรชี้แจงอย่างละเอียด และผู้รับมอบควรศึกษาข้อมูลทันที เพื่อทำความเข้าใจเป็นเบื้องต้น

7. แบบสอบถาม

การใช้แบบสอบถามในการศึกษาและรวบรวมข้อมูลของผู้เรียนเป็นเทคนิคที่ใช้กันมาก เนื่องจากแบบสอบถามเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลต่างๆ ได้ทุกประเภททั้งที่เกี่ยวกับเรื่องราวส่วนตัว สภาพครอบครัว กิจกรรมประจำวัน การใช้เวลาว่าง ความสนใจ สุขอนามัย นิสัย การเรียน โครงการในการศึกษาต่อหรือประกอบอาชีพ รวมทั้งความรู้สึก ความคิดเห็น หรือเจตคติต่อสิ่งต่างๆ

7.1 ความหมายของแบบสอบถาม แบบสอบถาม หมายถึง ข้อคำถามต่างๆ ที่สร้างขึ้นเพื่อให้ได้คำตอบข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาด้วยการให้บุคคลที่ได้รับแบบสอบถามซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมาย/กลุ่มตัวอย่างกรอกคำตอบ/ข้อมูลลงไป อาจเป็นข้อความสั้นๆ หรือยาวก็ได้ตามที่ผู้ต้องการจะตอบ หรืออาจเลือกคำตอบคำถามที่อยู่ในลักษณะของข้อความต่างๆ ตามความรู้สึก หรือความคิดเห็นซึ่งตรงกับที่ตนคิดด้วยการเขียนเครื่องหมายหน้าข้อความนั้นๆ ซึ่งข้อมูลที่ได้มานั้นจะช่วยให้เกิดการรู้จักและเข้าใจในตัวผู้ถูกศึกษาเพิ่มขึ้น (ลักษณะ สรวิวัฒน์, 2548, หน้า 185)

7.2 วัตถุประสงค์ของแบบสอบถาม

7.2.1 เพื่อรวบรวมรายละเอียดต่างๆ เกี่ยวกับตัวผู้เรียน เช่น ด้านครอบครัว สุขภาพ ปัญหาความต้องการ ความคิดเห็น ความสนใจ

7.2.2 เพื่อช่วยให้ครู ผู้บริหารหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องได้เข้าใจผู้เรียนดีขึ้น ได้ข้อมูล
ด้านต่างๆ ของนักเรียน ที่จะนำมาจัดการแนะแนวได้ถูกต้องเหมาะสมยิ่งขึ้น

7.3 การสร้างแบบสอบถาม

7.3.1 ตั้งวัตถุประสงค์ให้ชัดเจนว่าจะต้องการทราบอะไรเกี่ยวกับผู้เรียน

7.3.2 ใช้ภาษาง่าย ๆ เหมาะกับระดับของนักเรียน

7.3.3 ไม่ควรใช้ข้อความจำนวนมาก เพราะจะทำให้ผู้ตอบเกิดความเบื่อหน่าย
ไม่อยากจะตอบ หากจำเป็นต้องใช้ข้อความจำนวนมากๆ ควรแบ่งออกเป็นชุดย่อยๆ หลายชุด

7.3.4 หลีกเลี่ยงการใช้คำถามที่ชี้นำคำตอบ

7.3.5 นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปทดลองใช้ เพื่อหาคุณภาพแล้วนำมาปรับปรุง
ก่อนนำไปใช้จริง

7.4 ชนิดของแบบสอบถาม แบบสอบถามที่ใช้ในการแนะแนวมีหลายชนิด ขึ้นอยู่กับ
วัตถุประสงค์ของการใช้ แบบสอบถามที่นิยมกันมากได้แก่ (กัลยา กาญจนภรณ์, 2549, หน้า 44 - 47)

7.4.1 แบบเติมคำหรือประโยคสั้นๆ ใช้เมื่อต้องการจะศึกษาความต้องการ
ความรู้สึกนึกคิดของนักเรียนที่มีต่อตนเองและสิ่งแวดล้อม

ตัวอย่างที่ 1 แบบสอบถามความสนใจ

ชื่อ.....ชั้น.....

1. นักเรียนชอบทำงานอะไรเป็นงานอดิเรก.....
2. นักเรียนเป็นสมาชิกของชุมนุมใด.....
3. นักเรียนสนใจวิชาอะไรมากที่สุด.....
4. นักเรียนชอบอ่านหนังสือประเภทไหน.....
5. นักเรียนชอบร่วมกิจกรรมใด.....

ตัวอย่างที่ 2 แบบสำรวจความรู้สึกนึกคิดที่มีต่อตนเอง

อ่านข้อความแล้วเติมข้อความให้สมบูรณ์

1. ข้าพเจ้าเคารพนับถือคนที่.....
2. ข้าพเจ้าไม่ชอบคนที่.....
3. ข้าพเจ้ามีความสุขที่สุดเมื่อ.....
4. ข้าพเจ้ารู้สึกเสียใจเมื่อ.....
5. สิ่งที่ข้าพเจ้ากังวลมากที่สุดคือ.....

ตัวอย่างที่ 3 แบบรวบรวมข้อมูลทั่วไปของนักเรียน

ก. ด้านครอบครัว

ชื่อ.....นามสกุล.....เพศ.....

เกิดวันที่.....เดือน.....พ.ศ.....เกิดที่.....

สัญชาติ.....ศาสนา.....ปัจจุบันพักอยู่ที่บ้านเลขที่.....

ตำบล.....อำเภอ.....จังหวัด.....โทรศัพท์.....

7.4.2 แบบสอบถามชนิดให้เลือกตอบ (check list) เพื่อง่ายแก่การทำและการนำมาวิเคราะห์ บางครั้งผู้ออกแบบสอบถามจะกำหนดตัวเลือกให้ เช่น

ตัวอย่างที่ 1 แบบสอบถามความสนใจชนิดใส่เครื่องหมาย

ชื่อ.....ชั้น.....

คำแนะนำ ใส่เครื่องหมาย ✓ ลงใน ข้างหน้าข้อที่ท่านสนใจที่สุด

1. ท่านชอบอาชีพใดมากที่สุด

- ครู
- แพทย์ พยาบาล
- พ่อค้า นักธุรกิจ
- อาชีพส่วนตัวอื่น ๆ ระบุ.....

2. ท่านอยากไปเที่ยวที่ไหนมากที่สุด

- ชายทะเล
- ภูเขา ป่าไม้
- สวนสาธารณะ
- อื่น ๆ โปรดระบุ.....

ตัวอย่างที่ 2 แบบสอบถามความนึกคิดของบุคคลที่มีต่อตนเอง

คำแนะนำ ใส่เครื่องหมาย ✓ ลงใน เฉพาะข้อที่ท่านเห็นว่าตรงกับตัวท่าน

☐ อารมณ์ดี	☐ อารมณ์ขัน	☐ อารมณ์เปลี่ยนแปลงง่าย
☐ อารมณ์เสียบ่าย	☐ ร่าเริง	☐ โกรธง่ายหายเร็ว
☐ อารมณ์อ่อนไหว	☐ ตื่นเต้นตกใจง่าย	☐ ซื่อ
☐ เก็บกด	☐ ใจลอย	☐ เงียบขรึม
☐ เศร้าหมองเสมอ	☐ ทุกข์ร้อน	☐ ประหม่า

8. แบบทดสอบ

ครูส่วนใหญ่เชื่อว่าข้อมูลที่ทำให้รู้จักผู้เรียนได้ดีที่สุดและน่าเชื่อถือที่สุดก็คือ ข้อมูลที่ได้จากการใช้แบบทดสอบทางจิตวิทยา เพราะเป็นการรวบรวมข้อมูลจากเครื่องมือที่ผ่านกระบวนการทางจิตวิทยาและได้มาตรฐาน ดังนั้น ผู้เขียนจึงนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับแบบทดสอบดังนี้

8.1 ความหมายของแบบทดสอบ แบบทดสอบ หมายถึง ชุดของคำถามหรือสิ่งเร้าที่สร้างขึ้นเพื่อเร้าหรือกระตุ้นให้บุคคลแสดงพฤติกรรมตอบสนองออกมา และพฤติกรรมนั้นสามารถวัดหรือสังเกตได้ ในการศึกษาคุณลักษณะต่างๆของผู้เรียนนั้น บางอย่างอาจต้องใช้แบบทดสอบ เช่น สติปัญญา ความถนัด ความสนใจ บุคลิกภาพ สัมฤทธิผลทางการเรียน

8.2 วัตถุประสงค์ของการทดสอบ การทดสอบมีวัตถุประสงค์สำคัญคือ เพื่อรู้และเข้าใจพฤติกรรมของมนุษย์อย่างละเอียดชัดเจน เพื่อคัดแยกและวินิจฉัยพฤติกรรมของมนุษย์ และเพื่อทำนายควบคุมพฤติกรรมของมนุษย์ สำหรับวัตถุประสงค์การใช้แบบทดสอบเพื่อการรู้จักผู้เรียนนั้นก็เพื่อศึกษาข้อมูลของผู้เรียนที่เป็นนามธรรมซึ่งยากต่อการสังเกต การสัมภาษณ์ หรือการใช้วิธีการอื่นๆ ในการศึกษา

8.3 ประเภทของแบบทดสอบที่ใช้ในการแนะแนว

8.3.1 แบบทดสอบสติปัญญา เป็นเครื่องมือที่ใช้วัดกระบวนการทางสติปัญญา และสมอง ความสามารถของมนุษย์ในการเรียนรู้ ความจำ การคิด การแก้ไขปัญหา การศึกษาเหตุผล การเข้าใจสิ่งต่างๆ ตลอดจนความสามารถในการปรับตัว แบบทดสอบสติปัญญาที่ใช้กันแพร่หลายได้แก่ แบบทดสอบสแตนฟอร์ด-บิเนต์ แบบทดสอบเวคสเลอร์ แบบทดสอบ PASS 2000 เป็นต้น

ภาพที่ 3.3 ตัวอย่างแบบทดสอบสติปัญญาบนสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่สามารถทำได้ด้วยตนเอง
ที่มา (ไอคิว, 2552)

8.3.2 แบบทดสอบความถนัด ความถนัดตามธรรมชาติเป็นลักษณะเฉพาะในแต่ละบุคคลซึ่งแต่ละคนมีความถนัดในด้านต่างๆ แตกต่างกันไป บางคนถนัดอย่างหนึ่งเป็นพิเศษ บางคนถนัดหลายด้าน การวัดความถนัดมีจุดมุ่งหมายเพื่อแนะนำว่าใครมีโอกาสจะประสบความสำเร็จในทางใด และกิจกรรมใดไม่เหมาะสมกับความสามารถของเขา

แบบทดสอบวัดความถนัดที่มีใช้กันอยู่มี 4 ชนิดคือ ความถนัดที่เป็นความสามารถทางสมองเฉพาะด้าน ความถนัดที่เป็นความสามารถของกลไกของร่างกาย ความถนัดที่เป็นความสามารถทางการสัมผัส และความถนัดที่เป็นลักษณะของกล้ามเนื้อและสมอง

8.3.3 แบบทดสอบสัมฤทธิ์ผลทางการเรียน เป็นแบบทดสอบที่ใช้วัดผลที่ได้จากการเรียนการสอน ความงอกงามก้าวหน้าของนักเรียน จากผลที่ได้จากการรับการฝึกอบรมสั่งสอน เป็นแบบทดสอบที่ใช้วัดผลการเรียนของนักเรียนในวิชาต่างๆ ตั้งแต่ระดับประถมศึกษาจนถึงอุดมศึกษา แบบทดสอบชนิดนี้มีใช้กันอยู่มี 2 ชนิด คือ แบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษากับแบบทดสอบเพื่อใช้คัดเลือกหรือจำแนกบุคคลเพื่อเข้าทำงานอาชีพต่างๆ

8.3.4 แบบทดสอบบุคลิกภาพ เป็นแบบวัดพฤติกรรมโดยรวมของบุคคล ซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะของบุคคลนั้น โดยพฤติกรรมที่แสดงออกมาก็คือ บุคลิกภาพ แบบวัดนี้จะสะท้อนให้เห็นถึงความคิด ความรู้สึก อารมณ์ เจตคติ ความคิดเห็น ลักษณะนิสัย เป็นต้น การทดสอบนี้อาจอยู่ในรูปของการรายงานตนเอง เช่น แบบทดสอบการตรวจสอบปัญหาของมนุษย์ แบบทดสอบบุคลิกภาพมินนิโซตา นอกจากนี้ยังมีแบบทดสอบบุคลิกภาพแบบกลวิธีระบายความในใจ ซึ่งเป็นแบบทดสอบที่ล้วงเอาความรู้สึกนึกคิดของบุคคลออกมาโดยไม่ให้เจ้าตัวรู้สึก จึงสามารถรู้ถึงบุคลิกภาพที่แท้จริงของบุคคลได้ เช่น แบบทดสอบรอร์สชาร์ค แบบทดสอบทีเอที เป็นต้น

ภาพที่ 3.4 ตัวอย่างแบบทดสอบรอร์สชาร์ค แบบทดสอบทีเอที (ตามลำดับจากซ้ายไปขวา) ที่มา (ทิพยวรรณ กิตติพร, 2542, หน้า 184)

แบบทดสอบทั้ง 4 ประเภทที่กล่าวมาแล้ว ผู้ใช้จำเป็นต้องมีทักษะเฉพาะที่ได้จากการฝึกฝนมาก่อน ดังนั้น ครูจึงควรศึกษาแบบทดสอบแต่ละอย่างให้ดีเสียก่อนจึงจะนำมาใช้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ถ้าเป็นแบบทดสอบด้านบุคลิกภาพ จำเป็นต้องอาศัยผู้เชี่ยวชาญเช่นนักจิตวิทยาคลินิกหรือจิตแพทย์ช่วยดำเนินการทดสอบ ตลอดจนการวิเคราะห์และสรุปผลการทดสอบ

8.4 ข้อควรคำนึงในการใช้แบบทดสอบ แบบทดสอบนั้นเปรียบเสมือนดาบสองคม หากใช้โดยขาดหลักการที่ถูกต้อง ก็อาจทำให้ได้ข้อมูลผิดพลาดและเกิดผลเสียต่อกระบวนการแนะแนวผู้เรียนได้ ดังนั้น เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องตามความเป็นจริงและเกิดประโยชน์สูงสุดต่อการพัฒนาผู้เรียน การใช้แบบทดสอบจึงควรคำนึงถึงประเด็นต่อไปนี้

8.4.1 ครูต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแบบทดสอบนั้นๆ เป็นอย่างดี

8.4.2 แบบทดสอบที่นำมาใช้จะต้องมีลักษณะของแบบทดสอบที่ดี มีคุณภาพ อันประกอบด้วยความจริง ความเชื่อมั่น ประทิวสัย และความสะดวกในการนำไปใช้

8.4.3 ครูที่ปรึกษาหรือครูแนะแนวต้องระมัดระวังองค์ประกอบบางประการที่อาจทำให้ผลการทดสอบคลาดเคลื่อน เช่น ความตื่นตื้น ความเหน็ดเหนื่อย การขาดแรงจูงใจในการทำแบบทดสอบ การไม่เข้าใจคำสั่ง หรืออิทธิพลของวัฒนธรรม เป็นต้น

8.4.4 ครูที่ปรึกษาและครูแนะแนวไม่ควรละเลยการเก็บข้อมูลโดยใช้กลวิธีและเครื่องมืออื่นๆ ที่ไม่ใช่แบบทดสอบประกอบด้วยตามความจำเป็น เพื่อการตรวจสอบความถูกต้องและเข้าใจนักเรียนอย่างครอบคลุม

9. อนุทิน

ตำราแนะแนวส่วนใหญ่นำเสนอว่าบันทึกประจำวันหรืออนุทินเป็นสิ่งเดียวกัน เพราะเป็นการบันทึกเหตุการณ์ในแต่ละวัน โดยการบันทึกประจำวันจะบันทึกใน 2 ลักษณะ คือ บันทึกแบบตารางเวลา กับการบันทึกเหตุการณ์พร้อมความรู้สึกนึกคิด ซึ่งลักษณะหลังนี้เราจะเรียกว่าอนุทิน เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจยิ่งขึ้น ผู้เขียนจึงแยกอนุทินออกจากบันทึกประจำวัน นอกจากนี้ อนุทินยังมีความคล้ายคลึงกับอัตชีวประวัติ ผู้เขียนจึงขออธิบายความแตกต่างได้ดังนี้ (พนม ลิมอารีย์, 2548, หน้า 75 และจิตตินันท์ บุญสถิตกรกุล, 2549, หน้า 122)

อัตชีวประวัติเป็นการให้บุคคลเขียนเล่าเรื่องราวของตน ตลอดจนสิ่งที่ประทับใจต่างๆ ทั้งในด้านที่พอใจและไม่พอใจ ซึ่งเรื่องราวเหล่านั้นอาจล่วงเลยมานานแล้วหรืออาจเป็นที่กำลังประสบ แต่การเขียนอนุทินเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับเหตุการณ์และกิจกรรมต่างๆ ที่ตนได้ประสบในแต่ละวัน และเหตุการณ์หรือกิจกรรมนั้นส่งผลต่อความรู้สึกนึกคิดของตนเองอย่างไร

9.1 ความหมายของอนุทิน อนุทินคือ เครื่องมือที่จะช่วยให้ครูรู้จักผู้เรียนประเภทหนึ่ง โดยการใช้ผู้เรียนเขียนเล่าเรื่องเกี่ยวกับกิจกรรม เหตุการณ์ต่างๆ ที่ตนเองได้ประสบ ความรู้สึกนึกคิดที่มีต่อเหตุการณ์นั้นๆ รวมถึงการใช้ผู้เรียนได้ระบายความรู้สึก ความคับข้องใจ ตลอดจนความใฝ่ฝันจินตนาการ

9.2 วัตถุประสงค์ของการเขียนอนุทิน

9.2.1 เพื่อให้ผู้เรียนได้รู้จักตนเอง ได้ระบายอารมณ์ความรู้สึก ความเครียด ความกดดันต่างๆ ทำให้เกิดความสุขสบายใจในระดับหนึ่ง

9.2.2 เพื่อให้ผู้เรียนได้ฝึกการเรียบเรียงความคิด ถ่ายทอด ความรู้สึกผ่านการเขียนในรูปแบบอนุทิน

9.2.3 เพื่อเป็นแนวทางสำหรับครูในการรู้จักผู้เรียน

9.2.4 เพื่อใช้เป็นข้อมูลประกอบหลักฐานพฤติกรรมและประวัติผู้เรียน

9.3 หลักการเขียนอนุทิน การเขียนอนุทินนั้นเหมาะสมกับผู้เรียนในระดับสติปัญญา ขึ้นนามธรรมตามหลักทฤษฎีของพียาเจต์ (Piaget) ซึ่งเป็นผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาขึ้นไป อีกทั้งการเขียนอนุทินเป็นวิธีการที่เหมาะสมสำหรับวัยรุ่นที่เป็นวัยแห่งการแสดงออก ดังนั้น การเขียนอนุทินจึงสอดคล้องกับพัฒนาการของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษา กรณีผู้เรียนระดับประถมศึกษาชั้นนั้น ครูอาจดำเนินการลักษณะการเขียนบันทึกประจำวันหรือเขียนความเรียงอย่างง่าย การที่ผู้สอนจะรู้จักผู้เรียนโดยผ่านอนุทินนั้นครูแนะแนวควรปฏิบัติดังนี้

9.3.1 การเขียนอนุทินเป็นการบันทึกความคิด ความรู้สึกที่มีความเป็นส่วนตัวหรือความลับ ผู้เขียนจึงไม่ยอมให้ผู้อ่านอ่านสิ่งที่ตนเองเขียน ดังนั้น ครูแนะแนวต้องรอให้คุ้นเคยกับผู้เรียนเป็นอย่างดี จนผู้เรียนเกิดความไว้วางใจและเต็มใจที่จะเขียนอนุทินจึงค่อยดำเนินการเพื่อผู้เรียนจะได้เขียนแสดงความรู้สึกและความคิดเห็นได้อย่างอิสระเต็มที่และเป็นจริง

9.3.2 ครูแนะแนวต้องชี้แจงให้ผู้เรียนเห็นความสำคัญของการเขียนอนุทิน พร้อมลักษณะและวิธีการเขียนอนุทิน

9.3.3 เริ่มแรกของการเขียนอนุทิน ครูแนะแนวต้องเริ่มฝึกให้ผู้เรียนเขียนอนุทินแบบสั้นๆ เพื่อไม่ให้ผู้เรียนรู้สึกว่าการเขียนอนุทินเป็นเรื่องยาก ครูแนะแนวต้องให้กำลังใจแก่ผู้เรียนอย่างเหมาะสม

9.3.4 เมื่อผู้เรียนอนุญาตให้ครูแนะแนวได้อ่านอนุทินแล้ว ครูแนะแนวต้องใส่ใจเกี่ยวกับรายละเอียดที่ผู้เรียนเขียนมา ทั้งช่วยวิเคราะห์ความเป็นเอกลักษณ์แห่งตนของผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนรู้จักตนเองเพิ่มขึ้น

ทั้งนี้ ผู้เขียนนำเสนอตัวอย่างการเขียนอนุทิน ดังนี้

5 มิถุนายน 2551

วันนี้เป็นวันเกิดของฉัน เมื่อคืนก่อนนอนฉันหวังว่าทุกคนจะให้ความสำคัญกับวันเกิดของฉัน พรุ่งนี้ต้องมีลุ้นแน่เลย จะเป็นของขวัญหรืออะไรกันเอ่ย อากาศเข้านี้ก็เป็นที่ใจ ฉันตื่นสายรู้สึกไม่ดีเลย เพราะทำให้ไม่ได้ใส่บาตร วันเกิดทั้งที่ ไม่ได้ทำอะไรดี ๆ เป็นสิริมงคลกับชีวิตเลย แย่จัง จะโทษใครดี คงต้องโทษตัวเอง พ่อแม่ไปทำงานตั้งแต่เช้า ไม่เห็นมีใครจำวันเกิดของฉัน ได้เลย หรือเขาไม่ใส่ใจกันแน่ น้อยใจจริงๆ เลย วันนี้ไปโรงเรียนแบบเซ็งๆ ยิ่งกว่าเซ็งเปิดอีก ยังดีที่เพื่อนๆ ในกลุ่มยังจำวันเกิดของฉันได้ ฉันภูมิใจเหมือนกันนะที่ยังมีพวกมันเป็นส่วนหนึ่งของชีวิต ไม่หอรอก กลับบ้าน ไปไอ้พี่ชายตัวดี “พี่ต้อง” ทำกรอบรูปพ่อแม่ พี่ต้องและฉันมาตั้งไว้ให้บนโต๊ะหนังสือ ดีใจเกือบตาย นี่กว่าจะไม่มีใครจำวันเกิดของฉันได้ซะแล้ว

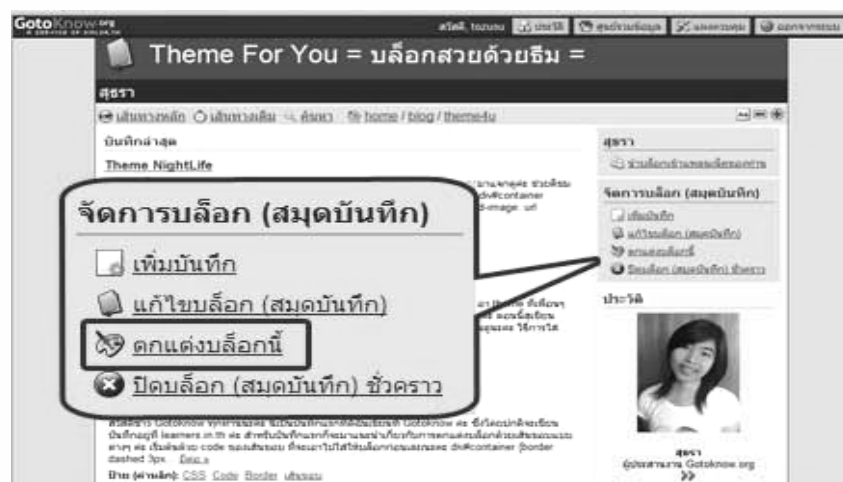
ป๋อง

9.4 ข้อควรคำนึงในการเขียนอนุทิน

9.4.1 การเขียนอนุทินเป็นเรื่องเกี่ยวกับความคิดความรู้สึกของบุคคล จึงเป็นเรื่องส่วนตัว ดังนั้น ข้อมูลต่างๆ จึงต้องเก็บเป็นความลับ

9.4.2 การเขียนอนุทินต้องเกิดจากความเต็มใจและเห็นประโยชน์ของการเขียนอนุทินอย่างแท้จริง ทั้งนี้ ความเต็มใจและการเห็นประโยชน์ของการเขียนอนุทินควรเกิดจากความศรัทธา ไว้วางใจ และสัมพันธภาพที่ดีระหว่างผู้เรียนกับครูแนะแนว

9.4.3 ปัจจุบันการเขียนอนุทินได้พัฒนาไปสู่การเขียนผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ต่างๆ เช่น บล็อกในอินเทอร์เน็ต (blog) เป็นต้น ดังนั้น ครูควรอาจส่งเสริมให้ผู้เรียนเขียนอนุทินผ่านบล็อก ซึ่งวิธีการนี้จะสอดคล้องกับพฤติกรรมของผู้เรียนในโลกยุคไซเบอร์ ทั้งนี้ ครูต้องรู้จักการใช้ประโยชน์จากการเขียนอนุทินผ่านบล็อกของผู้เรียน

ภาพที่ 3.5 ตัวอย่างการเขียนอนุทินในรูปแบบบล็อกของ www.gotoknow.org ที่มา (บล็อกgotoknow, 2552)

10. การศึกษาเป็นรายกรณี

ผู้เรียนแต่ละคนย่อมมีลักษณะเฉพาะแตกต่างจากนักเรียนคนอื่นๆ ดังนั้น การศึกษาพฤติกรรมของผู้เรียนแต่ละคนจึงไม่ควรศึกษาด้วยวิธีการทางสถิติหรือเปรียบเทียบกับคนกลุ่มใหญ่ในสังคม วิธีการที่จะช่วยให้ครูได้รู้จักและเข้าใจผู้เรียนแต่ละคน ได้ทราบถึงที่มาของพฤติกรรมหรือสาเหตุของปัญหาอันจะนำไปสู่การดำเนินการให้ความช่วยเหลือเพื่อแก้ไขปัญหา หรือการส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพของนักเรียนได้ดีที่สุดวิธีหนึ่งคือ การศึกษาเป็นรายกรณี ซึ่งมีรายละเอียดนำเสนอได้ดังนี้

10.1 ความหมายของการศึกษาเป็นรายกรณี การศึกษาเป็นรายกรณี (case study) หมายถึง กระบวนการศึกษาผู้เรียนเป็นรายบุคคลอย่างละเอียด ต่อเนื่อง โดยใช้เทคนิควิธีการที่หลากหลายในการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อหาสาเหตุของปัญหาอันจะนำไปสู่การดำเนินการให้ความช่วยเหลือ ส่งเสริม และพัฒนาผู้เรียนให้สามารถปรับตัวและดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2550, หน้า 1)

10.2 จุดมุ่งหมายการศึกษารายกรณี

การศึกษารายกรณีมีจุดมุ่งหมายที่สำคัญคือ

10.2.1 เพื่อให้เข้าใจผู้เรียนอย่างละเอียดในทุกด้าน

10.2.2 เพื่อหาสาเหตุและเงื่อนไขต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับปัญหาของผู้เรียน

10.2.3 เพื่อหาแนวทางช่วยเหลือหรือแก้ไขให้ผู้เรียนได้มีการพัฒนาไปสู่ทิศทางที่

ดีขึ้น

10.3 ขั้นตอนการศึกษารายกรณี เราสามารถสรุปขั้นตอนการศึกษารายกรณีออกเป็น 8 ขั้นตอน ดังนี้

10.3.1 การกำหนดปัญหา เป็นการระบุปัญหาหรือสิ่งที่สนใจจะศึกษาออกมาให้ชัดเจน เช่น สมศักดิ์มีพฤติกรรมที่สมควรศึกษาเป็นรายกรณีคือ ขาดเรียนบ่อย ไม่ค่อยมีเพื่อน

10.3.2 การรวบรวมข้อมูลคือ การศึกษาและหารายละเอียด ข้อเท็จจริงต่างๆ ของนักเรียนในทุกด้านทั้งข้อมูลส่วนตัวโดยทั่วไป สุขภาพร่างกาย สุขภาพจิต สภาพแวดล้อมทางบ้าน และทางโรงเรียน การปรับตัวทางอารมณ์ การปรับตัวทางสังคม บุคลิกภาพต่างๆ ข้อมูลด้านการศึกษา ข้อมูลจากการทดสอบต่างๆ การรู้จักตนเองและผู้อื่น ประสบการณ์ในการร่วมกิจกรรม และการทำงานต่างๆ ซึ่งข้อมูลเหล่านี้หาได้จากตัวนักเรียนเอง พ่อแม่ ผู้ปกครอง ครู เพื่อนและผู้เกี่ยวข้องอื่นๆ

10.3.3 การวิเคราะห์ข้อมูล เป็นการนำข้อมูลข้อเท็จจริงต่างๆ ที่ได้รวบรวมเอานี้ มาวิเคราะห์ และจำแนกออกเป็นด้านๆ เพื่อสะดวกในการแปลความหมายของข้อมูลเหล่านั้น เช่น ข้อมูลด้านครอบครัวเป็นอย่างไรบ้าง อธิบายลักษณะหรือพฤติกรรมของเด็กได้หรือไม่อย่างไร เป็นต้น

10.3.4 การสังเคราะห์ข้อมูล หลังจากการวิเคราะห์ข้อมูลในแต่ละด้านแล้วก็จะนำผลการวิเคราะห์เหล่านั้นมาสังเคราะห์หรือเชื่อมโยงเข้าด้วยกันจนมองเห็นภาพรวมทางบุคลิกภาพ การตอบสนองต่อสถานการณ์ต่างๆ ความสัมพันธ์กับผู้อื่น สภาพทางอารมณ์และจิตใจ และสภาพชีวิตทุกด้านของนักเรียน

10.3.5 การวินิจฉัยหาสาเหตุของปัญหา เป็นการนำผลที่ได้จากการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลมาพิจารณาหาสาเหตุของปัญหาของนักเรียน

10.3.6 การช่วยเหลือ เป็นการวางแผนและดำเนินการให้การช่วยเหลือหรือแก้ไขปัญหาดตามสาเหตุที่พบ เพื่อช่วยให้นักเรียนมีการพัฒนาไปสู่ทิศทางที่ดีขึ้น

10.3.7 การติดตามผล เมื่อได้ดำเนินการช่วยเหลือหรือแก้ไขปัญหของนักเรียนแล้ว ก็ควรมีการติดตามผลการดำเนินการช่วยเหลือว่าได้ผลหรือไม่เพียงใด ควรปรับปรุงสิ่งใดบ้าง ด้วยวิธีการอย่างไร

10.3.8 การเขียนรายงานการศึกษารายกรณี ในขั้นนี้จะมีการสรุปผลการศึกษา และเขียนรายงานการศึกษาตามขั้นตอนต่างๆ โดยมีรูปแบบการเขียนรายงาน 2 แบบ คือ

10.3.8.1 แบบย่อคือ แบบรายงานที่มีรายการต่างๆ เท่าที่จำเป็นในลักษณะการสรุปเฉพาะที่สำคัญของรายงาน ซึ่งจะมีหัวข้อต่างๆ ดังนี้ 1) ชื่อผู้ที่ถูกศึกษา 2) สาเหตุที่ทำการศึกษา 3) วัน เวลาที่ศึกษา 4) ลักษณะหรืออาการของปัญหา 5) ประวัติของผู้ที่ถูกศึกษา ทั้งด้านส่วนตัว ด้านครอบครัวด้านการศึกษา ด้านสุขภาพ 6) การวินิจฉัย 7) การช่วยเหลือ ป้องกัน และส่งเสริม 8) การติดตามผล 9) สรุปและเสนอแนะ และ10) ชื่อผู้ศึกษาและตำแหน่ง

10.3.8.2 แบบสมบูรณ์ การเขียนรายงานประเภทนี้แบบรายงานมีลักษณะทุกอย่างเหมือนแบบย่อ แต่เพิ่มเติมรายละเอียดอื่นเข้าไป เช่น เทคนิคการรวบรวมข้อมูล และภาคผนวกที่แสดงข้อมูลดิบที่รวบรวมมาได้ ทั้งนี้ จะได้นำเสนอตัวอย่างการเขียนรายงานการศึกษารายกรณีในภาคผนวก ข

ตัวอย่างการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดบริการสำรวจผู้เรียนเป็นรายบุคคล

จากการศึกษางานวิจัยเกี่ยวกับการจัดบริการสำรวจผู้เรียนเป็นรายบุคคลพบว่า มีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการจัดบริการนี้หลายรูปแบบ เช่น การวิจัยเกี่ยวกับการประเมินและความต้องการ การจัดบริการสำรวจผู้เรียนเป็นรายบุคคลในสถานศึกษา ซึ่งงานวิจัยลักษณะนี้ส่วนใหญ่จะศึกษาระบบงานและแนวโน้มในภาพรวมและผู้วิจัยมักเป็นผู้ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารการศึกษา ทั้งนี้ ผู้เขียนขอเสนอการศึกษาวิจัยด้านการจัดบริการสำรวจผู้เรียนเป็นรายบุคคลตามแนวคิดของ ประดิษฐ์ อุปรมย์ (2544, หน้า 63) ซึ่งจำแนกการวิจัยดังกล่าวเป็น 2 ประเด็นดังนี้

1. การศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้องกับตัวผู้เรียน

จากการศึกษาการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับผู้เรียน สามารถจำแนก ได้ 2 ลักษณะใหญ่คือ

1.1 การสำรวจผู้เรียนในลักษณะการศึกษารายกรณี การศึกษาวิจัยประเภทนี้เป็นการศึกษาผู้เรียนเชิงลึก เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับผู้เรียนมากที่สุด ทราบสาเหตุของปัญหา นำมาซึ่งการช่วยเหลือผู้เรียน ดังตัวอย่างงานวิจัยของ วัชรภรณ์ อภิวัชรางกูร (2535) ศึกษากรณีของนักศึกษาพยาบาลวิทยาลัยพยาบาลสุราษฎร์ธานีที่มีแนวโน้มกระทำอัตวินิบาตกรรม ชัชววรรณ พิมพิงาม (อ้างถึงใน กาญจนา หลวงจอก, 2547) ได้ศึกษารายกรณีนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่มีปัญหาการปรับตัวโรงเรียนวินิตศึกษา ในพระบรมราชูปถัมภ์ จังหวัดลพบุรี และสุรพล สุขสายชล (อ้างถึงใน กาญจนา หลวงจอก, 2547) ที่ศึกษารายกรณีของผู้เรียนที่มีพฤติกรรมลักขโมย เป็นต้น

1.2 การสำรวจผู้เรียนเกี่ยวกับพฤติกรรมและคุณลักษณะบางประการของผู้เรียน การศึกษาวิจัยประเภทนี้ ส่วนใหญ่เป็นงานวิจัยประเภทสำรวจเพื่อศึกษาผู้เรียนได้แก่ งานวิจัยของ พวงแก้ว โคจรานนท์ (2530) ได้ศึกษาบุคลิกภาพและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกองการศึกษาเทศบาลเมืองอุดรธานี สดใส นิยมจันทร์ (2541) ศึกษาปัญหาด้านการเรียน ส่วนตัว และสังคม และวิธีการเผชิญปัญหาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร ประไพ เดชมา (2542) ได้ใช้วิธีการทางสังคมมิติศึกษาความสัมพันธ์ทางสังคมและลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดชัยนาท ช่อลัดดา ขวัญเมือง (2542) ศึกษาความฉลาดทางอารมณ์ของนักศึกษาคณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏกลุ่มภาคเหนือตอนล่าง ภัทรภรณ์ แสงทรัพย์ (2543) ศึกษาอัตมโนทัศน์แบบหลายมิติของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 สถาบันอุดมศึกษาเอกชน สุริย์ พลฤกษ์ทวีศักดิ์ (2547) ศึกษายุทธวิธีการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนพิชญศึกษา จังหวัดนนทบุรี กริธา พรหมเทพ (2547) ได้

ศึกษาสภาพและสำรวจความต้องการการออกกำลังกายของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เกษญา บุญมาโฮม (2548) ได้ศึกษาการเผชิญปัญหาและการใส่ใจในการเรียนของนักศึกษาสาขาครุศาสตร์ จังหวัดนครปฐม เป็นต้น

นอกจากนี้ จากการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการสำรวจผู้เรียน พบว่า สภาพการวิจัยประเภทนี้จะดำเนินการในลักษณะศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลที่เป็นข้อมูลส่วนบุคคลหรือคุณลักษณะนิสัยกับพฤติกรรมต่างๆ หรือเป็นเรื่องเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมเพื่อนำผลการวิจัยมาประยุกต์ใช้พัฒนาผู้เรียน ดังตัวอย่างงานวิจัยของ เบญจมาภรณ์ ช้อยเครือ (2543) ที่ศึกษาปัจจัยทางจิตสังคมที่เกี่ยวข้องกับเจตคติต่อวิชาชีพครูและพฤติกรรมใฝ่สัมฤทธิ์ของนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น เมตตา วรกุลชน (2546) ที่ใช้สังคมมิติวิเคราะห์ความสัมพันธ์ทางสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสันติวิทยา จังหวัดเชียงราย และพวงรัตน์ บำรุงพันธ์ (2550) ศึกษาองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อแรงจูงใจในการเลือกศึกษาต่อวิชาเอกการแนะแนวของนิสิตระดับปริญญาตรี เป็นต้น

2. การศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเครื่องมือในการสำรวจผู้เรียน

การศึกษาประเภทนี้จะเป็นการสร้างและพัฒนาเครื่องมือทางจิตวิทยาเพื่อใช้ในการสำรวจข้อมูลผู้เรียน ดังตัวอย่างงานวิจัยของ กัมปนาท บริบูรณ์ (2542) พัฒนาเกณฑ์ปกติของมาตรฐานค่าคอนเนอรักับนักเรียนอายุ 3 - 17 ปีที่กำลังศึกษาอยู่ในโรงเรียนในกรุงเทพมหานคร จิตติวรรณ พุตระกูล (2542) พัฒนาเกณฑ์ปกติของแบบทดสอบการวาดรูปคน Draw a Person : A Quantitative Scoring System (DAP) เพื่อใช้กับนักเรียนอายุ 5 - 17 ปีที่กำลังศึกษาอยู่ในโรงเรียนเขตภาคกลางของประเทศไทย ประยูทธ ไทยธานี (2546) ได้สร้างและพัฒนาแบบสอบความถนัดทางดนตรีไทย พนิดานันท์ นุชรักษ์ (2546) พัฒนาระเบียบนสะสมบนคอมพิวเตอร์เพื่อการแนะแนวสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา และ กาญจนา หลวงจอก (2547) ได้พัฒนาคู่มือการศึกษาผู้เรียนเป็นรายกรณีสำหรับครูที่ปรึกษาในจังหวัดราชบุรี เป็นต้น

บทสรุป

บริการสำรวจผู้เรียนเป็นรายบุคคลเป็นบริการแรกที่ครูใช้ในกระบวนการแนะแนว บริการสำรวจผู้เรียนเป็นรายบุคคลเป็นบริการที่จัดในลักษณะของกระบวนการที่ครูทำการเก็บรวบรวมข้อมูลของผู้เรียนด้วยเทคนิควิธีการต่างๆ อย่างเป็นระบบ แล้วนำข้อมูลดังกล่าวมาวิเคราะห์อย่างละเอียดรอบคอบ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องและชัดเจนเกี่ยวกับตัวผู้เรียน เพื่อให้สามารถนำข้อมูลดังกล่าวมาใช้ในการแนะแนวได้อย่างมีประสิทธิภาพ การศึกษาและรวบรวมข้อมูลนักเรียนเป็นรายบุคคลสามารถใช้กลวิธีและเครื่องมือต่างๆ ได้หลายรูปแบบ อาทิ การสังเกต การสัมภาษณ์ การเยี่ยมบ้าน สังคมมิติ อัตชีวประวัติ แบบสอบถาม แบบทดสอบ ระเบียบสะสม อนุทิน และการศึกษารายกรณี ซึ่งครูควรทำความเข้าใจหลักการ ขั้นตอน รวมทั้งข้อควรคำนึงของแต่ละกลวิธี และเครื่องมือก่อนแต่ละชนิดที่จะนำมาใช้ด้วย นอกจากนี้ ครูพึงตระหนักว่าข้อมูลของผู้เรียนที่ได้มานั้นเป็นความลับ ที่ต้องเก็บรักษาไว้ด้วยจรรยาบรรณของวิชาชีพครู โดยเฉพาะครูแนะแนว

คำถามทบทวน

จงตอบคำถามต่อไปนี้ โดยอธิบายพร้อมยกตัวอย่างประกอบ

1. จงอธิบายความหมายของบริการสำรวจผู้เรียนเป็นรายบุคคลตามทัศนะของท่าน
2. บริการสำรวจผู้เรียนเป็นรายบุคคลเกี่ยวข้องกับข้ออย่างไรกับการพัฒนาผู้เรียน
3. เพราะเหตุใดครูจึงต้องศึกษาผู้เรียนเป็นรายบุคคล
4. จงอธิบายหลักการของบริการสำรวจผู้เรียนมาพอเข้าใจ
5. เพราะเหตุใดครูจึงควรบันทึกพฤติกรรมของผู้เรียนด้วยการบันทึกพฤติกรรมตรง
6. ครูสมชายจัดทำสังคัมมิตกับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5/1 ทุกสัปดาห์ ท่านคิดว่าควรปฏิบัติตามการกระทำของครูสมชายหรือไม่ เพราะเหตุใด
7. หากท่านต้องการทราบข้อมูลพื้นฐานของผู้เรียน ท่านควรใช้วิธีการใด เพราะเหตุใดจึงเลือกวิธีการนั้น
8. ให้ท่านเลือกวิธีการรู้จักผู้เรียนมา 3 วิธีการแล้วอธิบายเกี่ยวกับความหมาย วัตถุประสงค์ วิธีการ และข้อพึงระวัง
9. แอนเป็นนักเรียนหญิงในความดูแลของท่าน แอนมีพฤติกรรมมาสาย ไม่ตั้งใจเรียน ไม่ส่งงาน สัมพันธภาพกับเพื่อนในห้องไม่ดี จากพฤติกรรมของแอน ท่านจะดำเนินการอย่างไรเพื่อรู้จักแอนอย่างแท้จริง
10. ท่านเห็นด้วยหรือไม่ อย่่างไรกับข้อความที่ว่า “ครูควรใช้แบบทดสอบทางจิตวิทยาเพื่อการรู้จักผู้เรียนมากที่สุด”

เอกสารอ้างอิง

- กรีธา พรหมเทพ. (2547). **สภาพและความต้องการการออกกำลังกายของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ**. ปรินญาณิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาพลศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- กัมปนาท บริบูรณ์. (2542). **การพัฒนาเกณฑ์ปกติของมาตรฐานค่าคอนเนอร์กับนักเรียนอายุ 3 - 17 ปีที่กำลังศึกษาอยู่ในโรงเรียนในกรุงเทพมหานคร**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- กัลยา กาญจนภรณ์. (2549). **“การรู้จักผู้เรียน” ใน คู่มือการปฏิบัติงานวิชาชีพครู 1 (PROF 101)**. นครปฐม: คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.
- กาญจนา หลวงจอก. (2547). **การพัฒนาคู่มือการศึกษาผู้เรียนเป็นรายกรณีสำหรับครูที่ปรึกษา**. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาหลักสูตรและการนิเทศ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- จิตตินันท์ บุญสถิตกุล. (2549). **หลักการแนะแนว**. กรุงเทพฯ: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- จิตรอารี เนตรหิน. (2554). **“บริการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับนักเรียนในงานแนะแนวระดับมัธยมศึกษา หน่วยที่ 5” ในเอกสารการสอนชุดวิชาการแนะแนวในระดับมัธยมศึกษา หน่วยที่ 1 - 7**. (ฉบับปรับปรุงครั้งที่ 1). นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- เจษฎา บุญมาโฮม. (2548). **รายงานการวิจัยเรื่องการศึกษาและพัฒนาโปรแกรมการปรึกษาเชิงจิตวิทยาแบบกลุ่มเพื่อเพิ่มการเผชิญปัญหาและการใส่ใจในการเรียนของนักศึกษาสาขาครุศาสตร์ จังหวัดนครปฐม**. นครปฐม: คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.
- ช่อลัดดา ขวัญเมือง. (2542). **รายงานการวิจัยเรื่องการศึกษาความฉลาดทางอารมณ์ของนักศึกษา คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏกลุ่มภาคเหนือตอนล่าง**. พิษณุโลก: สถาบันราชภัฏพิบูลสงคราม.
- จิตติวรรณ พุทธะกุล. (2542). **การพัฒนาเกณฑ์ปกติของแบบทดสอบการวาดรูปคน Draw a Person : A Quantitative Scoring System (DAP) เพื่อใช้กับนักเรียนอายุ 5 - 17 ปีที่กำลังศึกษาอยู่ในโรงเรียน ในภาคกลางของประเทศไทย**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ทิพย์วรรณ กิตติพร. (2542). **เอกสารคำสอนรายวิชาการพัฒนาบุคลิกภาพ**. พิษณุโลก: คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร.

- นิรันดร์ จุลทรัพย์. (2554). การแนะแนวเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 4). สงขลา: มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- บล็อกgotoknow. (2552). บล็อกสายด้วยซิม. ค้นเมื่อ 5 มิถุนายน 2552, จาก<http://www.gotoknow.org>.
- เบญจมาภรณ์ ช้อยเครือ. (2543). ปัจจัยทางจิตสังคมที่เกี่ยวข้องกับเจตคติต่อวิชาชีพครูและพฤติกรรมใฝ่สัมฤทธิ์ของนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาการศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ประดินันท์ อุปรมย์. (2544). “การวิจัยเกี่ยวกับบริการศึกษาและรวบรวมข้อมูลเป็นรายบุคคล” ในประมวลสาระชุดวิชาการวิจัยทางการแนะแนว หน่วยที่ 8 - 15. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ประไพ เดชมา. (2542). การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ทางสังคมและลักษณะความเป็นผู้นำโดยวิธีการทางสังคมมีติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดชัยนาท. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาการแนะแนว บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ประยูทธ ไทยธานี. (2546). การสร้างและพัฒนาแบบสอบถามถนัดทางดนตรีไทย. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาจิตวิทยาการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พนม ลิมอารีย์. (2548). การแนะแนวเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- พนิตานันท์ นุชรักย์. (2546). การพัฒนาระเบียงสะสมบนคอมพิวเตอร์เพื่อการแนะแนวสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต แขนงวิชาการแนะแนว สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- พวงแก้ว โคจรานนท์. (2530). บุคลิกภาพและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และ 6 ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกองการศึกษาเทศบาลเมืองอุดรธานี. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- พวงรัตน์ บำรุงพันธ์. (2550). องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อแรงจูงใจในการเลือกศึกษาต่อวิชาเอกการแนะแนวของนิสิตระดับปริญญาตรีวิชาเอกการแนะแนว คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. สารนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.

- ภัทรภรณ์ แสงทรัพย์. (2543). การวัดอัตมโนทัศน์หลายมิติของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 สถาบันอุดมศึกษาเอกชน. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาการศึกษา และการแนะแนว บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- เมตตา วรรณคุณ. (2546). การใช้สัมฤทธิ์เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ทางสังคมของนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสันติวิทยา จังหวัดเชียงราย. การค้นคว้าอิสระศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ลักขณา สรีวัฒน์. (2548). การศึกษารายกรณี. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- วัชรภรณ์ อภิวัชรางกูร. (2535). การศึกษารายกรณีของนักศึกษาพยาบาลวิทยาลัยพยาบาลสุราษฎร์ธานี ที่มีแนวโน้มกระทำอัตวินิบาตกรรม. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. สาขาจิตวิทยาการแนะแนว บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- สดใส นิยมจันทร์. (2541). การศึกษาปัญหาด้านการเรียน ส่วนตัวและสังคม และวิธีการเผชิญ ปัญหาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาการแนะแนว บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- สมาคมแนะแนวแห่งประเทศไทย. (2552). เอกสารรายงานการประชุมใหญ่สามัญประจำปี 2551 เรื่อง “31 ปี สนนท.: กัลยาณมิตรทางปัญญาคุณค่าแห่งการพัฒนาวัยวชน”. กรุงเทพฯ: สมาคมแนะแนวแห่งประเทศไทย. วันที่ 28 - 29 มกราคม 2552 ณ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์.
- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2550). การศึกษานักเรียนเป็นรายกรณี. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ.
- _____. (2555). แผนพัฒนาการแนะแนวระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555 – 2559). กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ.
- สุรีย์ พุกภัยพิศักดิ์. (2547). การศึกษาและพัฒนายุทธวิธีการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนพิชญศึกษา จังหวัดนนทบุรี. สารนิพนธ์สาขาการแนะแนว คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- ไอคิว. (2552). คุณทำได้: แบบทดสอบสติปัญญาออนไลน์. ค้นเมื่อ มิถุนายน 1, 2552, จาก [http:// www.iqtest.dk/main.swf](http://www.iqtest.dk/main.swf).

บทที่ 4
บริการสนเทศ

บทที่ 4

บริการสนเทศ

บริการสนเทศเป็นบริการหนึ่งของการแนะแนวที่จัดขึ้นเพื่อให้ผู้เรียนได้ทราบข่าวสาร ข้อสนเทศต่างๆ ที่มีประโยชน์ต่อผู้เรียน ทั้งกระตุ้นให้ผู้เรียนมีความสนใจ กระตือรือร้นต่อ สิ่งแวดล้อมรอบตัว มีเจตคติที่ดีต่อตนเองและสิ่งต่างๆ เพื่อเป็นต้นทุนทางปัญญาของผู้เรียน สามารถนำความรู้ ข้อสนเทศดังกล่าวไปใช้ในการวางแผนตัดสินใจและการแก้ไข ทำให้สามารถ ดำเนินชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น บริการสนเทศจึงเป็นอีกกิจกรรมหนึ่งที่มีความสำคัญต่อ ผู้เรียน

ความหมายของบริการสนเทศ

ความหมายของคำว่าข้อสนเทศ (information) ตามแนวคิดของโครงการคลังปัญญาไทย (2553) นำเสนอว่า ข้อสนเทศคือ ผลลัพธ์ที่ได้รับจากการดำเนินการประมวลผลข้อมูล หรือข้อมูลที่ ได้รับการประมวลผลมาแล้ว เพื่อนำไปใช้ในวัตถุประสงค์ต่างๆ ตามต้องการได้ทันทีโดยไม่ต้อง ติความใดๆ อีก หรือเพื่อการเผยแพร่ข่าวสารข้อมูลในลักษณะต่างๆ กัน ทั้งนี้ อาจกล่าวโดยง่ายเพื่อ สะดวกต่อความเข้าใจก็คือ ข้อสนเทศนั้นผ่านการประมวลกลั่นกรองมาแล้ว ดังนั้น ข้อสนเทศจึง เป็นข้อมูลที่เป็นปัจจุบัน มีคุณภาพ และเชื่อถือได้

ปัจจุบันวงการวิชาการต่างๆ นิยมใช้คำว่า “สารสนเทศ” เป็นศัพท์บัญญัติของคำว่า “information” เพื่อให้สื่อความหมายได้ชัดเจน แต่ในที่นี้จะใช้คำว่าข้อสนเทศเช่นเดิม

สำหรับความหมายของบริการสนเทศ (information service) นั้น นักจิตวิทยาการแนะแนว และนักวิชาการได้กล่าวไว้หลากหลายนำเสนอได้ดังนี้

เจียรนัย ทรงชัยกุล (2544, หน้า 60) กล่าวว่า บริการสนเทศเป็นบริการที่สำคัญอีกด้านหนึ่ง ของงานแนะแนว ซึ่งมุ่งช่วยเหลือผู้รับบริการสนเทศด้วยการรวบรวมและให้ข้อสนเทศที่มีคุณภาพ ในด้านการศึกษา อาชีพ และส่วนตัวสังคม เพื่อให้ผู้รับบริการสนเทศสามารถนำข้อสนเทศไปใช้ ประโยชน์ในการตัดสินใจ การวางแผนชีวิต การป้องกันปัญหา และการพัฒนาตนได้อย่างเหมาะสม

พนม ลิมอารีย์ (2548, หน้า 152) ได้สรุปความหมายของบริการสนเทศว่า หมายถึง บริการ จัดหาและให้ข่าวสารหรือข้อสนเทศแก่ผู้เรียนในเรื่องการศึกษา อาชีพ ส่วนตัวและสังคม เพื่อให้ผู้เรียน จะได้นำความรู้ที่ได้รับจากบริการสนเทศไปใช้ในการปรับปรุงแก้ไข รู้จักและเข้าใจตนเอง วางแผน

เลือกและตัดสินใจเกี่ยวกับช่องทางและโอกาสทางการศึกษาและอาชีพของคุณ รวมทั้งสามารถ
ดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างเหมาะสม

นิรันดร์ จุลทรัพย์ (2554, หน้า 208) ได้อธิบายความหมายของบริการสนเทศว่า หมายถึง
บริการที่จัดหารวบรวมข่าวสารทั้งทางด้านการศึกษา อาชีพ ส่วนตัวและสังคม โดยอาศัยเครื่องมือ
และวิธีการต่างๆ แล้วนำข้อมูลเหล่านั้นมาวิเคราะห์แจกแจง เพื่อให้เป็นข้อสนเทศและพร้อมที่จะ
นำเสนอให้แก่ผู้เรียนหรือผู้รับบริการด้วยเทคนิคและวิธีการต่างๆ ตามความเหมาะสม เพื่อที่ผู้เรียน
หรือผู้รับบริการสามารถที่จะนำมาประกอบการตัดสินใจได้ด้วยตนเองต่อไป

กิบสันและมิตเชลล์ (Gibson & Mitchell, 2008, p. 31) อธิบายความหมายของบริการสนเทศว่า
เป็นการเตรียมข้อมูลด้านอาชีพ สังคม และการศึกษาให้แก่ผู้เรียน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนา
ประสบการณ์ด้านอาชีพศึกษา ทำให้ผู้เรียนสามารถวางแผนตัดสินใจได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จากการนำเสนอความหมายของบริการสนเทศข้างต้น ผู้เขียนสรุปว่า บริการสนเทศ
หมายถึง บริการหนึ่งในบริการแนะแนว ซึ่งจัดหา รวบรวมข้อมูลและข่าวสารต่างๆ ทางด้าน
การศึกษา อาชีพ สังคมและการปรับตัว อย่างเป็นระบบ เพื่อให้ผู้เรียนนำไปใช้ประกอบการตัดสินใจ
วางแผนชีวิตและพัฒนาตนได้อย่างเหมาะสม

ความสำคัญของบริการสนเทศ

การดำเนินชีวิตที่มีประสิทธิภาพของมนุษย์นั้นเชื่อว่าเกิดจากการมีปัญญาไตร่ตรอง
คิดวิเคราะห์ แก้ไขปัญหา นำพาชีวิตของตนเองให้เจริญงอกงามได้ ดังนั้น ปัญญาจึงมีความสำคัญต่อ
ชีวิตมนุษย์เป็นอย่างยิ่ง กระบวนการทางปัญญาตามแนวคิดพุทธจิตวิทยา มีองค์ประกอบสำคัญคือ
ปรโตโมสะ หมายถึง การได้รับข้อมูลที่ถูกต้องจากกัลยาณมิตร และ โยนิโสมนสิการ หมายถึง
วิธีการคิดที่แยบคาย เมื่อบุคคลมีองค์ประกอบทั้งสองประการแล้ว ก็จะเกิดปัญญานำทางชีวิตตนให้
งอกงามได้ เมื่อเปรียบเทียบกับหลักการแนะแนวจะพบว่า ปรโตโมสะก็คือ ข้อสนเทศ
นั่นเอง ข้อสนเทศที่มีคุณค่าจะเป็นแหล่งข้อมูลให้ผู้เรียนสามารถคิดวิเคราะห์และนำไปใช้ในการ
ตัดสินใจได้ โดยเฉพาะโลกยุคโลกาภิวัตน์ที่มีความเปลี่ยนแปลงอย่างพลวัต มนุษย์ได้รับข้อมูล
ข่าวสารต่างๆ อยู่ตลอดเวลา ความทันสมัยและล้ำสมัย ข้อมูลเหล่านั้นมีทั้งคุณและโทษ บุคคลที่มี
วิจรรณญาณและความสามารถในการแสวงหาและจัดการความรู้สารสนเทศจึงจะสามารถประมวล
ข้อสนเทศมาใช้ประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งการดำเนินการดังกล่าวนี้
ไม่ใช่เรื่องง่ายโดยเฉพาะเด็ก/เยาวชนที่ยังอ่อนด้อยและไม่เข้มแข็งทางปัญญา ด้วยเหตุนี้ครูแนะแนว
จึงมีบทบาทสำคัญที่จะประมวลและสังเคราะห์ข้อมูลต่างๆ เป็นข้อสนเทศที่มีประโยชน์และ

เหมาะสมสำหรับผู้เรียน ทั้งนำเสนอข้อสนเทศนั้นด้วยวิธีการที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนได้รับข้อสนเทศที่มีคุณค่า สามารถนำมาประกอบการตัดสินใจ วางแผนชีวิตตนเอง เพื่อให้มีชีวิตที่เจริญงอกงามต่อไปได้ ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า บริการสนเทศเป็นบริการมีความสำคัญยิ่งต่อผู้เรียนอีกด้านหนึ่ง

จุดมุ่งหมายของบริการสนเทศ

การจัดบริการสนเทศดำเนินการโดยมีจุดมุ่งหมายสำคัญสรุปได้ดังนี้

1. เพื่อให้ผู้เรียนได้รับข่าวสาร เรื่องราวต่างๆ ที่มีคุณภาพเป็นประโยชน์ต่อตนเอง
2. เพื่อเป็นแหล่งความรู้และแหล่งค้นคว้าข้อสนเทศ ที่จะนำมาเป็นข้อมูลในการตัดสินใจด้านต่างๆ
3. เพื่อให้ข้อสนเทศที่ถูกต้องและทันต่อเหตุการณ์ต่อผู้เรียนและผู้ที่เกี่ยวข้อง
4. เพื่อกระตุ้นและส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พิจารณา โอกาสและทางเลือกต่างๆ ทางการศึกษา และอาชีพ
5. เพื่อปลูกฝังให้ผู้เรียนมีเจตคติที่ดีต่อการศึกษา อาชีพ และมีมนุษยสัมพันธ์ ทำให้บุคคลมีคุณลักษณะพื้นฐานที่ดีต่อการดำเนินชีวิต
6. เพื่อปลูกฝังให้ผู้เรียนเป็นผู้มีนิสัยในการทำงานที่ดี

หลักการของบริการสนเทศ

การจัดบริการสนเทศให้ประสบความสำเร็จนั้น ผู้จัดบริการสนเทศควรยึดหลักการสำคัญ 10 ประการ สรุปได้ดังนี้ (เจียรนัย ทรงชัยกุล, 2544, หน้า 73 – 76)

1. ต้องมุ่งช่วยให้ผู้เรียนได้รับข้อสนเทศที่มีคุณภาพตามความต้องการและความจำเป็นอย่างเพียงพอ และช่วยผู้เรียนให้สามารถนำข้อสนเทศที่ได้รับไปใช้ประโยชน์ได้อย่างเหมาะสมในการตัดสินใจ การวางแผน การป้องกันปัญหา และการพัฒนาตน ทั้งในด้านการศึกษา อาชีพ ส่วนตัว และสังคม
2. ต้องให้ความสำคัญกับข้อสนเทศที่มีคุณภาพที่จะให้แก่ผู้เรียน การได้รับข้อสนเทศที่ผิดพลาดหรือไร้คุณภาพ อาจก่อให้เกิดอันตรายต่อผู้เรียนมากกว่าการไม่ได้รับข้อสนเทศเลย ครุณะแนวต้องตระหนักและให้ความสำคัญกับข้อสนเทศที่รวบรวมมาให้แก่ผู้เรียนว่าเป็นข้อสนเทศที่จำเป็น ถูกต้อง เป็นปัจจุบัน ปริมาณเพียงพอ น่าเชื่อถือ และสอดคล้องกับพัฒนาการของผู้เรียน

3. การจัดบริการสนเทศต้องให้ผู้เรียนทุกคนได้รับสิทธิและโอกาสได้รับบริการสนเทศที่จัดให้เหมือนกัน หน่วยงานซึ่งจัดบริการสนเทศจะต้องมุ่งให้เกิดประโยชน์แก่ผู้เรียนเป็นสำคัญ ครูแนะแนวจึงต้องให้ผู้เรียนกลุ่มเป้าหมายทุกคนได้รับสิทธิและมีโอกาสได้รับบริการสนเทศที่จัดให้ อย่างเสมอภาคกัน เพราะการปิดกั้นสิทธิและโอกาสของผู้เรียนบางราย ในช่วงเวลาจำเป็นที่เขา ต้องการได้รับขอสนเทศเพื่อการตัดสินใจในเรื่องสำคัญของชีวิต อาจเกิดผลเสียหรือเป็นปัญหา ต่อเนื่องอีกมาก

4. ต้องจัดให้สอดคล้องกับพัฒนาการผู้เรียนด้านสังคม และด้านสติปัญญาที่มีแบบแผน คล้ายคลึงกันหลายประการ ส่วนผู้เรียนต่างวัยกัน เช่น เด็ก วัยรุ่น ก็จะมีพัฒนาการที่มีลักษณะเฉพาะ วัยแตกต่างกันไป เช่น เด็กปฐมวัยประถมศึกษาจะมีความสามารถคิดและแก้ไขปัญหาด้วยเหตุผลเชิงรูปธรรมได้ ส่วนวัยรุ่นจะสามารถคิดและแก้ไขปัญหาด้วยเหตุผลต่างๆ ทั้งเชิงรูปธรรมและนามธรรมได้ดี เป็นต้น ครูแนะแนวจะต้องมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับพัฒนาการของมนุษย์และ ต้องสามารถจัดบริการสนเทศให้สอดคล้องกับพัฒนาการของผู้เรียนกลุ่มเป้าหมาย

5. ต้องจัดอย่างต่อเนื่องและตามขั้นตอนของพัฒนาการของมนุษย์ และพัฒนาการทาง อาชีพ ครูแนะแนวต้องจัดบริการสนเทศอย่างต่อเนื่องและตามขั้นตอนของพัฒนาการของมนุษย์ เช่น ผู้เรียนที่เป็นเด็กควรเริ่มได้รับขอสนเทศอย่างกว้างๆ ทิ้งไปก่อน และควรจะได้รับขอสนเทศ อย่างต่อเนื่องเรื่อยไป แต่ขอสนเทศจะมีความเฉพาะเจาะจง มีรายละเอียด มีความลุ่มลึกซับซ้อน เพิ่มขึ้นตามวัยที่สูงขึ้นของผู้เรียน เป็นต้น

6. ต้องคำนึงถึงความแตกต่างของผู้เรียน ผู้เรียนที่อยู่ในช่วงวัยเดียวกัน โดยทั่วไปจะมี พัฒนาการหลายด้านที่คล้ายคลึงกัน อย่างไรก็ตาม ผู้เรียนในวัยเดียวกัน เพศเดียวกัน แต่ละบุคคลก็ ยังมีเอกลักษณ์เฉพาะตัวที่ไม่เหมือนใครและไม่มีใครเหมือน ครูแนะแนวจึงต้องคำนึงถึงความ ต่างของผู้เรียนกลุ่มเป้าหมายด้วย จึงจะสามารถจัดบริการสนเทศให้ตอบสนองความสนใจ ความต้องการ ความจำเป็น และศักยภาพของผู้เรียนแต่ละรายได้อย่างเหมาะสม

7. ต้องคำนึงถึงปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมที่มีอิทธิพลต่อผู้เรียน ในการจัดบริการสนเทศนั้น ครูแนะแนวต้องคำนึงถึงปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมต่างๆ ที่มีอิทธิพลต่อผู้เรียนกลุ่มเป้าหมาย เช่น ความ คาดหวังของบิดามารดาที่มีอิทธิพลต่อการเลือกสาขาการเรียนและการเลือกอาชีพของลูก กลุ่มเพื่อนที่มี อิทธิพลต่อค่านิยมด้านอาชีพและการครองตนในสังคมของวัยรุ่น สื่อมวลชนที่มีอิทธิพลต่อการ เรียนรู้อย่างกว้างไกลทั้งในด้านบวกและด้านลบของเด็กและเยาวชน และการเปลี่ยนแปลงของ ตลาดแรงงานที่มีอิทธิพลต่อการประกอบอาชีพของผู้ใหญ่ เป็นต้น การคำนึงถึงปัจจัยด้าน สิ่งแวดล้อมที่มีอิทธิพลต่อผู้เรียนกลุ่มเป้าหมายด้วยนั้น จะช่วยให้ครูแนะแนวสามารถจัดบริการ เสนอเทศให้แก่ผู้เรียนได้อย่างถูกต้อง

8. ต้องเคารพในสิทธิ เสรีภาพ และความสามารถในการตัดสินใจของผู้เรียน ครูแนะแนว จะทำหน้าที่ให้ความช่วยเหลือและเอื้ออำนวยให้ผู้เรียนได้รับข้อเสนอแนะที่มีประโยชน์อย่างเพียงพอ ตามความจำเป็นและความต้องการของผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนใช้ข้อเสนอแนะประกอบการตัดสินใจด้วย ตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ ครูแนะแนวจะไม่ทำหน้าที่เป็นผู้ตัดสินใจให้แก่ผู้เรียน อีกทั้งจะไม่ โน้มน้าวใจหรือกดดันให้ผู้เรียนรีบเร่งตัดสินใจตามความเห็นชอบของครูแนะแนว

9. ควรใช้ทรัพยากรในการบริหารจัดการบริการสนเทศที่มีอยู่จำกัด ให้เกิดประโยชน์ได้สูงสุด ต่อผู้เรียนและสถานศึกษา รวมทั้งสอดคล้องกับนโยบายและเป้าหมายของหน่วยงาน ทรัพยากรในการบริหารการจัดบริการสนเทศที่สำคัญ ได้แก่ 4 M's สรุปอย่างสั้นๆ ได้ดังนี้

9.1 man หมายถึง ครูแนะแนว ครูที่ปรึกษา และบุคลากรที่เกี่ยวข้องให้ความร่วมมือ ในการจัดบริการสนเทศ

9.2 money หมายถึง งบประมาณสำหรับใช้จ่ายในการจัดบริการสนเทศ

9.3 management หมายถึง การจัดการที่ใช้ในการจัดบริการสนเทศ

9.4 materials หมายถึง ข้อเสนอแนะ วัสดุอุปกรณ์ ครุภัณฑ์ และสถานที่สำหรับใช้ในการ จัดบริการสนเทศ

ครูแนะแนวจึงต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ที่จะบริหารทรัพยากร 4 m's ที่มีอยู่จำกัดได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้เกิดประโยชน์ได้สูงสุดต่อผู้รับบริการ รวมทั้ง สอดคล้องกับนโยบายและเป้าหมายของหน่วยงานด้วย

10. ควรให้ความสำคัญต่อการวางแผน การจัดการภายในองค์กร การประสานงาน การ ประชาสัมพันธ์ และการประเมินผลงาน ครูแนะแนวควรมีการวางแผน กำหนดเป้าหมาย วัตถุประสงค์ของการจัดบริการสนเทศสำหรับผู้เรียนกลุ่มเป้าหมายที่ต้องรับผิดชอบ ควรมีการจัด องค์กรให้เหมาะสมที่จะปฏิบัติงานได้อย่างสะดวกและมีประสิทธิภาพ ควรมีการประสานงานให้เกิด ความร่วมมือร่วมใจจากบุคลากรทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปด้วยความราบรื่น และสำเร็จตามเป้าหมาย ควรมีการประชาสัมพันธ์เพื่อให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องและผู้สนใจได้ทราบ ข้อมูล ข่าวสาร เกี่ยวกับการจัดบริการสนเทศที่เชื่อถือได้ในโอกาสที่เหมาะสม และควรมีการ ประเมินผลการจัดบริการสนเทศ เพื่อนำไปใช้ในการแก้ไขและพัฒนาการจัดการจัดบริการสนเทศ ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นต่อไป

จากการนำเสนอหลักการจัดบริการสนเทศข้างต้น สรุปได้ว่า การจัดบริการสนเทศที่ดีมี ประสิทธิภาพมีหลักการสำคัญคือ จัดบริการสนเทศให้สอดคล้องกับความต้องการและความจำเป็น ของผู้เรียน โดยดำเนินการอย่างเป็นระบบ ผ่านวิธีการที่หลากหลาย ทั้งนี้ให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วม ในการจัดบริการ

ประเภทของข้อเสนอ

การจัดบริการเสนอโดยทั่วไปมักนิยมให้บริการเสนอแก่ผู้เรียน 3 ประเภทหลักๆ คือ

1. ข้อเสนอทางการศึกษา

การให้ข้อเสนอทางการศึกษาเป็นการให้ความรู้ ประสบการณ์และรายละเอียดต่างๆ เกี่ยวกับการศึกษาในช่วงปัจจุบันและอนาคต รวมทั้งวิธีการศึกษาเล่าเรียนให้ประสบผลสำเร็จ ทุนการศึกษา หลักสูตรสาขาวิชา และกิจกรรมเสริมประสบการณ์ต่างๆ แนวทางการศึกษาต่อ การฝึกอบรมทั้งในปัจจุบันและอนาคต แนวทางการลงทะเบียน การถอนหรือยกเลิกรายวิชา ข้อดีและข้อเสียในการศึกษาเล่าเรียนในแต่ละสาขาอาชีพ เป็นต้น

ข้อเสนอทางการศึกษาที่ควรจัดให้แก่ผู้เรียนประกอบด้วย

- 1.1 ระเบียบกฎระเบียบ ข้อบังคับ และแนวปฏิบัติต่างๆ ของสถานศึกษา
- 1.2 หลักสูตรของสถานศึกษา ซึ่งประกอบด้วยหลักการ จุดมุ่งหมาย โครงสร้างของหลักสูตร รายวิชา แผนการเรียน การวัดและการประเมินผล การสำเร็จการศึกษา
- 1.3 บริการต่างๆ ที่สถานศึกษาจัดให้ เช่น บริการอนามัย บริการสำนักวิทยบริการ แหล่งการเรียนรู้ บริการโสตทัศนอุปกรณ์ บริการซ่อมเสริม บริการกู้ยืมเงินเพื่อการศึกษา บริการอาหารกลางวัน บริการแนะแนว เป็นต้น
- 1.4 กิจกรรมต่างๆ ที่สถานศึกษาจัดให้แก่ผู้เรียน ได้แก่ กิจกรรมเสริมหลักสูตร กิจกรรมทางสังคม กิจกรรมร่วมหลักสูตร กิจกรรมเสริมประสบการณ์ชีวิต เป็นต้น
- 1.5 ลักษณะของสถานศึกษา ข้อกำหนด กฎเกณฑ์ และคุณสมบัติในการศึกษาต่อในสถาบันต่างๆ เช่น สถานที่ตั้ง สาขาที่เปิดสอน วิธีการเข้าศึกษา ค่าใช้จ่าย เป็นต้น
- 1.6 องค์ประกอบในการตัดสินใจเลือกแนวทางการศึกษาต่อ ได้แก่ ความสามารถทางการเรียน ความถนัด นิสัย ความสนใจ ทิศทางและแนวโน้มการประกอบอาชีพ รายได้ของอาชีพ เป็นต้น
- 1.7 วิธีการเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ ได้แก่ การบริหารตนเอง เทคนิคการอ่านหนังสือ และการจดบันทึก การค้นหารูปแบบการเรียนรู้ การควบคุมตนเอง การแสวงหาแหล่งการเรียนรู้ เป็นต้น

2. ข้อเสนอทางด้านอาชีพ

การให้ข้อเสนอทางด้านอาชีพเป็นการช่วยให้ผู้เรียนได้มีความรู้ความเข้าใจเรื่องอาชีพ เช่น วิธีการเลือกอาชีพ การเตรียมตัวเพื่อประกอบอาชีพ การสมัครงาน คุณสมบัติของผู้สมัคร ภาระหน้าที่ในการปฏิบัติงาน สภาพของงานอาชีพนั้นๆ รายได้ และความก้าวหน้าในงานอาชีพนั้น ตลอดจนสวัสดิการที่ได้รับ

ข้อเสนอทางด้านอาชีพที่ควรจัดให้แก่ผู้เรียนประกอบด้วย

- 2.1 ลักษณะ ความสำคัญ และเจตคติต่ออาชีพต่างๆ
- 2.2 รายละเอียดเกี่ยวกับอาชีพ ได้แก่ คุณสมบัติส่วนตัว คุณสมบัติเฉพาะตำแหน่ง วิธีการคัดเลือกคนเข้าทำงาน ลักษณะของการทำงาน สถานที่ของการทำงาน ความมั่นคงในการทำงาน รายได้ ความต้องการของตลาดแรงงาน ความก้าวหน้าของงาน สวัสดิการ เป็นต้น
- 2.3 การเตรียมตนเองเข้าสู่งาน การเขียนใบสมัครงาน
- 2.4 มาตรฐานและกฎระเบียบทางอาชีพ

3. ข้อเสนอทางด้านส่วนตัวและสังคม

การให้ข้อเสนอทางด้านส่วนตัวและสังคมเป็นการช่วยให้ผู้เรียนมีชีวิตหรือความเป็นอยู่อย่างสงบ มีความเจริญทั้งร่างกายและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ปรับตัวให้เข้ากับสังคม อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข รู้จักการเป็นผู้นำ ผู้ตามที่ดี มีบุคลิกภาพและมารยาทตามกาลเทศะ รู้จักใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์

ข้อเสนอทางด้านส่วนตัวและสังคมที่ควรจัดให้แก่ผู้เรียนประกอบด้วย

- 3.1 การรู้จักตนเองในด้านต่างๆ ได้แก่ ระดับเชาวน์ปัญญา ความสามารถ ความสนใจ ความถนัด ความต้องการ ตลอดจนนิสัยใจคอ เป็นต้น
- 3.2 วิธีการสร้างความสัมพันธ์กับเพื่อนเพศเดียวกันและต่างเพศ
- 3.3 การเข้าใจในบทบาทของเพศชายและเพศหญิง
- 3.4 การเข้าใจพฤติกรรม ลักษณะนิสัยใจคอ คุณลักษณะ และความต้องการของผู้อื่น ตลอดจนความแตกต่างระหว่างบุคคล
- 3.5 การปรับตัว การยอมรับ และเข้าใจตนเอง สภาพแวดล้อม ครอบครัว สถานศึกษา และสังคม
- 3.6 การยอมรับตนเองและผู้อื่น อันได้แก่ ความกดดันของกลุ่มเพื่อน ความคาดหวังของบิดามารดา เป็นต้น

- 3.7 วางตนให้เหมาะสมกับมารยาท กาลเทศะ การพัฒนาบุคลิกภาพ
- 3.8 การรู้เท่าทันตนเองและสังคม ทักษะชีวิต
- 3.9 วิธีการเข้าสังคม การวางแผนทางการเงิน การใช้เวลาว่าง การใช้ชีวิต

หลักการคัดเลือกข้อสนทนา

ข้อสนทนาในยุคโลกาภิวัตน์มีจำนวนมาก ซึ่งข้อสนทนาเหล่านั้นสามารถส่งผลต่อผู้เรียน และสังคมในทางสร้างสรรค์ แต่ก็อาจส่งผลกระทบต่อผู้เรียนในทางลบได้เช่นกัน ดังนั้น ครูแนะแนว จึงควรคัดเลือกข้อสนทนาที่เหมาะสมกับผู้เรียน การคัดเลือกข้อสนทนาที่ดีมีหลักการดังนี้

1. สนองความต้องการและเป็นที่น่าสนใจของผู้เรียน
2. เหมาะสมกับวัยและระดับความรู้ของผู้เรียน
3. มีความเที่ยงตรง
4. มีความทันสมัย
5. คู่มีค่ากับราคาและความสามารถในการจัดหา
6. เกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้เรียน

รูปแบบการให้ข้อสนทนา

โดยทั่วไปการให้ข้อสนทนาที่นิยมปฏิบัติกัน 2 วิธีคือ

1. การให้ข้อสนทนาเป็นรายบุคคล

การให้ข้อสนทนาเป็นรายบุคคลเป็นกระบวนการช่วยเหลือผู้เรียนให้ได้รับข้อสนทนา ข่าวสารเรื่องราวข้อมูลต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ โดยจัดให้แก่ผู้เรียนแต่ละบุคคลตรงตามความต้องการหรือความจำเป็น เพื่อผู้เรียนจะได้นำข้อสนทนาที่ได้รับไปใช้ประกอบการตัดสินใจแก้ไขปัญหาตลอดจนวางแผนชีวิตของตนเองได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ การให้ข้อสนทนาเป็นรายบุคคลไม่มีลักษณะเฉพาะตายตัวขึ้นอยู่กับความเหมาะสมของการให้ข้อสนทนา บางครั้งนิยมให้ข้อสนทนาในการให้การปรึกษา

ประเด็นสำคัญประการหนึ่งที่ครูแนะแนวพึงระวังในการให้ข้อสนทนาเป็นรายบุคคลก็คือ ส่วนใหญ่มักจะนิยมปฏิบัติในรูปแบบของการสอน ในบางครั้งครูแนะแนวอาจจะตัดสินใจหรือให้ข้อมูลตามที่ตนเองคิดว่าควรจะเป็น การปฏิบัติเช่นนี้จะทำให้ผู้เรียนไม่ได้รับข้อสนทนาที่เหมาะสม

ตรงกับความต้องการที่แท้จริง สิ่งที่ควรปฏิบัติก็คือ ควรให้ข้อเสนอแก่ผู้เรียนอย่างเป็นธรรมชาติและเที่ยงตรงที่สุด อีกทั้งส่งเสริมให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการค้นหาและจัดการข้อเสนอด้วยตนเอง

1.1 ลักษณะของข้อเสนอที่ควรให้เป็นรายบุคคล การจัดข้อเสนอให้แก่ผู้เรียนเป็นรายบุคคลนั้น ควรศึกษาความต้องการหรือความจำเป็นที่แท้จริงของผู้เรียน มีความเฉพาะเจาะจงมากกว่าการให้ข้อเสนอเป็นกลุ่ม เช่น ผู้เรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 สายวิทยาศาสตร์คนหนึ่ง ต้องการศึกษาระดับอุดมศึกษาในสายศิลปศาสตร์ การให้ข้อเสนอด้านศิลปศาสตร์จึงอาจไม่จำเป็นสำหรับผู้เรียนทั้งชั้นเรียน แต่จำเป็นสำหรับผู้เรียนที่ต้องการศึกษาต่อสายศิลปศาสตร์เท่านั้น บางครั้งข้อมูลที่จะให้ข้อเสนอเป็นรายบุคคลอาจเป็นความลับเฉพาะตัวบุคคล

1.2 ข้อดีของการให้ข้อเสนอเป็นรายบุคคล

1.2.1 การให้ข้อเสนอเป็นรายบุคคลจะทำให้ผู้เรียนได้รับข้อเสนอที่ตรงกับความต้องการของตนเองมากที่สุด

1.2.2 การให้ข้อเสนอเป็นรายบุคคลจะเอื้อประโยชน์ให้ครูแนะแนวได้รู้จักและสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียน

1.2.3 ข้อเสนอที่จัดให้แก่ผู้เรียนเป็นรายบุคคลจะมีเนื้อหาสาระที่เฉพาะเจาะจงเชิงลึก ซึ่งมีประโยชน์ต่อผู้เรียนแต่ละคนอย่างแท้จริง

1.3 ข้อจำกัดของการให้ข้อเสนอเป็นรายบุคคล

การให้ข้อเสนอเป็นรายบุคคลมีข้อจำกัดดังนี้

1.3.1 การให้ข้อเสนอรูปแบบนี้เป็นกรให้ข้อเสนอเฉพาะบุคคล จึงใช้ระยะเวลาาน ทำให้เสียเวลา อีกทั้งหากผู้เรียนมีจำนวนมากอาจเกิดอุปสรรคในการดำเนินงาน

1.3.2 การให้ข้อเสนอรายบุคคลอาจจำเป็นต้องใช้งบประมาณจำนวนมาก

1.3.3 ในสภาพการณ์จริง การให้ข้อเสนอเป็นรายบุคคลปฏิบัติได้ยาก เนื่องจากผู้เรียนในสถานศึกษามีจำนวนมาก ทั้งมีความแตกต่างระหว่างบุคคล จึงเป็นการยากที่ ครูแนะแนวจะสามารถให้ข้อเสนอเป็นรายบุคคลได้อย่างทั่วถึงและตรงความต้องการที่แท้จริงของผู้เรียน

2. การให้ข้อเสนอเป็นกลุ่ม

การให้ข้อเสนอเป็นกลุ่มเป็นกระบวนการให้ข้อเสนอแก่ผู้เรียนพร้อมกันหลายคน เพื่อให้ผู้เรียนได้รับความรู้ข้อเสนอที่มีประโยชน์ โดยผู้เรียนนั้นมีลักษณะความต้องการหรือมีปัญหาด້ายคลึงกัน จำเป็นต้องได้รับข้อเสนอเหมือนกัน หรือเป็นข้อมูลเร่งด่วนที่ผู้เรียนทุกคนควรทราบ สถานศึกษาส่วนใหญ่นิยมจัดบริการให้ข้อเสนอแก่ผู้เรียนเป็นกลุ่ม เนื่องจากเป็นวิธีการ

ที่สะดวกรวดเร็ว และประหยัดงบประมาณ การให้ข้อเสนอแนะเป็นกลุ่มที่รู้จักกันดีคือ กิจกรรมโสมรุม กิจกรรมแนะแนวในชั้นเรียน กิจกรรมปฐมนิเทศ เป็นต้น

2.1 ลักษณะของข้อเสนอแนะที่ควรให้เป็นกลุ่ม ลักษณะข้อเสนอแนะที่นิยมจัดให้แก่ผู้เรียนเป็นกลุ่มส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องราวทั่วไปที่ผู้เรียนทุกคนต้องทราบ เรื่องราวจำเป็นเร่งด่วน เนื้อหาในภาพกว้างเพื่อเป็นแนวทางให้ผู้เรียนศึกษาค้นคว้าในเชิงลึกที่เหมาะสมกับตนเองต่อไป เช่น วิธีการเตรียมตัวสอบ มารยาททางสังคม การปรับตัว อาชีพในยุคโลกาภิวัตน์ เป็นต้น

2.2 ข้อดีของการให้ข้อเสนอแนะเป็นกลุ่ม

การให้ข้อเสนอแนะเป็นกลุ่มมีข้อดีดังนี้

2.2.1 ประหยัดเวลา งบประมาณ และแรงงาน

2.2.2 เป็นการจัดบริการให้แก่ผู้เรียนได้อย่างทั่วถึง ผู้เรียนมีโอกาสได้เข้ารับข้อมูลจำนวนมาก

2.2.3 ดำเนินการได้อย่างรวดเร็ว ทันต่อเหตุการณ์และความจำเป็นเร่งด่วน

2.2.4 เป็นการสร้างความสัมพันธ์อันดีต่อผู้เรียนกับผู้เรียน และผู้เรียนกับครู ทำให้เกิดสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน ซึ่งจะเอื้อต่อการจัดบริการแนะแนวอื่นๆ โดยเฉพาะบริการให้การศึกษา

2.2.5 การให้ข้อเสนอแนะรูปแบบนี้มักเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติกิจกรรม โดยเฉพาะการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ทำให้เกิดประโยชน์ที่แท้จริง

2.2.6 การจัดบริการลักษณะนี้จะช่วยกระตุ้นและส่งเสริมให้ผู้เรียนใช้บริการแนะแนวมากขึ้น โดยเฉพาะผู้ที่มีปัญหาเท่านั้น

2.3 ข้อจำกัดของการให้ข้อเสนอแนะเป็นกลุ่ม

2.3.1 ข้อเสนอแนะบางอย่างไม่สามารถจัดให้เป็นกลุ่มได้ เนื่องจากเป็นความลับ เช่น ปัญหาทางอารมณ์ ปัญหาครอบครัว เป็นต้น

2.3.2 การจัดบริการลักษณะนี้อาจทำให้ผู้เรียนได้รับข้อเสนอแนะไม่ทั่วถึง และไม่สอดคล้องกับความต้องการที่แท้จริง เนื่องจากมีผู้เรียนจำนวนมาก

2.3.3 การให้ข้อเสนอแนะเป็นกลุ่มบางครั้งดำเนินการได้ยาก เนื่องจากผู้เรียนเป็นกลุ่มใหญ่มีความแตกต่างกัน ลักษณะของกิจกรรมและสื่ออาจไม่สามารถกระตุ้นให้ผู้เรียนสนใจเกิดการเรียนรู้ได้อย่างแท้จริง อีกทั้งเป็นการยากที่จะให้ผู้เรียนเข้าร่วมกิจกรรมได้พร้อมเพรียงกัน

วิธีการจัดบริการสนเทศ

สถานศึกษานิยมจัดบริการสนเทศแก่ผู้เรียนในหลายรูปแบบแตกต่างกันไปตามวัตถุประสงค์และบริบทของสถานศึกษานั้น อย่างไรก็ตาม วิธีการจัดบริการสนเทศโดยทั่วไปมีลักษณะคล้ายคลึงกัน นำเสนอได้ดังนี้

1. กิจกรรมโฮมรูม

ปัจจุบันกิจกรรมโฮมรูมเป็นวิธีการจัดบริการสนเทศที่สถานศึกษาได้พยายามผลักดันให้มีประสิทธิภาพสูงสุด ด้วยมีความเชื่อว่ากิจกรรมโฮมรูมมีประโยชน์ต่อผู้เรียนอย่างแท้จริงทั้งในด้านการให้ข้อสนเทศและการรู้จักผู้เรียน ซึ่งเป็นกระบวนการสำรวจของระบบดูแลช่วยเหลือ เป็นกิจกรรมที่ครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษาดำเนินการปฏิบัติได้จริงในสถานศึกษา

1.1 ความหมายของกิจกรรมโฮมรูม กิจกรรมโฮมรูม หมายถึง กิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เกิดความเจริญงอกงามตามคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของสังคม โดยมีพื้นฐานจากการสร้างสัมพันธภาพ ความปรารถนาดีที่มีต่อกัน การนำสารสนเทศที่มีประโยชน์มาให้ผู้เรียนได้รับรู้ ได้คิดวิเคราะห์ ตัดสินใจ เพื่อให้เข้าใจตนเอง ผู้อื่น และสังคม

1.2 วัตถุประสงค์ของการจัดกิจกรรมโฮมรูม การจัดกิจกรรมโฮมรูมมีวัตถุประสงค์สำคัญสองประการคือ การรู้จักผู้เรียนและการให้ข้อสนเทศแก่ผู้เรียน

1.3 แนวการจัดกิจกรรมโฮมรูม การจัดกิจกรรมโฮมรูมโดยทั่วไปนั้นเป็นบทบาทหน้าที่ของครูที่ปรึกษา/ครูประจำชั้นที่สถานศึกษาแต่งตั้งให้ดูแลผู้เรียน การจัดกิจกรรมโฮมรูมอาจจะจัดได้หลายลักษณะดังนี้

1.3.1 จัดคาบกิจกรรมโฮมรูมก่อนจะเรียนวิชาการ ทุกวันๆ ละ 20 นาที

1.3.2 จัดคาบกิจกรรมโฮมรูมหลังเรียนวิชาการ ทุกวันๆ ละ 20 นาที

1.3.3 จัดคาบกิจกรรมโฮมรูมก่อนเรียนวิชาการ 20 นาที หลังเรียนวิชาการ 20 นาที

ทุกวัน

1.3.4 จัดคาบกิจกรรมโฮมรูม 1 คาบต่อสัปดาห์

1.3.5 จัดคาบกิจกรรมโฮมรูมก่อนเรียนวิชาการ วันละ 20 นาที และสัปดาห์ละ 1 คาบ

1.3.6 จัดกิจกรรมโฮมรูมก่อนเรียนวิชาการ วันละ 20 นาที หลังเรียนวิชาการวันละ 20 นาที และสัปดาห์ละ 1 คาบ

อย่างไรก็ตาม สถานศึกษามักจะกำหนดช่วงเวลาของการจัดกิจกรรมโฮมรูมเป็น 2 ลักษณะใหญ่คือ การกำหนดชั่วโมงการจัดกิจกรรมโฮมรูมชัดเจนในตารางเรียน ซึ่งบางครั้งเรานิยมเรียกว่าโฮมรูมยาว และการจัดกิจกรรมโฮมรูมตามความสะดวกของผู้เรียนและครูที่ปรึกษา/ครูประจำชั้นบางครั้งนิยมเรียกว่าโฮมรูมสั้น ขั้นตอนการจัดกิจกรรมโฮมรูมอาจแบ่งเป็น 8 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1 การวิเคราะห์ผู้เรียน เป็นการวิเคราะห์ผู้เรียนในลักษณะต่างๆ เช่น ธรรมชาติและพัฒนาการของผู้เรียน ความต้องการของผู้เรียน คุณลักษณะต่างๆ ส่วนเด่น จุดด้อยที่ต้องปรับปรุงพัฒนา สภาพความต้องการของครอบครัว ชุมชน และสังคม ข้อมูลนี้จะทำให้ได้แนวทางในการจัดกิจกรรมโฮมรูม

ขั้นที่ 2 การกำหนดจุดมุ่งหมายของการจัดกิจกรรมโฮมรูม ภายหลังจากการวิเคราะห์ผู้เรียนแล้ว ผู้จัดกิจกรรมโฮมรูมต้องกำหนดจุดมุ่งหมายว่าต้องการให้ผู้เรียนได้รับประโยชน์อะไร หรือได้อะไรจากการเข้าร่วมกิจกรรมโฮมรูม

ขั้นที่ 3 การกำหนดเนื้อหาและสารสนเทศของการจัดกิจกรรมโฮมรูม ในขั้นนี้ผู้จัดกิจกรรมต้องวิเคราะห์ความจำเป็นและความสำคัญของเนื้อหา/สารสนเทศที่จะนำเสนอเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ โดยคำนึงว่าปัญหาหรือคุณลักษณะใดที่มีความจำเป็นเร่งด่วน หรือสำคัญมากเพียงใด เนื้อหา/สารสนเทศมีความยากง่าย ความทันสมัย หรือตรงกับความต้องการ ความสนใจของผู้เรียนหรือไม่อย่างไร ตรงตามจุดมุ่งหมายของการจัดกิจกรรมมากน้อยเพียงใด โดยเนื้อหา/สารสนเทศต้องครอบคลุมหลักการจัดการเรียนรู้ทั้ง 3 ด้านคือ พุทธิพิสัย ทักษะพิสัย และจิตพิสัย

ขั้นที่ 4 ขั้นตอนแผนการจัดกิจกรรมโฮมรูม เป็นการนำเนื้อหาวิเคราะห์ว่าควรนำเสนอประสบการณ์การเรียนรู้แก่ผู้เรียนในลักษณะใด ในขั้นนี้ผู้จัดกิจกรรมต้องมาวางแผนวิเคราะห์การจัด อันได้แก่ เทคนิควิธีการจัด กระบวนการต่างๆ สื่อการเรียนรู้ ตลอดจนการวัดประเมินผล โดยดำเนินการในลักษณะการเขียนแผนการจัดกิจกรรมโฮมรูม โดยทั่วไปแผนการจัดกิจกรรมโฮมรูมจะมีส่วนประกอบสำคัญคือ

1. ชื่อแผน/กิจกรรม
2. ระยะเวลาการจัด/ชั้นเรียนที่จัด/วันเวลา/สถานที่
3. จุดประสงค์การเรียนรู้/ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง
4. เนื้อหา/สาระสำคัญ/ความคิดรวบยอด
5. กิจกรรม (ขั้นนำ ขั้นดำเนินการ ขั้นสรุป)
6. สื่ออุปกรณ์ต่างๆ
7. การประเมินผล
8. อื่นๆ ถ้ามี เช่น บันทึกหลังการจัดกิจกรรม ข้อเสนอแนะต่างๆ เป็นต้น

เมื่อดำเนินการเขียนแผนการจัดกิจกรรมเสร็จแล้วให้ตรวจสอบพิจารณาว่าแผนการจัดกิจกรรมนี้มีความสมบูรณ์เหมาะสมมากน้อยเพียงใด จุดประสงค์ เนื้อหา กิจกรรม สื่อ และการวัดประเมินผลสอดคล้องกันหรือไม่ ระยะเวลาการจัดกิจกรรมเพียงพอหรือไม่ เป็นต้น จากนั้นดำเนินการปรับปรุงแก้ไข

ขั้นที่ 5 ขั้นการเตรียมการจัดกิจกรรม ขั้นนี้ผู้จัดกิจกรรมจะดำเนินการเตรียมการจัดหาอุปกรณ์ สื่อต่างๆ สร้างเครื่องมือแบบวัด/ประเมินผล ชักซ้อมความเข้าใจจินตนาการถึงการจัดกิจกรรม คิดทบทวนแก้ไขข้อบกพร่องจุดอ่อนของแผนการจัดกิจกรรม วิเคราะห์ปัญหาอุปสรรคที่จะเกิดขึ้น โดยเตรียมหาทางแก้ไขไว้ล่วงหน้า

ขั้นที่ 6 ขั้นดำเนินการจัดกิจกรรม เป็นการจัดกิจกรรมตามแผนที่วางไว้อย่างเป็นขั้นตอน มีการจดบันทึก เก็บข้อมูลต่างๆ ขณะดำเนินการจัดกิจกรรม ประเด็นสำคัญอย่างหนึ่งของผู้จัดกิจกรรมโฮมรูมจะละเลยไม่ได้ก็คือ การจัดกิจกรรมโฮมรูมแต่ละครั้งผู้จัดต้องตระหนักถึงสัมพันธภาพที่ดีระหว่างครูกับศิษย์ และเพื่อนนักเรียนกับเพื่อนนักเรียนด้วยกัน ในขั้นนำหรือขั้นสรุปต้องมีการดูแลผู้เรียนในเรื่องต่างๆ เช่น การแต่งกาย พฤติกรรม มีการอบรมคุณธรรมจริยธรรม เสริมแทรกในการจัดกิจกรรมแต่ละครั้ง อีกทั้งต้องแจ้งข่าวสารและสารสนเทศต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อผู้เรียน โดยไม่จำเป็นต้องใช้วิธีบอกกล่าวทุกครั้งไป อาจนำเสนอเป็นป้ายนิเทศ ประชาสัมพันธ์ หรือฝากข้อความให้แก่หัวหน้าชั้นหรือตัวแทนไว้บอกต่อกันไปก็ได้

ขั้นที่ 7 ขั้นประเมินผล ขั้นนี้เป็นขั้นของการพิจารณาว่าการจัดกิจกรรมมีความสำเร็จและเกิดประโยชน์ต่อผู้เรียนเพียงใด โดยพิจารณาจากวิธีการวัดผลที่กำหนดไว้ในแผนการจัดกิจกรรม ส่วนใหญ่มักจะนิยมใช้การสังเกตพฤติกรรมการมีส่วนร่วม การซักถาม การใช้แบบสอบถาม/แบบทดสอบ การเขียนรายงานการเรียนรู้ เป็นต้น โดยวิเคราะห์เปรียบเทียบกับจุดประสงค์การเรียนรู้แล้วสรุปรวบรวม เพื่อนำข้อมูลดังกล่าวมาพัฒนาปรับปรุงการจัดกิจกรรมต่อไป

ขั้นที่ 8 ขั้นการให้ข้อมูลย้อนกลับแก่ผู้เรียน ภายหลังจากประเมินผลการจัดกิจกรรม ผู้จัดกิจกรรมต้องนำเสนอผลการจัดกิจกรรมและข้อมูลอันเป็นประโยชน์ต่อผู้เรียนว่าการจัดกิจกรรมครั้งนี้ผู้เรียนบรรลุจุดประสงค์หรือไม่ ควรปรับปรุงแก้ไข แลกเปลี่ยนเรียนรู้ เติมเต็มผู้เรียน พัฒนาให้เกิดความเจริญงอกงามอย่างไร

เพื่อเป็นแนวทางการศึกษาทำความเข้าใจ ผู้เขียนขอแนะนำตัวอย่างการเขียนการจัดกิจกรรมโฮมรูมดังนี้ (เจษฎา บุญมาโฮม, 2549, หน้า 135-139)

แผนการจัดกิจกรรมโฮมรูม

ชื่อกิจกรรม **บันทึกความดี**

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/2

ระยะเวลา 50 นาที

จำนวน 1 คาบ

โรงเรียนหอวัง

วันที่จัด 19 พฤษภาคม 2549 เวลา 13.00 – 13.50 น.

ความคิดรวบยอด

การดำเนินชีวิตที่มีคุณค่าบุคคลต้องรู้จักการทำความดี รู้จักแบ่งปันให้ความช่วยเหลือผู้อื่น เพื่อให้อยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข ดังนั้น การปลูกฝังการทำความดีรู้จักให้การช่วยเหลือผู้อื่นจึงเป็นสิ่งที่พึงมีแก่เยาวชน เพื่อให้เขาเหล่านี้ตระหนักถึงความสำคัญและสามารถช่วยเหลือผู้อื่นได้

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. เพื่อให้ผู้เรียนตระหนักถึงความสำคัญของการช่วยเหลือผู้อื่น
2. เพื่อให้ผู้เรียนได้สำรวจความต้องการของตนเองในการช่วยเหลือผู้อื่น
3. เพื่อให้ผู้เรียนสามารถกำหนดแนวทางและดำเนินการช่วยเหลือผู้อื่นได้

เนื้อหา

การช่วยเหลือผู้อื่นสามารถกระทำได้หลายวิธี เช่น การให้ การเสียสละ การเผื่อแผ่ การอนุเคราะห์ การสงเคราะห์ และการตัดใจด้วยความหวังดี การช่วยเหลือผู้อื่นมีคุณค่าทั้งผู้ให้และผู้รับ การวางแผนทางปฏิบัติตนเพื่อช่วยเหลือผู้อื่น จะช่วยให้เกิดความช่วยเหลือกันในการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข

การให้ความช่วยเหลือผู้อื่น นับว่าเป็นการทำความดีที่สำคัญเกิดประโยชน์ต่อตนเองและสังคม อีกทั้งปี พ.ศ. 2549 เป็นปีที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงครองสิริราชสมบัติครบ 60 ปี จึงควรทำความดีเพื่อถวายแด่พระองค์ท่าน การบันทึกและการติดตามการให้ความช่วยเหลือผู้อื่นจะทำให้ผู้ปฏิบัติเกิดความภูมิใจในตนเอง และจะสามารถดำเนินการช่วยเหลือได้ถูกต้องเหมาะสมต่อไป

กิจกรรม

ขั้นนำ

1. ครูตรวจสอบความเรียบร้อยของผู้เรียน แล้วแจ้งข่าวสารต่างๆ ให้ผู้เรียนทราบ
2. ครูสนทนากับผู้เรียนถึงข่าวบุคคลที่ให้ความช่วยเหลือผู้อื่น เช่น การให้ทุนการศึกษาแก่เยาวชนผู้ยากไร้ เป็นต้น จากนั้นสอบถามเกี่ยวกับคิดเห็นและรู้สึกของผู้เรียนที่มีต่อเหตุการณ์

ขั้นดำเนินการ

1. ครูขออาสาสมัครผู้เรียน 3 – 4 คน นำเสนอความดีในรูปแบบต่างๆ ให้เพื่อนๆ ในห้องฟัง
2. ครูสนทนากับผู้เรียนถึงผลที่ได้รับหรือสิ่งตอบแทนจากการทำความดี
3. ครูสนทนากับผู้เรียนโดยตั้งคำถามว่า ภายหลังจากการทำความดีช่วยเหลือผู้อื่นแล้วมีใครเคยไม่ได้รับผลตอบแทน หรือได้รับผลตอบแทนไม่ตรงกับความต้องการของตนเองหรือไม่อย่างไร เพราะเหตุใดจึงเป็นเช่นนั้น
4. ครูนำบัตรคำ “ทำดีไม่ต้องอาย” “สุขใจที่ได้ทำดี” ให้ผู้เรียนดู แล้วสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับบัตรคำดังกล่าว
5. ครูกล่าวให้กำลังใจแก่ผู้เรียนโดยชี้แจงว่า การทำความดีช่วยเหลือผู้อื่นไม่ควรหวังสิ่งตอบแทน การทำความดีช่วยเหลือผู้อื่นนั้นสิ่งตอบแทนคือทำให้เรามีความสุข พร้อมยกตัวอย่างโฆษณาที่แพร่ภาพทางโทรทัศน์เกี่ยวกับการรณรงค์การทำดีของวัยรุ่น
6. ครูแบ่งผู้เรียนออกเป็น 6 กลุ่ม พร้อมแจกใบงาน ให้ผู้เรียนแต่ละกลุ่มช่วยกันคิดว่าเราสามารถทำความดีช่วยเหลือผู้อื่นด้วยวิธีการใดบ้าง
7. ตัวแทนแต่ละกลุ่มออกมานำเสนอผลการปฏิบัติกิจกรรมตามใบงาน
8. ผู้เรียนและครูช่วยกันสรุปการนำเสนอและเพิ่มเติมให้ข้อเสนอแนะ
9. ครูมอบบันทึกความดีแก่ผู้เรียนเพื่อให้ผู้เรียนบันทึกการช่วยเหลือผู้อื่นเมื่อมีโอกาสในช่วง 1 สัปดาห์ แล้วนำเสนอครูเป็นการบ้าน

ขั้นสรุป

1. ครูขออาสาสมัครผู้เรียน 1 – 2 คน ออกมาสรุปการเรียนรู้ในคาบนี้ โดยมีเพื่อนผู้เรียนและครูช่วยร่วมเพิ่มเติม
2. ครูสรุปการเรียนรู้โดยนำเสนอ ข้อความปณิธานการดำเนินชีวิตของ พระบรมราชชนก กรมหลวงสงขลานครินทร์ ที่ว่า

“ขอให้ถือประโยชน์ส่วนตนเป็นที่สอง
ประโยชน์ของเพื่อนมนุษย์เป็นกิจที่หนึ่ง
ลาภ ทรัพย์ และเกียรติยศ จะตกแก่ท่านเอง
ถ้าท่านทรงธรรมะแห่งอาชีพไว้ให้บริสุทธิ์”

การประเมินผล

1. การสังเกตพฤติกรรมขณะจัดกิจกรรม และหลังการจัดกิจกรรม
2. การสอบถามประกอบการสนทนาและการสรุปการเรียนรู้
3. การตรวจสอบการเขียนบันทึกความดีของผู้เรียน

สื่ออุปกรณ์

1. บัตรคำ
2. ข้อความปลี่ยนการดำเนินชีวิตของ พระบรมราชชนก กรมหลวงสงขลานครินทร์
3. ใบงานการปฏิบัติกิจกรรม

บันทึกภายหลังการจัดกิจกรรม

บันทึกความดี

ชื่อ.....

คำชี้แจงให้ผู้เรียนบันทึกการทำความดีให้ความช่วยเหลือผู้อื่น เป็นเวลา 1 สัปดาห์ แล้ว
นำส่งครูตามกำหนด

วัน เดือน ปี	ผู้รับความช่วยเหลือ	กิจกรรมที่ช่วยเหลือ	ผลการช่วยเหลือ

แผนการจัดกิจกรรมโฮมรูม

ชื่อกิจกรรม ระเบียบวินัยของเรา

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2/2

ระยะเวลา 20 นาที (ตอนเช้าก่อนเรียนคาบแรก)

โรงเรียนวัดสังเวช

วันที่จัด 21 พฤษภาคม 2549 เวลา 8.10 – 8.30 น.

ความคิดรวบยอด

สังคมไทยในปัจจุบันนี้มีปัญหาต่างๆ เกิดขึ้นมากมายโดยเฉพาะเยาวชนไทยที่จะเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศชาติต่อไปในอนาคต ส่วนใหญ่มีปัญหาด้านความประพฤติขาดความมีระเบียบวินัย ความรับผิดชอบของตนเอง เป็นเหตุให้สังคมเกิดความวุ่นวาย ดังนั้น การปลูกฝังให้เยาวชนและประชาชนไทยให้มีนิสัยความรับผิดชอบจึงเป็นสิ่งสำคัญ เพื่อช่วยกันพัฒนาประเทศต่อไป

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. เพื่อให้ผู้เรียนตระหนักถึงความสำคัญของการมีระเบียบวินัย
2. เพื่อให้ผู้เรียนได้ฝึกแสดงความคิดเห็นและพัฒนาทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่น

เนื้อหา

ระเบียบวินัยคือความประพฤติหรือการปฏิบัติที่มีระเบียบแบบแผนตามกฎหมาย ข้อบังคับ หรือข้อกำหนดที่สร้างขึ้น เพื่อช่วยให้การอยู่ร่วมกันในสังคม เป็นไปด้วยความเรียบร้อย และการที่จะสร้างให้เด็กเกิดวินัยที่ดีในตนเองได้นั้น มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องให้ความรู้ ความเข้าใจ ในเรื่องของการมีระเบียบวินัยที่ดี ตลอดจนมีการส่งเสริมอย่างต่อเนื่อง ที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือ ผู้ใหญ่ควรเป็นแบบอย่างที่ดี เพื่อให้เด็กได้เห็นและเกิดการเลียนแบบ โดยนำไปปฏิบัติซึ่งจะทำให้เกิดเป็นนิสัยที่ดี และส่งผลต่อการพัฒนาประเทศต่อไป

ระเบียบวินัยมีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศ ถ้าบุคคลในประเทศมีวินัยในตนเองแล้ว ย่อมส่งผลให้ประเทศชาติมีความเจริญก้าวหน้า และเป็นประเทศที่มีความเป็นระเบียบเรียบร้อย อยู่ร่วมกันด้วยความสงบสุข

กิจกรรม

ขั้นนำ

1. ครูสนทนากับผู้เรียน โดยตั้งประเด็นให้ผู้เรียนแสดงความคิดเห็นว่า “ถ้าสังคม ไม่มีระเบียบวินัย อะไรจะเกิดขึ้น”

ขั้นดำเนินการ

1. ครูแบ่งผู้เรียนออกเป็น 6 กลุ่ม จากนั้นให้ผู้เรียนแต่ละกลุ่มช่วยกันแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับประเด็นการสนทนาในข้างต้น แล้วบันทึกลงในใบบันทึกการปฏิบัติกิจกรรมที่ครูเตรียมให้
2. ครูขอตัวแทนกลุ่มออกมานำเสนอผลการแสดงความคิดเห็น จำนวน 2 กลุ่ม
3. ครูสอบถามผู้เรียนกลุ่มอื่นๆ ที่ไม่ได้ออกมานำเสนอว่ามีกลุ่มใดบ้างที่คิดเห็นต่างจากกลุ่มที่นำเสนอ แล้วให้นำเสนอประเด็นที่แตกต่างจากเพื่อน

ขั้นสรุป

1. ผู้เรียนและครูช่วยกันสรุปการนำเสนอและเพิ่มเติมให้ข้อเสนอแนะ
2. ครูตรวจสอบความเรียบร้อยของผู้เรียน แล้วแจ้งข่าวสารต่างๆ ให้ผู้เรียนทราบ

การประเมินผล

1. การสังเกตพฤติกรรมขณะจัดกิจกรรม และหลังการจัดกิจกรรม
2. การสอบถามประกอบการสนทนาและการสรุปการเรียนรู้
3. การตรวจสอบการเขียนแสดงความคิดเห็นของผู้เรียนในประเด็น “ถ้าสังคมไม่มีระเบียบวินัยอะไรจะเกิดขึ้น”

สื่ออุปกรณ์

ใบบันทึกการปฏิบัติกิจกรรมกลุ่ม

ใบบันทึกการปฏิบัติกิจกรรม

คำชี้แจง

ให้ผู้เรียนร่วมกันอภิปรายแสดงความคิดเห็นในประเด็น “ถ้าสังคมไม่มีระเบียบวินัยอะไรจะเกิดขึ้น” แล้วสรุปบันทึกลงในใบบันทึกนี้

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. กิจกรรมปฐมนิเทศ

กิจกรรมปฐมนิเทศเป็นกิจกรรมที่ทุกสถานศึกษาต้องดำเนินการ เพราะเป็นกิจกรรมสำคัญที่ทำให้ผู้เรียนและผู้ที่เกี่ยวข้องได้ทราบข้อมูลเกี่ยวกับการศึกษาหรือการจัดกิจกรรมต่างๆ ในภาพรวมอย่างละเอียด

2.1 ความหมายของกิจกรรมปฐมนิเทศ กิจกรรมปฐมนิเทศ หมายถึง กิจกรรมหนึ่งที่เกิดขึ้นเพื่อให้ข้อสนเทศแก่ผู้เรียนที่เข้าศึกษาใหม่ หรือผู้เรียนที่เข้าร่วมกิจกรรม โครงการต่างๆ เพื่อให้ผู้เรียนที่เข้ารับการปฐมนิเทศมีความรู้ ความเข้าใจ และมีเจตคติที่ดีต่อสถานศึกษาหรือกิจกรรมโครงการที่เข้าร่วม โดยที่กิจกรรมนี้จะดำเนินการก่อนที่ผู้เรียนจะเริ่มเข้าศึกษาหรือเข้าร่วมกิจกรรม

2.2 วัตถุประสงค์การจัดกิจกรรมปฐมนิเทศ

2.2.1 เพื่อให้ผู้เรียน ได้รู้จักและมีความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตร กิจกรรม บุคลากร และเพื่อนในสถานศึกษาหรือโครงการนั้นๆ

2.2.2 เพื่อให้ผู้เรียน ได้รับทราบข้อมูลข่าวสาร กฎระเบียบ หลักการ วิธีการ หรือสิ่งต่างๆ ที่ควรจะทราบ

2.2.3 เพื่อสร้างความประทับใจแรกพบ ทำให้ผู้เรียนรู้สึกอบอุ่น มีเจตคติที่ดีต่อสถานศึกษาหรือโครงการนั้นๆ

2.2.4 เพื่อให้ผู้เรียนสามารถปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมภายในสถานศึกษาได้อย่างรวดเร็วขึ้น สามารถวางแผนการดำเนินชีวิตตนเองได้อย่างเหมาะสม

2.3 แนวการจัดกิจกรรมปฐมนิเทศ เนื่องจากการปฐมนิเทศเป็นการจัดกิจกรรมเพื่อให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจและมีเจตคติที่ดีต่อสถานศึกษาหรือโครงการที่จัดขึ้น ส่วนใหญ่สถานศึกษาจะนิยมจัดการปฐมนิเทศก่อนเริ่มศึกษาเล่าเรียนหรือก่อนเข้าร่วมโครงการด้วยการประชุมชี้แจง บางครั้งอาจมีการแบ่งกลุ่มย่อยเพื่อฝึกปฏิบัติซักซ้อมความเข้าใจ ดังนั้น การจัดกิจกรรมปฐมนิเทศจึงควรยึดหลักการดังนี้

2.3.1 ผู้เรียนทุกคนต้องเข้าร่วมการปฐมนิเทศ หากไม่สามารถเข้าปฐมนิเทศได้ ต้องดำเนินการปฐมนิเทศเป็นรายบุคคลภายหลัง นอกจากนี้ ยังต้องกระตุ้นให้ผู้เรียนตระหนักว่าการเข้ารับการปฐมนิเทศมีประโยชน์ เพราะเป็นการสร้างความรับผิดชอบต่อการปฏิบัติงาน

2.3.2 การนำเสนอข้อสนเทศในการปฐมนิเทศนั้นควรนำเสนอรายละเอียดให้ครบถ้วน เป็นรูปธรรม สะดวกต่อความเข้าใจ ไม่นานเกินไป และให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม

2.3.3 การปฐมนิเทศมีความสำคัญต่อผู้เรียนมาก ดังนั้น ผู้จัดการปฐมนิเทศต้องเตรียมการอย่างดี เพื่อให้การปฐมนิเทศเกิดประสิทธิภาพสูงสุด

3. การจัดป้ายนิเทศ

นอกจากการจัดกิจกรรมโฮมรูมที่สามารถเข้าถึงผู้เรียนโดยตรงแล้วนั้น การจัดป้ายนิเทศก็เป็นวิธีการให้ข้อสนเทศอีกวิธีการหนึ่งที่ผู้เรียนสามารถเข้าถึงข้อมูลได้สะดวก

3.1 ความหมายของป้ายนิเทศ ป้ายนิเทศ คือ แผ่นป้ายที่ใช้จัดแสดงทางการศึกษา หรือ เป็นสื่อการเรียนการสอนใช้ถ่ายทอดความรู้ เรื่องราว ความคิด ข่าวสาร โดยรูปภาพ แผ่นภาพ แผนภูมิ สถิติ ของจริง ของจำลองและอื่นๆ เสนอเรื่องราวด้วยรูปแบบที่น่าสนใจ ซึ่งผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ตามลำพัง และเรียนรู้ได้ง่าย

3.2 วัตถุประสงค์ของการจัดป้ายนิเทศ

3.2.1 เพื่อให้ผู้เรียนได้รับข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ ทราบความเคลื่อนไหวต่างๆ ของสถานศึกษาหรือกิจกรรมต่างๆ ที่มีความสำคัญต่อผู้เรียน

3.2.2 เพื่อฝึกให้ผู้เรียนรู้จักแสวงหาข่าวสารความรู้ ให้ทันต่อเหตุการณ์ต่างๆ อยู่เสมอ

3.2.3 เพื่อสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่ดีในสถานศึกษา

3.3 แนวการจัดป้ายนิเทศ ป้ายนิเทศเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนรู้ ดังนั้น สถานศึกษา จึงควรให้ความสำคัญต่อการจัดป้ายนิเทศ ไม่ควรปล่อยปละละเลยการจัดป้ายนิเทศ นอกจากนี้ควรมีการวางแผนการจัดป้ายนิเทศอย่างเป็นระบบ มีผู้รับผิดชอบการจัดชัดเจน อีกทั้งควรให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการรับผิดชอบป้ายนิเทศในรูปแบบต่างๆ เช่น การจัดตกแต่ง การดูแลรักษา เป็นต้น โดยมีหลักการเพื่อยึดเป็นแนวทางปฏิบัติดังนี้

3.3.1 เนื้อหาการจัดป้ายนิเทศควรเป็นเรื่องน่าสนใจ อาจจัดให้สอดคล้องกับวิชาเรียน เหตุการณ์วันสำคัญ หรือเรื่องจำเป็นเร่งด่วน โดยยึดหลักสอดคล้องกับความต้องการและพัฒนาการของผู้เรียน

3.3.2 ป้ายนิเทศควรติดตั้งอยู่ในสถานที่ซึ่งผู้เรียนสามารถพบเห็น อ่าน ได้สะดวก มีสีสันทัดที่สวยงาม เหมาะสม และเป็นปัจจุบัน

3.3.3 เนื้อหาบนป้ายนิเทศต้องมีความถูกต้อง ดังนั้น ต้องมีการตรวจสอบอย่างละเอียดรอบคอบ

3.3.4 การจัดป้ายนิเทศควรยึดหลักความประหยัด ใช้วัสดุอุปกรณ์ให้คุ้มค่า

3.3.5 การจัดป้ายนิเทศควรนำหลักการออกแบบสื่อการเรียนรู้อื่นๆ มาใช้ เช่น การออกแบบโครงร่าง สีสันทัด และความเป็นมิติ เป็นต้น เพื่อให้ป้ายนิเทศมีความสวยงาม น่าสนใจ ดึงดูดให้ผู้อ่านมาศึกษาค้นคว้า

ภาพที่ 4.1 ตัวอย่างการจัดป้ายนิเทศ
ที่มา (โรงเรียนปากพะยูนพิทยาคาร, 2552)

4. ศูนย์สนเทศ

ปัจจุบันสถานศึกษาส่วนใหญ่ให้ความสำคัญต่อเทคโนโลยีและสารสนเทศ ทั้งมีแนวคิดที่จะพัฒนาผู้เรียนให้มีความสามารถในการรู้และจัดการสารสนเทศ ดังนั้น จึงมีการจัดตั้งหน่วยงานเกี่ยวกับข้อมูลสารสนเทศขึ้น โดยใช้ชื่อหน่วยงานแตกต่างกันไป เช่น ห้องแหล่งการเรียนรู้ ห้องคลังปัญญา ห้องสารสนเทศ ศูนย์การเรียนรู้ เป็นต้น ในที่นี้จะใช้ชื่อว่าศูนย์สนเทศ

4.1 ความหมายของศูนย์สนเทศ ศูนย์สนเทศ คือ สถานที่ที่สถานศึกษาจัดขึ้นในรูปแบบต่างๆ โดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อเป็นแหล่งให้ผู้เรียนได้รับความรู้ ข้อสนเทศที่มีประโยชน์ โดยทั่วไปสถานศึกษามักจะรวบรวมเอกสาร หนังสือ แผ่นปลิว แหล่งสืบข้อมูลต่างๆ ไว้ให้แก่ผู้เรียน

4.2 วัตถุประสงค์ของการจัดศูนย์สนเทศ

4.2.1 เพื่อรวบรวมข้อมูลด้านการศึกษา อาชีพ และการดำเนินชีวิตให้เป็นระบบ สะดวกต่อการใช้งานของผู้เรียน

4.2.2 เพื่อให้ผู้เรียนมีแหล่งค้นคว้าข้อมูลที่สอดคล้องกับความต้องการของตนเอง สามารถนำข้อมูลนั้นมาใช้ในการวางแผนตัดสินใจศึกษาต่อ การประกอบอาชีพ ตลอดจนการดำเนินชีวิตในสังคมได้อย่างมีคุณภาพ

4.2.3 เพื่อเป็นแหล่งข้อมูลค้นคว้าแก่ครูอาจารย์ และผู้ที่สนใจในการนำข้อสนเทศมาพัฒนาตนเองและพัฒนาผู้เรียน

4.2.4 เพื่อฝึกนิสัยการค้นคว้าการจัดการความรู้ ซึ่งเป็นคุณลักษณะสำคัญของผู้เรียนยุคปัจจุบัน ตลอดจนฝึกการสร้างนิสัยการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์

4.3 แนวการจัดศูนย์สนเทศ การจัดศูนย์สนเทศในสถานศึกษาอาจดำเนินการได้แตกต่างกันไปตามบริบทของสถานศึกษา เช่น อาจจัดเป็นมุมหนึ่งของห้องเรียนหรือห้องปฏิบัติการ จัดเป็นส่วนหนึ่งของห้องสมุด หรือจัดเป็นห้องศูนย์สนเทศโดยเฉพาะ ทั้งนี้ มีหลักการเพื่อยึดเป็นแนวทางดำเนินการดังนี้

4.3.1 การจัดศูนย์สนเทศควรดำเนินการในลักษณะคณะกรรมการซึ่งประกอบด้วยบุคลากรจากหลายฝ่าย เพื่อให้ได้ความร่วมมือในการดำเนินงานมากที่สุด

4.3.2 ศูนย์สนเทศควรตั้งอยู่ในสถานที่ที่เหมาะสม เพื่อสะดวกต่อการใช้งานของผู้เรียน/ผู้รับบริการ

4.3.3 การดำเนินงานนั้นต้องมีการกำหนดขอบข่ายของการปฏิบัติงานและข้อสนเทศที่ต้องการรวบรวม

4.3.4 ข้อสนเทศภายในศูนย์ควรมีการจัดหมวดหมู่อย่างเป็นระบบเพื่อสะดวกต่อการใช้งาน อาจจัดหมวดประเภทข้อสนเทศตามประเภทของการแนะแนวคือ ข้อสนเทศด้านการศึกษา ข้อสนเทศด้านอาชีพ และข้อสนเทศด้านส่วนตัวและสังคม

4.3.5 ควรให้ผู้เรียนและผู้ที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมรับผิดชอบและให้ข้อเสนอแนะ

4.3.6 ข้อสนเทศภายในศูนย์สนเทศควรมีจำนวนเพียงพอกับจำนวนผู้เรียนและมีความทันสมัย ทั้งควรมีวัสดุทัศนูปกรณ์ไว้บริการแก่ผู้เรียนด้วย

4.3.7 ควรมีมาตรการที่ทำให้ผู้เรียนและบุคลากรในสถานศึกษาเห็นความสำคัญของศูนย์สนเทศ โดยเฉพาะผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อจะได้ให้การสนับสนุน เช่น งบประมาณ เป็นต้น

ภาพที่ 4.2 ตัวอย่างการจัดศูนย์สนเทศ
ที่มา (โรงเรียนปากพะยูนพิทยาคาร, 2552)

5. การจัดวันงานอาชีพ

วันงานอาชีพเป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นโดยเน้นการให้ข้อเสนอแนะด้านอาชีพแก่ผู้เรียน โดยจัดระยะเวลาระหว่าง 1-7 วัน ปัจจุบันอาจเรียกชื่อวันงานอาชีพให้สอดคล้องกับระยะเวลาการจัดกิจกรรมว่า การจัดงานสัปดาห์อาชีพ โดยนิยมจัดกิจกรรมนี้ให้แก่ผู้เรียนในระดับมัธยมศึกษาและอุดมศึกษา เพราะผู้เรียนในช่วงวัยนี้มีพัฒนาการทางอาชีพชัดเจนกว่าผู้เรียนระดับประถมศึกษา

5.1 ความหมายของวันงานอาชีพ วันงานอาชีพ หมายถึง กิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อเน้นการให้ข้อเสนอแนะด้านอาชีพแก่ผู้เรียน กิจกรรมในวันงานอาชีพได้ออกแบบเพื่อช่วยให้ผู้เรียนได้คิดและได้รับประสบการณ์เกี่ยวกับความสนใจและความสามารถของตนเองในด้านความเป็นไปด้านอาชีพ การจัดกิจกรรมมักนิยมจัดเป็นนิทรรศการ การเชิญวิทยากร และการออกร้านงานอาชีพต่างๆ

5.2 วัตถุประสงค์ของการจัดวันงานอาชีพ

5.2.1 เพื่อให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์เกี่ยวกับข้อมูลอาชีพต่างๆ ทั้งทางตรงจากผู้ประกอบการ และทางอ้อมจากสื่อต่างๆ

5.2.2 เพื่อให้ผู้เรียนได้ทราบข้อเสนอแนะเกี่ยวกับอาชีพต่างๆ เช่น การสอบเข้าปฏิบัติงาน ลักษณะการปฏิบัติงาน ความก้าวหน้าในอาชีพ ค่าตอบแทน ความเสี่ยงหรือข้อดีต่างๆ

5.2.3 เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจถึงคุณสมบัติและความสามารถของตนเองกับคุณลักษณะของอาชีพต่างๆ

5.2.4 เพื่อปลูกฝังเจตคติที่ดีต่อการประกอบอาชีพ

5.2.5 เพื่อเป็นการกระตุ้นให้ผู้เรียนได้วางแผนการคิดตัดสินใจประกอบอาชีพและการศึกษาเล่าเรียน

5.2.6 เพื่อปลูกฝังให้ผู้เรียนตระหนักถึงความสำคัญของการวางแผนชีวิตตนเอง อันที่จะช่วยให้สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมีคุณภาพ

5.3 แนวการจัดวันงานอาชีพ

5.3.1 สสำรวจความต้องการของผู้เรียนเพื่อจัดหมวดหมู่ความต้องการเกี่ยวกับอาชีพ

5.3.2 กำหนดแนวทางและประเด็นหลักของการจัดวันงานอาชีพ เช่น สารสำคัญและแนวโน้มการประกอบอาชีพ การศึกษาเล่าเรียน การกำหนดรูปแบบวิธีการ การกำหนดวันเวลาจัดกิจกรรม

5.3.3 ควรดำเนินการในรูปแบบคณะกรรมการเพื่อวางแผนและแบ่งภาระการปฏิบัติงาน

5.3.4 ดำเนินการจัดกิจกรรมต่างๆ โดยเน้นความหลากหลายของกิจกรรม เช่น การเชิญวิทยากรมาบรรยาย การอภิปรายเกี่ยวกับอาชีพ การสนทนากลุ่มเกี่ยวกับอาชีพและ

ผู้ประกอบการหรือผู้มีประสบการณ์ จัดนิทรรศการ จัดฉายภาพยนตร์หรือภาพนิ่งเกี่ยวกับอาชีพ การแจกเอกสาร การแสดงผลงานต่างๆ ของผู้เรียน การออกร้านด้านอาชีพ การสำรวจความถนัด และความสามารถของผู้เรียน เป็นต้น ทั้งนี้ การจัดกิจกรรมที่กล่าวมาข้างต้นควรเน้นให้ผู้เรียน ได้มีส่วนร่วมในการปฏิบัติกิจกรรมอย่างทั่วถึง เพื่อให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์มากที่สุด

5.3.5 การประเมินผลการจัดกิจกรรมวันงานอาชีพว่าการดำเนินงานประสบความสำเร็จหรือไม่มากนักเพียงใด เช่น การสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับกิจกรรม ประโยชน์ที่ได้รับ หรืออาจให้ผู้เรียนเขียนบันทึกการเรียนรู้ที่ได้เข้าร่วมกิจกรรม

6. กิจกรรมเสริมหลักสูตร

นอกจากเนื้อหาและกิจกรรมที่ครูจัดให้แก่ผู้เรียนตาม โครงสร้างหลักสูตรแล้วผู้สอนควร จัดกิจกรรมอื่นที่นอกเหนือจากกิจกรรมในชั้นเรียนเป็นกิจกรรมเสริม เพื่อให้ผู้เรียนได้รับ ประสบการณ์ที่หลากหลายมากขึ้น

6.1 ความหมายของกิจกรรมเสริมหลักสูตร กิจกรรมเสริมหลักสูตร หมายถึง กิจกรรมต่างๆ ที่ทางสถานศึกษาจัดให้กับผู้เรียน โดยกิจกรรมที่จัดนั้น ไม่ได้กำหนดไว้ในหลักสูตรและไม่ได้บังคับ ให้ผู้เรียนต้องเรียนหรือปฏิบัติเพื่อเป็นเงื่อนไขสำเร็จการศึกษา แต่เป็นกิจกรรมที่สถานศึกษาเห็นว่า จะช่วยส่งเสริมพัฒนาการเรียนรู้และเพิ่มเติมคุณลักษณะอันพึงประสงค์แก่ผู้เรียนได้

6.2 วัตถุประสงค์ของการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร

6.2.1 เพื่อให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ที่หลากหลายนอกเหนือจากกิจกรรมที่ กำหนดไว้ในหลักสูตร

6.2.2 เพื่อเพิ่มเติมคุณลักษณะหรือสาระเนื้อหาบางประการที่ขาดหายหรือมี ก่อนข้างน้อยในหลักสูตร รวมทั้งคุณลักษณะที่อ่อนด้อยของผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนมีคุณภาพเพิ่มขึ้น

6.2.3 เพื่อให้ผู้เรียนได้ค้นพบความสามารถ ความถนัด และความสนใจของตนเอง อันจะเป็นพื้นฐานในการศึกษาต่อและการเลือกอาชีพ

6.2.4 เพื่อให้ผู้เรียนได้ฝึกลงมือปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ด้วยตนเอง ทำให้ผู้เรียนเกิด การเรียนรู้เกี่ยวกับการทำงานร่วมกับผู้อื่น การวางแผน ความคิดสร้างสรรค์ การแก้ไขปัญหา ความรับผิดชอบต่อตนเองและผู้อื่น การเป็นผู้นำผู้ตาม การใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์

6.2.5 เพื่อฝึกทักษะ ความชำนาญการด้านต่างๆ ของผู้เรียนให้มีพัฒนาการไป ในทางที่เจริญงอกงามขึ้น

6.3 แนวทางการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร

6.3.1 วิเคราะห์จุดอ่อนจุดด้อยของหลักสูตรและผู้เรียน รวมทั้งสิ่งที่ต้องการเสริมประสบการณ์ให้แก่ผู้เรียน เพื่อวางแผนในการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร

6.3.2 ควรดำเนินการในรูปแบบคณะกรรมการเพื่อวางแผนและแบ่งภาระการปฏิบัติงาน

6.3.3 กิจกรรมเสริมหลักสูตรควรจัดให้สอดคล้องกับพัฒนาการของผู้เรียน โดยเน้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม ควรมีการวางแผนการจัดอย่างรอบคอบเป็นระบบ และจัดอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อผู้เรียนอย่างแท้จริง

6.3.4 การจัดกิจกรรมควรเน้นการส่งเสริมพัฒนาการผู้เรียนเป็นสำคัญ

6.3.5 การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรควรจัดให้สอดคล้องเหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา งบประมาณ ความจำเป็น รวมทั้งควรใช้แหล่งการเรียนรู้ โดยเฉพาะชุมชนเป็นฐานแห่งการเรียนรู้

6.3.6 การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรใดๆ ก็ตาม ควรมีข้อกำหนด กฎกติกาของการจัดกิจกรรมไว้ให้ชัดเจน เพื่อให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติ

6.3.7 ลักษณะของกิจกรรมเสริมหลักสูตรควรดำเนินการในรูปแบบของโครงการพัฒนาผู้เรียน โดยเน้นให้ผู้เรียนเป็นผู้วางแผนและปฏิบัติ มีครูเป็นที่ปรึกษา ตัวอย่างกิจกรรมที่ควรจัด เช่น การอบรม การจัดชุมนุม การจัดนิทรรศการ การศึกษานอกสถานที่ การจัดโครงการ เป็นต้น

ภาพที่ 4.3 กิจกรรมเสริมหลักสูตรประเภทโครงการนิทรรศการที่มา (งานสารสนเทศโรงเรียนหอวัง, 2552)

7. การจัดทำคู่มือผู้เรียน

การจัดกิจกรรมต่างๆ เพื่อให้ข้อสนเทศแก่ผู้เรียนนั้น บางครั้งผู้เรียนอาจเข้าร่วมกิจกรรมไม่ทั่วถึงหรือผู้เรียนไม่สามารถเก็บประเด็นสาระข้อสนเทศได้ครบถ้วน ผู้สอนจึงจัดทำเอกสารสรุปข้อสนเทศให้แก่ผู้เรียนเพื่อศึกษาเพิ่มเติม หรือบางครั้งไม่สามารถจัดกิจกรรมเพื่อให้ข้อสนเทศได้ การมีเอกสารข้อสนเทศก็จะเกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้เรียนได้เช่นเดียวกัน

7.1 ความหมายของคู่มือผู้เรียน คู่มือผู้เรียน หมายถึง เอกสารสิ่งพิมพ์ประเภทหนึ่งที่สถานศึกษาจัดขึ้นเพื่อรวบรวมข้อสนเทศต่างๆ ที่มีประโยชน์ต่อผู้เรียนรวมถึงบุคคลที่เกี่ยวข้อง คู่มือผู้เรียนจะประกอบด้วยเนื้อหาเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของสถานศึกษา ผู้บริหาร บุคลากร หลักสูตร การปฏิบัติตน แผนผัง กฎระเบียบต่างๆ ของสถานศึกษา สิทธิต่างๆ ของผู้เรียน บริการต่างๆ เช่น ห้องสมุด ห้องพยาบาล บริการแนะแนว บริการอาหารกลางวัน ทุนการศึกษา เป็นต้น นอกจากนี้คู่มือผู้เรียนแล้วในที่ยังหมายรวมถึงคู่มือต่างๆ ที่รวบรวมแนวทางปฏิบัติตน เช่น คู่มือการฝึกประสบการณ์ คู่มือกิจกรรมโครงการต่างๆ

7.2 วัตถุประสงค์ของการจัดทำคู่มือผู้เรียน

7.2.1 เพื่อให้ข้อสนเทศที่เป็นประโยชน์แก่ผู้เรียนในรูปแบบเอกสาร ทำให้ผู้เรียนสามารถศึกษาทบทวน ทั้งเป็นแหล่งข้อสนเทศในการปฏิบัติตนขณะศึกษาเล่าเรียนหรือการเข้าร่วมกิจกรรมโครงการต่างๆ

7.2.2 เพื่อให้ผู้เรียนได้รับข้อสนเทศที่เป็นประโยชน์

7.2.3 เพื่อเป็นหลักฐานในการประกันคุณภาพการศึกษา

7.3 แนวทางการจัดทำคู่มือผู้เรียน การจัดทำคู่มือผู้เรียนนั้นมีแนวทางสรุปได้ดังนี้ (พัชรินทร์ พูลเพชรพันธุ์, 2545, หน้า 173 และพนม ลิ้มอารีย์, 2548, หน้า 165)

7.3.1 คู่มือผู้เรียนควรบรรจุรายละเอียดที่เป็นประโยชน์สำหรับผู้เรียนที่เข้าใหม่และผู้เรียนปัจจุบัน อันได้แก่ ปฏิทินสถานศึกษา ระเบียบข้อปฏิบัติต่างๆ รายชื่อครูอาจารย์ หลักสูตร บริการต่างๆ สถานที่ หมายเลขโทรศัพท์

7.3.2 ข้อสนเทศภายในคู่มือผู้เรียนควรนำมาจากหน่วยงานต่างๆ ที่รับผิดชอบ เช่น ฝ่ายวิชาการ ฝ่ายทะเบียนวัดผล ฝ่ายธุรการ ฝ่ายกิจการนักเรียนนักศึกษา ฝ่ายสวัสดิการ เป็นต้น ดังนั้นจึงควรมีผู้รับผิดชอบหลักในการจัดทำ ส่วนใหญ่ผู้รับผิดชอบหลักจะเป็นฝ่ายวิชาการหรือฝ่ายกิจการนักเรียน

7.3.3 คู่มือผู้เรียนควรมีลักษณะสีสันทสวยงาม ขนาดกะทัดรัด มีการจัดตกแต่งที่ดึงดูดความสนใจผู้เรียน ทำให้การจัดทำคู่มือผู้เรียนต้องใช้งบประมาณ จึงควรมีการเตรียมงบประมาณให้เพียงพอกับการจัดทำคู่มือ หรืออาจจำหน่ายแก่ผู้เรียนในราคาต้นทุนก็ได้

7.3.4 สถานศึกษาควรแจกคู่มือผู้เรียนให้แก่ผู้เรียนก่อนเปิดภาคเรียน หรือช่วงต้นภาคเรียน เพื่อให้ผู้เรียนนำไปศึกษาและสามารถใช้ประโยชน์ได้อย่างเต็มที่

อนึ่ง ปัจจุบันเป็นยุคที่มีความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยี สถานศึกษาหลายแห่งได้เปลี่ยนรูปแบบคู่มือผู้เรียนจากเอกสารแผ่นปิวเป็นเอกสารอิเล็กทรอนิกส์บรรจุในแผ่นซีดี-รอมหรือในหน้าเว็บไซต์ของสถานศึกษา เพื่อประหยัดงบประมาณและสอดคล้องกับสภาพการเรียนรู้ในปัจจุบันอีกด้วย

8. กิจกรรมปัจฉิมนิเทศ

สถานศึกษาส่วนใหญ่นิยมจัดกิจกรรมปัจฉิมนิเทศแก่ผู้เรียนก่อนสำเร็จการศึกษา ด้วยเชื่อว่ากิจกรรมปัจฉิมนิเทศมีสำคัญต่อผู้เรียน ทั้งเป็นการแสดงความตั้งใจจริงและปรารถนาดีของสถานศึกษาที่มีต่อผู้เรียน ซึ่งโดยหลักการแล้วกิจกรรมปัจฉิมนิเทศนั้นเป็นการให้ข้อเสนอแนะแก่ผู้เรียนครั้งสุดท้ายก่อนสำเร็จการศึกษาหรือกิจกรรมโครงการนั่นเอง

8.1 ความหมายของกิจกรรมปัจฉิมนิเทศ กิจกรรมปัจฉิมนิเทศ หมายถึง กิจกรรมที่จัดขึ้นก่อนผู้เรียนสำเร็จการศึกษาหรือเสร็จสิ้นกิจกรรมโครงการที่สถานศึกษาจัดขึ้น เพื่อให้ผู้เรียนได้ทบทวนรายละเอียดเกี่ยวกับกิจกรรม เนื้อหาที่เรียนรู้ และเป็นการเตรียมความพร้อมก่อนจะสำเร็จการศึกษา/สรุปบทเรียนจากการจัดกิจกรรมโครงการ

8.2 วัตถุประสงค์ของการจัดกิจกรรมปัจฉิมนิเทศ

8.2.1 เพื่อให้ผู้เรียนที่จะสำเร็จการศึกษาหรือสำเร็จกิจกรรมโครงการได้ทราบรายละเอียดต่างๆ เกี่ยวกับการศึกษาต่อ หรืออื่นๆ ตามลักษณะของกิจกรรมโครงการ

8.2.2 เพื่อให้ผู้เรียนเกิดเจตคติที่ดีต่อสถานศึกษา รู้สึกอบอุ่นมั่นใจในการสำเร็จการศึกษา เกิดความรักและผูกพันต่อสถานศึกษา

8.2.3 เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมและรับข้อเสนอแนะที่มีประโยชน์ก่อนจะศึกษาต่อหรือดำเนินชีวิตต่อไป

8.2.4 เพื่อทราบความคิดเห็นและความรู้สึกของผู้เรียนที่มีต่อสถานศึกษาและกิจกรรมโครงการที่จัดขึ้น จะได้นำข้อมูลเหล่านั้นมาปรับปรุงพัฒนาสถานศึกษาต่อไป

8.2.5 เพื่อให้ผู้เรียนทราบถึงการติดต่อกับสถานศึกษาเมื่อจำเป็นเพื่อผลประโยชน์ของผู้เรียนเอง เช่น การขอรับใบประกาศนียบัตร ระเบียบแสดงผลการเรียน (ปพ. 1) และหลักฐานแสดงวุฒิการศึกษา (ปพ. 2) เป็นต้น

8.3 แนวทางการจัดกิจกรรมปัจฉิมนิเทศ

8.3.1 ส่วนใหญ่แล้วการจัดกิจกรรมปัจฉิมนิเทศมักดำเนินการในลักษณะของโครงการโดยความร่วมมือของคณะกรรมการแต่ละฝ่าย ดังนั้น การจัดกิจกรรมปัจฉิมนิเทศควรมีการเตรียมความพร้อมและวางแผนการจัดงานอย่างเป็นระบบ เพื่อให้ผู้เรียนได้รับประโยชน์จากการเข้าร่วมกิจกรรมมากที่สุด

8.3.2 ลักษณะการจัดกิจกรรมที่นิยมใช้ในสถานศึกษามักเป็นการเชิญศิษย์เก่าที่ประสบความสำเร็จ วิทยากรจากหน่วยงานภายนอก และหน่วยงานภายในมาให้ข้อเสนอสถานที่เป็นประโยชน์ต่อผู้เรียน บางครั้งอาจมีการจัดนิทรรศการและการแจกเอกสารต่างๆ แก่ผู้เรียน

8.3.3 ข้อเสนอแนะที่ควรนำมาจัดกิจกรรมปัจฉิมนิเทศให้แก่ผู้เรียน ได้แก่ ข้อคิดและโอวาทจากคณะครู แนวทางการศึกษาต่อ การประกอบอาชีพ การดำเนินชีวิต การสอบสัมภาษณ์ มนุษยสัมพันธ์ การวางแผนอาชีพชีวิต เป็นต้น

9. กิจกรรมแนะแนวในชั้นเรียน

กิจกรรมแนะแนวในชั้นเรียนเป็นที่รู้จักกันโดยทั่วไป เนื่องจากเป็นกิจกรรมที่ปรากฏในหลักสูตรการศึกษาตั้งแต่พ.ศ. 2496 ณ โรงเรียนเบญจมราชรังสฤษฎิ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา โดยใช้ชื่อว่า กิจกรรมสำรวจ ในส่วนหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พ.ศ. 2521 หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พ.ศ. 2524 หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพ.ศ. 2544 และหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 เรียกชื่อกิจกรรมแนะแนวในชั้นเรียนแตกต่างกันไป เช่น กิจกรรมแนะแนว ชั่วโมงแนะแนว กิจกรรมแนะแนวในคาบเรียน และกิจกรรมสำรวจ เป็นต้น โดยเป็นที่เข้าใจกันว่ากิจกรรมแนะแนวในชั้นเรียนคือ การสอนวิชาแนะแนว ซึ่งความเข้าใจนี้อาจไม่ถูกต้องนัก เพราะตามหลักการแล้ว กิจกรรมแนะแนวในชั้นเรียนไม่ใช่การสอนเนื้อหาทางวิชาการ แต่เป็นการจัดกิจกรรมเพื่อให้ผู้เรียนเกิดความเจริญงอกงามในชีวิต โดยเน้นการรู้จักตนเองและผู้อื่น

9.1 ความหมายกิจกรรมแนะแนวในชั้นเรียน กิจกรรมแนะแนวในชั้นเรียนเป็นกระบวนการวางแผนช่วยเหลือผู้เรียน โดยการรวบรวมข้อเสนอสถานที่จำเป็นและมีประโยชน์ รวมทั้งการฝึกทักษะและประสบการณ์ต่างๆ (Gibson & Mitchell, 2003, p. 200) นั่นก็คือ กิจกรรมแนะแนวในชั้นเรียนเป็นการจัดบริการสนเทศเป็นกลุ่มรูปแบบหนึ่ง ซึ่งจัดในคาบกิจกรรมแนะแนวที่กำหนดไว้ในหลักสูตร กิจกรรมแนะแนวในชั้นเรียนนอกจากจะนำเสนอข้อเสนอสถานที่มีประโยชน์ต่อผู้เรียน ซึ่งเป็นบริการสนเทศแล้ว ยังเป็นการจัดกิจกรรมแนะแนวต่างๆ ตามบริการทั้ง 5 บริการของการแนะแนว เช่น การรู้จักเข้าใจและใกล้ชิดผู้เรียนซึ่งก็คือ บริการสำรวจผู้เรียนเป็นรายบุคคล รวมทั้งการจัดวางตัวบุคคลและกิจกรรมติดตามผลต่างๆ ด้วย

9.2 วัตถุประสงค์ของการจัดกิจกรรมแนะแนวในชั้นเรียน

9.2.1 เพื่อให้ผู้เรียนได้รับมวลประสบการณ์และการพัฒนาตนตามโครงสร้างหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพ.ศ.2551 อย่างครบถ้วน

9.2.2 เพื่อให้ผู้เรียนได้รู้จักตนเองและผู้อื่นตามความเป็นจริง

9.2.3 เพื่อให้ผู้เรียนได้รับข้อเสนอแนะที่มีประโยชน์ด้านการศึกษา อาชีพ ส่วนตัว และสังคม สามารถนำมาใช้วางแผนตัดสินใจในการดำเนินชีวิต

9.2.4 เพื่อให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติพัฒนาตนในด้านต่างๆ เช่น การพัฒนาบุคลิกภาพ ความฉลาดทางอารมณ์ การเรียน การสร้างแรงจูงใจ เป็นต้น

9.2.5 เพื่อให้ผู้เรียนได้รับบริการต่างๆ ของการแนะแนว เป็นการเพิ่มพูนประสบการณ์ของตนเอง

9.2.6 เพื่อให้ครูแนะแนวได้รู้จัก เข้าใจ และจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งยังเป็นการสร้างเสริมสัมพันธภาพที่ดีระหว่างผู้เรียนกับผู้เรียน และผู้เรียนกับผู้สอน

9.3 แนวทางการจัดกิจกรรมแนะแนวในชั้นเรียน

9.3.1 การจัดกิจกรรมแนะแนวในชั้นเรียนมีประโยชน์ต่อผู้เรียนเป็นอย่างยิ่ง ดังนั้นจึงต้องมีผู้รับผิดชอบชัดเจน จัดอย่างจริงจังและต่อเนื่อง โดยให้ปรากฏในตารางเรียน

9.3.2 กิจกรรมแนะแนวในชั้นเรียนไม่ใช่การมุ่งเน้นการสอนเนื้อหาวิชาการ แต่เป็นการจัดกิจกรรมเพื่อให้ผู้เรียนได้รับข้อเสนอแนะและประสบการณ์ที่เป็นประโยชน์ ดังนั้นผู้รับผิดชอบการจัดกิจกรรมแนะแนวในชั้นเรียนควรมีความรู้ ความเข้าใจ มีความชำนาญในการจัดกิจกรรม ทั้งตระหนักถึงความสำคัญของกิจกรรมแนะแนวในชั้นเรียน

9.3.3 การจัดกิจกรรมแนะแนวในชั้นเรียนต้องยึดหลักการจัดกิจกรรมที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ สอดคล้องกับพัฒนาการ ความต้องการ และความจำเป็นของผู้เรียน มีขอบข่ายเนื้อหาครอบคลุมด้านการศึกษา อาชีพ ส่วนตัวและสังคม

9.3.4 การจัดกิจกรรมแนะแนวในชั้นเรียนควรมีการวางแผนการจัดกิจกรรมอย่างเป็นรูปธรรมในลักษณะแผนการจัดกิจกรรม โดยอิงหลักการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ รวมทั้งต้องมีการวางแผนการจัดกิจกรรมแนะแนวในชั้นเรียนระยะยาวเป็นภาคเรียนและปีการศึกษาด้วย

9.3.5 การจัดกิจกรรมแนะแนวในชั้นเรียนควรหลีกเลี่ยงการสอนหรือบรรยาย แต่ควรจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้คิดวิเคราะห์ ตัดสินใจ แสดงออก ฝึกปฏิบัติ และมีส่วนร่วมในกิจกรรมให้มากที่สุด ทั้งยังต้องสร้างบรรยากาศอบอุ่นและเป็นกันเอง

9.3.6 การจัดกิจกรรมแนะแนวในชั้นเรียนควรกำหนดหัวข้อ วัตถุประสงค์ ความคิดรวบยอด วิธีการจัด สื่อ และการประเมินผลให้สอดคล้องสัมพันธ์กัน

ทั้งนี้ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมแนะแนวในชั้นเรียนเพิ่มขึ้น ทั้งเป็นการเปรียบเทียบแผนการจัดกิจกรรมแนะแนวในชั้นเรียนกับแผนการจัดการเรียนรู้ทั่วไป ผู้เขียนขอเสนอตัวอย่างแผนการจัดกิจกรรมแนะแนวในชั้นเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ของ วิจารณ์ หินเฑาะว์ (2552) โรงเรียนท่าพระวิทยายน อ.เมือง จ.ขอนแก่น ดังนี้

แผนการจัดกิจกรรมแนะแนว

กิจกรรมที่ 4 การแสวงหาและใช้ข้อมูลสารสนเทศ   หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 ก้าวใหม่ ก้าวไป
กิจกรรมเรื่อง ก้าวใหม่ ก้าวไป   ชั้นม.6   จำนวน 1 คาบ

สาระสำคัญ

การรับบุคคลเข้าศึกษาต่อในสถาบันอุดมศึกษาระบบกลาง (Central University Admission System: CUAS) โดยสถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน) ซึ่งเป็นองค์กรของรัฐ ทำหน้าที่จัดระบบการทดสอบ โดยใช้เครื่องมือที่ใช้วัดและประเมินผลมาตรฐานการจัดการศึกษาด้าน ผู้เรียนเป็น 2 ระบบ คือ แบบทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติขั้นพื้นฐาน (Ordinary National Education Test: O - NET) และแบบทดสอบการศึกษาแห่งชาติขั้นสูง (Advanced National Education Test: A - NET) ซึ่งเป็นสิ่งใหม่ นักเรียนจึงจำเป็นต้องเรียนรู้ให้เข้าใจและสามารถปฏิบัติตนในการสมัคร และดำเนินการสมัครให้ถูกต้อง

จุดประสงค์การเรียนรู้

เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการรับสมัครบุคคลเข้าศึกษาต่อใน สถาบันอุดมศึกษา โดยวิธีการคัดเลือกระบบกลาง

สาระการเรียนรู้

1. การคัดเลือกนักศึกษาเข้าศึกษาต่อโดยวิธีการคัดเลือกระบบกลาง
2. สาระสำคัญของการจัดสอบ O-NET และ A-NET
3. ข้อมูลรายละเอียดขั้นตอนการสมัครสอบ O-NET และ A-NET

กิจกรรมการจัดการเรียนรู้ (การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม)

ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน (การสร้างประสบการณ์)

1. ครูให้ผู้เรียนแบ่งกลุ่ม 3 - 5 คน สนทนาแลกเปลี่ยนประสบการณ์เกี่ยวกับเรื่องการรับผู้เรียนเข้าศึกษาต่อในสถาบันอุดมศึกษาโดยวิธีการคัดเลือกระบบใหม่

2. นักเรียนร่วมกันอภิปรายซักถามว่าได้ติดตามข่าวมากน้อยเพียงใด สุ่มตัวแทนผู้เรียน 2-3 กลุ่ม ตอบคำถามว่าผู้เรียนมีความเข้าใจเกี่ยวกับการสอบคัดเลือกระบบใหม่อย่างไรบ้าง เพื่อเชื่อมโยงคำตอบของผู้เรียนเข้าสู่กิจกรรม

ขั้นจัดกิจกรรมการเรียนรู้ (การสะท้อนความคิดและอภิปราย)

3. ผู้เรียนแต่ละกลุ่มศึกษาใบความรู้เรื่อง “Admission...ฉันต้องรู้” หลังจากนั้นพูดคุยแลกเปลี่ยน ทิศวิเคราะห์เกี่ยวกับเรื่องการรับสมัครบุคคลเข้าศึกษาต่อในสถาบันอุดมศึกษาโดยวิธีการคัดเลือกระบบใหม่ ในประเด็นต่างๆ เช่น เกณฑ์การรับสมัคร คุณสมบัติของผู้สมัคร วิธีการสมัคร แล้วทำใบกิจกรรมเรื่อง “Admission ฉันต้องรู้”

4. ผู้เรียนแต่ละกลุ่มนำเสนอ Mind Mapping จากใบกิจกรรมโดยการติดตามผนังห้องและให้เพื่อนๆ ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ผลงานของแต่ละกลุ่ม

5. ผู้เรียนเลือกผลงานที่คิดว่าดีที่สุดพร้อมทั้งให้เหตุผลที่เลือกผลงานนั้น

ขั้นสรุป (การสร้างความเข้าใจและเกิดความคิดรวบยอด)

6. ครูและผู้เรียนร่วมกันสรุปความรู้เกี่ยวกับคุณสมบัติของผู้มีสิทธิ์สอบเข้าศึกษาในสถาบันการศึกษาในระบบกลาง

7. ผู้เรียนศึกษาเอกสารเพิ่มเติมเรื่องถาม-ตอบเกี่ยวกับ Admission และผู้เรียนสามารถสืบค้นข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับตารางสอบ ค่าน้ำหนักคะแนนต่างๆ แนวทางการปฏิบัติ จากเว็บไซต์ www.cuas.or.th, www.ntthailand.com และ www.entrance.mis.mua.go.th เป็นต้น

สื่อ/แหล่งการเรียนรู้

1. ใบความรู้เรื่อง “Admission...ฉันต้องรู้”
2. เอกสารเพิ่มเติมเรื่องถาม-ตอบเกี่ยวกับ Admission
3. ใบกิจกรรม เรื่อง “Admission...ฉันต้องรู้”
4. อินเทอร์เน็ต

การวัดและประเมินผล

1. วัดความรู้ ความเข้าใจ จากการตรวจใบกิจกรรม
2. การสังเกตพฤติกรรมการเรียน การมีส่วนร่วมในกิจกรรม

10. กระดานสนทนาอิเล็กทรอนิกส์

ความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีทำให้วิธีการสื่อสารของมนุษย์เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ปัจจุบันคนส่วนใหญ่ในสังคมนิยมติดต่อสื่อสารกันผ่านทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์จนกลายเป็นวิถีชีวิตของคนในยุคปัจจุบัน ดังนั้น ครูแนะแนวต้องปรับเปลี่ยนกลยุทธ์ในการจัดบริการแนะแนวให้สอดคล้องกับสภาพวิถีชีวิตของผู้เรียน โดยเฉพาะการจัดบริการสนเทศแก่ผู้เรียนควรจัดในลักษณะของสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เช่น กระดานสนทนาอิเล็กทรอนิกส์

10.1 ความหมายของกระดานสนทนาอิเล็กทรอนิกส์ กระดานสนทนาอิเล็กทรอนิกส์ หรือเว็บบอร์ด (web board) เป็นลักษณะการสื่อสารของบุคคลผ่านทางระบบอินเทอร์เน็ต โดยนำข้อมูลมารวบรวมตั้งประเด็นกระทู้เพื่อให้ผู้อ่านได้รับทราบ แสดงความคิดเห็น ตอบโต้ แนวความคิด ระบายความรู้สึก เป็นต้น

10.2 วัตถุประสงค์ของกระดานสนทนาอิเล็กทรอนิกส์ การจัดทำกระดานสนทนาอิเล็กทรอนิกส์นั้นมีวัตถุประสงค์เพื่อแลกเปลี่ยนติดต่อสื่อสารกันเป็นหลัก โดยดำเนินการในลักษณะของคนเฉพาะกลุ่ม ต่อมาได้ขยายแนวคิดไปสู่สากลเพิ่มขึ้น สำหรับการจัดทำกระดานสนทนาอิเล็กทรอนิกส์ทางการศึกษานั้นมีวัตถุประสงค์สำคัญสรุปได้ดังนี้

10.2.1 เพื่อให้ครูกับผู้เรียน ผู้เรียนกับผู้เรียน ได้ติดต่อ แลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน

10.2.2 เพื่อให้ครูสามารถจัดบริการสนเทศด้วยเทคนิควิธีการที่สอดคล้องกับความต้องการและพัฒนาการของผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนเกิดความสนใจในการศึกษาและรับบริการ

10.2.3 เพื่อให้ผู้เรียนได้รับข้อเสนออย่างทั่วถึง และมีโอกาสศึกษาเรียนรู้ด้วยตนเอง

10.3 หลักการจัดทำกระดานสนทนาอิเล็กทรอนิกส์ การจัดทำกระดานสนทนาอิเล็กทรอนิกส์มีข้อจำกัดสำคัญคือ ต้องดำเนินการผ่านระบบสารสนเทศที่มีอุปกรณ์และความพร้อมด้านต่างๆ ดังนั้น จึงควรศึกษาหลักการจัดทำกระดานสนทนาอิเล็กทรอนิกส์ต่อไปนี้

10.3.1 ครูแนะแนวต้องพัฒนาตนเองให้มีความรู้และทักษะด้านคอมพิวเตอร์ หากไม่มีความรู้ต้องขอความร่วมมือจากผู้ที่มีความรู้ เช่น ครูคอมพิวเตอร์ ผู้ปกครอง ผู้เรียน เป็นต้น

10.3.2 ออกแบบโครงสร้างเนื้อหาขอเสนอแนะที่จะจัดบริการให้ผู้เรียน รวมทั้งออกแบบลักษณะของกระดานสนทนาอิเล็กทรอนิกส์

10.3.3 ดำเนินการจัดทำกระดานสนทนาอิเล็กทรอนิกส์

10.3.4 ชี้แจงให้ผู้เรียนและผู้ที่เกี่ยวข้องทราบ เพื่อให้บุคคลเหล่านั้นได้มีโอกาสใช้และมีส่วนร่วม ควรปลูกฝังนิสัยและมารยาทการใช้กระดานสนทนาอิเล็กทรอนิกส์ที่ดีแก่ผู้เรียน เช่น การใช้คำพูดที่สุภาพ การใช้ภาษาถูกต้องตามหลักการ เป็นต้น

10.3.5 อำนวยความสะดวกด้านคอมพิวเตอร์แก่ผู้เรียนที่ไม่มีคอมพิวเตอร์พร้อมด้านระบบสารสนเทศ รวมทั้งฝึกหัดการใช้งานของกระดานสนทนาอิเล็กทรอนิกส์แก่ผู้เรียนด้วย

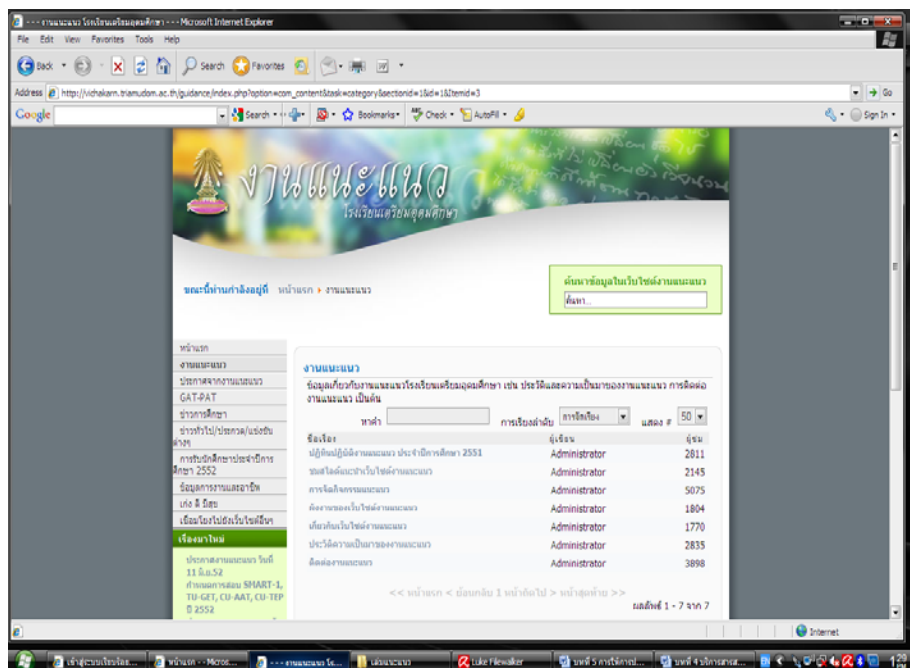
10.4 ข้อควรคำนึงในการใช้กระดานสนทนาอิเล็กทรอนิกส์

10.4.1 เนื่องจากการใช้กระดานสนทนาอิเล็กทรอนิกส์อยู่ภายใต้การควบคุมของพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 ครูแนะแนวจึงต้องเน้นย้ำประเด็นนี้อย่างจริงจัง

10.4.2 กระดานสนทนาอิเล็กทรอนิกส์จะมีความน่าสนใจหากข้อมูลนั้นมีความทันสมัย ครูแนะแนวจึงต้องพยายามปรับปรุงกระดานสนทนาอิเล็กทรอนิกส์ให้ทันสมัยอยู่เสมอ

10.4.3 ควรส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการจัดทำกระดานสนทนาอิเล็กทรอนิกส์

10.4.4 การตั้งและตอบกระทู้ในกระดานสนทนาอิเล็กทรอนิกส์สามารถทำได้รวดเร็วโดยไม่ต้องผ่านครูแนะแนว ข้อมูลเหล่านี้อาจไม่ถูกต้องและเหมาะสม ครูแนะแนวจึงควรหมั่นตรวจสอบกระดานสนทนาอิเล็กทรอนิกส์อยู่เสมอ หากพบข้อมูลที่ไม่ถูกต้องเหมาะสมต้องรีบแก้ไข ไม่ควรปล่อยทิ้งไว้

ภาพที่ 4.4 กระดานสนทนาอิเล็กทรอนิกส์ของงานแนะแนวโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาที่มา (งานแนะแนวโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา, 2552)

การจัดเก็บรักษาข้อสนเทศ

เมื่อครูแนะแนวและผู้ที่เกี่ยวข้องจัดหาและคัดเลือกข้อสนเทศต่างๆ ได้ตามวัตถุประสงค์ของการจัดบริการแนะแนวแล้ว ควรจะต้องจัดเก็บข้อสนเทศอย่างเป็นระบบในสถานที่ที่เหมาะสม เพื่อจะได้นำไปให้บริการผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยอาจจะเก็บไว้ในมุมหนึ่งของห้องแนะแนว หรือห้องสมุด สถานที่เก็บรักษาข้อสนเทศเพื่อใช้ในบริการแนะแนวมักนิยมเรียกว่า “ศูนย์สนเทศ” หรือ “มุมสนเทศ”

1. วัตถุประสงค์ของการจัดเก็บข้อสนเทศ

การจัดเก็บข้อสนเทศมีวัตถุประสงค์สำคัญดังนี้

- 1.1 เพื่อให้สะดวกและมีความพร้อมต่อการใช้งานในครั้งต่อไป
- 1.2 เพื่อเป็นการดูแลรักษาสื่ออุปกรณ์และแหล่งการเรียนรู้ให้เกิดประสิทธิภาพในการใช้งานสูงสุด
- 1.3 เพื่อสร้างนิสัยการดูแลรักษาสื่ออุปกรณ์ ทรัพย์สินของราชการและสร้างความเป็นระเบียบเรียบร้อย
- 1.4 เพื่อป้องกันการสูญหายและถูกทำลาย โดยเฉพาะข้อสนเทศที่หายากและไม่คงทน
- 1.5 ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการให้บริการสนเทศ ทั้งสามารถปรับปรุงสื่อข้อสนเทศให้เกิดประโยชน์ต่อไปได้โดยสะดวก

2. วิธีการจัดเก็บข้อสนเทศ

การจัดเก็บข้อสนเทศที่ครูแนะแนวนิยมปฏิบัติในสถานศึกษามีหลากหลายวิธีสรุปได้ดังนี้ (นภาพร ปรีชามารัต, 2544, หน้า 91–92)

2.1 จัดเก็บตามขอบข่ายของบริการสนเทศ วิธีการนี้เป็นการจัดเก็บข้อสนเทศอย่างง่าย ๆ ครูแนะแนวที่ไม่มีความรู้ทางบรรณารักษศาสตร์ก็สามารถดำเนินการได้ โดยเริ่มจากการจัดแบ่งข้อสนเทศออกเป็น 3 หมวดหมู่ใหญ่ คือ ข้อสนเทศทางการศึกษา ข้อสนเทศทางอาชีพ และข้อสนเทศด้านส่วนตัวและสังคม จากนั้นจัดเก็บข้อสนเทศซึ่งเป็นสิ่งพิมพ์ที่ไม่เข้าเล่มจัดเก็บเข้าแฟ้ม โดยใช้สีแฟ้มเป็นสัญลักษณ์ เช่น แฟ้มสีเขียวเป็นแฟ้มที่จัดเก็บข้อสนเทศทางการศึกษา แฟ้มสีแดงเป็นแฟ้มที่จัดเก็บข้อสนเทศทางอาชีพ แฟ้มสีฟ้าเป็นแฟ้มที่จัดเก็บข้อสนเทศด้านส่วนตัวและสังคม เป็นต้น หลังจากนั้นจัดเรียงข้อสนเทศแต่ละด้านตามลำดับตัวอักษรของหัวเรื่อง เช่น

ข้อสนเทศทางอาชีพจะเรียงตามลำดับตัวอักษรของชื่องาน ข้อสนเทศทางการศึกษาจะเรียงตามลำดับชื่อมหาวิทยาลัย เป็นต้น

2.2 จัดเก็บตามระบบเรียงตามลำดับตัวอักษรของชื่อเรื่อง วิธีการนี้จะใช้ตัวอักษรแรกของชื่อเรื่อง เช่น งานอาชีพต่างๆ หรือชื่อสถานศึกษาเป็นหลักในการจัดเก็บ ผู้จัดเก็บและผู้ใช้บริการมักคุ้นเคยกับระบบจัดเก็บประเภทนี้ วิธีการนี้สามารถหยิบใช้หรือจัดเก็บคืนที่ได้สะดวกและรวดเร็ว นอกจากนี้ หากมีข้อสนเทศเพิ่มเติมก็สามารถจัดแทรกได้ง่าย และหากข้อสนเทศล้าสมัยก็สามารถหยิบออกได้ง่ายเช่นกัน แต่การจัดเก็บวิธีนี้มีข้อจำกัด กล่าวคือ อาชีพต่างๆ ที่เกี่ยวข้องอาจจะกระจัดกระจายไม่สามารถจัดหมวดหมู่เดียวกันได้ เช่น แพทย์ จิตแพทย์ ทันตแพทย์ เป็นต้น

2.3 จัดเก็บตามรายวิชาในหลักสูตร วิธีการนี้เป็นการจัดเก็บข้อสนเทศโดยการนำเอาสิ่งพิมพ์ที่ไม่เข้าเล่มมาเก็บไว้ในแฟ้ม โดยใช้ชื่อวิชาในหลักสูตรที่เกี่ยวข้องกันมากที่สุดเป็นแกน และข้อสนเทศที่เกี่ยวข้องมากกว่า 1 รายวิชา ก็ใส่ข้อสนเทศนั้นไว้ในแฟ้มที่สัมพันธ์กันมากที่สุด สำหรับแฟ้มรายชื่อวิชาอื่นๆ ที่ข้อสนเทศนั้นจะรวมให้ประโยชน์เพิ่มเติมได้ ก็ทำบัตรชี้แจงว่าสามารถศึกษาข้อสนเทศเพิ่มเติมได้จากแฟ้มใดบ้าง ตัวอย่างเช่น แฟ้มวิทยาศาสตร์ ข้อสนเทศที่จะนำมารวบรวมไว้ในแฟ้มนี้ ได้แก่ ข้อสนเทศเกี่ยวกับนักเคมี อาชีพนักฟิสิกส์ อาชีพวิศวกร เป็นต้น

การจัดเก็บวิธีนี้มีข้อดี คือ ช่วยให้ผู้เรียนศึกษาข้อสนเทศเกี่ยวกับรายวิชาที่ตนเองสนใจได้ง่าย แต่มีข้อจำกัดคือ อาชีพต่างๆ มักเกี่ยวข้องกับรายวิชาต่างๆ มากกว่า 1 รายวิชา จึงจำเป็นต้องทำบัตรชี้แจงให้ไปศึกษาข้อสนเทศเพิ่มเติมจากแฟ้มอื่นๆ ทำให้ยุ่งยากในการสืบค้น

2.4 จัดเก็บตามระบบแบบที่ตั้งภูมิศาสตร์ วิธีการนี้เป็นการจัดข้อสนเทศโดยกำหนดไปตามเขตและจังหวัด ตัวอย่างเช่น อาชีพในเขตภาคกลางหรืออาชีพในจังหวัดอยุธยา และเพื่อความสะดวกในการจัดเก็บและการใช้งาน อาจจัดเก็บข้อสนเทศโดยเรียงลำดับตัวอักษรในแต่ละจังหวัดเสร็จแล้วจึงจัดเรียงลำดับจังหวัดและเขตตามตัวอักษรอีกครั้ง การจัดเก็บวิธีนี้มีข้อดีคือ ผู้ใช้สามารถศึกษาข้อสนเทศเกี่ยวกับอาชีพต่างๆ ในท้องถิ่นที่ตนเองสนใจได้สะดวก ประหยัดเวลา และง่ายต่อการจัดเก็บ ส่วนข้อจำกัดคือ ข้อสนเทศของบางเขตที่รวบรวมไว้อาจไม่มีคนสนใจเท่าที่ควร ในขณะที่ข้อสนเทศบางเขตอาจมีคนสนใจมากและมีการใช้บ่อย

2.5 จัดเก็บตามระบบพจนานุกรมอาชีพของกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม วิธีการนี้เป็นการจัดเก็บตามรหัสงานอาชีพหลักที่จัดไว้ในพจนานุกรมเป็นหลัก โดยจัดสิ่งพิมพ์ที่ไม่เข้าเล่มซึ่งมีหัวเรื่องที่เกี่ยวข้องกันเก็บรวบรวมไว้ในแฟ้มเดียวกันและใช้รหัสสัมพันธ์กัน สิ่งที่ต้องระวังคือ การจัดเก็บข้อสนเทศตามระบบพจนานุกรมของกรมแรงงานและสวัสดิการสังคม เริ่มใช้รหัสตามพจนานุกรมอาชีพฉบับใด ปีใด ก็ต้องใช้รหัสนั้นตลอดไป วิธีการนี้มีข้อดีคือ ช่วยให้

ผู้เรียนเห็นภาพรวมของอาชีพต่างๆ ที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กันรวมอยู่ในแฟ้มเดียวกัน ซึ่งสะดวกต่อการค้นคว้าและยังเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้สำรวจอาชีพอื่นๆ ด้วย ข้อจำกัดของการจัดเก็บวิธีนี้คือ ในระยะแรกอาจจะต้องใช้เวลาในการค้นหา และอาจสับสนได้ง่าย

2.6 จัดเก็บข้อสนเทศในระบบฐานข้อมูลคอมพิวเตอร์ การจัดเก็บวิธีการนี้ทำได้หลายลักษณะตามความเหมาะสมกับการใช้งานและตามจำนวนของข้อสนเทศที่มีอยู่ เช่น การจัดทำเป็นระบบฐานข้อมูลบนเว็บในระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์ (computer network) ของสถานศึกษา หรือเป็นระบบฐานข้อมูลบนเว็บแบบพกพา (portable web) ซึ่งบรรจุในแผ่นซีดีรอมหรือฮาร์ดดิสก์แบบพกพา โดยการจัดเตรียมข้อสนเทศที่จำเป็นเช่น แนวทางการสอบคัดเลือกเข้าศึกษาระดับอุดมศึกษาระบบใหม่ ข้อมูลเกี่ยวกับอาชีพต่างๆ ข้อมูลเกี่ยวกับสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาทั้งของรัฐและเอกชน เป็นต้น การจัดเก็บข้อสนเทศวิธีการนี้ ผู้เรียนสามารถเข้ามาศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองได้ โดยมีครูแนะแนวให้คำแนะนำเกี่ยวกับวิธีการใช้ การจัดเก็บวิธีการนี้มีข้อดีคือ สะดวกในการใช้ แต่มีข้อจำกัดคือ สถานศึกษาจะต้องมีเครื่องคอมพิวเตอร์จำนวนมากพอและครูแนะแนวต้องสามารถใช้คอมพิวเตอร์ได้ดีในระดับหนึ่ง พอที่จะช่วยให้คำแนะนำแก่ผู้เรียนได้ และมีครูคอมพิวเตอร์ในการจัดทำฐานข้อมูล

อนึ่ง การจัดเก็บและเรียกใช้ข้อสนเทศดังกล่าวควรดำเนินการในระบบถ่วงน้ำหนักที่เป็นเอกสาร (กระดาษ) และในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ (ระบบฐานข้อมูลคอมพิวเตอร์) เพื่อสำรองไว้ใช้ในสถานการณ์ฉุกเฉินเป็นต้นว่า น้ำท่วม ไฟฟ้าขัดข้อง ระบบเน็ตเวิร์กขัดข้อง

จากการนำเสนอวิธีการจัดเก็บข้อสนเทศข้างต้น ก็คงจะเป็นแนวทางให้ผู้จัดบริการสนเทศหรือครูแนะแนวได้นำไปประยุกต์ใช้จัดเก็บข้อสนเทศตามความเหมาะสมต่อไป

3. ลักษณะของการจัดเก็บข้อสนเทศที่ดี

การจัดเก็บข้อสนเทศที่ดีควรมีลักษณะดังนี้

3.1 การจัดเก็บข้อสนเทศควรมีลักษณะคำคล้องจองที่ว่า “หยิบก็ง่าย หายก็รู้ คู่ก็งามตา” กล่าวคือ เมื่อจัดเก็บข้อสนเทศแล้ว เมื่อนำมาใช้ก็จะดำเนินการได้สะดวกทันที หรือตรวจสอบได้ว่าข้อสนเทศนั้นสูญหายหรือไม่ ทั้งลักษณะการจัดเก็บดูสวยงาม มีระบบระเบียบ สร้างบรรยากาศที่ดีเอื้อต่อการจัดบริการแนะแนว

3.2 การจัดเก็บข้อสนเทศที่ดีควรแยกประเภทหมวดหมู่ของข้อสนเทศให้เป็นระบบชัดเจน

3.3 การจัดเก็บข้อสนเทศให้ผู้ใช้เห็นแล้วดึงดูดความสนใจอยากนำไปใช้ กล่าวคือ หากผู้พบเห็นข้อสนเทศแล้วเกิดแรงจูงใจอยากนำไปใช้ ก็อาจอนุมานได้ว่าข้อสนเทศมีการจัดเก็บที่ดีสามารถดึงดูดผู้พบเห็นให้นำไปใช้งาน

3.4 ควรมีสถานที่จัดเก็บที่ดี เหมาะสม และปลอดภัย กล่าวคือการจัดเก็บที่ปลอดภัยและเหมาะสมจะทำให้ข้อสนเทศไม่ถูกทำลายหรือสูญหาย สามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้

3.5 การจัดเก็บข้อสนเทศที่ดีควรจัดเป็นระบบที่ชัดเจน เช่น มีผู้รับผิดชอบ มีการรายงานสภาพการใช้งาน จัดทำบัญชีประจำสื่อ สถิติการใช้งานและการบำรุงรักษา ทั้งจัดทำระเบียบ ยี่มคีน

3.6 ควรมีคำอธิบายการใช้งาน การจัดเก็บและการบำรุงรักษาประจำสื่อสนเทศนั้น

ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของการจัดบริการสนเทศ

การจัดบริการสนเทศที่มีประสิทธิภาพขึ้นอยู่กับปัจจัย 3 ประการสำคัญต่อไปนี้

1. ครูแนะแนว

ก่อนอื่นต้องเข้าใจว่าครูแนะแนวไม่จำเป็นต้องเป็นผู้จัดบริการสนเทศด้วยตนเองทุกกิจกรรม แต่ครูแนะแนวต้องเป็นผู้ประสานงานและมีส่วนร่วมในรูปแบบต่างๆ เพื่อให้การจัดบริการสนเทศสำเร็จลุล่วงไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น ครูแนะแนวคือ ปัจจัยหลักในการจัดบริการสนเทศ ครูแนะแนวต้องมีความตั้งใจและทุ่มเทให้กับการแนะแนว มีบุคลิกภาพเหมาะสม มีความรู้ความสามารถและทักษะในการวางแผนและดำเนินการจัดบริการสนเทศเป็นอย่างดี

2. ผู้เรียน

การจัดบริการสนเทศจัดขึ้นเพื่อป้องกัน แก้ไข และพัฒนาผู้เรียน ดังนั้น คุณค่าและประโยชน์ทั้งหมดจึงเกิดกับผู้เรียน ผู้เรียนจึงต้องตระหนักถึงความสำคัญของข้อสนเทศและการจัดบริการสนเทศ ทั้งต้องให้ความร่วมมือ มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมบริการสนเทศอย่างจริงจัง เปิดใจยอมรับข้อสนเทศและประสบการณ์ใหม่ เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อตนเอง ทั้งต้องรู้จักคิดเชื่อมโยงประยุกต์ข้อสนเทศที่ได้รับไปประยุกต์ใช้กับชีวิตตนเอง

3. กระบวนการจัดบริการสนเทศ

นอกเหนือจากปัจจัยด้านผู้เรียนและครูแนะแนวแล้ว ปัจจัยหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับความสำเร็จของการจัดบริการสนเทศก็คือ กระบวนการจัดบริการสนเทศ กล่าวคือ ในสถานการณ์จริงสถานศึกษามีครูแนะแนวจำนวนน้อย ทั้งครูแนะแนวยังมีภาระงานมาก อีกทั้งผู้เรียนก็มีจำนวนมาก ความไม่สอดคล้องด้านการปฏิบัติงานจึงเกิดขึ้น สถานศึกษาบางแห่งแก้ไขปัญหาโดยการจัดกลุ่ม

ผู้เรียนเป็นกลุ่มใหญ่ให้ครูแนะแนวจัดบริการสนเทศ หรือให้ผู้เรียนที่มีความจำเป็นความต้องการ ได้รับ
ข้อสนเทศ เช่น จัดให้ผู้เรียนชั้นม.3 และ ม.6 เข้ารับบริการสนเทศจากครูแนะแนวก่อน ส่วนผู้เรียน
ระดับชั้นอื่นๆ ให้ครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษาเป็นผู้รับผิดชอบ จากสถานการณ์ข้างต้น การจัดบริการ
สนเทศจะประสบความสำเร็จได้ยาก หากไม่มีกระบวนการจัดบริการสนเทศที่ดี

กระบวนการจัดบริการสนเทศที่ดีต้องมีการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ เริ่มตั้งแต่การวางแผน
การจัดบริการสนเทศ วิธีการจัดบริการที่สามารถเข้าถึงผู้เรียนอย่างแท้จริง และการประเมินผล
การจัดบริการสนเทศ ทั้งนี้ กระบวนการจัดบริการสนเทศที่ดีต้องได้รับการสนับสนุนจากผู้บริหาร
คณะครู ผู้เรียน ผู้ปกครอง และชุมชน รวมทั้งได้รับการสนับสนุนด้านงบประมาณในการจัดหา
ข้อสนเทศเพื่อนำมาจัดบริการสนเทศแก่ผู้เรียนอย่างพอเพียง

ตัวอย่างการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดบริการสนเทศด้วยการวิจัย

นอกจากวิธีการจัดบริการสนเทศที่นำเสนอไปแล้ว ยังมีการจัดบริการสนเทศอย่างเป็น
ระบบหรือดำเนินการในลักษณะกระบวนการวิจัยอีกแนวทางหนึ่ง จากการศึกษาผลงานวิจัยด้านการ
จัดบริการสนเทศ พบว่า นักวิชาการและครูแนะแนวได้ดำเนินการจัดบริการสนเทศหลายรูปแบบ
ซึ่งผู้เขียนขอนำเสนอการจัดบริการสนเทศโดยจำแนกตามประเภทของการแนะแนว ดังนี้

1. การจัดบริการสนเทศด้านการศึกษา

ผู้เขียนได้ศึกษาผลการวิจัยการจัดบริการสนเทศด้านการศึกษาพบว่า ไม่มีการศึกษาวิจัย
เกี่ยวกับบริการสนเทศเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยตรง เนื่องจากการวิจัยเกี่ยวกับ
การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจะมุ่งเน้นด้านเทคนิคและวิธีการจัดการเรียนรู้ อย่างไรก็ตาม ยังมี
งานวิจัยการจัดบริการสนเทศด้านการศึกษาที่เกี่ยวกับคุณลักษณะทางการเรียน เช่น ยุพดี ปิณฑะคุ
(2537) ใช้ชุดการแนะแนวเพื่อพัฒนาความขยันหมั่นเพียรในการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษา
ปีที่ 6 พชรภรณ์ รักช่วย (2546) ใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวพัฒนาความรับผิดชอบในการเรียนของ
นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 และอิชยา นาคนาวา (2550) ใช้โปรแกรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม
เพื่อพัฒนาวินัยในตนเองทางการเรียนของนักเรียน เป็นต้น

จากการนำเสนอตัวอย่างงานวิจัยเกี่ยวกับการจัดบริการสนเทศด้านการศึกษา พบว่า ส่วนใหญ่
ผู้วิจัยมักดำเนินการจัดบริการสนเทศเพื่อพัฒนาการแนะแนวการศึกษาด้วยชุดกิจกรรมแนะแนว
ผลการวิจัยพบว่า ชุดกิจกรรมแนะแนวสามารถพัฒนาคุณลักษณะของผู้เรียนที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาได้ดี

2. การจัดการบริการสนเทศด้านอาชีพ

ผู้เขียนได้ศึกษาผลการวิจัยเกี่ยวกับการจัดการบริการสนเทศด้านอาชีพ พบว่า มีผู้ศึกษาวิจัยจำนวนมาก เช่น พรศักดิ์ คงอยู่ (2539) จัดบริการสนเทศแบบทัศนศึกษาทางอาชีพเพื่อพัฒนาความสนใจอาชีพอิสระของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เนตรนภิส แปะณิวงศ์ (2540) จัดบริการสนเทศด้านอาชีพโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ที่มีต่อความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับอาชีพของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 4 นงนุช จงเจริญทรัพย์ (2541) จัดบริการสนเทศด้านอาชีพเพื่อพัฒนาการรับรู้ด้านอาชีพของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 รสสุคนธ์ ชัยศรีมา (2547) ได้พัฒนาชุดฝึกอบรมทางการแนะแนวด้านบริการสารสนเทศสำหรับครูที่ปรึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนบ้านเป็นพิทยาคม จังหวัดลำพูน อมรรัตน์ อุ่นจิตร (2547) ใช้โปรแกรมการแนะแนวการศึกษาและอาชีพตามแบบพุทธิปัญญาสารสนเทศเพื่อพัฒนาการรู้คิดแห่งตนและความสามารถในการตัดสินใจเลือกอาชีพของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ปราโมทย์ พลศักดิ์ (2548) ใช้โปรแกรมพัฒนาการวางแผนทางอาชีพสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และสกุลรัตน์ พึ่งประดิษฐ์ (2550) ได้สร้างโปรแกรมการวางแผนการศึกษาและอาชีพเพื่อพัฒนาการวางแผนการศึกษาและอาชีพสำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 5 เป็นต้น

จากการนำเสนองานวิจัยเกี่ยวกับการจัดการบริการสนเทศเพื่อพัฒนาด้านอาชีพดังกล่าวสามารถจำแนกวิธีการของการจัดการบริการสนเทศเพื่อพัฒนาด้านอาชีพออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ๆ คือ การจัดการบริการสนเทศในลักษณะกิจกรรมเฉพาะเจาะจง เช่น การทัศนศึกษา การใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ เป็นต้น และการจัดการบริการสนเทศในลักษณะโปรแกรมหรือกิจกรรมแนะแนวเพื่อพัฒนาด้านอาชีพ อย่างไรก็ตาม ผลการวิจัย พบว่า วิธีการทั้ง 2 ประเภทสามารถพัฒนาคุณลักษณะของผู้เรียนที่เกี่ยวข้องกับอาชีพได้

3. การจัดการบริการสนเทศด้านส่วนตัวและสังคม

ผู้เขียนได้ศึกษาเกี่ยวกับการจัดการบริการสนเทศด้านส่วนตัวและสังคม พบว่า มีผู้วิจัยเกี่ยวกับการจัดการบริการสนเทศประเภทส่วนตัวและสังคมมากที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับบริการสนเทศด้านการศึกษาและอาชีพ อาจเพราะขอบเขตของข้อสนเทศด้านส่วนตัวและสังคมกว้างขวางครอบคลุมลักษณะหลายประการ ตัวอย่างการวิจัยการจัดการบริการสนเทศด้านส่วนตัวและสังคม เช่น ศุภนิศย์ ทองหยิบ (2538) ได้ใช้ชุดการสอนกิจกรรมแนะแนวเพื่อพัฒนาจริยธรรมด้านความมีวินัยในตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 วราภรณ์ รัชตะวรรณ (2545) ใช้กิจกรรมแนะแนวเพื่อพัฒนาทัศนคติต่อพฤติกรรมทางเพศของวัยรุ่น ปนัดดา มณีจักร (2547) ได้จัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

ด้วยการแนะแนวชีวิตและสังคมเพื่อพัฒนาและส่งเสริมทักษะทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1 ศิประไพ ดิยะบุตร (2549) ได้ใช้กิจกรรมกลุ่มในช่วงโฮมรูมเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางจริยธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 และกาญจนา สุพรรณคง (2550) การใช้กิจกรรมแนะแนวเพื่อส่งเสริมความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เป็นต้น

จากตัวอย่างงานวิจัยเกี่ยวกับการจัดบริการสนเทศด้านส่วนตัวและสังคม พบว่า ส่วนใหญ่ผู้วิจัยมักดำเนินการจัดบริการสนเทศเพื่อพัฒนาการแนะแนวส่วนตัวและสังคมด้วยชุดกิจกรรมแนะแนว ผลการวิจัยพบว่า ชุดกิจกรรมแนะแนวสามารถพัฒนาด้านส่วนตัวและสังคมได้ดี

บทสรุป

บริการสนเทศเป็นบริการหนึ่งของการแนะแนว เพื่อจัดหา รวบรวมข้อมูลและข่าวสารต่างๆ อย่างเป็นระบบ ทั้งด้านการศึกษา อาชีพ สังคมและการปรับตัว เพื่อนำไปให้ผู้เรียนศึกษาและนำไปใช้ประกอบการตัดสินใจ วางแผนชีวิต และพัฒนาตนได้อย่างเหมาะสม โดยสามารถจัดให้ผู้เรียนทั้งเป็นรายบุคคลและเป็นกลุ่ม การจัดบริการสนเทศมีความสำคัญต่อผู้เรียนในยุคปัจจุบันเป็นอย่างยิ่ง ดังนั้น ครูแนะแนวจึงควรให้ความสำคัญต่อการจัดบริการสนเทศแก่ผู้เรียนและจัดบริการสนเทศด้วยการคัดเลือกข้อสนเทศที่มีคุณภาพ มีประโยชน์ และเหมาะสมกับผู้เรียน ทั้งต้องพยายามจัดบริการสนเทศให้ผู้เรียนอย่างทั่วถึง ด้วยวิธีการที่หลากหลายเช่น กิจกรรมโฮมรูม กิจกรรมปฐมนิเทศ การจัดป้ายนิเทศ ศูนย์สนเทศ การจัดวันงานอาชีพ กิจกรรมเสริมหลักสูตร กลุ่มผู้เรียนปัจเจกนิเทศ กระดานสนทนาอิเล็กทรอนิกส์ และกิจกรรมแนะแนวในชั้นเรียน เป็นต้น

การจัดบริการสนเทศที่เหมาะสมในยุคปัจจุบันต้องกระตุ้นให้ผู้เรียนเป็นผู้แสวงหาข้อมูลตามคุณลักษณะบุคคลแห่งการเรียนรู้ รู้จักคิดวิเคราะห์พิจารณา และใช้ข้อสนเทศอย่างเหมาะสมภายใต้กรอบคุณจริยธรรม นอกจากนี้ การจัดบริการสนเทศให้ประสบความสำเร็จต้องอาศัยความร่วมมือจากบุคคลหลายฝ่าย ได้แก่ ครูแนะแนว ผู้เรียน ผู้บริหาร และชุมชน เป็นต้น รวมถึงต้องมีกระบวนการจัดบริการสนเทศที่มีประสิทธิภาพ

คำถามทบทวน

จงตอบคำถามต่อไปนี้ โดยอธิบายพร้อมยกตัวอย่างประกอบ

1. จงอธิบายความหมายของบริการสนเทศตามทัศนะของท่าน
2. ท่านเห็นด้วยหรือไม่กับข้อความที่ว่า “บริการสนเทศคือการสอนความรู้รอบตัวแก่ผู้เรียน”
3. ลักษณะข้อสนเทศที่มีคุณภาพในยุคปัจจุบันควรเป็นเช่นไร
4. บริการสนเทศมีความสำคัญต่อผู้เรียนอย่างไร
5. จงอธิบายหลักการจัดบริการสนเทศที่มีประสิทธิภาพ
6. หากท่านได้รับมอบหมายให้จัดบริการสนเทศแก่ผู้เรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ท่านจะมีหลักการคัดเลือกข้อสนเทศอย่างไร
7. ครูอาจเป็นครูที่ปรึกษา และรับผิดชอบจัดบริการสนเทศแก่นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ครูอาจควรจัดบริการสนเทศด้านการศึกษา อาชีพ ส่วนตัวและสังคมอย่างไร
8. ท่านเห็นด้วยหรือไม่กับข้อความที่ว่า “ครูควรจัดบริการสนเทศเป็นรายบุคคลมากกว่าเป็นกลุ่ม เพราะการจัดบริการสนเทศเป็นรายบุคคลมีประสิทธิภาพสูงสุด”
9. จงยกตัวอย่างวิธีการจัดบริการสนเทศที่ท่านคิดว่าเหมาะสมกับภาวะการณ์ปัจจุบัน
10. หากมีเพื่อนครูมาขอคำแนะนำจากท่านเกี่ยวกับการจัดเก็บข้อสนเทศ ท่านควรให้คำแนะนำอย่างไร

เอกสารอ้างอิง

- กาญจนา สุพรรณคง. (2550). การใช้กิจกรรมแนะแนวเพื่อส่งเสริมความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนอัสสัมชัญลำปาง. การค้นคว้าอิสระศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาจิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- โครงการคลังปัญญาไทย. (2553). ข้อเสนอเทศ. ค้นเมื่อ พฤศจิกายน 20, 2553, จาก <http://www.panyathai.or.th>
- งานแนะแนวโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา. (2552). ข้อมูลเกี่ยวกับงานแนะแนวโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา.
ค้นเมื่อ กรกฎาคม 20, 2552, จาก http://vichakarn.triamudom.ac.th/guidance/index.php?option=com_content&task=category&sectionid=1&id=1&Itemid=3
- งานสารสนเทศโรงเรียนหอวัง. (2552). สารสนเทศโรงเรียนหอวัง. กรุงเทพฯ: โรงเรียนหอวัง.
- เจษฎา บุญมาโฮม. (2549). “กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน” ใน คู่มือการปฏิบัติงานวิชาชีพครู 1 (PROF 101).
นครปฐม: คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.
- เจียรนัย ทรงชัยกุล (2544) “หลักการและแนวคิดเกี่ยวกับบริการสนเทศ” ใน ประมวลสาระชุดวิชา
หลักการและแนวคิดทางการแนะแนว. หน่วยที่ 7 - 11. นนทบุรี: บัณฑิตศึกษา สาขาศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- นงนุช จงเจริญทรัพย์. (2541). ผลการจัดบริการสนเทศด้านอาชีพที่มีต่อการรับรู้ด้านอาชีพของ
นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดราษฎร์บำรุง อำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี.
ปริญญาโทศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาการแนะแนว บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- นภาพร ปรีชามารต. (2544). หลักการแนะแนว. กรุงเทพฯ: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- นิรันดร์ จุลทรัพย์. (2554). การแนะแนวเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 4). สงขลา: มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- เนตรนภิส แปงฉิ่งศ์. (2540). ผลการให้บริการสนเทศด้านอาชีพโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ที่มี
ต่อความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับอาชีพของนักเรียน. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาจิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ปนัดดา มณีจักร. (2547). กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้วยการแนะแนวชีวิตและสังคมเพื่อส่งเสริมทักษะทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนนวมินทราชูทิศ พายัพ จังหวัดเชียงใหม่. การค้นคว้าอิสระศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ปราโมทย์ พลศักดิ์. (2548). ผลของการใช้โปรแกรมพัฒนาการวางแผนทางอาชีพสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบ้านแดง จังหวัดสุรินทร์. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

พนม ล้อมอารีย์. (2548). การแนะแนวเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.

พรศักดิ์ คงอยู่. (2539). ผลการจัดบริการสนเทศแบบทัศนศึกษาทางอาชีพที่มีต่อความสนใจอาชีพอิสระของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร.

พัชรารัตน์ รักช่วย. (2546). ผลการใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวที่มีต่อการพัฒนาความรับผิดชอบในการเรียนของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนปากพอง จังหวัดนครศรีธรรมราช. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต แขนงวิชาการแนะแนว สาขาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

พัชรินทร์ พูลเพชรพันธุ์. (2545). การแนะแนว. เพชรบุรี: สถาบันราชภัฏเพชรบุรี.

ยุพดี ปัดตะคุ. (2537). ผลของการใช้ชุดการแนะแนวที่มีต่อความขยันหมั่นเพียรในการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนศรีเอี่ยมอนุสรณ์ สังกัดกรุงเทพมหานคร. ปริญญาโทการศึกษามหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.

รสสุคนธ์ ชัยศรีมา. (2547). การพัฒนาชุดฝึกอบรมทางการแนะแนวด้านบริการสารสนเทศสำหรับครูที่ปรึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนบ้านแป้นพิทยาคม จังหวัดลำพูน. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต แขนงวิชาการแนะแนว สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

โรงเรียนปากพะยูนพิทยาคาร. (2552). สถานีแนะแนวโรงเรียนปากพะยูนพิทยาคาร. ค้นเมื่อ พฤษภาคม 1, 2552, จาก [http://www. school.obec.go.th /.../concentnawnaw/Nawnaw.htm](http://www.school.obec.go.th/.../concentnawnaw/Nawnaw.htm)

วรางคณา รัชตะวรรณ. (2545). การใช้กิจกรรมแนะแนวเพื่อพัฒนาทัศนคติต่อพฤติกรรมทางเพศของวัยรุ่นหญิง. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาการแนะแนว บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

วิภารัตน์ หินเภาว. (2552). แผนการจัดกิจกรรมการแนะแนว. ค้นเมื่อ มิถุนายน 1, 2552, จาก http://www.kruthailand.net/forum/index.zphp?topic=135.0;prev_next=prev

ศิประไพ ดิยะบุตร. (2549). การใช้กิจกรรมกลุ่มในช่วงโฮมรูมเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางจริยธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5. การค้นคว้าอิสระศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ศุภนิตย์ ทองหยิบ. (2538). ผลของการใช้ชุดการสอนกิจกรรมแนะแนวที่มีต่อจริยธรรมด้านความมีวินัยในตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาการแนะแนว บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร.

สกุรัตน์ พึ่งประดิษฐ์. (2550). การสร้างโปรแกรมการวางแผนการศึกษาและอาชีพเพื่อพัฒนาการประเมินตนเองและการวางแผนการศึกษาและอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนนวมินทราชินูทิศ บดินทรเดชา. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

อมรรัตน์ อุ่นจิตร. (2547). ผลของการใช้โปรแกรมการแนะแนวการศึกษาและอาชีพตามแบบพุทธิปัญญาสารสนเทศต่อการพัฒนาการรู้คิดแห่งตนและความสามารถในการตัดสินใจเลือกอาชีพของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนสระบุรีวิทยาคม. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

อิชยา นาคนาวา. (2550). การใช้โปรแกรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาวินัยในตนเองทางการเรียนของนักเรียนโรงเรียนสุเหร่ามอเซ จังหวัดฉะเชิงเทรา. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

Gibson, L. R. & Mitchell, H. M. (2008). **Introduction to Counseling and Guidance.**(7th ed.). New Jersey: Merrill Prentice Hall.

บทที่ 5
บริการให้การปรึกษา

บทที่ 5

บริการให้การปรึกษา

การดำเนินชีวิตของบุคคลในยุคปัจจุบันต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคม วัฒนธรรม การประกอบอาชีพ กิจกรรมการใช้ชีวิต ขนาดของครอบครัว ภัยสังคมรูปแบบต่างๆ รวมถึงภัยธรรมชาติ การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวส่งผลต่อความรู้สึก ความคิด และการแสดงพฤติกรรมตอบสนองของบุคคลที่หลากหลายรูปแบบ เช่น วิตกกังวล หงุดหงิด เครียด สับสน ซัดเซ็ง ลังเล ซึมเศร้า มีความคิดความรู้สึกทางลบ ต่อด้านสังคม เป็นต้น ความถี่ ระยะเวลาที่ประสบปัญหาและระดับความรุนแรงของอาการดังกล่าวข้างต้นจะส่งผลต่อสุขภาพจิต จนอาจถึงขั้นเป็นโรคจิตโรคประสาทได้ การให้การปรึกษาเป็นกลวิธีหนึ่งที่มีบทบาทสำคัญในการช่วยเหลือ ป้องกัน และแก้ไขปัญหาดังกล่าวอย่างเป็นระบบ ทั้งสำหรับบุคคลผู้ประสบปัญหาและบุคคลในครอบครัวหรือบุคคลที่เกี่ยวข้อง

เป็นที่ยอมรับกันว่าการให้การปรึกษาเป็นหัวใจของงานแนะแนว ดังจะเห็นได้จากพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 มาตรา 63 บัญญัติให้สถานศึกษาต้องจัดให้มีระบบงานและกิจกรรมในการแนะแนว การให้การปรึกษา และการฝึกอบรมผู้เรียน ครูแนะแนวและครูที่ปรึกษา จำเป็นต้องมีความรู้และทักษะที่ถูกต้องในการให้การปรึกษา เพื่อประโยชน์ในการช่วยเหลือ และพัฒนาผู้เรียนได้อย่างเหมาะสมตามศักยภาพของแต่ละคน

ความหมายของบริการให้การปรึกษา

คำว่า “การให้การปรึกษา” มาจากภาษาอังกฤษว่า “counseling” มีรากศัพท์ภาษาละตินว่า “consilium” ซึ่งหมายถึง “กับ” หรือ “ด้วยกัน” ได้มีผู้นิยามศัพท์บัญญัติไว้หลากหลายเช่น การให้คำปรึกษา จิตวิทยาการให้การปรึกษา การปรึกษาเชิงจิตวิทยา แต่ที่เป็นที่นิยมแพร่หลายคือคำว่า “การให้การปรึกษา”

เนื่องจากการให้การปรึกษานั้นประกอบด้วยบุคคลสองฝ่ายคือ ครู นักแนะแนว นักจิตวิทยา และจิตแพทย์ โดยที่บุคคลเหล่านี้ได้รับการอบรมฝึกฝนเพื่อทำหน้าที่เป็นผู้ให้การปรึกษา ซึ่งในบทนี้จะเรียกว่า ผู้ให้การปรึกษา (counselor) และฝ่ายที่สองคือ นักเรียนหรือผู้ที่ประสบปัญหา ต้องการได้รับความช่วยเหลือ ซึ่งในบทนี้จะเรียกว่า ผู้รับการปรึกษา (counselee or client)

นักจิตวิทยาและนักวิชาการได้กล่าวถึงความหมายของบริการให้การปรึกษา (counseling service) ไว้ดังนี้

จีน แบร์ (2549, หน้า 2) กล่าวว่า การให้การปรึกษา คือ กระบวนการที่มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล โดยอาศัยการสื่อสารแบบสองทางระหว่างบุคคลๆ หนึ่ง ในฐานะผู้ให้การปรึกษามีหน้าที่เอื้ออำนวยให้อีกบุคคลหนึ่ง ซึ่งเป็นผู้รับการปรึกษาได้สำรวจ ทำความเข้าใจถึงสิ่งที่ปัญหา และสามารถทำให้ผู้รับการปรึกษาแสวงหาทางแก้ไขปัญหาได้ด้วยตนเอง

ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์ (2549, หน้า 5) กล่าวว่า การให้การปรึกษาเป็นบริการวิชาชีพหนึ่งที่เน้นถึงสัมพันธภาพของการช่วยเหลือและพัฒนาบุคคลอย่างมีจุดหมาย เป็นเรื่องของชีวิตหนึ่งพยายามให้ความช่วยเหลืออีกชีวิตหนึ่ง ซึ่งบุคคลที่ทำหน้าที่ให้ความช่วยเหลือ ปกป้องกัน แก้ไข หรือพัฒนานั้นคือ ผู้ให้การปรึกษาซึ่งจะต้องเป็นบุคคลที่มีความรู้ ความสามารถ ทักษะประสบการณ์ในการให้การปรึกษา สามารถให้ความช่วยเหลือและให้การปรึกษาแก่ผู้รับบริการให้สามารถเข้าใจเรื่องราวหรือปัญหาต่างๆ ที่นำมาปรึกษาให้กระจ่างยิ่งขึ้น สามารถใช้พลังปัญญาความสามารถของตนเองในการพิจารณา ตัดสิน ตกลงใจที่จะกระทำหรือเลือกกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งในวิถีทางที่เหมาะสม เพื่อแก้ปัญหาหรือพัฒนาตนได้อย่างเหมาะสมในที่สุด

วัชร ทรัพย์มี (2556, หน้า 5) ได้สรุปความหมายของบริการให้การปรึกษาว่าเป็นกระบวนการของสัมพันธภาพระหว่างผู้ให้การปรึกษาซึ่งเป็นนักวิชาชีพที่ได้รับการฝึกอบรมกับผู้รับการปรึกษา ซึ่งต้องการความช่วยเหลือ เพื่อให้ผู้รับการปรึกษาเข้าใจตนเอง เข้าใจผู้อื่น และเข้าใจสิ่งแวดล้อมเพิ่มขึ้น ได้ปรับปรุงทักษะในการตัดสินใจและทักษะในการแก้ปัญหา ตลอดจนปรับปรุงความสามารถในการที่จะทำให้ตนเองพัฒนาขึ้น

เจอร์จ และคริสเตียนี (George & Cristrani, 1995, p. 2) อธิบายว่าการให้การปรึกษาเป็นกระบวนการที่ผู้ให้การปรึกษาให้ความช่วยเหลือแก่ผู้รับการปรึกษา เพื่อช่วยให้ผู้รับการปรึกษาได้รู้จักเข้าใจตนเอง สามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม และตัดสินใจแก้ปัญหาด้วยตนเองได้

จากการนำเสนอความหมายของบริการให้การปรึกษาข้างต้น ผู้เขียนสรุปความหมายของบริการให้การปรึกษาว่า เป็นกระบวนการที่ช่วยให้บุคคลมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับตนเองโดยปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลซึ่งอาศัยการสื่อสารแบบสองทาง คนหนึ่งเป็นผู้ให้การปรึกษาซึ่งพร้อมที่จะเอื้อให้ผู้รับการปรึกษาได้สำรวจและทำความเข้าใจกับปัญหา ตลอดจนสามารถแสวงหาวิธีการแก้ไขปัญหาและตัดสินใจเลือกได้ด้วยตนเอง

เนื่องจากคำว่า การให้นิยามนั้นมีความคล้ายคลึงและเกี่ยวข้องกับคำว่า “การแนะแนว” และ “จิตบำบัด” อยู่มาก ผู้เขียนจึงขอแนะนำประเด็นความหมายเพื่อให้เกิดความเข้าใจเกี่ยวกับความหมายของการให้การปรึกษายิ่งขึ้นดังนี้

การแนะแนว (guidance) เป็นบริการที่จัดขึ้นตามหลักการแนะแนว มักใช้กับกิจกรรมแนะแนวทั้งหมด ประกอบด้วย 5 บริการหลัก คือ บริการสำรวจผู้เรียนเป็นรายบุคคล บริการสนเทศ บริการให้การปรึกษา บริการจัดวางตัวบุคคล และบริการวิจัยติดตามผล โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยเหลือบุคคลให้เจริญงอกงามเต็มตามศักยภาพ

การให้การปรึกษา (counseling) เป็นบริการหนึ่งของการแนะแนว ที่มุ่งจัดให้ผู้รับบริการได้พัฒนาและแก้ไขปัญหาของตนเอง ดังนั้น ผู้รับบริการการปรึกษาจึงมักมีปัญหาซับซ้อนที่ตัดสินใจไม่ได้ การให้การปรึกษาจะเป็นกระบวนการช่วยให้ผู้รับบริการการปรึกษาได้เข้าใจตนเอง เข้าใจปัญหาตลอดจนเลือกวิธีการเผชิญกับปัญหานั้น ได้อย่างเหมาะสมตามศักยภาพของตนเอง ดังนั้น การให้การปรึกษาจึงเป็นการจัดบริการสำหรับผู้รับบริการการปรึกษาที่ประสบปัญหาทั่วไป ไม่ใช่ผู้ที่มีปัญหาหรือลักษณะอาการทางจิต ซึ่งต้องใช้จิตบำบัดในการดูแลช่วยเหลือ

จิตบำบัด (psychotherapy) เป็นการบำบัดผู้ที่มีปัญหาลึกซึ้งหรือผิดปกติด้านบุคลิกภาพหรือด้านอารมณ์ ซึ่งต้องใช้ระยะเวลายาวนานและใช้ยาทางจิตเวชร่วมในการดูแลรักษา เช่น ผู้ป่วยโรคจิต โรคประสาท การทำจิตบำบัดนั้นส่วนใหญ่นิยมดำเนินการในสถานพยาบาล โดยมีผู้ชำนาญการที่มีความรู้ด้านจิตบำบัดหรือจิตวิทยาคลินิกเป็นผู้ปฏิบัติ

อย่างไรก็ตาม การจัดบริการแนะแนวและจิตบำบัดต้องอาศัยการให้การปรึกษาร่วมด้วย เพราะการให้การปรึกษาจะช่วยประคับประคองฟื้นฟูสุขภาพจิต ตลอดจนช่วยให้กำลังใจให้ผู้รับบริการเผชิญกับปัญหาต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ความเป็นมาของการให้การปรึกษา

จุดเริ่มต้นของการให้การปรึกษาเริ่มต้นมาตั้งแต่มีการกำเนิดมนุษยบนโลกใบนี้ โดยดำเนินการในลักษณะการพูดคุย ปล่อยใจ หรือเป็นการให้การปรึกษาแบบมวยวัด นั่นก็คือไม่มีทฤษฎีรองรับ ไม่มีพิธีรีตองหรือแบบแผนขั้นตอนที่ถูกต้อง การให้การปรึกษาที่เป็นแบบแผนขั้นตอนนั้นได้เริ่มปรากฏหลักฐานชัดเจนเมื่อช่วงสงครามโลก โดยมีแฟรงค์ พาร์สันส์ เป็นผู้นำการให้การปรึกษามาใช้ในการแนะแนวอาชีพ เพื่อให้คนสามารถเลือกงานทำให้เหมาะสมกับตนเอง ขณะเดียวกันก็ได้มีนักจิตวิทยาหลายท่าน อาทิ ฟรอยด์ (Freud) แอดเลอร์ (Adler) และ จุง (Jung) ที่ได้คิดทฤษฎีทางจิตวิทยาขึ้นเพื่อแก้ไขปัญหาของมนุษย์ในลักษณะทฤษฎีบุคลิกภาพและพัฒนากการให้การปรึกษาในยุคแรกจึงนิยมปฏิบัติในลักษณะของการศึกษา นั่นก็คือ การแนะแนวนั่นเอง ต่อมาสภาพสังคมมีปัญหาต่างๆ มากขึ้น ปัญหาไม่ได้เกิดขึ้นในสถานศึกษาเท่านั้น แต่เกิดขึ้นกับบุคคลทุกวัย ทุกสถานที่ การให้การปรึกษาจึงแพร่หลายไปอย่างกว้างขวาง โดยเฉพาะการศึกษา

คิดค้นแนวคิดใหม่ๆ ในการช่วยเหลือผู้ป่วย เช่น การรักษาแบบจิตบำบัดจึงเกิดขึ้นร่วมกับการให้การปรึกษา อย่างไรก็ตาม เป็นที่ยอมรับว่าการให้การปรึกษาเป็นกระบวนการที่มีประสิทธิภาพสูงในการช่วยเหลือแก้ไขปัญหาของบุคคลทั่วไป การให้การปรึกษาจึงจัดเป็นลักษณะวิชาชีพ นักจิตวิทยาการปรึกษาจึงพยายามแยกการให้การปรึกษาออกจากการแนะแนว โดยมีเหตุผลว่า การแนะแนวนั้นมุ่งเน้นด้านการศึกษา แต่การให้การปรึกษาไม่ได้เจาะจงเฉพาะด้านการศึกษาเท่านั้น ดังจะเห็นได้จากมีการให้การปรึกษาในองค์กรธุรกิจ การให้การปรึกษาในสถานพยาบาล การให้การปรึกษารอบครัว เป็นต้น ภาพสะท้อนการแยกตัวของการให้การปรึกษาออกจากการแนะแนว เพื่อให้การให้การปรึกษาเป็นลักษณะวิชาชีพเฉพาะก็คือ สถาบันการศึกษาที่เคยผลิตบัณฑิตด้านการแนะแนวก็ได้เปลี่ยนแปลงการผลิตบัณฑิตที่มุ่งเน้นการให้การปรึกษาแทน ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดคือ หลักสูตรจิตวิทยาของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย นักจิตวิทยาการปรึกษาบางคนจึงไม่ได้เรียนด้านวิชาชีพครูเลย เพราะศึกษาแต่การให้การปรึกษาในเชิงลึก อย่างไรก็ตาม นักจิตวิทยาการปรึกษาเหล่านี้ก็สามารถให้การปรึกษาแก่ผู้เรียนได้ เพราะปัญหาผู้เรียนอาจเป็นปัญหาพฤติกรรม นอกจากนี้ การผลิตเอกสารตำราต่างๆ จะนิยมผลิตเอกสารตำราด้านการให้การปรึกษามากกว่าการแนะแนว

ส่วนทิศทางการให้การปรึกษาในอนาคตนั้น ดวงมณี จงรักษ์ (2549, หน้า 2) และนุเจนต์ และโจน (Nugent & Jones, 2005, p. 324) เห็นสอดคล้องกันว่า การให้การปรึกษาในยุคโลกาภิวัตน์จะเป็นการให้การปรึกษาแบบหลากหลายวัฒนธรรม (Multicultural Counseling) อีกทั้งมีลักษณะหวังผลการให้การปรึกษาในระยะสั้น มีกระบวนการให้การปรึกษาที่รวดเร็ว และมีความสะดวกสบายขึ้น อย่างเช่น การให้การปรึกษาทางอินเทอร์เน็ต ทางโทรศัพท์ เป็นต้น

แม้ว่าการให้การปรึกษาจะเปลี่ยนแปลงแนวคิดไปอย่างไรก็ตาม สำหรับในสถานศึกษาแล้วการให้การปรึกษายังมีบทบาทอย่างยิ่งในการพัฒนาช่วยเหลือ ป้องกันและแก้ไขปัญหาผู้เรียน การให้การปรึกษาจึงมีความสัมพันธ์อย่างแนบแน่นกับการแนะแนวในสถานศึกษา

ความจำเป็นของบริการให้การปรึกษา

สภาพวิถีชีวิตของคนในปัจจุบันเต็มไปด้วยความยุ่งยาก ซึ่งเป็นผลมาจากค่านิยม วัฒนธรรมที่เปลี่ยนไปอย่างรวดเร็วตามกระแสของสังคม นำไปสู่การมีปัญหาทางพฤติกรรม การศึกษาต่อและประกอบอาชีพ ปัญหาทางอารมณ์และสังคม ปัญหาบุคลิกภาพ หากไม่ได้รับการป้องกันช่วยเหลือ อาจลุกลามกลายเป็นปัญหาที่รุนแรงยากจะแก้ไขได้ โดยเฉพาะในช่วงวัยรุ่นซึ่งกำลังอยู่ในระยะของการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และบทบาททางสังคม เป็นวัยที่ต้องการแสวงหาเอกลักษณ์ของตน อยากรู้ อยากเห็น อยากลอง ต้องการอิสระจากผู้ใหญ่ ต้องการ

การยอมรับจากกลุ่มเพื่อน จนบางครั้งดูเหมือนให้ความสำคัญต่อเพื่อนมากกว่าพ่อแม่ สิ่งเหล่านี้เป็นธรรมชาติของวัยรุ่นที่เป็นสาเหตุให้เสี่ยงต่อการเกิดปัญหาด้านสุขภาพจิตและพฤติกรรม ดังนั้น การให้ความช่วยเหลือให้การปรึกษาโดยครูและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องจะช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจตนเองและสิ่งแวดล้อมมากขึ้น สามารถคิดพิจารณา และตัดสินใจหาทางออกเพื่อแก้ไขความคับข้องใจ ความวิตกกังวล เป็นการลดความเสี่ยงต่อการสูญเสียที่อาจเกิดกับผู้เรียนได้ สถานศึกษาจึงมีบทบาทสำคัญในการป้องกัน แก้ไขปัญหา พัฒนาพฤติกรรมผู้เรียนให้เกิดความเหมาะสม และเป็นผู้ประสานงานระหว่างบ้านกับสถานศึกษา ทั้งนี้ เพื่อให้การช่วยเหลือผู้เรียนทุกคนในสถานศึกษา

จุดมุ่งหมายของบริการให้การปรึกษา

โดยทั่วไปการให้การปรึกษาจะมีจุดมุ่งหมายเพื่อช่วยให้ผู้รับการปรึกษารับรู้ เข้าใจและแก้ไขปัญหาได้ด้วยตนเอง โดยมีผู้ให้การปรึกษาช่วยให้ผู้รับการปรึกษาได้สำรวจความคิด ความรู้สึกและการกระทำของตนเอง ตลอดจนช่วยให้ผู้รับการปรึกษากระจ่างชัดในปัญหาและวิธีการแก้ไข นักจิตวิทยาการปรึกษาส่วนใหญ่มักจะกำหนดจุดมุ่งหมายของการให้การปรึกษาไว้ 2 ลักษณะ คือ จุดมุ่งหมายของการให้การปรึกษาระยะสั้น ซึ่งเป็นลักษณะการแก้ไขปัญหาเบื้องต้น และจุดมุ่งหมายของการให้การปรึกษาระยะยาว ซึ่งเป็นลักษณะการช่วยเหลือและพัฒนาพฤติกรรมอย่างเป็นทางการ เพื่อให้ผู้รับการปรึกษาสามารถใช้ศักยภาพของตนเองได้อย่างเต็มที่ นอกจากนี้ นักจิตวิทยาการปรึกษาบางท่านอาจตั้งจุดมุ่งหมายของการให้การปรึกษาตามแนวคิดทฤษฎีการให้การปรึกษาที่นำมาใช้ แต่ในที่นี้ผู้เขียนขอเสนอจุดมุ่งหมายของการให้การปรึกษาในสถานศึกษา โดยทั่วไป ดังนี้

1. เพื่อช่วยให้ผู้รับการปรึกษาารู้สึกว่าตนเองไม่โดดเดี่ยว กล่าวคือเมื่อเกิดปัญหา ความทุกข์ใจแล้วยังมีผู้รับฟังและเข้าใจตนเองอยู่ มีกำลังใจและเห็นคุณค่าในการดำเนินชีวิตต่อไป
2. เพื่อช่วยให้ผู้รับการปรึกษายอมรับว่าทุกคนล้วนมีปัญหา ดังนั้น การที่ตนเองประสบปัญหาจึงเป็นเรื่องปกติ ทั้งยอมรับว่าปัญหาได้เกิดขึ้นแล้วและสามารถแก้ไขได้
3. เพื่อช่วยให้ผู้รับการปรึกษาได้สำรวจและเข้าใจปัญหา เพื่อให้สามารถเผชิญปัญหาต่อไปได้
4. เพื่อช่วยให้ผู้รับการปรึกษาได้มีโอกาสดูคุยปลดปล่อยความรู้สึกต่างๆ อันได้แก่ ความน้อยใจ ความวิตกกังวล เป็นต้น ทำให้ลดความคับข้องใจ ความทุกข์ใจลงได้
5. เพื่อช่วยให้ผู้รับการปรึกษาได้ใช้กระบวนการให้การปรึกษา แก้ไขและลดความรุนแรงของปัญหา ทั้งพัฒนา ปรับปรุงตนเองได้อย่างเต็มตามศักยภาพ

6. เพื่อช่วยให้ผู้รับการปรึกษามีภูมิคุ้มกันทางจิตใจและความเข้มแข็งในการเผชิญปัญหาอื่นๆ ต่อไป

7. เพื่อช่วยให้ผู้รับการปรึกษามีแนวทางการแก้ไขปัญหาที่หลากหลายและเหมาะสม

รูปแบบของการให้การปรึกษา

โดยทั่วไปนักจิตวิทยานิยมแบ่งรูปแบบของการให้การปรึกษาออกเป็น 2 รูปแบบคือ การให้การปรึกษาเป็นรายบุคคลและการให้การปรึกษาแบบกลุ่ม ซึ่งการให้การปรึกษาทั้ง 2 รูปแบบก็มีวัตถุประสงค์ต่างกันดังนี้

1. การให้การปรึกษาเป็นรายบุคคล

การให้การปรึกษาเป็นรายบุคคล (individual counseling) หมายถึง กระบวนการที่มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลภายใต้สัมพันธภาพที่ดีต่อกัน อาศัยการสื่อสารแบบสองทาง ระหว่างบุคคลหนึ่งในฐานะผู้ให้การปรึกษา ซึ่งทำหน้าที่เอื้ออำนวยให้อีกฝ่ายหนึ่งซึ่งเป็นผู้รับการปรึกษาได้ใช้ศักยภาพในการสำรวจ รับรู้และทำความเข้าใจตนเอง สิ่งแวดล้อม ปัญหา สาเหตุของปัญหา และความต้องการของตน ตลอดจนแสวงหาแนวทางแก้ไขปัญหานั้น และปรับเปลี่ยนพฤติกรรมไปในทิศทางที่เหมาะสมได้ด้วยตนเอง

การให้การปรึกษารายบุคคลมีวัตถุประสงค์มุ่งที่จะช่วยให้ผู้รับการปรึกษาเกิดการเรียนรู้ เข้าใจตนเอง เข้าใจปัญหา สามารถตัดสินใจเลือกวิธีการแก้ไขปัญหาอย่างชาญฉลาดและเหมาะสมกับตนเอง สามารถรับผิดชอบต่อตนเอง ฟังตนเองได้ ซึ่งแสดงถึงความเป็นอิสระ ตลอดจนปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ไปสู่พฤติกรรมที่พึงประสงค์ มีความสุขในชีวิต และได้ใช้ศักยภาพของตนเองอย่างเต็มที่ในการแก้ปัญหานั้น

2. การให้การปรึกษาแบบกลุ่ม

การให้การปรึกษาแบบกลุ่ม (group counseling) คือ กระบวนการการให้บริการปรึกษาแก่ผู้รับการปรึกษาตั้งแต่ 2 คน ขึ้นไป โดยทั่วไปกลุ่มจะมีสมาชิกประมาณ 6 – 15 คน โดยสมาชิกกลุ่มนอกจากจะมีปฏิสัมพันธ์กับผู้ให้การปรึกษาแล้ว จะต้องมีการปฏิสัมพันธ์กับสมาชิกอื่นๆ ในกลุ่มด้วย ฉะนั้นจึงเป็นทั้งผู้รับและผู้ให้ความช่วยเหลือกลุ่ม โดยผู้ให้การปรึกษาจะมีหน้าที่พัฒนาปฏิสัมพันธ์ภายในกลุ่ม ซึ่งเจอบทบาทหน้าที่ของผู้นำกลุ่มและสมาชิก รับฟังอย่างสนใจ เข้าใจ กระตุ้นการมีส่วนร่วมของสมาชิกภายในกลุ่ม ตลอดจนปรับความเข้าใจกลุ่มไปยังจุดที่สมาชิกจะได้

ประโยชน์มากที่สุด สมาชิกกลุ่มมีหน้าที่สร้างสัมพันธภาพ ปฏิสัมพันธ์กับสมาชิกอื่นๆ ในแนวทางที่เกื้อกูลต่อภาวะจิตใจที่จะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของแต่ละบุคคล

การแบ่งประเภทของกลุ่มจำแนกโดยคำนึงถึงทฤษฎี และวิธีการที่กลุ่มใช้ บางครั้งอาจจำแนกตามลักษณะของสมาชิก เช่น วัยหรือลักษณะปัญหา โดยข้อดีของกลุ่มที่มีลักษณะเหมือนกันคือ สมาชิกมักสร้างสัมพันธภาพได้รวดเร็ว มีความสนใจที่จะเรียนรู้ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และกลุ่มที่มีสติปัญญาใกล้เคียงกันมักไม่ค่อยมีความขัดแย้งและความเบื่อหน่าย ส่วนกลุ่มที่มีลักษณะแตกต่างกัน สมาชิกจะเรียนรู้วิธีการสร้างสัมพันธภาพกับสมาชิกที่ภูมิหลังแตกต่างจากตน โดยหลักการสำคัญที่ต้องพิจารณาในการเริ่มต้นคือ ความเหมาะสมของเวลาในการให้การศึกษา และความเหมาะสมของผู้รับบริการเป็นกลุ่ม

วัตถุประสงค์ทั่วไปของการให้การศึกษาแบบกลุ่ม มีประเด็นสำคัญดังนี้

- 1) เรียนรู้การไว้วางใจตนเองและผู้อื่น
- 2) รู้จักตนเองและค้นหาเอกลักษณ์แห่งตน
- 3) รับรู้ว่าคุณค่าอื่น ๆ มีความต้องการและมีปัญหา และบางปัญหาลักษณะคล้ายคลึงกับตนเอง
- 4) เพิ่มการยอมรับตนเอง เคารพตนเอง มั่นใจในตนเอง อันนำไปสู่การมีทัศนคติใหม่ต่อตนเอง
- 5) เพิ่มประสิทธิภาพในการแสวงหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาและมองเห็นวิธีการลดความขัดแย้งภายในตนเอง
- 6) เพิ่มความสามารถในการนำตนเอง พึ่งพาตนเอง รับผิดชอบต่อตนเองและสังคม
- 7) รับรู้การตัดสินใจเลือกของตนเองและการรู้จักเลือกอย่างฉลาด
- 8) กำหนดแผนสำหรับการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่ต้องการเปลี่ยนแปลงและรับผิดชอบที่จะปฏิบัติตามแผนที่วางไว้
- 9) เรียนรู้ทักษะทางสังคมอย่างมีประสิทธิภาพ
- 10) เพิ่มความไวในการรับรู้ความรู้สึกและความต้องการของผู้อื่น
- 11) เรียนรู้วิธีการโต้แย้งหรือเผชิญหน้ากับผู้อื่นด้วยความรู้สึกห่วงใย จริงใจ ตรงไปตรงมา
- 12) เรียนรู้การดำเนินชีวิตที่เป็นไปตามความมุ่งหวังของตน ไม่ขึ้นอยู่กับความคิดหวังของผู้อื่น
- 13) ช่วยให้ค่านิยมที่ตนเองมีอยู่ชัดเจนขึ้น และเรียนรู้ที่จะปรับพฤติกรรมของตนเองไปตามครรลองของค่านิยมนั้น

หลักการของบริการให้การปรึกษา

กรมสุขภาพจิต (2546, หน้า 44 - 46) ได้อธิบายหลักการให้การปรึกษาอันเป็นลักษณะเฉพาะไว้ดังนี้

1. เป็นการให้ความช่วยเหลือเกี่ยวกับปัญหาด้านจิตใจ อารมณ์ และสังคม อันประกอบด้วย ความเชื่อ ค่านิยม และวัฒนธรรม ซึ่งเป็นปัจจัยที่มีผลกระทบต่อผู้รับการปรึกษา ดังนั้นการให้ความช่วยเหลือจะเน้นการแก้ไขปัญหาที่ทำให้ความสำคัญในเรื่องอารมณ์ ความรู้สึกที่จะเป็นตัวสืบค้นต่อไปถึงปัญหาพฤติกรรมที่เกิดขึ้น และส่งผลไปถึงการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม

2. เน้นสัมพันธภาพที่ดีระหว่างผู้ให้และผู้รับการปรึกษาตลอดกระบวนการให้การปรึกษา เพื่อให้ผู้รับการปรึกษาเกิดความไว้วางใจ ผ่อนคลาย กล้าเปิดเผยตนเอง ยอมรับ ตลอดจนทำความเข้าใจและแก้ไขปัญหของตนเองได้

3. เน้นการสื่อสารสองทาง ซึ่งเป็นการสร้างความเข้าใจให้ตรงกันระหว่างผู้ให้การปรึกษาและผู้รับการปรึกษา โดยผู้ให้การปรึกษาเปิดโอกาสให้ผู้รับการปรึกษาได้แสดงออกและแยกแยะความรู้สึกที่อยู่ในความคิดและเรื่องราวที่เกี่ยวข้อง โดยสื่อสารด้วยคำพูดและท่าทาง ซึ่งข้อมูลที่ได้จะต้องได้จากผู้รับการปรึกษาไม่ใช่ได้จากการคาดคะเนหรือคาดเดาเองของผู้ให้การปรึกษา ดังนั้นจะต้องมีการซักซ้อมทำความเข้าใจตรงกันเป็นระยะๆ ตลอดกระบวนการให้การปรึกษา

4. เป็นกระบวนการที่มีการพูดคุยกันอย่างมีเป้าหมาย มีขั้นตอน โดยการใช้ทักษะที่เหมาะสม ขึ้นอยู่กับโอกาส จังหวะ และสถานการณ์ที่ผู้ให้การปรึกษาจะเลือกใช้

5. ยึดผู้รับการปรึกษาเป็นศูนย์กลางคือ ให้ความสำคัญต่อความรู้สึกนึกคิด ปัญหา ความต้องการของผู้รับการปรึกษาในขณะนั้น นอกจากนี้ การรับรู้ปัญหาการตัดสินใจเลือก และการแก้ไขปัญหาก็ต้องตั้งอยู่บนศักยภาพของผู้รับการปรึกษาเป็นสำคัญ

6. เน้นปัจจุบัน คือ เน้นปฏิบัติที่แสดงออก ความรู้สึกนึกคิด และความเชื่อที่มาจากกระทำที่และคำพูดของผู้รับการปรึกษาในขณะนั้น ในปัจจุบัน คือ ที่นี้ และเดี๋ยวนี้ ส่วนเรื่องราวที่เป็นอดีต เช่น ปัญหาที่เกิดจากการอบรมเลี้ยงดู ถือว่าเป็นสิ่งที่ผ่านพ้นไปแล้ว ส่วนเรื่องราวในอนาคตก็เป็นสิ่งที่ยังไม่ถึง ปัจจุบันเท่านั้นที่สำคัญ และเมื่อผู้รับการปรึกษาได้ตระหนักถึงสิ่งที่กำลังกระทำอยู่จริงในขณะนั้น ผู้รับการปรึกษาจะสามารถตัดสินใจที่จะกระทำสิ่งที่เป็ประโยชน์แก่ตัวเขาได้ คือ สามารถแก้ไขหรือเลือกปฏิบัติได้เหมาะสมในปัจจุบัน

7. ไม่มีคำตอบสำเร็จรูปหรือตายตัว เนื่องจากการให้การปรึกษาเป็นเรื่องราวของการสื่อสารระหว่างผู้ให้การปรึกษาและผู้รับการปรึกษา ผลสิ้นสุดของการให้การปรึกษาอาจจบลง ในขณะที่ใดก็ได้ ขึ้นอยู่กับความต้องการ การตัดสินใจเลือก และศักยภาพ ตลอดจนแรงจูงใจของผู้รับการปรึกษาเป็นสำคัญ ซึ่งเป็นปัญหาเฉพาะบุคคล

8. การให้การปรึกษาไม่ใช่การอบรม การสั่งสอน หรือการตัดสินชี้ถูกหรือผิด แต่เป็นการช่วยให้ผู้รับการปรึกษามีแนวทางแก้ไขปัญหา สามารถพิจารณาทางเลือกได้มากขึ้น และตัดสินใจได้ง่ายขึ้น โดยผู้ให้การปรึกษาเป็นผู้ที่พยายามดึงศักยภาพของผู้รับการปรึกษาที่มีอยู่มาใช้ประโยชน์ให้มากที่สุด

ประเภทของการให้การปรึกษา

การจำแนกประเภทของการให้การปรึกษานั้นขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์หรือหลักเกณฑ์การจำแนกประเภทการให้การปรึกษา โดยทั่วไปนิยมแบ่งประเภทของการให้การปรึกษาตามนักจิตวิทยาการปรึกษาได้ 4 ประเภท ดังนี้

1. การให้การปรึกษาในภาวะวิกฤติ (crisis counseling)

วิกฤตการณ์เป็นภาวะของการที่ผู้รับการปรึกษาพบกับความคับข้องใจอย่างรุนแรงในชีวิตและว่าวุ่นใจอย่างหนักในความพยายามที่จะแก้ปัญหานั้น เช่น การสูญเสียคนที่ตนรัก ไม่สามารถจัดการกับสภาพการณ์ต่างๆ ในชีวิต

2. การให้การปรึกษาเพื่อส่งเสริมการแก้ปัญหาหรือการปรับตัว (facilitative counseling)

การให้การปรึกษาประเภทนี้เป็นกระบวนการที่ช่วยให้ผู้รับการปรึกษาเกิดความกระจำงแจ้งในปัญหาของตน เข้าใจและยอมรับตนเอง ผู้ให้การปรึกษาจะช่วยแก้ไขพฤติกรรมของผู้รับการปรึกษาไปสู่แนวทางที่พึงปรารถนา เช่น การปรับตัวกับบุคคลอื่น การปรับปรุงบุคลิกลักษณะ การเพิ่มสมาธิในการเรียน เป็นต้น

3. การให้การปรึกษาเพื่อป้องกันปัญหา (preventive counseling)

การให้การปรึกษาประเภทนี้ เป็นการให้การปรึกษาที่มีโครงการเฉพาะเจาะจง เช่น ฝึกทักษะในการสร้างสัมพันธภาพระหว่างบุคคล จัดโครงการให้ผู้รับการปรึกษารู้จักตนเองเพื่อผลดีต่อไปในอนาคต เป็นการเอื้ออำนวยต่อการเลือกสาขาการเรียนและอาชีพที่เหมาะสม

4. การให้การปรึกษาเพื่อส่งเสริมพัฒนาการ (developmental counseling)

การให้การปรึกษาเพื่อส่งเสริมพัฒนาการเป็นการช่วยเหลือให้ผู้รับการปรึกษามีพัฒนาการที่ดีในแต่ละขั้นของพัฒนาการในชีวิต ช่วยให้ผู้รับการปรึกษามีความรู้สึกนึกคิดต่อตนเองอย่างถูกต้อง เรียนรู้ทักษะในการตัดสินใจ สำนวญค่านิยมและความสนใจของตน เข้าใจและยอมรับการเปลี่ยนแปลงของสภาพการณ์ต่างๆ รวมทั้งการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์

อย่างไรก็ตาม การจำแนกประเภทของการให้การปรึกษาตามแนวทางของนักจิตวิทยาการปรึกษาจะครอบคลุมการให้การปรึกษาในทุกบริบท แต่สำหรับการให้การปรึกษาในสถานศึกษานั้น ผู้เขียนมีความคิดเห็นว่าการให้การปรึกษานั้นจำแนกออกได้เป็น 3 ประเภทหลักคือ

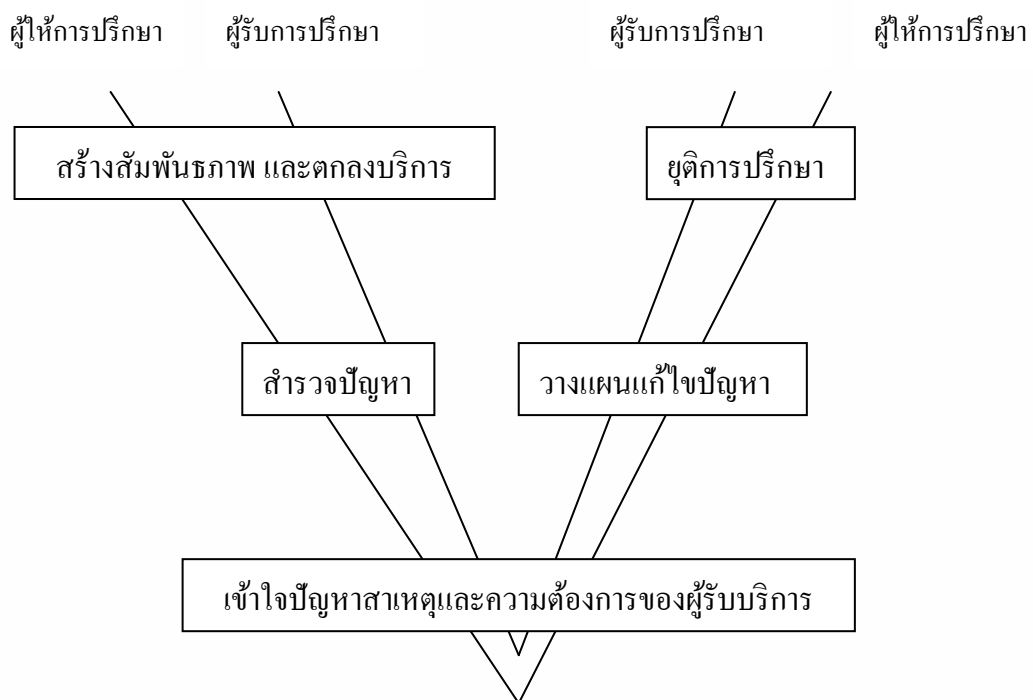
1) การให้การปรึกษาด้านการศึกษา เป็นบริการที่มุ่งช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้วิธีการแสวงหาความรู้ พัฒนาทักษะด้านการเรียน สร้างนิสัยที่ดีในการเรียน เพื่อพัฒนาการเรียนรู้อ การให้การปรึกษาเกี่ยวกับการศึกษาต่อ วิธีการเรียน การจดบันทึก การแบ่งเวลา การปรับตัวเข้ากับวิชาเรียนต่างๆ และช่วยแก้ปัญหาด้านการเรียน เป็นต้น

2) การให้การปรึกษาด้านอาชีพ เป็นบริการที่มุ่งช่วยให้ผู้เรียนรู้จักตนเองและโลกของอาชีพที่หลากหลาย ตลอดจนได้พัฒนาตนเองตามความถนัด ความสนใจเพื่อการประกอบอาชีพ เช่น การให้ข้อมูลด้านอาชีพ การให้ข้อมูลด้านความต้องการของตลาดแรงงาน การตัดสินใจเลือกอาชีพที่เหมาะสมกับตนเอง การทดสอบความถนัด ความสนใจด้านอาชีพ และการพัฒนาตนเองเพื่อเตรียมความพร้อมสู่อาชีพที่ตนเลือก เป็นต้น

3) บริการให้การปรึกษาส่วนตัว เป็นบริการที่มุ่งช่วยให้ผู้เรียนที่มีปัญหาส่วนตัว ได้สำรวจเรียนรู้ที่จะเข้าใจตนเองและสภาพแวดล้อม เรียนรู้วิธีการปรับทัศนคติเพื่อพัฒนาตนเองให้เป็นผู้ที่มีอารมณ์มั่นคง สามารถปรับตัวอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข เช่น ปัญหาการปรับตัว ปัญหาบุคลิกภาพ ปัญหาการควบคุมอารมณ์ ปัญหาการจัดระบบการคิด ปัญหาด้านการสร้างและรักษาสัมพันธภาพ เป็นต้น ปัญหาด้านการบุคลิกภาพ ปรับตัว และการอยู่ร่วมกันในสังคม จะต้องเป็นการประสานกันระหว่าง โรงเรียนกับบ้านจึงจะสามารถป้องกันหรือแก้ไขปัญหาของผู้เรียนได้ด้วยดี

กระบวนการให้การปรึกษา

กระบวนการหรือขั้นตอนการให้การปรึกษามีหลากหลายวิธีขึ้นอยู่กับผู้ให้การปรึกษาว่าจะกำหนดกระบวนการหรือขั้นตอนการให้การปรึกษาอย่างไร เช่น แบรมเมอร์ (Brammer, 1988 อ้างถึงใน ปรัชญา ปิยะมโนธรรม, 2549, หน้า 120) และวัชร ทรัพย์มี (2550, หน้า 3) ได้กำหนดกระบวนการให้การปรึกษาออกเป็น 8 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนการให้การปรึกษา ขั้นระบุปัญหา ขั้นระบุวัตถุประสงค์การให้การปรึกษา ขั้นวางแผนการแก้ปัญหา ขั้นดำเนินการตามแผนที่วางไว้ ขั้นประเมินผล ขั้นยุติการให้การปรึกษา และขั้นติดตามผล ส่วนฮานเซน และคณะ (Hansen et al, 1994 อ้างถึงใน ดวงมณี จงรักษ์, 2549, หน้า 25) ได้กำหนดขั้นตอนของกระบวนการให้การปรึกษาไว้ 4 ขั้นตอนคือ ขั้นเริ่มการปรึกษา และสร้างสัมพันธภาพ ขั้นสำรวจตนเองเพื่อทำความเข้าใจปัญหา ขั้นจัดการกับปัญหา และขั้นยุติการให้การปรึกษา นอกจากนี้ กิบสันและมิตเชลล์ (Gibson & Mitchell, 2003, p. 158) ยังได้กำหนดขั้นตอนของกระบวนการให้การปรึกษาไว้ 4 ขั้นตอนคือ ขั้นสร้างสัมพันธภาพ ขั้นการสำรวจและหาเอกลักษณ์ของปัญหา ขั้นการวางแผนแก้ไขปัญหา และขั้นการแก้ไขปัญหาและยุติการให้การปรึกษา แต่ในที่นี้ผู้เขียนขอนำเสนอขั้นตอนของกระบวนการให้การปรึกษารูปตัววี 5 ขั้นตอน ตามแนวคิดของ จิน แบรี่ (2549, หน้า 74) ดังนี้

ภาพที่ 5.1 ขั้นตอนการให้การปรึกษารูปตัววี

ทีมา (จิน แบรี่, 2549, หน้า 74)

จากแผนภาพที่ 5.1 ผู้เขียนนำเสนอรายละเอียดขั้นตอนการให้บริการได้ดังนี้

1. ขั้นสร้างสัมพันธภาพและตกลงบริการ

การสร้างสัมพันธภาพและตกลงบริการเป็นขั้นตอนแรกของกระบวนการให้บริการ มีจุดประสงค์สำคัญเพื่อสร้างความคุ้นเคย ความไว้วางใจระหว่างผู้รับการศึกษากับผู้ให้บริการ เนื่องจากในระยะเริ่มกระบวนการให้บริการ ผู้รับการศึกษายังมีความไม่แน่ใจ อาจตื่นเต้น หรือลำบากใจที่จะเปิดเผยรายละเอียดเกี่ยวกับปัญหาของตน นอกจากนี้ ในระยะเริ่มต้นของกระบวนการให้บริการ ผู้รับการศึกษาและผู้ให้บริการยังไม่คุ้นเคยต่อกัน ผู้ให้บริการจะต้องสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้รับการศึกษาโดยอาศัยเทคนิคและทักษะต่างๆ เช่น การทักทาย สั้นๆ การพูดเรื่องทั่วไป การใส่ใจหรือแสดงพฤติกรรมการใส่ใจ และการเปิดประเด็นแล้วนำเข้าสู่การตกลงบริการ เป็นต้น เพื่อให้ผู้ให้บริการและผู้รับการศึกษามีความเข้าใจที่ตรงกันในองค์ประกอบต่างๆ ของการให้บริการ ได้แก่ การแนะนำตัว การชี้แจงบทบาทของผู้ให้และผู้รับการศึกษา การรักษาความลับ ระยะเวลาที่ใช้ในการให้บริการ ประเด็นในการขอรับบริการ อันจะนำไปสู่ความไว้วางใจและสัมพันธภาพที่ดีระหว่างผู้ให้และผู้รับการศึกษา

ตัวอย่างที่ 1

ผู้ให้บริการ: สวัสดีค่ะ คุณไพลิน คุณแม่ของน้องพลอยใช่ไหมคะ

ผู้รับการศึกษา: ใช่ค่ะ

ผู้ให้บริการ: ขอบคุณคุณไพลินมากนะคะ ที่กรุณาสละเวลางานมาในวันนี้ รถติดมากไหมคะ

ผู้รับการศึกษา: ไม่มากเท่าไรค่ะ

ผู้ให้บริการ: เชิญคุณไพลินดื่มน้ำก่อน ดิฉันสุนีย์ค่ะ เป็นครูแนะแนวประจำระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ที่เชิญคุณไพลินมาในวันนี้เพื่อแจ้งข้อมูลของน้องพลอยในขณะที่อยู่โรงเรียนให้คุณไพลินทราบ และอยากจะขอข้อมูลของน้องพลอยในขณะนี้ที่น้องพลอยอยู่ที่บ้านจากคุณไพลินด้วย

ผู้รับการศึกษา: ได้ค่ะ น้องพลอยเป็นยังไงเธอคะ

ผู้ให้บริการ: ก่อนที่จะพูดคุยกัน ดิฉันขออนุญาตแจ้งข้อมูลเบื้องต้นให้คุณไพลินทราบก่อนว่าดิฉันมีหน้าที่ประสานกับผู้ปกครองและครูประจำชั้นเพื่อช่วยให้นักเรียนพัฒนาตนเองได้อย่างเต็มศักยภาพ และอยากขอความร่วมมือจากคุณไพลินในการให้ข้อมูล โดยเรื่องที่เราพูดคุยกันจะเป็นความลับระหว่างคุณไพลินกับดิฉัน และหากจำเป็นต้องมีการเปิดเผยข้อมูลเพื่อประโยชน์ของน้องพลอยและคุณไพลินดิฉันจะขออนุญาตคุณไพลินก่อน ในการพบกันแต่ละครั้งดิฉันจะขอ

รบกวนเวลาคุณไพลินประมาณ 50 นาที หรือถ้าเราพูดคุยกันติดพันก็จะไม่เกิน 1 ชั่วโมง คุณไพลินสะดวกไหมคะ

ผู้รับการปรึกษา: ได้ค่ะ ...

ตัวอย่างที่ 2

ผู้ให้การปรึกษา: สวัสดีค่ะ นั่งก่อนสิคะ

ผู้รับการปรึกษา: ค่ะ ขอบคุณค่ะ

ผู้ให้การปรึกษา: คานี้หนูเรียนวิชาอะไรคะ

ผู้รับการปรึกษา: ภาษาไทยค่ะ แต่ขออนุญาตอาจารย์ผู้สอนแล้วว่าจะมาพบอาจารย์ที่ห้องแนะแนว

ผู้ให้การปรึกษา: เอ๊ะ... ครูเคยสอนหนูหรือเปล่าคะ หน้าคูนๆ แต่ครูจำชื่อหนูไม่ได้แล้ว

ผู้รับการปรึกษา: หนูชื่อมาลินีค่ะ อาจารย์เคยสอนหนูตอน ม.2 ตอนนั้นหนูอยู่ ม.5 แล้วค่ะ

ผู้ให้การปรึกษา: ค่ะ ครูเคยสอนมาลินีตอนอยู่ ม.2 นะ แล้ววันนี้ที่มาลินีนัดครูไว้พอจะบอกได้ไหมคะว่าวันนี้มาลินีอยากปรึกษาครูเรื่องอะไร

ผู้รับการปรึกษา: หนูมีปัญหาเกี่ยวกับเพื่อนในห้อง แล้วก็ทำให้หนูเรียนไม่รู้เรื่อง

ผู้ให้การปรึกษา: ค่ะ มาลินีคิดว่าตัวเองมีปัญหาเรื่องเพื่อนในห้องและเรื่องการเรียนรู้ ก่อนที่เราจะพูดคุยกันถึงปัญหา ครูอยากบอกให้มาลินีสบายใจว่าเรื่องที่เรากำลังคุยกันนี้จะเป็นความลับ หากครูเห็นสมควรว่าจำเป็นต้องเปิดเผยข้อมูลบางส่วนครูจะขออนุญาตมาลินีก่อน และในการพูดคุยกันแต่ละครั้งเราจะใช้เวลาประมาณ 50 นาทีนะ มาลินีมีความคิดเห็นอย่างไรบ้าง

ผู้รับการปรึกษา: ค่ะ .

2. ขั้นสำรวจปัญหา

ผู้ให้การปรึกษาจะต้องใช้ทักษะต่างๆ เพื่อเปิดโอกาสและกระตุ้นให้ผู้รับการปรึกษาเล่าถึงปัญหาต่างๆ เพื่อสำรวจปัญหาและความต้องการของผู้รับการปรึกษา ตลอดจนได้เรียนรู้ความคิดความรู้สึกและพฤติกรรมของตนเอง จนได้พบปัญหาและรับรู้ความต้องการหรือทำที่ที่ตนเองมีต่อปัญหา ซึ่งในขั้นการสำรวจปัญหานี้จะใช้ระยะเวลาอย่างน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับพื้นฐานสติปัญญาความสามารถ ลักษณะนิสัยของผู้รับการปรึกษา และความชำนาญในการใช้ทักษะของผู้ให้การปรึกษา

3. ขั้นเข้าใจปัญหา สาเหตุ และความต้องการของผู้รับการศึกษา

ขั้นตอนนี้สำคัญที่สุดถือเป็นหัวใจของกระบวนการให้การปรึกษา ซึ่งผู้ให้การปรึกษาต้องใช้ทักษะเพื่อให้ผู้รับการศึกษาเกิดความกระฉับกระชวยในสาเหตุของปัญหา ได้สำรวจความคิดและความรู้สึกที่ตนเองมีต่อประสบการณ์ บุคคล หรือปัญหาที่เกิดขึ้น สามารถแยกแยะปัญหามา และปัญหาที่แท้จริงได้ สรุปประเด็นปัญหาที่ผู้รับการศึกษาต้องการแก้ไข ตลอดจนนำปัญหาที่ค้นพบมาจัดลำดับความสำคัญ ความเร่งด่วนรวมทั้งผลกระทบที่จะเกิดขึ้นจากการแก้ไขและไม่แก้ไขปัญหาดังกล่าวได้ บ่อยครั้งที่ผู้รับการปรึกษาระบุปัญหาในขั้นตกลงบริการอย่างหนึ่งแต่ในขั้นเข้าใจปัญหาสาเหตุเป็นอีกปัญหาหนึ่ง ผู้ให้การปรึกษาจะต้องช่วยให้ผู้รับการปรึกษามองเห็นแนวทางที่จะแก้ไขปัญหานั้นตามศักยภาพของผู้รับการศึกษาโดยใช้ทักษะต่างๆ เพื่อเอื้ออำนวยให้ผู้รับการปรึกษาคิด สำรวจความรู้สึก และความต้องการของตนเอง มองเห็นปัญหา เข้าใจสาเหตุ และทราบถึงความต้องการที่ชัดเจนของตนเอง และมีพลังใจที่จะตัดสินใจและคิดวิธีการแก้ไข ตลอดจนสามารถที่จะยอมรับความรู้สึกเสียใจหรือเจ็บปวดจากผลของการตัดสินใจของตน

4. ขั้นวางแผนแก้ไขปัญหา

เป็นขั้นตอนที่ผู้ให้การปรึกษาช่วยให้ผู้รับการศึกษาได้ใช้ศักยภาพของตนเท่าที่มีอยู่ ค้นหาวิธีการแก้ปัญหาโดยใช้วิธีการที่หลากหลาย วางแผนแก้ไขปัญหายังเป็นขั้นตอน และตัดสินใจเลือกทางแก้ปัญหาที่เหมาะสม สอดคล้องกับความต้องการ ศักยภาพและสภาพแวดล้อมของผู้รับการปรึกษามากที่สุด โดยผู้ให้การปรึกษาไม่ควรเร่งรีบและด่วนตัดสินใจจัดการปัญหาของผู้รับการศึกษา แต่จะคอยให้กำลังใจแก่ผู้รับการศึกษาในการวางแผนปฏิบัติ เพื่อแก้ไขปัญหาด้วยตนเองก่อน หากผู้รับการศึกษาหมดหนทางจึงจะเสนอแนะและเปิดโอกาสให้ผู้รับการศึกษาได้แสดงความคิดเห็นในข้อเสนอแนะนั้นๆ เพื่อให้ผู้รับการศึกษาได้มีส่วนร่วมในการค้นหาวิธีการพิจารณาความเหมาะสมและเลือกทางแก้ไขปัญหานั้นที่เหมาะสมกับตนเองที่สุด ตลอดจนกระตุ้นให้ผู้รับการปรึกษาคาดคะเนถึงโอกาสประสบความสำเร็จและความเป็นไปได้ในการใช้วิธีแก้ไขปัญหานั้นที่เลือก สร้างความตระหนักในการรับผิดชอบต่อการตัดสินใจและยอมรับผลที่เกิดขึ้นจากการเลือกของตนเอง ไม่ใช่เป็นการบังคับให้ปฏิบัติ ซึ่งในขั้นนี้ผู้ให้การปรึกษาอาจสร้างบรรยากาศที่เอื้ออำนวยให้ผู้รับการปรึกษามีกำลังใจ อบอุ่นใจ ไม่โดดเดี่ยว ด้วยวิธีการดังนี้

4.1 การประคับประคอง เป็นการสนับสนุน ให้กำลังใจ ใส่ใจกับความรู้สึกโดยไม่เน้นวิธีการแก้ไขปัญหานั้น แต่ทั้งนี้การให้กำลังใจต้องให้เป็นข้อมูลที่เป็นไปได้จริง และไม่ใช้ข้อมูลหรือการให้กำลังใจที่มุ่งกลบเกลื่อนความรู้สึก

4.2 การให้ข้อมูล ควรให้ข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องราวที่แน่ใจว่าผู้รับการศึกษายังไม่รู้และเป็นข้อมูลสำคัญที่ต้องนำมาประกอบการตัดสินใจและการสร้างพฤติกรรมใหม่

4.3 การเสนอวิธีการต่างๆ ในกรณีผู้รับการศึกษาไม่พร้อมนำศักยภาพมาใช้ในการค้นพบวิธีการแก้ไขปัญหา ผู้ให้การศึกษาอาจต้องเสนอวิธีการแก้ไขปัญหาแบบต่างๆ และกระตุ้นให้ผู้รับการศึกษาได้มีส่วนร่วมในการคิดและเลือกวิธีการแก้ไขปัญหาด้วยตนเอง

4.4 การคาดการณ์ด้วยเหตุผล เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้รับการศึกษาใช้ศักยภาพของตนเองให้มากที่สุดในการสำรวจปัจจัยที่เกี่ยวข้องและผลที่อาจเกิดขึ้นในเหตุการณ์ต่างๆ หรือวิธีการแก้ปัญหาแบบต่างๆ หรือการแสดงพฤติกรรมใหม่

การแก้ปัญหาใดๆ ก็ตามจะไม่เกิดผลดีตามความคาดหมายหากผู้รับการศึกษาไม่นำพฤติกรรมใหม่ไปปฏิบัติจริง ส่วนใหญ่การให้การศึกษาจะไม่สิ้นสุดตรงที่มีการตัดสินใจเลือกวิธีการแก้ปัญหา แต่จะต่อเนื่องกันไปจนให้ผู้รับการศึกษาไปทดลองแก้ปัญหาแล้วกลับมาพูดคุยสนทนากับผู้ให้การศึกษา เพื่อการปรับวิธีการจนกระทั่งสามารถแก้ปัญหานั้นเสร็จสิ้น หรือผู้รับการศึกษาสามารถปรับตัวใช้ชีวิตในสังคมได้

5. ขั้นตอนการศึกษา

การให้การศึกษาอาจเกิดขึ้นเพียงครั้งเดียว หรือหลายๆ ครั้งต่อเนื่องไปจนปัญหาคลี่คลายแล้วแต่กรณี ผู้ให้การศึกษาควรจะให้สัญญาณแก่ผู้รับการศึกษาได้รู้ตัวก่อนหมดเวลาของยุคการศึกษา เช่น มองนาฬิกา หรือพูด “เราเหลือเวลาอีก 2-3 นาที” แล้วเปิดโอกาสให้ผู้รับการศึกษาได้สรุปในสิ่งต่างๆ ที่ได้จากการสนทนาในแต่ละครั้ง โดยผู้ให้การศึกษาสรุปเพิ่มเติมในประเด็นที่ขาดหายไป ส่งเสริมให้ผู้รับการศึกษาได้เห็นคุณค่าของตนเอง มีความรู้สึกด้านบวกต่อตนเอง ผู้อื่น และสิ่งแวดล้อม ในบางครั้งผู้ให้การศึกษาอาจมอบหมายการบ้านให้ผู้รับการศึกษากลับไปปฏิบัติ เช่น การเปลี่ยนการสื่อสาร การฝึกการหายใจคลายเครียด ฝึกการใช้จินตนาการบำบัด เป็นต้น

ในกรณีที่ผู้ให้การศึกษาไม่สามารถช่วยเหลือผู้รับการศึกษาได้หรือประเมินว่าผู้รับการศึกษาควรได้รับการช่วยเหลือจากผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน หรือสัมพันธ์ภาพระหว่างผู้ให้และผู้รับการศึกษาเป็นไปในทางลบซึ่งไม่เอื้อต่อการให้การศึกษา จำเป็นต้องส่งต่อไปให้พบกับผู้เชี่ยวชาญหรือผู้ให้การศึกษาท่านอื่น ผู้ให้การศึกษาจะต้องให้ข้อมูลและทำความเข้าใจกับผู้รับการศึกษาอย่างชัดเจน ผู้รับการศึกษาสามารถเลือกที่จะให้ส่งต่อหรือไม่ก็ได้ และถ้าไม่มีการส่งต่อผู้รับการศึกษาสามารถขอพบผู้ให้การศึกษาได้ต่อไป หากผู้รับการศึกษาต้องการขอรับการปรึกษา นอกจากการสรุปประเด็นที่ได้พูดคุยกันก่อนยุคการศึกษาแล้ว อาจตกลงหัวข้อการให้

การปรึกษา วัน เวลา สถานที่ในการขอรับการปรึกษารั้งต่อไป พร้อมทั้งให้กำลังใจแก่ผู้รับการปรึกษาในการปฏิบัติตามที่เขาได้ตัดสินใจระหว่างรอการนัดพบในครั้งต่อไป แล้วจึงกล่าวอำลา

จะเห็นว่าการให้การปรึกษามีขั้นตอนและต้องใช้หลักวิชาการ ดังนั้นจึงจำเป็นที่ผู้ให้การปรึกษาต้องมีความรู้และความสามารถในการใช้ทักษะต่างๆ อย่างมีประสิทธิภาพเพื่อเอื้ออำนวยให้ผู้รับการปรึกษาได้ใช้ศักยภาพของตนในการแก้ไขปัญหาได้อย่างเหมาะสม

จรรยาบรรณการให้การปรึกษา

เนื่องจากการให้การปรึกษาจัดเป็นวิชาชีพเฉพาะชั้นสูงจึงมีการกำหนดมาตรฐานและจรรยาบรรณของการให้การปรึกษาไว้อย่างชัดเจน เช่น สมาคมการให้การปรึกษาสหรัฐอเมริกา (The American Counseling Association: ACA) ได้กำหนดจรรยาบรรณการให้การปรึกษาเพื่อรักษามาตรฐานของผู้ที่อยู่ในวิชาชีพให้ปฏิบัติหน้าที่อย่างมีคุณธรรมและอยู่ในบรรทัดฐานเดียวกัน โดยได้มีการทบทวนจรรยาบรรณนี้เมื่อปีค.ศ. 1997 สามารถสรุปได้ดังนี้ (ควมณี จงรักย์, 2549, หน้า 18-21)

1. หมวด ก สัมพันธภาพการให้การปรึกษา

1.1 สวัสดิการของผู้รับการปรึกษา

1.1.1 ผู้ให้การปรึกษาต้องมีความรับผิดชอบเบื้องต้น โดยการแสดงความเคารพในศักดิ์ศรีและส่งเสริมสวัสดิการของผู้รับการปรึกษา

1.1.2 ผู้ให้การปรึกษาต้องสนับสนุนให้เกิดการพัฒนาองกงามโดยตระหนักถึงความต้องการ ความสนใจ และสวัสดิการของผู้รับการปรึกษา

1.1.3 ผู้ให้การปรึกษาต้องให้ผู้รับการปรึกษามีส่วนร่วมในการวางแผนการให้การปรึกษา

1.1.4 ผู้ให้การปรึกษาต้องให้ครอบครัวของผู้รับการปรึกษามีส่วนร่วมในการให้การปรึกษา

1.2 สิทธิของผู้รับการปรึกษา

1.2.1 ผู้ให้การปรึกษาต้องแจ้งให้ผู้รับการปรึกษาทราบถึงจุดประสงค์ เป้าหมาย เทคนิค กระบวนการ ข้อจำกัด ความเสี่ยงของผู้รับการปรึกษา

1.2.2 ผู้ให้การปรึกษาต้องให้อิสระในการเลือกตัดสินใจด้วยตนเองของผู้รับการปรึกษา

1.3 ผู้ให้การศึกษาดูต้องหลีกเลี่ยงการมีความสัมพันธ์ทางเพศกับผู้รับการศึกษารูปแบบและไม่ให้การศึกษากับผู้ที่ตนมีความสัมพันธ์ทางเพศด้วย

1.4 ผู้ให้การศึกษาดูไม่ทอดทิ้งผู้รับการปรึกษา ในกรณีที่ไม่สามารถให้การปรึกษาได้ ก็ควรส่งต่อผู้ให้การปรึกษาท่านอื่น

2. หมวด ข การรักษาความลับ

2.1 ผู้ให้การปรึกษาเคารพสิทธิของผู้รับการปรึกษาในเรื่องความเป็นส่วนตัว หลีกเลี่ยงการเปิดเผยข้อมูลที่เป็นความลับ

2.2 ผู้ให้การปรึกษาพึงมีข้อมูลการปรึกษาตามความจำเป็น ทั้งพึงรักษาข้อมูลนั้น กรณีต้องมีการบันทึกข้อมูลของผู้รับการปรึกษาหรือต้องกรณีต้องเปิดเผยข้อมูลหรือต้องส่งต่อข้อมูลการให้การปรึกษาแก่ผู้อื่นควรได้รับการอนุญาตจากผู้รับการปรึกษา

3. หมวด ค ความรับผิดชอบทางวิชาชีพ

3.1 ผู้ให้การศึกษามีความรับผิดชอบในการอ่าน ทำความเข้าใจและปฏิบัติตามจรรยาบรรณและบรรทัดฐานของการประกอบวิชาชีพ

3.2 ผู้ให้การศึกษาดูต้องมีความพร้อมในการให้การปรึกษา คำนึงถึงศักยภาพของตนเองก่อนให้การปรึกษา นั่นคือ ผู้ให้การปรึกษาหลีกเลี่ยงการให้บริการเมื่อสภาวะร่างกาย จิตใจ และอารมณ์ของตนเองไม่พร้อม

4. หมวด ง การประเมิน การวัด และการแปลผล

4.1 ผู้ให้การศึกษาดูต้องตระหนักถึงข้อจำกัดความสามารถในการให้การทดสอบและทำการประเมินเฉพาะสิ่งที่ได้รับการฝึกฝน มีความเข้าใจเรื่องความเที่ยงตรง ความเชื่อมั่น มาตรฐานความผิดพลาดของการวัด และรู้จักประยุกต์ใช้อย่างถูกต้อง

4.2 ผู้ให้การศึกษาดูต้องอธิบายและทำความเข้าใจต่อผู้รับการประเมินก่อนการประเมิน และรับผิดชอบต่อการอธิบายผลของตนเอง

4.3 ผู้ให้การปรึกษาพึงพิจารณาเลือกเครื่องมือทางจิตวิทยาที่เหมาะสมสำหรับผู้รับการปรึกษา กรณีที่ต้องสร้างแบบทดสอบผู้ให้การปรึกษา ต้องใช้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์ มาตรฐานที่เกี่ยวข้อง ความรู้ในวิชาชีพที่ทันสมัย ในการออกแบบทดสอบ เพื่อพัฒนา เผยแพร่ และใช้ในการศึกษาหรือการให้การปรึกษา

5. หมวด จ การสอน การฝึกปฏิบัติ

5.1 ผู้ให้การปรึกษาพึงเว้นการมีเพศสัมพันธ์กับนักศึกษาหรือผู้ที่อยู่ภายใต้การฝึกปฏิบัติ และไม่มีพฤติกรรมที่ส่อไปทางชู้สาวหรือการล่วงละเมิดทางเพศ พึงให้เกียรติแก่ผู้อยู่ภายใต้การฝึกหัด อีกทั้งไม่ควรรับญาติสนิทเป็นผู้อยู่ภายใต้การฝึกหัด

5.2 ถ้านักศึกษาหรือผู้อยู่ภายใต้การฝึกปฏิบัติแสดงเจตจำนงขอรับการปรึกษา ผู้ให้การปรึกษาไม่ควรให้การปรึกษาแก่นักศึกษาหรือผู้อยู่ภายใต้การฝึกปฏิบัติ แต่ควรส่งต่อให้แก่ผู้ให้การปรึกษาท่านอื่น

คุณลักษณะสำคัญของผู้ให้การปรึกษา

คุณลักษณะของผู้ให้การปรึกษาเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีความสำคัญต่อความสำเร็จของการให้การปรึกษา ผู้ให้การปรึกษาที่มีประสิทธิภาพจะสามารถช่วยเหลือและจัดกระบวนการให้การปรึกษาได้เป็นอย่างดี ผู้เขียนมีความเห็นว่าผู้ให้การปรึกษามีคุณลักษณะและมาตรฐานการบริการสอดคล้องกับจรรยาบรรณของการให้การปรึกษาดังกล่าวมาแล้วข้างต้น และควรพัฒนาตนให้มีคุณลักษณะของผู้ให้การปรึกษาที่มีประสิทธิภาพ ดังต่อไปนี้ (กรมสุขภาพจิต, 2546, หน้า 44-46)

1. ได้รับความรู้ลึกซึ้งของตนเองและผู้อื่นได้อย่างรวดเร็ว
2. มีความอดทนไม่ใจร้อน
3. มีความสุขเมื่อทำงานกับผู้อื่น
4. ถิ่นึกในค่าของคน
5. มีท่าทีที่อบอุ่น เป็นมิตร จริงใจ ตั้งใจที่จะช่วยเหลือ
6. เป็นผู้รับฟังที่ดี
7. มีเจตคติทางบวก
8. ขอมรับอย่างไม่มีเงื่อนไข
9. เข้าใจความคิดของบุคคลอื่น
10. ไม่ทอดทิ้งต่อปัญหา
11. รักษาความลับ

ทั้งนี้ ผู้ให้การปรึกษาควรมีบุคลิกภาพที่พึงประสงค์เพิ่มเติมในด้านอื่นๆ นอกเหนือจากที่กล่าวมาแล้วดังนี้

1. มีสติปัญญา มีเหตุผลในการแก้ปัญหา ต้องอยู่บนข้อมูลที่มีอยู่จริง
2. ไม่ด่วนตัดสินถูกผิด และหลีกเลี่ยงการตำหนิว่ากล่าวผู้อื่น
3. รับฟังผู้อื่น เข้าใจในความคิด ความรู้สึกและความต้องการของผู้อื่น
4. มีจิตใจที่เมตตากรุณา ชอบช่วยเหลือผู้อื่น
5. เชื่อมมั่นในศักยภาพของผู้อื่นว่ามีความสามารถแก้ปัญหาด้วยตัวเองได้ ไม่ช่วยเหลือหรือคิดแทนไปหมดทุกเรื่อง

6. มองโลกในแง่ดี มองว่าปัญหาทุกอย่างมีทางแก้ไขและมีทางออกเสมอ

นอกจากนี้ พระเทพเวที (ประยูรค์ ปยุตโต, 2535, หน้า 50-54) กล่าวว่าผู้ให้การปรึกษาควรมีหลักหรือองค์ความรู้ 7 ประการ เรียกว่า ธรรม 7 ประการของกัลยาณมิตรสรุปได้ดังนี้

1. นำรัก (ปิโย) มีบุคลิกภาพที่ชวนเข้าหา ต้องการปรึกษาด้วย
2. นำไว้วางใจ (ครุ) น่านับถือ น่าเชื่อถือ หนักแน่น รู้สึกรอบอุ้มปลอดภัย
3. นำเจริญใจ (กาวณีโย) เป็นผู้ที่มีภูมิรู้ มีภูมิธรรม มีภูมิปัญญา เป็นตัวแบบที่ดี ซึ่งผู้รับการปรึกษารู้สึกต้องการเข้าใจและปฏิบัติตาม

4. รู้จักพูด (วคฺตา จ) มีทักษะในการพูด ถาม สรุป เพื่อให้ผู้รับการปรึกษาระบายความทุกข์เข้าใจในปัญหาของตนเองโดยใช้คำถามให้คิด กระตุ้นให้ค้นหาคำตอบด้วยตนเองในการแก้ปัญหา

5. รู้จักฟัง (วจนกฺขโม) มีทักษะในการฟัง มีความอดทนและตั้งใจฟัง สามารถจับประเด็นได้ เพื่อจะได้รู้เหตุปัจจัยต่างๆ เพื่อเป็นแนวทางในการหาวิธีการแก้ไขปัญหา รู้จักผู้มารับการปรึกษา และปัญหาของเขาเป็นอย่างดี

6. แลดูเรื่องลึกซึ้งได้ (คฺมภิรฺตฺย จถํ กคฺตา) สามารถเข้าใจและอธิบายประเด็นปัญหาในเรื่องที่ลึกซึ้ง ยุ่งยากซับซ้อนได้อย่างชัดเจนและเข้าใจง่าย

7. ไม่ชักจูงในทางที่ผิด (โน จฏฺฐานเ น โยชเย) มีทิศทางหรือเป้าหมายที่ชัดเจนในการนำไปสู่จุดหมายที่ต้องการแก้ไขปัญหาก็โดยมีวิธีที่ดีและถูกต้อง

จากที่กล่าวข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า ผู้ให้การปรึกษาควรมีบทบาทเป็นกัลยาณมิตรที่มีคุณธรรมคือ พรหมวิหาร 4 สังคหวัตถุ 4 มองโลกเชิงสร้างสรรค์ และควรมีหน้าที่ช่วยให้ผู้รับการปรึกษาเกิดศรัทธา มีความเห็นชอบในแนวทางที่ถูกต้อง คิดเป็น คิดอย่างถูกวิธีถูกต้อง เกิดปัญญาในการแก้ปัญหา สามารถเป็นที่พึ่งของตนเองในทุกๆ ด้าน

การพัฒนาตนเองสู่การเป็นผู้ให้การศึกษา

ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์ (2549, หน้า 29-30) ได้เสนอแนะแนวทางการพัฒนาตนเองสู่การเป็นผู้ให้การศึกษาที่มีประสิทธิภาพไว้ดังนี้

1. ผู้ให้การศึกษาจะต้องรู้จักและเข้าใจบุคลิกลักษณะของตนเอง มีเจตคติที่ดีต่อการให้การศึกษา มีพฤติกรรมแสดงออกทั้งภาษาถ้อยคำและภาษาท่าทาง ตลอดจนมีรูปแบบปฏิสัมพันธ์ที่เอื้อต่อการให้การศึกษา

2. ผู้ให้การศึกษาจะต้องพัฒนาตนเองด้านความรู้เกี่ยวกับทฤษฎีต่างๆ ของการให้การศึกษาทั้งแนวคิด ทรรศนะเกี่ยวกับธรรมชาติ เป้าหมาย ขั้นตอนและเทคนิคในการให้การศึกษา ตลอดจนบทบาทของผู้ให้การศึกษา และความก้าวหน้าในการประสมประสานทฤษฎีต่างๆ ในการให้การศึกษาให้สอดคล้องกับลักษณะผู้รับบริการ ลักษณะปัญหาและบริบทที่แวดล้อม รวมทั้งความก้าวหน้าทางวิชาการที่เกี่ยวข้องกับการประยุกต์และการวิจัยเกี่ยวกับการให้การศึกษา

3. ผู้ให้การศึกษาต้องพัฒนาตนเองในการประยุกต์ทฤษฎีและเทคนิคต่างๆ ในการให้การศึกษา พร้อมทั้งพัฒนาทักษะในการให้การศึกษาเป็นรายบุคคลและกลุ่ม เช่น ต้องฝึกฝนการใช้ทักษะพื้นฐานต่างๆ ในการให้การศึกษาอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้เกิดความคล่องและชำนาญ

4. ผู้ให้การศึกษาต้องพัฒนาตนเองโดยการเข้ารับการอบรมการเรียนรู้และฝึกปฏิบัติการให้การศึกษาทั้งในและต่างประเทศ อีกทั้งพยายามศึกษาเรียนรู้จากแหล่งข้อมูลต่างๆ และฝึกฝนการให้การศึกษาให้มีความชำนาญยิ่งขึ้น

5. ผู้ให้การศึกษาต้องพัฒนาตนเองโดยการศึกษาและวิจัยประเด็นปัญหาในการให้การศึกษา ทำการวิจัยเกี่ยวกับการใช้ทฤษฎีการให้การศึกษาแบบต่างๆ ในการแก้ปัญหา หรือพัฒนาความคิด ความรู้สึก หรือพฤติกรรมที่พึงประสงค์ เพื่อนำผลการวิจัยที่ค้นพบมาเป็นแนวทางในการให้การศึกษาแก่ผู้รับการศึกษาที่ต้องการแก้ไขปัญหาหรือต้องการที่จะพัฒนาตนเอง

ทักษะการให้การศึกษา

ปัจจุบันสมาคมวิชาชีพด้านจิตวิทยาได้จัดให้การให้การศึกษาเป็นวิชาชีพ ด้วยเพราะการให้การศึกษาต้องอาศัยการเรียนรู้และการฝึกหัดอย่างเข้มงวด เนื่องจากการให้ศึกษานั้นเกี่ยวข้องกับความคิด ความรู้สึกของบุคคลที่ละเอียดอ่อน ผู้ให้การศึกษาต้องได้รับการฝึกฝนจนชำนาญการหรือที่เราเรียกว่า “ทักษะการให้การศึกษา” ทักษะการให้ศึกษามีด้วยกันหลายทักษะ โดยทั่วไปนักจิตวิทยาการศึกษามักจะฝึกฝนทักษะการให้การศึกษาตามแนวคิดของ ไอวีและไอวี (Ivey & Ivey, 2007) และคาร์คอฟฟ์ (Carkhuff, 1973) เพราะนักจิตวิทยาทั้งสองนี้ได้

นำเสนอรูปแบบของทักษะการให้การปรึกษาไว้อย่างเป็นระบบ หรือที่เรียกว่าการฝึกทักษะการให้การปรึกษาแบบจุลภาค คือ การฝึกแต่ละทักษะเป็นเสี้ยวๆ แล้วนำมาบูรณาการใช้ในภายหลัง

ไอวีและไอวี (Ivey & Ivey, 2007, pp. 24-28) ได้ยืนยันผลการวิจัยเกี่ยวกับการฝึกทักษะการให้การปรึกษาที่ตนเองได้วิจัยมากกว่า 20 ปี พบว่า ผู้ให้การปรึกษาที่ฝึกทักษะการให้การปรึกษาแบบจุลภาคหรือแบบเรียงทักษะเป็นไปตามลำดับขั้นตอนจะสามารถให้การปรึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้ง ไอวีและไอวี (Ivey and Ivey, 2007, p. 19) ได้นำเสนอทักษะการให้การปรึกษาลักษณะรูปปริมาตร มีทักษะการให้การปรึกษาสำคัญอยู่ 7 ทักษะคือ พฤติกรรมการใส่ใจ ทักษะที่สืบเนื่องจากการฟัง ทักษะการจัดการลำดับขั้นการปรึกษา ทักษะการเผชิญหน้า ทักษะการเพ่งประเด็น ทักษะการสะท้อนความหมาย และทักษะที่เกี่ยวข้อง

การให้การปรึกษาเป็นเรื่องละเอียดอ่อนต้องได้รับการฝึกฝนเป็นอย่างดีจากผู้เชี่ยวชาญ ในที่นี้ผู้เขียนจึงมีความมุ่งหมายให้ผู้อ่านมีความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับทักษะการให้การปรึกษาเบื้องต้นเท่านั้น ผู้ที่สนใจหรือต้องทำงานเกี่ยวข้องกับการให้การปรึกษา ควรศึกษาเพิ่มเติมและเข้ารับการฝึกฝนจากผู้เชี่ยวชาญ ในตำราเล่มนี้จะนำเสนอทักษะซึ่งครูที่ปรึกษาสามารถนำไปใช้ในการให้การปรึกษา การทำความเข้าใจผู้รับการปรึกษาเบื้องต้น ตลอดจนรวบรวมข้อมูลได้อย่างถูกต้อง 9 ทักษะ ได้แก่ พฤติกรรมการใส่ใจ การฟัง การถาม การสังเกต การทวนซ้ำ การสรุป การให้ข้อมูล การให้กำลังใจ และการเจียบ ตามลำดับ

1. พฤติกรรมการใส่ใจ

พฤติกรรมการใส่ใจคือ พฤติกรรมที่ผู้ให้การปรึกษาแสดงออกว่าให้ความสำคัญ ใส่ใจยอมรับผู้รับการปรึกษา โดยปกติแล้วผู้ให้การปรึกษาต้องแสดงพฤติกรรมการใส่ใจอยู่ตลอดเวลา และต้องแสดงออกเพื่อสื่อสารให้ผู้รับการปรึกษาเข้าใจและรับรู้เพิ่มขึ้นในช่วงการสร้างสัมพันธภาพ เพราะจะทำให้การให้การปรึกษามีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ อาภา จันทรสกุล (2544 ก, หน้า 23 - 24) ได้กล่าวถึงพฤติกรรมการใส่ใจต่อผู้รับการปรึกษา สรุปได้ดังนี้

- 1.1 ทำนั่ง นั่งในท่าที่ผ่อนคลาย สบาย แสดงความเป็นกันเอง พร้อมทั้งจะรับฟัง โดยระยะห่างระหว่างผู้ให้และผู้รับการปรึกษาเป็นไปอย่างเหมาะสมคือ 2 ฟุต และไม่ควรนั่งไขว่ขา
- 1.2 การสบตา ประสานสายตากับผู้รับการปรึกษาตลอดเวลา หรือประมาณร้อยละ 90
- 1.3 การแสดงออกทางสายตาที่อ่อนโยน อบอุ่น และสนใจผู้รับการปรึกษา
- 1.4 การแสดงออกทางใบหน้า มีสีหน้าที่ปรกติ ไม่เลิกคิ้ว ไม่ขมวดคิ้ว ไม่ทำหน้าผากย่น ไม่ทำสีหน้าแสดงถึงความเมื่อยล้า

1.5 การเคลื่อนไหวร่างกาย เป็นไปอย่างมีทิศทาง สอดคล้องกับเรื่องราวที่ผู้ให้การ
ปรึกษาพูด และโน้มตัวเข้าหาผู้รับการปรึกษาลึกน้อย

1.6 ระดับน้ำเสียง ใช้ น้ำเสียงอ่อนโยน อ่อน น่าน่าฟัง สอดคล้องกับเรื่องราวที่พูด ใช้
น้ำเสียงที่แสดงถึงความสนใจ เรื่องราวและตัวผู้รับการปรึกษา

1.7 จังหวะการพูด ไม่ช้าหรือเร็วจนเกินไป คำพูดชัดเจน ไม่แย่งผู้รับการปรึกษาพูด
มีจังหวะการพูดที่สอดคล้องกับเรื่องราวของผู้รับการปรึกษา

1.8 การตามประเด็น หรือการตามเรื่องราวที่ผู้รับการปรึกษาพูดไปเรื่อยๆ ไม่กระโดด
ไปตามเรื่องโน้นที่เรื่องนี้ที่ แสดงถึงความใส่ใจฟังอย่างต้องการเข้าใจในความคิด ความรู้สึกและ
พฤติกรรมของผู้รับการปรึกษาในขณะนั้น

1.9 การเงิบ ผู้เขียนได้นำเสนอไว้ต่อจากนี้ แต่จะกล่าวเพิ่มเติมว่า ในขณะที่เงิบ
ควรแสดงออกด้วยพฤติกรรมการใส่ใจทางใบหน้า สายตาที่อ่อนโยน ปลอดภัย ท่าทางที่โน้มตัวไป
ใกล้ผู้รับการปรึกษาแทนคำพูด

2. ทักษะการฟัง

การฟังคือ การให้ความใส่ใจต่อเนื้อหาสาระที่ผู้รับการปรึกษาสื่อสารมาทั้งวจนภาษา
และอวจนภาษา ทำให้ผู้ให้การปรึกษาเข้าใจพฤติกรรม ความคิด ความรู้สึก และวิสัยมองโลกและชีวิต
ของผู้รับการปรึกษา การเป็นผู้ฟังที่ดีจะทำให้ผู้รับการปรึกษารู้สึกประทับใจ ไว้วางใจ โดยการฟังที่ดี
และมีประสิทธิภาพควรจับประเด็นให้ได้ว่า ใคร อะไร ที่ไหน อย่างไร เมื่อไร ทำไม ทั้งนี้ อาจใช้
หลักการฟังอย่างตั้งใจตามหลัก (L-A-D-D-E-R) ของกรมสุขภาพจิต (2546, หน้า 53-54) ซึ่งมีความ
หมายดังต่อไปนี้

L คือ LOOK มองประสานสายตา ตั้งใจฟัง มีสติ และพยายามจับประเด็นสำคัญใน
ปัญหาของผู้รับการปรึกษา

A คือ ASK ชักถามในจุดที่สงสัยประเด็นปัญหา และแกะรอยตามประเด็นปัญหาของ
ผู้รับการปรึกษา

D คือ DON'T INTERRUPT ไม่แทรกหรือขัดจังหวะ ถ้าในกรณีผู้รับการปรึกษาพูด
มากและววน ควรสรุปประเด็นปัญหาเป็นช่วงๆ เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ตรงกัน

D คือ DON'T CHANGE THE SUBJECT ไม่เปลี่ยนเรื่องไปมา ให้แกะรอยตาม
ประเด็นปัญหาของผู้รับการปรึกษาไปที่ละประเด็น

E คือ EMOTION การใส่ใจการแสดงออกทางอารมณ์ของผู้รับการปรึกษาทั้งวจนภาษา
และอวจนภาษา

R คือ RESPONSE การแสดงสีหน้า ท่าทางตอบสนอง

นอกจากนี้ ผู้ให้การศึกษาคควรหลีกเลี่ยงลักษณะที่ขัดขวางการฟัง ได้แก่ รีบโต้แย้ง รีบตัดสิน รีบแนะนำ วิจารณ์ คิดโยงสู่ตนเอง เปรียบเทียบ เปลี่ยนประเด็นบ่อย รับคำเร็ว (พูดแทรก) และช่วยพูดเพิ่มเติม

3. ทักษะการถาม

ทักษะการถามแบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ คำถามปลายเปิดและคำถามปลายปิด สามารถนำเสนอรายละเอียดดังนี้

3.1 คำถามปลายเปิด เป็นคำถามที่มักใช้คำว่า “อย่างไร” “เหตุใด” ซึ่งเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้รับการปรึกษาได้เล่าเรื่องต่างๆ หรือแสดงความคิดเห็นของตนออกมา เพื่อการสำรวจตนเองและปัญหาของตน ตลอดจนช่วยให้ผู้รับการปรึกษาได้เข้าใจถึงความคิด ความรู้สึก และพฤติกรรมของตนเอง

ตัวอย่าง

ผู้ให้การปรึกษา: มาลินีมีความคิดอย่างไรที่คุณแม่กลับบ้านหลังเที่ยงคืนทุกวัน

ผู้รับการปรึกษา: หนูไม่ชอบ ไม่อยากให้แม่กลับดึก และสงสัยว่างานของแม่มีอะไรหนักหนาถึงต้องกลับดึกทุกวัน

ผู้ให้การปรึกษา: แล้วมาลินีคิดจะทำอย่างไรต่อไป

ผู้รับการปรึกษา: หนูคิดหลายอย่างค่ะ บางทีก็อยากพูดกับแม่ไปตรงๆ บางทีก็จะขอตามแม่ไปทำงานด้วย และไม่ว่าหนูอาจจะสะกดรอยตามไปดู เพราะหนูคิดว่าแม่คงไม่พูดความจริงแน่ๆ

3.2 คำถามปลายปิด เป็นประโยคคำถามที่นำไปสู่ คำตอบว่า “ใช่” “ไม่ใช่” “จริง” “ไม่จริง” เพื่อนำคำตอบที่ได้มาใช้ในการรวบรวมข้อมูล ทำความกระจ่าง การฟังประเด็น และช่วยกำจัดขอบเขตของเรื่องราวในการพูดคุย หรืออาจหยุดการสนทนาในบางประเด็นที่ผู้รับการปรึกษาเกิดความสับสนหรือหลงประเด็น

ตัวอย่าง

ผู้ให้การปรึกษา: มาลินีไม่ชอบให้แม่กลับบ้านหลังเที่ยงคืนใช่ไหม

ผู้รับการปรึกษา: ใช่ค่ะ หนูอยากให้แม่มีเวลาให้หนูบ้าง

ผู้ให้การปรึกษา: หนูคิดจะพูดเรื่องนี้กับแม่ไหม

ผู้รับการปรึกษา: ไม่แน่ใจ

ตัวอย่าง

ผู้ให้การปรึกษา: ครูเข้าใจถูกต้องไหมคะ ว่าคุณแม่ของมาลินีมีสามีใหม่ และพ่อเลี้ยงก็พยายามจะ
ลวนลามมาลินี

ผู้รับการปรึกษา: ใช่ค่ะ

ผู้ให้การปรึกษา: มาลินีจะบอกเรื่องนี้กับคุณแม่ไหม

ผู้รับการปรึกษา: หนูอยากบอก แต่ก็กลัวว่าแม่จะไม่เชื่อ

4. ทักษะการสังเกต

การสังเกตเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะทำให้ผู้รับการปรึกษาเข้าใจบุคลิกภาพ ความรู้สึก
นึกคิดของผู้รับการปรึกษาซึ่งเป็นข้อมูลเพิ่มเติมจากข้อมูลจากคำพูด ผู้รับการปรึกษาควรสังเกต
บุคลิกภาพภายนอก ท่านั่ง การสบตา การแสดงออกทางแววตา การแสดงออกทางใบหน้า
การเคลื่อนไหวร่างกาย ระดับน้ำเสียง จังหวะการพูด การเลือกประเด็น ภาษาที่ใช้ ความต่อเนื่อง
ของเรื่องราว และการใช้เหตุผล เป็นต้น

5. ทักษะการทวนซ้ำ

การทวนซ้ำคือ การที่ผู้ให้การปรึกษาใช้ภาษาท่าทาง เช่น การพยักหน้า การมองอย่าง
สนใจ การรับว่า “ค่ะ” “ครับ” “อ้อฮอ” เป็นต้น ในจังหวะที่เหมาะสม หรือการพูดซ้ำคำสำคัญที่เป็น
คำท้ายประโยคหรือข้อความสำคัญในประโยคที่ผู้รับการปรึกษาเพิ่งพูดจบโดยใช้ถ้อยคำเดิม

ตัวอย่าง

ผู้รับการปรึกษา: หนูไม่สบายใจเลยค่ะ ที่เห็นพ่อกับแม่ทะเลาะกันบ่อยๆ

ผู้ให้การปรึกษา: (สบตา พยักหน้า) ค่ะ

ผู้รับการปรึกษา: โดยเฉพาะเวลาใกล้เปิดเทอมที่หนูต้องขอเงินมาจ่ายค่าเทอม หนูเห็นแม่ถอนใจ
บ่อยๆ บางครั้งแม่ก็แอบร้องไห้

ผู้ให้การปรึกษา: วันวิสาเห็นคุณแม่ร้องไห้

ผู้รับการปรึกษา: หลายครั้งหนูคิดว่าตนเองเป็นสาเหตุทำให้พ่อกับแม่ลำบาก ต้องหาเงินให้
ได้มากขึ้น พ่อเขาเครียดก็ทะเลาะกันบ่อยขึ้น

ผู้ให้การปรึกษา: วันวิสาคิดว่าตนเองเป็นสาเหตุ และไม่สบายใจเลยที่เห็นพ่อแม่ทะเลาะกัน

6. ทักษะการสรุป

การสรุปคือ การรวมประเด็นสำคัญๆ จากเรื่องราวที่พูดคุย โดยเรียงลำดับ จัดระบบ แล้วสื่อกลับไปด้วยถ้อยคำที่กระชับได้ใจความ ผู้ให้การปรึกษาควรใช้ทักษะนี้เมื่อจะเริ่มประเด็นใหม่ เมื่อพูดหรือเล่าเรื่องหนึ่งๆ มานานหรือยาวๆ อาจจับช้อนจึงควรสรุปเสียครั้งหนึ่ง รวมก่อนจบการให้การปรึกษาในแต่ละครั้ง

ตัวอย่างการเริ่มประเด็นใหม่

ผู้รับการปรึกษา: ผมไม่คิดว่าจะเอ็นท์ติด แล้วก็ไม่ว่าจะเรียนอะไรดี แต่ที่แน่ๆ ผมจะเรียนมหาวิทยาลัยเอกชน เพราะที่บ้านผมสามารถส่งได้ และก็ไม่ต้องแย่งแข่งขันกับใครให้ผมรู้สึกที่ผมโง่กว่าคนอื่นฯ และเมื่อเรียนจบผมก็คิดว่าผมสามารถทำงานได้ไม่แพ้คนที่สอบติดของมหาวิทยาลัยของรัฐ

ผู้ให้การปรึกษา: สรุปว่าการรชชต้องการเรียนต่อในมหาวิทยาลัยเอกชนนะ ต่อไปเรามาพูดคุยกันถึงประเด็นของการเลือกคณะ การรชชคิดว่าอยากเรียนคณะอะไร

ตัวอย่างเมื่อพูดหรือเล่าเรื่องยาวๆ

ผู้รับการปรึกษา: หนูรู้สึกโกรธ ไม่พอใจอย่างมากที่เพื่อนคือปุยไม่ช่วยเหลืองานกลุ่มแต่อยากให้หนูใส่ชื่อในรายงานด้วย ส่วนเพื่อนคนอื่นๆ ถึงไม่ช่วยมากแต่ก็ยังมึน้ำใจช่วยบ้าง หนูเบื่อการทำงานกลุ่มมากๆ เพราะงานกลุ่มทำให้หนูรู้สึกแยะ และทะเลาะกับเพื่อนหลายคน

ผู้ให้การปรึกษา: มาลินีไม่ชอบทำงานกลุ่ม คิดว่าเพื่อนเอาเปรียบ โดยเฉพาะปุย แต่ก็ไม่ต้องมีปัญหาเกี่ยวกับเพื่อน

ตัวอย่างก่อนจบการให้การปรึกษา

ผู้ให้การปรึกษา: ก่อนที่เราจะยุติการพูดคุยกันในวันนี้ ครูอยากให้วันวิสาลองบอกครูว่าวันนี้เราพูดคุยกันเรื่องอะไรบ้าง

ผู้รับการปรึกษา: เรื่องการทะเลาะกันของพ่อกับแม่ ความคิดและความรู้สึกที่หนูมีต่อตัวเอง

ผู้ให้การปรึกษา: (เงิบ)

ผู้รับการปรึกษา: (สบตาผู้ให้การปรึกษา)

ผู้ให้การปรึกษา: ค่ะ และเรายังได้พูดคุยกันถึงวิธีการที่วันวิสาจะช่วยให้แม่มีกำลังใจมากขึ้น แล้ววันวิสาก็ตกลงกับครูว่าเราจะพบกันวันพุธหน้า เพื่อรายงานผลว่าวิธีการที่เราพูดคุยกันวันนี้นำไปใช้จริงได้ผลหรือไม่อย่างไร และความรู้สึกของวันวิสาที่มีต่อตนเองด้วย

ผู้รับการปรึกษา: ค่ะ หนูจะมาพบอาจารย์ประมาณเที่ยงนะคะ

7. ทักษะการให้ข้อมูล

การให้ข้อมูล คือ การสื่อสารทางวาจาโดยอาศัยข้อมูลเป็นแนวทาง เพื่อให้ผู้รับการปรึกษาได้รับรู้ข้อมูล วิธีการ หรือรายละเอียดของเรื่องต่างๆ อย่างตรงไปตรงมา ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการเข้าใจ และการตัดสินใจ เพื่อให้ผู้รับการปรึกษามีทางเลือกมากขึ้น เช่น ขั้นตอนการย้ายคณะ การตรวจหาเชื้อเอชไอวี การดูแลตนเองเมื่อรู้ว่าติดเชื้อเอชไอวี ข้อมูลเกี่ยวกับสถาบันการศึกษา การศึกษาต่อ เป็นต้น

ตัวอย่าง

ผู้รับการปรึกษา: ผมกังวลมาก กินไม่ได้นอนไม่หลับ เพราะเมื่อเดือนก่อนผมไปที่วัดตามประสาผู้ชาย ผมเมานิดหน่อยเลยลืมป้องกัน ผมกลัวว่าจะติดเชื้อเอชไอวี

ผู้ให้การปรึกษา: ครับ ระยะเวลา 1 เดือนกว่าๆ ที่ผ่านมา หากภรรยาไปตรวจเลือดก็เป็นไปได้ว่าจะไม่พบเชื้อเอชไอวี แต่การไปตรวจมีข้อดีคือทำให้ภรรยาแน่ใจว่าภรรยาไม่ได้ติดเชื้อเอชไอวีมาก่อนหน้านี้แล้ว แล้วอีก 3 และ 6 เดือนภรรยาค่อยไปตรวจซ้ำอีก แต่ก็ไม่ว่าว่าการตรวจซ้ำจะพบเชื้อเอชไอวี เพราะบุคคลที่มีร่างกายแข็งแรงเชื้อก็จะไม่สามารถเจริญเติบโตได้ แต่ระหว่างนี้ภรรยาจะต้องรู้จักป้องกันตนเองให้มากขึ้นเพื่อไม่ให้ติดเชื้อ หรือถ้าตรวจแล้วพบว่าติดเชื้อจริงภรรยาก็จะวางแผนชีวิตของตนเองได้อย่างเหมาะสม

ผู้รับการปรึกษา: (เงิบ)

ผู้ให้การปรึกษา: ภรรยาลองบอกครูได้ไหมครับว่า ตอนนี้ภรรยาคิดจะทำอะไรต่อไป

8. ทักษะการให้กำลังใจ

ทักษะการให้กำลังใจเป็นการพูดเพื่อสร้างความเชื่อมั่น ช่วยให้เกิดความเครียด เกิดกำลังใจที่จะจัดการกับปัญหา อาจทำได้โดยการปลอบใจ ชมเชย หรือคาดคะเนว่าต่อไปอาจจะดีขึ้น ซึ่งเป็นการกระตุ้นให้ผู้รับการปรึกษารู้สึกว่ามีผู้ให้กำลังใจ ช่วยให้เขามีความคิดริเริ่มที่จะต่อสู้ รวมถึงมีความมั่นใจในตนเองมากขึ้น และจะเล่าเรื่องต่อหรือให้รายละเอียดเพิ่มเติม หรือมั่นใจที่จะคิดหาวิธีการแก้ไขปัญหา รวมถึงเปลี่ยนพฤติกรรม

ตัวอย่าง

ผู้รับการปรึกษา: หลังจากที่ถูกหนุได้เข้าไปกอดแม่เวลาเห็นแม่ร้องไห้ หรือพูดคุยกับแม่ถึงอนาคตเมื่อหนุเรียนจบแล้วได้งานทำ หนุถึงเกิดเห็นแม่ยิ้มแย้มมากขึ้น หนุรู้สึกอบอุ่นและรักแม่มากขึ้น

- ผู้ให้การปรึกษา : ครูดีใจด้วยนะคะที่วันวิสาทำให้คุณแม่มีความสุขมากขึ้น
- ผู้รับการปรึกษา : ขอบคุณอาจารย์มากนะคะ
- ผู้ให้การปรึกษา : แล้วกับพ่อล่ะคะ วันวิสาคิดจะทำอย่างไรต่อไป
- ผู้รับการปรึกษา : หนูก็จะใช้วิธีการคล้ายๆ กัน แล้วหนูจะเอาใจพ่อมากขึ้น
- ผู้ให้การปรึกษา : วันวิสาบอกครูได้ไหมคะ ว่าเอาใจพ่อมากขึ้นเป็นอย่างไร
- ผู้รับการปรึกษา : ก็คือยกน้ำให้พ่อเมื่อพ่อกลับมาบ้าน นวดให้ หรือเอาผ้าชุบน้ำเย็นๆ ให้พ่อเช็ดหน้า
- ผู้ให้การปรึกษา : ดีมากค่ะ ครูเห็นด้วยกับวิธีการที่วันวิสาคิด และเมื่อวันวิสาทำได้สำเร็จ ครอบครัวของวันวิสา ก็จะเป็นครอบครัวที่มีความสุขมากครอบครัวหนึ่ง

9. ทักษะการเจียบ

การเจียบ คือ ช่วงเวลาระหว่างการปรึกษาที่ไม่มี การสื่อสารด้วยวาจา ระหว่างผู้ให้การปรึกษาและผู้รับการปรึกษา ทั้งนี้ เพื่อให้ผู้รับการปรึกษามีเวลาเพื่อคิดรวบรวมรายละเอียด ประเด็นปัญหาต่างๆ ตลอดจนจนเป็นการกระตุ้นให้ผู้รับการปรึกษาได้พูดถึงความคิด ความรู้สึกที่มีต่อปัญหา การเจียบมี 2 ลักษณะ คือ การเจียบทางบวกและการเจียบทางลบ แสดงได้ดังตารางที่ 5.1 และ 5.2

ตารางที่ 5.1 การเปรียบเทียบการเจียบทางบวก

ผู้ให้การปรึกษา	ผู้รับการปรึกษา
<p>การเจียบบวก หมายถึง</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ให้ผู้รับการปรึกษาใช้ความคิดค้นหา รวบรวมรายละเอียดประเด็นต่างๆ ของปัญหา 2. เปิดโอกาสให้ผู้รับการปรึกษาได้มีการสำรวจความคิด ความรู้สึก 3. ให้ผู้รับการปรึกษาได้มีเวลาคิด ทบทวนทำความเข้าใจ และกำลังคิดถึงเรื่องที่จะพูดต่อไป 4. ให้กำลังใจแก่ผู้รับการปรึกษาในสถานการณ์ที่ผู้รับการปรึกษารู้สึกเจ็บปวด ขมขื่น เสียใจ 5. เจียบเพื่อพักฟื้นจากความเหน็ดเหนื่อย หลังจากผู้รับการปรึกษาแสดงถึงสิ่งที่เป็นอารมณ์ความรู้สึก เช่น การร้องไห้ โดยใช้การเจียบในลักษณะที่แสดงถึงการร่วมรับรู้ เข้าใจ 	<p>การเจียบบวก หมายถึง</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ผู้รับการปรึกษาได้พูดถึงประเด็นปัญหานั้น ๆ จบแล้ว 2. ผู้รับการปรึกษากำลังคิดถึงเรื่องที่จะพูดต่อไป 3. เพื่อรอคอยให้ผู้ให้การปรึกษาพูดอะไรบางอย่าง 4. เจียบเพราะอาจต้องการเวลาคิด และทำความเข้าใจถึงสิ่งที่ผู้ให้การปรึกษาพูดออกมา

ตารางที่ 5.2 การเปรียบเทียบการเจ็บทางลบ

ผู้ให้การปรึกษา	ผู้รับการปรึกษา
<p>การเจ็บทางลบ หมายถึง</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. เจ็บเพราะไม่รู้ว่าอะไรหรือถามอะไรต่อไป 2. เจ็บเพราะคิดว่าผู้ให้การปรึกษาล้มเหลว รู้สึกอึดอัด ไม่สบายใจ 3. เจ็บเพราะผู้ให้การปรึกษารับรู้ว่าคุณเอง ทำลายความเจ็บในโอกาสที่ไม่เหมาะสม 	<p>การเจ็บทางลบ หมายถึง</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ความไม่สบายใจ ในกรณีที่ผู้รับการปรึกษา ไม่ได้สมัครใจมาด้วยตนเอง 2. รู้สึกอาย ขลาดกลัว วิตกกังวลต่อการสนทนา 3. ไม่อยากพูดเรื่องตนเอง 4. เพื่อคิดว่าใครจะเป็นฝ่ายพูดก่อน 5. เพราะไม่พอใจ ต่อต้าน ปฏิเสธไม่อยากให้ความร่วมมือเมื่อถูกถามในบางประเด็น

การใช้ทักษะในการให้การปรึกษาเชิงจิตวิทยาไม่มีข้อบังคับหรือกำหนดตายตัว ขึ้นอยู่กับประสบการณ์ความชำนาญของผู้นำไปใช้ อย่างไรก็ดี กรมสุขภาพจิต (2546, หน้า 119) ได้จำแนกการใช้ทักษะตามประเภทของปัญหา ได้แก่ ปัญหาขาดความรู้ควรใช้ทักษะการให้ข้อมูล ปัญหาด้านอารมณ์ความรู้สึกควรใช้ทักษะการให้กำลังใจ ปัญหาการปฏิบัติ เช่น ไม่สามารถตัดสินใจควรใช้ทักษะการพิจารณาทางเลือก และไม่รู้แนวทางปฏิบัติควรใช้ทักษะการเสนอแนะ เป็นต้น

ทฤษฎีการให้การปรึกษา

เมื่อผู้ให้การปรึกษามีความรู้และทักษะการให้การปรึกษาแล้วนั้น ความรู้อีกประการหนึ่งที่สำคัญต่อการให้การปรึกษาแก่ผู้เรียนก็คือ ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับทฤษฎีการให้การปรึกษา เนื่องจากทฤษฎีการให้การปรึกษาเป็นแนวทางการคิดเกี่ยวกับธรรมชาติ ลักษณะของปัญหาและความเชื่อของผู้รับการปรึกษาว่าเป็นอย่างไร ทำให้ผู้ให้การปรึกษาสามารถวางแผนในการให้การปรึกษาได้ ทฤษฎีการให้การปรึกษาส่วนใหญ่เป็นแนวคิดทฤษฎีทางตะวันตก ปัจจุบันนักวิชาการได้รวบรวมทฤษฎีการให้การปรึกษาที่ใช้กันอย่างแพร่หลายได้ 12 ทฤษฎี ได้แก่ ทฤษฎีการให้การปรึกษาแบบจิตวิเคราะห์ ทฤษฎีการให้การปรึกษาแบบแอดเลอร์ ทฤษฎีการให้การปรึกษาแบบบุคคลเป็นศูนย์กลาง ทฤษฎีการให้การปรึกษาแบบเกสโตลท์ ทฤษฎีการให้การปรึกษาแบบอัตถิภาวนิยม ทฤษฎีการให้การปรึกษาแบบพฤติกรรมนิยม ทฤษฎีการให้การปรึกษาแบบพิจารณาอารมณ์ เหตุผล และพฤติกรรม ทฤษฎีการให้การปรึกษาแบบการรู้คิด ทฤษฎีการให้การปรึกษาแบบ

วิเคราะห์เชิงสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ทฤษฎีการให้การปรึกษาแบบพิจารณาความเป็นจริง ทฤษฎีการให้การปรึกษาแบบพุทธศาสตร์ และทฤษฎีการให้การปรึกษาแบบเลือกสรร

จากประสบการณ์ของผู้เขียนมีความเห็นว่า เพื่อให้ง่ายแก่การเข้าใจและการนำไปใช้สำหรับผู้เรียน จึงแบ่งหมวดหมู่ของทฤษฎีออกเป็น 3 กลุ่ม ตามความมุ่งเน้นของแต่ละทฤษฎี คือ 1) ทฤษฎีกลุ่มที่มุ่งเน้นความรู้สึก ได้แก่ ทฤษฎีการให้การปรึกษาแบบจิตวิเคราะห์ ทฤษฎีการให้การปรึกษาแบบบุคคลเป็นศูนย์กลาง ทฤษฎีการให้การปรึกษาแบบเกสโตลท์ 2) ทฤษฎีกลุ่มที่มุ่งเน้นการคิด ได้แก่ ทฤษฎีการให้การปรึกษาแบบพิจารณาอารมณ์ เหตุผล และพฤติกรรม ทฤษฎีการให้การปรึกษาแบบวิเคราะห์เชิงสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ทฤษฎีการให้การปรึกษาแบบพุทธศาสตร์ และ 3) ทฤษฎีที่เน้นพฤติกรรม ได้แก่ ทฤษฎีการให้การปรึกษาแบบพฤติกรรมนิยม (อาภา จันทรสกุล, 2545, หน้า 15-93; คมเพชร คมฉัตรสกุล, 2547, หน้า 15-137 และศุภลักษณ์ สัตย์เพชรพราย, 2550, หน้า 245-310)

1. ทฤษฎีกลุ่มที่มุ่งเน้นความรู้สึก

1.1 ทฤษฎีการให้การปรึกษาแบบจิตวิเคราะห์

1.1.1 ผู้ให้กำเนิดทฤษฎี บุคคลผู้ให้กำเนิดทฤษฎีนี้คือ ซิกมันด์ ฟรอยด์ เป็นชาวออสเตรียเชื้อสายยิว เกิด ค.ศ.1856 ในแคว้นโมราเวีย ปัจจุบันอยู่ในเขตประเทศเชโกสโลวาเกีย บิดามีฐานะปานกลาง ประกอบอาชีพค้าขนสัตว์ มีภรรยาสองคน ฟรอยด์ เป็นบุตรคนโตของภรรยาคนที่สอง ต่อมาครอบครัวมีฐานะยากจนลง แต่บิดายังสนับสนุนการศึกษาแก่เขาอย่างสม่ำเสมอ จนฟรอยด์ได้รับปริญญาสาขาแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเวียนนาและทำงานที่โรงพยาบาลกลางของกรุงเวียนนา โดยมุ่งความสนใจไปทางด้านประสาทกายวิภาคและประสาทพยาธิวิทยา ค.ศ.1885 ฟรอยด์ ได้ทำงานกับผู้มีชื่อเสียงด้านการรักษาโรคประสาทที่ปารีสจึงสนใจเรื่องการสะกดจิตและรักษาโรคฮีสทีเรีย โดยฟรอยด์ เชื่อว่าสาเหตุเบื้องต้นของโรคฮีสทีเรีย คือความขัดแย้งทางเพศ เขาจึงเริ่มศึกษาจนพัฒนาเป็นทฤษฎีจิตวิเคราะห์

1.1.2 ความเชื่อเกี่ยวกับธรรมชาติของมนุษย์ ทฤษฎีนี้เชื่อว่ามนุษย์เกิดมาพร้อมกับแรงขับทางสัญชาตญาณ (instinctual drives) แรงขับดังกล่าวเป็นพลังงานที่เปลี่ยนแปลงเคลื่อนที่ได้ มนุษย์มีสัญชาตญาณพื้นฐานที่สำคัญคือ สัญชาตญาณแห่งชีวิต (eros or life force) แสดงออกมาในรูปแบบของสัญชาตญาณทางเพศ (sexual instinct) และสัญชาตญาณในการป้องกันตนเองเป็นสัญชาตญาณที่ทำให้มนุษย์แสวงหาความพึงพอใจ ส่วนสัญชาตญาณแห่งความตาย (thanatos or death wish) แสดงออกมาในรูปของสัญชาตญาณการทำลายหรือก้าวร้าว (destructive instinct or aggressive instinct) สัญชาตญาณพื้นฐานของมนุษย์แสดงออกมาในรูปของพลังจิต เหมือนพลังงาน

ทั่วไปที่ไม่สามารถทำให้สูญหายไปหรือสร้างขึ้นมาใหม่ได้ แต่สามารถเคลื่อนที่เปลี่ยนรูปได้ตามระยะเวลาของพัฒนาการจากขั้นหนึ่งไปสู่อีกขั้นหนึ่ง เมื่อพลังลิบิโด (libido) รวมอยู่บริเวณใดของร่างกาย ส่วนนั้นจะเกิดความตึงเครียด วิธีลดคือเร้าหรือทำให้พลังลิบิโดส่วนนั้นถ่ายเทออกไปอย่างเหมาะสม ลิบิโดสามารถเคลื่อนไปยังวัตถุ บุคคลนอกตัวเราได้ด้วย คือสัญชาตญาณเกี่ยวกับบุคคลและสิ่งของ (object instinct) และเมื่อบุคคลเกิดความคับข้องใจ กังวลใจ หรือขัดแย้ง ระหว่าง ซุปเปอร์อีโก้ และ อิด ทำให้เสียสมดุลทางจิตใจ ส่วนของ อีโก้จะทำหน้าที่ลดความวิตกกังวลโดยใช้กลไกการป้องกันตัว (defense mechanism)

1.1.3 เป้าหมายของการให้การปรึกษาคือ การแก้ไขและสร้างโครงสร้างของบุคลิกภาพใหม่ให้กับผู้รับการปรึกษา โดยการวิเคราะห์เรื่องราวที่บุคคลกดทับไว้ในระดับจิตไร้สำนึก ให้เกิดการรับรู้ในระดับจิตสำนึก โดยเน้นที่ประสบการณ์ในวัยเด็กหรือพื้นประสบการณ์ในอดีตขึ้นมาวิเคราะห์และตีความ เพื่อให้ผู้มารับการปรึกษารับรู้ถึงต้นตอของพฤติกรรมผิดปกติของตัวเอง การหยั่งเห็น (insight) ด้วยสติปัญญาในระดับจิตสำนึก ทำให้ผู้มารับการปรึกษาเกิดความเข้าใจในบุคลิกภาพของตนเอง ส่งผลให้เกิดการแก้ไขและเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ผู้ให้การปรึกษาทำหน้าที่ช่วยให้ผู้รับการปรึกษาถ่ายเทความวิตกกังวลออกมาได้อย่างอิสระด้วยการสร้างสัมพันธภาพที่ดี โดยวิธีการฟังและแปลความหมาย ให้ความสนใจต่ออาการต่อต้าน ใช้วิจารณ์ญาณว่าเมื่อใดควรแปลความหมาย เพื่อให้ผู้รับการปรึกษาเกิดความเข้าใจเรื่องราวในระดับจิตไร้สำนึก ซึ่งจะนำไปสู่การแปลความหมาย ก่อให้เกิดความเข้าใจเกี่ยวกับโครงสร้างของบุคลิกภาพ และการเคลื่อนที่ของพลังทางจิต

1.2 ทฤษฎีการให้การปรึกษาแบบบุคคลเป็นศูนย์กลาง

1.2.1 ผู้ให้กำเนิดทฤษฎี บุคคลผู้ให้กำเนิดทฤษฎีนี้คือ คาร์ล อาร์ โรเจอร์ (Carl R. Rogers) เกิดเมื่อปี ค.ศ. 1902 เป็นบุตรคนที่สี่ในจำนวนหกคนของนักธุรกิจ ซึ่งต่อมาเปลี่ยนอาชีพไปทำไร่ ได้รับการเลี้ยงดูมาจากครอบครัวที่ค่อนข้างมีระเบียบ เข้มงวดและยึดมั่นในศาสนา สมาชิกในครอบครัวมีความผูกพันใกล้ชิดกัน ครั้งแรกเข้าเรียนสาขาวิชาเอกทางเกษตรศาสตร์ ต่อมาเปลี่ยนความสนใจไปทางด้านศาสนาเพราะต้องการเป็นนักบวช ได้รับปริญญาตรีทางสาขาประวัติศาสตร์ ปริญญาโทด้านศาสนาและจิตวิทยา โรเจอร์มีความเห็นว่าวิชากรอนามัยส่วนบุคคลและวิชาจิตวิทยาจะช่วยให้เข้าใจบุคคลได้ดียิ่งขึ้น จึงเปลี่ยนมาสนใจในสาขาวิชาดังกล่าวโดยศึกษาที่วิทยาลัยครู มหาวิทยาลัยโคลัมเบีย ศึกษาวิชาปรัชญาทางการศึกษา ฝึกงานด้านคลินิกเกี่ยวกับเด็ก ได้รับทุนฝึกหัดของสถาบันสำหรับการแนะแนวเด็ก โรเจอร์มีความเห็นว่าจิตบำบัดแบบจิตวิเคราะห์ขัดแย้งกับการให้ความสำคัญต่อวิธีการศึกษาตามกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ที่เขาได้ศึกษามา

เป็นเวลา 12 ปีที่โรเจอร์ทำงานในฐานะนักจิตวิทยาคลินิก งานที่ส่วนใหญ่เกี่ยวกับปัญหาของเด็ก ค.ศ.1940-1950 ดำรงตำแหน่งศาสตราจารย์ทางด้านจิตวิทยาคลินิก ณ มหาวิทยาลัยแห่งรัฐโอไฮโอ เขาพัฒนาทฤษฎีและวิธีการให้การปรึกษาของตนเองขึ้น โดยให้ความสำคัญหรือศูนย์กลางอยู่ที่ผู้มารับการปรึกษา เน้นวิธีการสร้างสัมพันธภาพที่ดีระหว่างผู้ให้และผู้รับการปรึกษา ค.ศ. 1945-1957 เป็นช่วงเวลาที่โรเจอร์สร้างผลงานออกมาอย่างมีประสิทธิภาพ ได้พัฒนาโครงสร้างอย่างมีระบบระเบียบ และเริ่มทำการศึกษาวิฉัยผลของการให้การปรึกษาแบบผู้มารับการปรึกษาเป็นศูนย์กลาง

1.2.2 ความเชื่อเกี่ยวกับธรรมชาติของมนุษย์ ทฤษฎีนี้เชื่อว่า มนุษย์มีธรรมชาติที่ดี มีแรงจูงใจไปทางด้านบวก เป็นผู้มีความเหตุผล (rational) เป็นผู้ได้รับการขัดเกลา (socialized) และเป็นผู้สามารถตัดสินใจเลือกทางชีวิตของตนเองได้ถ้ามีอิสระเพียงพอ และในสภาพการณ์ที่เอื้ออำนวยมนุษย์จะพัฒนาไปได้เต็มศักยภาพ (full potential) ฉะนั้นมนุษย์จึงเป็นผู้นำตนเอง (self-directing) และภายใต้สภาพการณ์ที่มีเงื่อนไขอันเหมาะสม มนุษย์จะพัฒนาตนเองไปในทิศทางที่เหมาะสมกับความสามารถของแต่ละบุคคลไปสู่การรู้จักตนเองอย่างแท้จริง (self-actualizations)

นอกจากนี้ โรเจอร์ยังเชื่อว่าบุคลิกภาพของมนุษย์เกิดขึ้นจากความคิด ความรู้สึกของบุคคลต่อตนเองที่เราเรียกว่าอัตมโนทัศน์ (self concept) ซึ่งอัตมโนทัศน์นี้จะประกอบไปด้วย ตัวตนในสภาพที่เป็นจริง (real self) ตัวตนที่เราคิดว่าเราเป็น (perceived self) และตัวตนในอุดมคติ (ideal self) ด้วยเหตุนี้จึงเชื่อว่าปัญหาที่สร้างความทุกข์ของบุคคลเกิดจากความไม่สอดคล้องกันระหว่างสิ่งที่บุคคลต้องการกับสิ่งที่บุคคลเป็นอยู่

1.2.3 เป้าหมายของการให้การปรึกษาคือ การช่วยให้ผู้มารับการปรึกษารู้จักและยอมรับตนเองตามความเป็นจริง เข้าใจตนเอง สามารถตัดสินใจเรื่องต่างๆ เลือกเป้าหมายในชีวิต และรับผิดชอบต่อตนเองได้ ผู้ตั้งเป้าหมายในการให้การปรึกษาวิธีนี้คือผู้มารับการปรึกษา เพราะโรเจอร์เชื่อว่า ทุกคนมีพลังมุ่งไปสู่การรู้จักตนเองอย่างแท้จริง ในสภาพการณ์ที่เหมาะสมบุคคลสามารถตัดสินใจว่า เขาต้องการอะไร การให้การปรึกษาคือการช่วยให้ผู้มารับการปรึกษาสามารถตัดสินใจเลือกและรับผิดชอบต่อชีวิตของตนเองได้ จุดมุ่งหมายจึงอยู่ที่การช่วยให้ผู้รับการปรึกษาค้นพบคำตอบของคำถามของตนเองด้วยตนเอง โดยการสร้างบรรยากาศของการยอมรับ อบอุ่น ปลอดภัย ทำให้ผู้รับการปรึกษากล้าที่จะเปิดเผยตนเอง ยอมรับตนเอง และตัดสินใจเลือกแนวทางในการดำเนินชีวิตต่อไปได้ ก็คือผู้รับการปรึกษามีพฤติกรรมมุ่งไปสู่การรู้จักตนเองอย่างแท้จริง ส่วนเป้าหมายเฉพาะในการขอรับการปรึกษานั้นผู้รับการปรึกษาต้องวางเป้าหมายเอง

กระบวนการให้การปรึกษาจะสิ้นสุดเมื่อผู้ให้การปรึกษาประเมินแล้วพบว่า พฤติกรรมของผู้รับการปรึกษาเปลี่ยนไปตามแบบแผน ผู้รับการปรึกษาสามารถนำแบบแผนการเรียนรู้ดังกล่าวไป

ใช้แก้ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งจะเห็นได้จากผลของพฤติกรรมที่ผู้รับการปรึกษาแสดงในสภาพแวดล้อมที่เป็นจริงของเขาภายหลังการให้การปรึกษา

1.3 ทฤษฎีการให้การปรึกษาแบบเกสโตลท์

1.3.1 ผู้ให้กำเนิดทฤษฎี บุคคลผู้ให้กำเนิดทฤษฎีนี้คือ เฟรดริก โซโลมอน เพิร์ลส์ (Frederick Solomon Perls) จิตแพทย์ชาวอเมริกัน เชื้อสายยิว เกิดที่กรุงเบอร์ลิน รับปริญญาแพทยศาสตรบัณฑิตในปี ค.ศ.1920 เคยผ่านการฝึกจิตบำบัดแบบวิเคราะห์จากสถาบันจิตวิเคราะห์ที่เบอร์ลิน แพรงก์เฟิร์ต และเวียนนา ไปทำงานที่อัมสเตอร์ดัม 2 ปี คือในปีค.ศ. 1933 และย้ายไปอยู่ที่แอฟริกาใต้ในปี ค.ศ.1946 เพิร์ลส์ย้ายไปตั้งรกรากในสหรัฐอเมริกา ได้เขียนหนังสือเสนอแนวความคิดเกี่ยวกับการบำบัดแบบเกสโตลท์ในประมาณกลางศตวรรษที่ 20 ในช่วงปี ค.ศ.1967 –1969 เขาทุ่มเทเวลาให้กับการฝึกอบรมการบำบัดแบบเกสโตลท์ โดยมีสถาบันฝึกอบรมเกิดขึ้นตามเมืองใหญ่ๆ ในสหรัฐอเมริกา ในปี ค.ศ. 1970 เพิร์ลส์ได้ก่อตั้งสถาบันเกสโตลท์บำบัดขึ้นที่เมืองแวนคูเวอร์ บริติชโคลัมเบีย ในประเทศแคนาดา และเขาได้เสียชีวิตที่เมืองนี้

1.3.2 ความเชื่อเกี่ยวกับธรรมชาติของมนุษย์ ความเชื่อของทฤษฎีนี้คล้ายกับความเชื่อของจิตวิญญานมนุษย์นิยมและกลุ่มอัตถิภาวะนิยม คือ บุคคลมีความสามารถในการเลือกตัดสินใจสิ่งต่างๆ ด้วยตนเองได้ สามารถรับผิดชอบการกระทำของตน บุคคลที่อยู่อย่างเต็มประสิทธิภาพ (a fully functioning person) คือบุคคลที่ใช้การรับรู้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งการตระหนักรู้ในตนเองและการรับรู้ต่อสภาพแวดล้อม บุคคลจะพัฒนาไปได้เต็มศักยภาพ โดยเพิร์ลส์สรุปไว้ 7 ประการคือ

1.3.2.1 มนุษย์เป็นส่วนเต็มๆที่ประกอบขึ้นด้วยส่วนต่างๆ ที่ทำงานประสานกัน (องค์รวม) คือ ร่างกาย ความคิด ความรู้สึก การรับรู้ ซึ่งส่วนต่างๆ เหล่านี้จะเข้าใจในแต่ละส่วนเฉพาะไม่ได้ ต้องเข้าใจในลักษณะของส่วนเต็มทั้งตัวบุคคล

1.3.2.2 มนุษย์เป็นส่วนหนึ่งของสภาพแวดล้อม การจะเข้าใจบุคคลใดโดยปราศจากการเข้าใจสภาพแวดล้อมของเขาไม่ได้

1.3.2.3 มนุษย์เป็นผู้เลือกกว่าเขาจะตอบสนองต่อสิ่งเร้าภายนอกและสิ่งเร้าภายในตัวเขาอย่างไร มนุษย์เป็นผู้แสดงพฤติกรรม

1.3.2.4 มนุษย์มีศักยภาพที่จะรับรู้ สัมผัสในตัวเองได้เกี่ยวกับความคิด ความรู้สึกและอารมณ์ของตนเอง

1.3.2.5 มนุษย์สามารถตัดสินใจได้เพราะเขาเกิดการรับรู้

1.3.2.6 มนุษย์สามารถรับผิดชอบต่อชีวิตของตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.3.2.7 มนุษย์ไม่สามารถนำตนเองกลับไปสู่อุดมคติหรืออนาคตได้ เขาสามารถรับรู้เหตุการณ์ต่างๆ ได้ในสภาวะปัจจุบันเท่านั้น

1.3.3 เป้าหมายของการให้การปรึกษา เป้าหมายโดยทั่วไปของการให้การปรึกษาแบบเกสตอลท์คือ การให้ผู้รับการปรึกษาเปลี่ยนพฤติกรรมจากการพึ่งพาสภาพแวดล้อม หรือพึ่งพาผู้อื่น ไปสู่การพึ่งพาตนเอง ช่วยให้ผู้มารับการปรึกษาค้นพบว่าตัวเองสามารถทำอะไรได้หลายๆ อย่างด้วยตนเองมากกว่าที่เขาคิด และเลิกจํานนต่อสภาพแวดล้อม

เป้าหมายสำคัญของการให้การปรึกษาแบบเกสตอลท์คือ การช่วยให้ผู้รับการปรึกษาใช้ชีวิตให้เต็มศักยภาพกว่าที่เคยเป็นอยู่ ไม่ให้ผู้รับการปรึกษาปรับตัวลอยตามสังคม แต่ควรรับรู้ความรู้สึกของตนเอง การช่วยให้บุคคลค้นพบตัวเองและกล้าพัฒนาตัวเองให้เต็มศักยภาพเป็นแนวทางที่จะช่วยให้บุคคลปรับตัวได้ เข้าใจตนเองและมีสุขภาพจิตที่ดี

การรับรู้เป็นเครื่องมือที่จะใช้ในการเปลี่ยนแปลงบุคลิกภาพ ทำให้ผู้รับการปรึกษาสามารถเผชิญและยอมรับความรู้สึกที่เขาเคยปฏิเสธ ช่วยให้เราจัดความรู้สึกที่ค้างค้ำ และช่วยให้ผู้รับการปรึกษาปล่อยวางอดีต และอยู่กับปัจจุบันได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ

2. ทฤษฎีกลุ่มที่มุ่งเน้นการคิด

2.1 ทฤษฎีการให้การปรึกษาแบบพิจารณาอารมณ์ เหตุผล และพฤติกรรม

2.1.1 ผู้ให้กำเนิดทฤษฎี บุคคลผู้ให้กำเนิดทฤษฎีนี้คือ อัลเบิร์ต เอลลิส (Albert Ellis) เกิดในปี ค.ศ. 1913 ที่เมืองพิทสเบิร์ก รัฐเพนซิลวาเนีย และย้ายมาอยู่ที่นิวยอร์กในช่วงวัยเด็กเขาต้องดูแลตนเองตั้งแต่อายุ 7 ขวบ เพราะพ่อแม่หย่าร้าง มักจะไม่สบายด้วยโรคไตอักเสบ เขาตั้งใจเอาชนะอาการเจ็บป่วยด้วยการสร้างความหวังในแง่ดีต่อตนเอง ดังนั้น เขาจึงเรียนรู้ว่าวิธีคิดเป็นสิ่งที่ทำให้เอาชนะอุปสรรคได้ตั้งแต่วัยเด็ก เขาได้รับปริญญาตรีทางด้านบริหารธุรกิจจากมหาวิทยาลัยนิวยอร์ก และทำงานด้านธุรกิจ ในขณะที่เดียวกันก็สนใจแก้ปัญหาให้กับเพื่อนร่วมงาน โดยเฉพาะปัญหาทางด้านความสัมพันธ์ทางเพศภายในครอบครัว จากความสนใจดังกล่าวเขาจึงตัดสินใจศึกษาต่อด้านจิตวิทยาคลินิก

ค.ศ. 1940 เขาสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโทและปริญญาเอกจากมหาวิทยาลัยโคลัมเบีย เอลลิสเปิดคลินิกส่วนตัวให้การปรึกษาปัญหา โดยนิยมใช้การบำบัดแบบจิตวิเคราะห์ แต่เขาก็ไม่ค่อยประทับใจกับประสิทธิผลของการบำบัด และเห็นว่าวิธีการบำบัดของจิตวิเคราะห์นั้นไม่เป็นระบบวิทยาศาสตร์ เขาจึงหันมาพิจารณาวิธีการให้ผู้รับการปรึกษาเผชิญหน้ากับปัญหาของตน โดยผู้ให้การปรึกษาอธิบายชี้แจงถึงสาเหตุของปัญหา วิเคราะห์ความคิดและอารมณ์ที่เป็นสาเหตุของปัญหา เนื่องจากเอลลิสเชื่อว่า ปัญหาทางอารมณ์ของบุคคลเกิดจากความคิด ความเชื่อที่บุคคลมีต่อตนเอง และเหตุการณ์นั้นๆ ซึ่งความเชื่อดังกล่าวเป็นความเชื่อด้านลบคือ ความเชื่อที่ไร้เหตุผล เชื่อในความจริงที่ไม่มีคุณค่าของตัวเอง และคนเหล่านั้นบอกย้ำกับตนเองถึงข้อห้ามต่างๆ และความเชื่อที่ผิดๆ ที่เก็บ

สะสมจากอดีต ซึ่งเอลลิสเชื่อว่าวิธีการแก้ไขคือการเปลี่ยนแปลงความคิดของบุคคลเสียใหม่ จากการศึกษาปรัชญากรีกและปรัชญาเอเชียทำให้เอลลิสเกิดแรงบันดาลใจที่จะช่วยเหลือผู้ที่มีปัญหา โดยให้ความสำคัญกับความคิด เขาเริ่มคิดทฤษฎีของตนเองและนำมาใช้ครั้งแรกในปี ค.ศ. 1955 ชื่อทฤษฎี Rational Therapy (RT) ชื่อนี้ทำให้เกิดความเข้าใจว่า เอลลิสไม่ให้ความสำคัญกับการสำรวจอารมณ์ของผู้รับการปรึกษา ในปี ค.ศ. 1961 เขาได้เพิ่มคำว่า Emotion เป็น Rational Emotion Therapy (RET) เพื่อแสดงถึงความสำคัญของทั้งความคิดและอารมณ์ในกระบวนการเปลี่ยนแปลง แต่ยังคงขาดบทบาทของการแสดงพฤติกรรม ดังนั้นในปี ค.ศ. 1993 จึงเปลี่ยนเป็น Rational Emotion Behavior Therapy (REBT)

2.1.2 ความเชื่อเกี่ยวกับธรรมชาติของมนุษย์ ทฤษฎีนี้เชื่อว่ามนุษย์เป็นทั้งผู้ที่มีเหตุผลและไม่มีเหตุผล มีทั้งส่วนที่เป็นความสุข การคิด การบอกตัวเองถึงสิ่งที่ดีงามเกี่ยวกับตนเอง และผู้อื่น เป็นส่วนที่ช่วยพัฒนาไปสู่การรู้จักตนเองอย่างเต็มศักยภาพ ในอีกส่วนหนึ่งมนุษย์มีลักษณะความคิดในด้านการทำลายตนเอง ทำผิดซ้ำๆ ซากๆ ลงโทษตนเอง ต้องการเป็นบุคคลสมบูรณ์แบบ ไม่ยอมรับตนเองในด้านลบ เป็นส่วนที่ขัดขวางการพัฒนาไปสู่การรู้จักตนเองอย่างแท้จริง และเชื่อว่ามนุษย์เกิดมาพร้อมกับแนวโน้มที่จะต่อสู้ให้ได้มาซึ่งสิ่งที่เขาต้องการ บรรลุความต้องการในชีวิตรวด ถ้าไม่ได้ตามที่ต้องการมนุษย์จะลงโทษทั้งตนเองและผู้อื่น เอลลิสยืนยันว่ามนุษย์คิด เกิดอารมณ์ และแสดงพฤติกรรมเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องกัน เพราะความรู้สึกเกิดจากการรับรู้ต่อสภาพการณ์เฉพาะสภาพการณ์ใดสภาพการณ์หนึ่ง ฉะนั้นเพื่อแก้ไขพฤติกรรมลงโทษตนเอง (self-defeating behavior) บุคคลต้องเข้าใจถึงแบบแผนในส่วนของสติปัญญาที่ใช้ในการรับรู้ (perceptual cognitive) ส่วนของอารมณ์ที่เกิดขึ้น และการเรียนรู้ใหม่ในการแสดงพฤติกรรม (behavioristic reductive method)

2.1.3 เป้าหมายของการให้การปรึกษา เป้าหมายหลักของ REBT คือ การลดเจตคติที่มีผลเสียต่อตน ลดการโทษตนเอง และพยายามใช้ความสามารถของตนเองพัฒนาไปสู่เป้าหมายในชีวิตที่เป็นไปได้ตามสภาพความเป็นจริง ผู้รับการปรึกษาต้องเรียนรู้ที่จะควบคุมตนเอง ระวังอารมณ์รุนแรงทางด้านลบด้วยความคิดที่มีเหตุผล เปลี่ยนเจตคติ ความเชื่อเกี่ยวกับสภาพการณ์ที่ก่อให้เกิดอารมณ์ด้านลบ ประการถัดมาคือลดความรู้สึกเป็นปฏิบัติกร หรือลดการตำหนิผู้อื่น การมองโลกในแง่ร้าย รู้จักตรวจสอบและโต้แย้งความคิดความเชื่อที่ไร้เหตุผลของตนเอง สำหรับเป้าหมายระยะยาว คือ การช่วยให้ผู้รับการปรึกษารู้จักเข้าร่วมกิจกรรม หรือมีพฤติกรรมใหม่ที่ สามารถทำงานกลายเป็นนิสัยใหม่ และจัดการกับอุปสรรคที่ขัดขวางการดำเนินชีวิตที่มีความสุขได้

2.2 ทฤษฎีการให้การปรึกษาแบบวิเคราะห์เชิงสัมพันธ์ระหว่างบุคคล

2.2.1 ผู้ให้กำเนิดทฤษฎี บุคคลผู้ให้กำเนิดทฤษฎีนี้คือ อีริก เบิร์น (Eric Berne) เกิดในปี ค.ศ. 1910 ที่เมืองมอนทรีออล ประเทศแคนาดา บิดาเป็นแพทย์ มารดาเป็นนักเขียนและบรรณาธิการหนังสือ เบิร์นได้รับปริญญาแพทยศาสตรบัณฑิต ปี ค.ศ. 1935 ปริญญาเอกสาขาแพทยศาสตรจากมหาวิทยาลัยแมคกิล ในปี ค.ศ. 1955 เลือกรียนต่อจิตเวชศาสตร์ที่มหาวิทยาลัยเยล และทำงานเป็นจิตแพทย์ประจำบ้านที่คณะแพทยศาสตร์ และเปิดคลินิกส่วนตัวที่รัฐคอนเนคติกัต และนิวยอร์ก การทำงานด้านจิตบำบัดช่วง 20 ปีแรกเขาใช้วิธีการบำบัดรักษาตามแบบจิตวิเคราะห์

ต่อมาเบิร์นสังเกตพฤติกรรมของผู้ป่วยจึงความคิดเห็นว่าประสบการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตของบุคคลนั้นไม่ได้เลือนหายไปไหน บุคคลจะบันทึกประสบการณ์เหล่านั้นไว้ในความทรงจำ และจะนำสิ่งต่างๆ เหล่านั้นกลับมาแสดงอีก นอกจากนี้ เบิร์นพบว่า บุคลิกภาพของบุคคล บางครั้งจะถูกควบคุมด้วยส่วนของสภาวะความเป็นพ่อแม่ ไม่ว่าจะเป็คำพูด การแสดงออกหรือการติดต่อสื่อสารกับบุคคล บางครั้งก็ถูกควบคุมด้วยส่วนของสภาวะความเป็นผู้ใหญ่ที่พิจารณาสิ่งต่างๆ ตามข้อมูลที่เป็นจริงโดยไม่มีอารมณ์ความรู้สึก และบางครั้งก็ถูกควบคุมด้วยสภาวะความเป็นเด็ก บุคลิกภาพทั้ง 3 ส่วนที่มีอยู่ภายในบุคคลสามารถวิเคราะห์ได้จากการสื่อสารสัมพันธ์กับบุคคลอื่น นอกจากนี้ เขายังวิเคราะห์ได้ถึงแรงจูงใจ บทบาทชีวิต ตำแหน่งชีวิต และเกมที่เขาเล่น จากข้อสังเกตดังกล่าว เบิร์นจึงได้พัฒนาทฤษฎีการให้การปรึกษาแบบวิเคราะห์การสื่อสารสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ขึ้นอย่างมีระบบ

2.2.2 ความเชื่อเกี่ยวกับธรรมชาติของมนุษย์ ทฤษฎีนี้เชื่อว่าบุคคลสามารถที่จะเข้าใจบุคลิกภาพที่เป็นผลมาจากประสบการณ์ในอดีตของตนได้ และบุคคลสามารถตัดสินใจเลือกแนวทางในการดำเนินชีวิตใหม่ได้ ถ้าเขากล้าที่จะเปลี่ยนแปลงตนเอง โดยการเปลี่ยนบทบาทและตำแหน่งชีวิตของตนเองเสียใหม่ วางเป้าหมายที่จะนำไปสู่พฤติกรรมใหม่ๆ ในอนาคต บุคคลเกิดมาอย่างอิสระ มีเสรีภาพ แต่บุคคลก็ได้รับอิทธิพลจากความคาดหวัง ความต้องการที่บุคคลอื่นรอบตัวมีต่อเขา ตั้งแต่ยังเป็นเด็ก เนื่องจากเขาต้องพึ่งพาและทำตามผู้ที่มีอิทธิพลเหนือกว่า ฉะนั้นถ้าบุคคลได้มีการสำรวจและเข้าใจบุคลิกภาพของตนเองได้อย่างมีเหตุผล และพร้อมที่จะเปลี่ยนแปลงบทบาทชีวิต ตำแหน่งชีวิต และแบบแผนในการดำเนินชีวิตโดยกล้าที่จะสละวิธีการใช้ชีวิตแบบเดิมๆ กล้าหลุดพ้นจากอิทธิพลการใช้ชีวิตที่สืบเนื่องมาจากเจตคติที่พ่อแม่ถ่ายทอดให้บุคคลก็จะสามารถเปลี่ยนแปลงตนเอง เป็นตัวของตัวเองได้อย่างเต็มที่ กล้าตัดสินใจเลือก โดยเชื่อมั่นในความสามารถที่จะพึ่งพาตนเองให้เต็มศักยภาพ

2.2.3 เป้าหมายของการให้การปรึกษา เบิร์นได้กล่าวถึงเป้าหมายของการให้การปรึกษาแบบการวิเคราะห์การสื่อสารสัมพันธ์ระหว่างบุคคลไว้ 4 ประการ สรุปได้ดังนี้

2.2.3.1 ช่วยให้ผู้รับการปรึกษาหลุดพ้นจากอาการผิดปกติทางบุคลิกภาพที่เกิดขึ้นจากความเลอะเลือนของลักษณะที่เป็นผู้ใหญ่ เพราะเมื่อหลุดพ้น ผู้รับการปรึกษาก็สามารถใช้วิจารณญาณ เหตุผลข้อมูลต่างๆ วิเคราะห์หาแนวทางในการแก้ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ การรับรู้จะถูกต้องเหมาะสมตามสภาพความเป็นจริง สามารถใช้โครงสร้างบุคลิกภาพ ทั้ง 3 ส่วนได้อย่างเต็มที่และสอดคล้องกับกาลเทศะ

2.2.3.2 ช่วยให้ผู้รับการปรึกษาหลุดพ้นจากการถูกปิดกั้นของโครงสร้างบุคลิกภาพ

2.2.3.3 ช่วยให้ผู้รับการปรึกษาหลุดพ้นจากการเปลี่ยนแปลงที่เร็วเกินไปของโครงสร้างบุคลิกภาพและช่วยผู้รับการปรึกษารู้จักและเข้าใจตนเองในแง่มุมต่างๆ ทั้งส่วนดีและส่วนที่ต้องเปลี่ยนแปลงแก้ไข

2.2.3.4 ช่วยให้ผู้รับการปรึกษาหลุดพ้นจากตำแหน่งของชีวิตที่ไม่เหมาะสมรับผิดชอบที่จะเปลี่ยนแปลงตนเองไปสู่ตำแหน่งชีวิตแบบ “I am OK – You are OK” สามารถผูกพันและสร้างสัมพันธ์ภาพที่ใกล้ชิด จริงใจกับบุคคลอื่นได้

2.3 ทฤษฎีการให้การปรึกษาแบบพุทธศาสตร์

2.3.1 ผู้ให้กำเนิดทฤษฎี ผู้ให้กำเนิดแนวคิดนี้คือ พระพุทธเจ้าหรือเจ้าชายสิทธัตถะ ซึ่งค้นพบและสอนเกี่ยวกับความจริงของธรรมชาติความจริงของชีวิต และได้รับการสืบทอดเผยแพร่มานานกว่า 2,500 ปี ซึ่งจริงๆ แล้วผู้เขียนมีความเห็นว่าการให้การปรึกษาตามแนวพุทธศาสตร์มีมาตั้งแต่สมัยพุทธกาล ซึ่งพระพุทธเจ้าเป็นผู้ให้การปรึกษาช่วยผู้รับการปรึกษาพ้นทุกข์โดยหลักอริยสัจ 4

ตัวอย่างเช่นเรื่องราวของปฎาจารา นางปฎาจาราเป็นธิดาเศรษฐี ในเมืองสาวัตถี เมื่ออายุ 16 ปี ได้ลักลอบได้เสียดกับคนใช้ของตน จึงพากันหนีไปอยู่ ณ บ้านป่าแห่งหนึ่ง ต่อมานางตั้งครรภ์ เมื่อท้องแก่จะคลอด นางขอร้องสามีให้พานางกลับไปบ้านเดิมเพื่อคลอดบุตร เพราะที่บ้านป่าไม่มีญาติพี่น้อง หรือใครๆ ที่จะช่วยเหลือในการคลอดได้ แต่สามีไม่ยอมไปเพราะกลัวพ่อตา แม่ยาย จะทำร้ายหรือฆ่าให้ถึงตาย นางอ่อนวอนอยู่นานก็ไม่มียผล

วันหนึ่งเมื่อสามีออกไปทำงานในป่า นางสั่งเพื่อนบ้านว่า หากสามีกลับมาถามถึงนาง ขอให้บอกนางกลับไปคลอดที่บ้านเดิม จากนั้นออกเดินทางจากบ้านป่ามุ่งหน้าสู่นครสาวัตถี สามีกลับจากป่าทราบความเข้า จึงรีบออกติดตามหวังจะเอาตัวกลับ มาทันเข้าระหว่างทาง อ่อนวอนให้นางกลับไปคลอดที่นางคลอดบุตรกลางทางจึงยอมเดินทางกลับไปพร้อมสามี ต่อมานางตั้งครรภ์อีก จึงประสงค์จะไปคลอดที่บ้านเหมือนเดิม จึงออกเดินทางจากป่า สามีมาตามทันเข้าอ่อนวอนให้กลับ นางก็ไม่ยอมกลับ ระหว่างนั้นสามีถูกงูกัดตาย

ฝ่ายนางปฎาจารย์ ประสบทุกข์อย่างหนัก นางเดินทางมาถึงลำน้ำอจิรวดี ซึ่งขณะนั้นน้ำเต็มฝั่งลึกถึงอกของนาง นางจึงไม่สามารถนำบุตรทั้งสองข้ามไปพร้อมกันได้ จึงให้บุตรคนโตรออยู่ก่อน ส่วนนางพาบุตรคนเล็กที่เพิ่งคลอดข้ามไปวางไว้บนฝั่งแล้วกลับมาเพื่อรับบุตรคนโต ขณะที่นางมาถึงกลางแม่น้ำ เขี้ยวใหญ่ตัวหนึ่งบินมาโฉบลงมาเอาบุตรคนเล็กไป นางจึงส่งเสียงและทำท่าไถ่คน ฝ่ายบุตรคนโตยืนอยู่รอแม่อยู่ฝั่งนี้ ได้ยินเสียงแม่และเห็นแม่ยกมือทั้งสองขึ้น เข้าใจว่าเรียกตนจึงกระโดดลงน้ำ แม่น้ำนั้นกำลังไหลเชี่ยวจึงได้พัดเด็กน้อยจมลงทันที

ปฎาจารย์ต้องสูญเสียบุตรทั้งสอง ในเวลาเดียวกัน มีความโศกเศร้าเป็นอันมาก ต่อมานางพบชายคนหนึ่งเดินสวนทางมา จึงถามถึงมารดาบิดาในเมืองสาวัตถี ชายนั้นตอบว่า เมื่อคืนนี้ฝนตกหนักเรือนของเศรษฐีพังทับคนทั้ง 3 ถึงตาย คือเศรษฐี ภรรยา และบุตรชายคนหนึ่ง คนทั้ง 3 กำลังถูกเผาที่เชิงตะกอนเดียวกัน ควันยังปรากฏให้เห็นอยู่

นางปฎาจารย์ได้ทราบความนั้นถึงกับตะลึงงัน ไม่รู้สึกแม้ฝ้านุ่งหลุดลุ่ยออกจากกาย ร้องไห้รำพัน บ่นเพ้อ มีอาการคล้ายคนบ้า ต่อมานางได้พบกับพระพุทธเจ้า พระศาสดาตรัสว่า "น้องหญิงจงได้สติเถิด" ด้วยพระพุทธานุภาพนั่นเอง นางกลับได้สตินางนุ่งผ้าแล้วเข้าไปเฝ้าพระพุทธเจ้า ทูลว่า "ขอได้โปรดเป็นที่พึ่งของหม่อมฉันด้วยเถิดพระเจ้าข้า เขี้ยวเขี้ยวบุตรคนหนึ่งไป คนหนึ่งถูกน้ำพัดไปสามิตายในทางเปลี่ยว มารดา บิดา และพี่ชายถูกเรือนทับตาย"

พระศาสดาทรงปลอบนางว่า "ปฎาจารย์! บัดนี้เธอได้มาอยู่เฉพาะหน้าของผู้อันจะเป็นที่พึ่งของเธอได้แล้ว อย่าคิดอะไรมาก อย่าเสียใจเลย เธอจะได้สิ่งอันยิ่งใหญ่อื่นมาชดเชยสิ่งที่สูญเสียไป ปฎาจารย์เอ๋ย! น้ำตาของคนที่ร้องไห้เพราะสูญเสียปิยชนมิบุตร เป็นต้น ในสงสารอันยาวนานนี้มีมากกว่าน้ำในมหาสมุทรทั้ง 4 เมื่อเป็นเช่นนี้ เหตุไร เธอจึงประมาทอยู่เล่า" แล้วตรัสต่อไปว่า "ปฎาจารย์ ปิยชนมิบุตร เป็นต้น ไม่สามารถต้านทาน หรือป้องกันบุคคลผู้ไปสู่ปรโลกได้ แม้มีก็เหมือนไม่มี บัณฑิตทราบดังนี้แล้ว รีบเร่งชำระศีลให้บริสุทธิ์ ทำทางไปสู่พระนิพพานของตน" เมื่อจบเทศนานางปฎาจารย์ก็ได้บรรลุโสดาปัตติผล คนอื่นๆ ก็ได้รับประโยชน์จากพระธรรมเทศนานี้มาก

จากกรณีของนางปฎาจารย์แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์แห่งทุกข์ ตามหลักการอริยสัจ 4 ซึ่งเป็นหลักธรรมเบื้องต้นของการให้การศึกษาแบบพุทธศาสตร์ ทั้งนี้ อภา จันทรสกุล (2544ข, หน้า 6) ได้กล่าวถึงความเป็นมาว่า การให้การศึกษาตามหลักธรรม เป็นการให้การศึกษาที่ผู้ให้การศึกษาช่วยให้ผู้รับการศึกษารู้สึกว่าสามารถตรวจสอบถึงค่านิยมความเชื่อต่างๆ ที่เขามีว่าสอดคล้องกับหลักธรรมทางศาสนาที่เขาศรัทธาหรือไม่ ส่งผลให้เกิดความเข้าใจในเรื่องของชีวิต เป้าหมายของชีวิต ตลอดจนระบบจริยธรรมที่เขาใช้ในการดำเนินชีวิต และนำมาเป็นหลักในการไขปัญหาต่างๆ รวมทั้งนำมาพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเอง

2.3.2 ความเชื่อเกี่ยวกับธรรมชาติของมนุษย์ พระธรรมปิฎก (อ้างถึงใน อภา จันทรสกุล, 2544ข, หน้า 118-119) กล่าวถึงความเชื่อเกี่ยวกับธรรมชาติมนุษย์ไว้ โดยสรุปได้ดังนี้

2.3.2.1 มนุษย์เกิดมาพร้อมกับความไม่รู้ (อวิชชา) คือ ไม่รู้ความจริงของโลก และชีวิต ไม่เข้าใจสิ่งทั้งหลายว่าเป็นไปตามกระบวนการแห่งเหตุปัจจัย ที่เรียกว่ากฎแห่งไตรลักษณ์ เมื่อมนุษย์ไม่ได้ในสิ่งที่ตนเองต้องการก็เกิดทุกข์หรือเกิดปัญหา

2.3.2.2 มนุษย์ทุกคนมีความอยากเป็นพื้นฐานคือ อยากให้ชีวิตรอด เนื่องจากมนุษย์ไม่เข้าใจโลกและชีวิต จึงเอาความอยากเป็นตัวนำชีวิตทำให้เกิดปัญหามากขึ้น และซับซ้อนมากขึ้น

2.3.2.3 มนุษย์สามารถแก้ปัญหาได้โดยการพัฒนาสิ่งที่เรียกว่า ปัญญา โดยจะต้องมีความรู้เข้าใจชีวิตตนเอง สิ่งทั้งหลายที่อยู่แวดล้อม ทั้งสังคมและธรรมชาติภายนอก เมื่อเกิดความรู้ต่อสิ่งทั้งหลายแล้วก็สามารถปฏิบัติต่อสิ่งทั้งหลายได้ถูกต้อง สามารถแก้ปัญหาคับทุกข์ได้

2.3.2.4 มนุษย์มีศักยภาพที่จะฝึกฝนพัฒนาตนเองไปสู่ความสมบูรณ์อย่างเต็มศักยภาพได้ โดยมีความอดทน ขยันหมั่นเพียร มีจิตใจสงบ รู้จักแสวงหาข้อมูล รู้จักคิดตามความเป็นจริงของเหตุปัจจัยเพื่อให้เกิดปัญญาในการแก้ปัญหาคับทุกข์ได้

2.3.2.5 มนุษย์จะดีหรือไม่ขึ้นอยู่กับกรรม (กรรม) ของตนเอง ไม่มีใครทำให้ใครดีหรือเลวได้โดยกำเนิด

2.3.3 เป้าหมายของการให้การศึกษา อภา จันทรสกุล (2544ข, หน้า 20-22) ได้กล่าวว่า เป้าหมายของการให้การศึกษาตามแนวพุทธศาสตร์นั้น ก็คือ การพัฒนาปัญญา ซึ่งสามารถสรุปและอธิบายได้ดังนี้

2.3.3.1 เพื่อให้ผู้รับการศึกษาได้สำรวจตรวจสอบตนเอง ปัญหา สาเหตุที่ทำให้ตนเองหาวิธีแก้ไขตามแนวทางอริยสัจไม่ได้ เมื่อสำรวจและแก้ไขตนเองได้แล้วก็จะมีความมั่นใจในศักยภาพของตนเองเพิ่มขึ้นและพัฒนาตนเองต่อไป

2.3.3.2 เพื่อให้ผู้รับการศึกษามีแนวทางในการดำเนินชีวิตที่ถูกต้อง ดังงาม มีจิตใจเป็นอิสระพ้นจากการครอบงำของกิเลสและความทุกข์ คือ การดำเนินชีวิตให้บรรลุจุดมุ่งหมาย 3 ระดับ คือ ประโยชน์ปัจจุบัน ประโยชน์เบื้องต้น และประโยชน์สูงสุด และดำเนินชีวิตให้บรรลุจุดมุ่งหมาย 3 ประเภท คือ ประโยชน์ตน ประโยชน์ผู้อื่น และประโยชน์ร่วมกันทั้ง 2 ฝ่าย

2.3.3.3 เพื่อให้ผู้รับการศึกษาพัฒนาตนให้มีอิสรภาพหรือความหลุดพ้น ได้แก่ ความปลอดโปร่งโล่งใจ พ้นจากความบีบคั้น เป็นทุกข์ ซึ่งมี 4 ด้าน คือ

1) อิศรภาพทางกายคือ กายที่ปลอดพ้นจากการเบียดเบียน มีปัจจัย 4 เพียงพอ ไม่มีภัยธรรมชาติ ตลอดจนรู้จักใช้เทคโนโลยีอย่างถูกต้อง

2) อิศระทางสังคมคือ ความปลอดพ้นจากการบีบคั้นเบียดเบียนระหว่างมนุษย์ ความยุติธรรมและการเอาใจเอารีดเอาเปรียบ มีอาชีพสุจริต พึ่งตนเองได้ รวมถึงหลุดพ้นจากความบีบคั้นในการใช้สติปัญญา

3) อิศรภาพทางใจ เช่น มีจิตใจที่มีคุณธรรม มีความเข้มแข็งมั่นคงทางจิตใจ ไม่หวั่นไหว ไม่ถูกกิเลสและความทุกข์บีบคั้น ครอบงำ ไม่มีความโศก ปราศจากความขุ่นมัวเศร้าหมอง

4) อิศรภาพทางปัญญาคือ ภาวะที่มีการรับรู้อย่างถูกต้องตามความเป็นจริง ไม่เอนเอียงด้วยอคติ รู้จักคิด คิดเป็นคิดด้วยโยนิโสมนสิการ

นอกจากนี้ พระธรรมปิฎก (อังกูรโก โสภโณ, 2544, หน้า 131-132) ยังได้กล่าวถึงเป้าหมายของการศึกษาตามแนวพุทธศาสตร์ว่าหมายถึง การพัฒนาให้ผู้รับการศึกษามีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ 6 ประการ เพื่อส่งผลให้ผู้รับการศึกษามีความสามารถแก้ไขปัญหาที่มีได้ รวมทั้งสามารถเปลี่ยนแปลงตนเองให้มีสุขภาพจิต คุณภาพจิต สมรรถภาพจิต และวิถีคิดที่เหมาะสมดังนี้

1) เพื่อให้ผู้รับการศึกษามีท่าทีที่ถูกต้องต่อประสบการณ์ทั้งหลาย ได้แก่ มองสิ่งทั้งหลายเป็นการเรียนรู้ มองตามที่เป็น ไม่ใช่มองตามที่เรายากให้เป็น

2) ความมั่นใจในศักยภาพของมนุษย์ที่มีอยู่ในตน เชื่อว่าเรามีความมั่นใจในตัวเอง เห็นว่าพัฒนาตนได้และจะต้องพัฒนาตนนั้นหรือไม่

3) จิตสำนึกในการพัฒนาปรับปรุงตนเอง เริ่มตั้งแต่เอาใจใส่ในการที่จะเรียนรู้

4) มีแรงจูงใจที่เอื้อต่อการพัฒนาตนคือ มีความใฝ่รู้ใฝ่สร้างสรรค์ใฝ่ปัญญา

5) จิตสำนึกต่อกาลเวลาและความเปลี่ยนแปลงที่ทำให้เกิดความกระตือรือร้น เร่งรัดตัวเองในการทำหน้าที่และเอาใจจริงเอาใจในการเรียนรู้และพัฒนาตนบนความไม่ประมาท

6) ความรู้จักคิดพิจารณาด้วยปัญญาหรือที่เรียกว่าคิดเป็น คิดตามแนวความสัมพันธแห่งเหตุปัจจัยหรือคิดตามแนวโยนิโสมนสิการ 10 วิธี

3. ทฤษฎีที่เน้นพฤติกรรม

ทฤษฎีที่เน้นพฤติกรรมในที่นี้คือ ทฤษฎีการให้การปรึกษาแบบพฤติกรรมนิยม

3.1 ผู้ให้กำเนิดทฤษฎี บุคคลสำคัญที่เกี่ยวข้องในการให้กำเนิดทฤษฎีและวิธีการให้การปรึกษาแบบพฤติกรรมนิยม โดยพัฒนาพื้นฐานมาจากทฤษฎีการเรียนรู้ที่เน้นความสำคัญของการจัดสภาพการณ์เพื่อให้บุคคลเกิดการเรียนรู้ใหม่ที่เหมาะสม คำว่า “behavioral Counseling” นั้น ครุมโบลตซ์ (Krumholtz) เป็นผู้ริเริ่มใช้คำนี้เมื่อปี ค.ศ. 1964 ในรายงานประจำปีของสมาคมจิตวิทยาแห่งสหรัฐอเมริกา

อย่างไรก็ตาม วิธีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมโดยเน้นความสำคัญที่การจัดสภาพแวดล้อมเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ใหม่นี้ เกิดขึ้นจากหลักการวางเงื่อนไขของ พาฟลอฟ (Pavlov) และ สกินเนอร์ (Skinner) ซึ่งต่อมา โวเป้ (Wolpe) ได้นำหลักการวางเงื่อนไขดังกล่าวมาใช้ในการรักษาอาการป่วยทางจิต และในหนังสือบางเล่มได้กล่าวว่าผู้ก่อตั้งทฤษฎีนี้คือ สกินเนอร์ โดยเขาเชื่อว่า พฤติกรรมและบุคลิกภาพถูกกำหนดโดยเหตุการณ์ในอดีตและปัจจุบันที่วัดได้ หรือพฤติกรรมที่สังเกตได้เท่านั้น

3.2 ความเชื่อเกี่ยวกับธรรมชาติของมนุษย์ ทฤษฎีนี้เชื่อว่ามนุษย์เกิดมามีทั้งดีและเลว มนุษย์ตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของสิ่งแวดล้อม พฤติกรรมทั้งปกติและอปกติของมนุษย์เป็นผลมาจากการเรียนรู้ ซึ่งการเรียนรู้สามารถทำให้เกิดขึ้นได้โดยการจัดสภาพสิ่งแวดล้อม ภายใต้เงื่อนไขแบบต่างๆ และการเรียนรู้ก็สามารถเปลี่ยนแปลงได้ และมนุษย์สามารถสร้างความรู้ใหม่ได้ มนุษย์มีความสามารถที่จะควบคุมเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของตนเองได้ แม้จะตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของสิ่งแวดล้อมก็ตาม

3.3 เป้าหมายของการให้การปรึกษา การให้การปรึกษาแบบพฤติกรรมนิยมนั้น ผู้รับการปรึกษาเป็นผู้เลือกเป้าหมาย จากเป้าหมายจะนำไปสู่การพิจารณาถึงวิธีการให้การปรึกษาเป้าหมายโดยทั่วไป คือ การสร้างสภาพการณ์เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ใหม่ จัดพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม และจัดประสบการณ์เพื่อให้เกิดการเรียนรู้พฤติกรรมใหม่ที่พึงประสงค์ ที่ตั้งอยู่พื้นฐานของความจริง ผู้ให้การปรึกษาต้องร่วมมือกับผู้รับการปรึกษาในการวางเป้าหมาย ซึ่งเป้าหมายที่กำหนดขึ้นต้องมีความชัดเจน เป็นรูปธรรม และผู้รับการปรึกษาต้องให้ความร่วมมือในการปฏิบัติตามขั้นตอนและวิธีการ ซึ่งควรดำเนินการตกลงร่วมกันเป็นสัญญาเพื่อชี้้นำการปรึกษา และควรเป็นเป้าหมายที่สามารถประเมินได้

ผู้ให้การปรึกษาต้องให้ความสนใจ เข้าใจ โดยการรับฟังสิ่งที่ผู้รับการปรึกษาสื่อมา แล้วสะท้อนกลับไปให้ผู้รับการปรึกษาเข้าใจว่า ตัวเขามีความคิด ความรู้สึกอย่างไร ต้องการจะมีพฤติกรรมอย่างไร และปัจจุบันเขามีพฤติกรรมอปกติที่ต้องการเปลี่ยนแปลงอย่างไร และช่วยให้

ผู้รับการศึกษาสามารถวางเป้าหมายในลักษณะรูปธรรมและเป็นพฤติกรรมที่สามารถประเมินผลของการเปลี่ยนแปลงได้

การนำเสนอสาระในประเด็นข้างต้นนั้นคงพอทำให้ผู้อ่านมีความรู้เกี่ยวกับทฤษฎีการให้การศึกษาเป็นเบื้องต้น ทั้งนี้ การให้การศึกษิตตามแนวคิดทฤษฎีต่างๆ มีความละเอียดอ่อนลึกซึ้ง มีเทคนิควิธีการเฉพาะทฤษฎี ผู้อ่านควรศึกษาเนื้อหาเกี่ยวกับทฤษฎีการให้ศึกษาอย่างละเอียด เพื่อให้สามารถนำความรู้ไปดูแลช่วยเหลือผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ตัวอย่างการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดบริการให้การศึกษา

ทิศทางการวิจัยเชิงพัฒนาด้านการแนะแนวยุคปัจจุบันให้ความสำคัญเกี่ยวกับการให้การศึกษาอย่างยิ่ง เพราะการให้การศึกษาเป็นบริการที่สามารถช่วยเหลือบุคคล โดยเฉพาะผู้เรียนที่กำลังประสบปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ จากการศึกษางานวิจัยด้านการให้การศึกษาพบว่ามีการศึกษาวิจัยหลายลักษณะด้วยกัน เช่น การศึกษารูปแบบและสภาพการดำเนินการของการให้การศึกษา อาทิ นุชยาพรรณ คีศรีศักดิ์ (2540) ได้ศึกษาวิธีการให้การศึกษาของนิสิตปริญญาโท ภาควิชาจิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์กับผู้ใช้ยาเสพติด สวัสดิ์ บันเทิงสุข (2542) ศึกษารูปแบบและปัญหาการดำเนินงานแนะแนวและการให้คำปรึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษาในภาคเหนือ วัชรา จินตสนธิ (2548) ทำการศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารจัดการบริการการศึกษาสำหรับผู้เรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่ 4 โรงเรียนมัธยมศึกษาของรัฐ กรุงเทพมหานคร สุกัญญา เทพโษะ และรอฮานี เจอะอาแซ (2551) ศึกษาปัญหาและความต้องการบริหารให้การศึกษาของนักศึกษาคณะพยาบาลศาสตร์ เป็นต้น

ส่วนการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้ให้ศึกษามีผู้ศึกษาวิจัยหลายเรื่อง อาทิ เช่น อภา จันทรสกุล และวรพิมพ์ ธีระวัฒน์ (2543) ได้สร้างชุดฝึกอบรมเพื่อพัฒนาทักษะการให้การศึกษาสำหรับครู ปิระกา มณีวรรณ (2547) ได้ฝึกการเพิ่มความรู้สึกร่วมของนักศึกษาด้วยโปรแกรมการฝึกทักษะเบื้องต้นในการศึกษาเชิงจิตวิทยา และเพื่อนารี วิเศษนคร (2549) ได้ใช้การศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะการบริการสำหรับนักศึกษาในหอพักมหาวิทยาลัย เป็นต้น

นอกจากนี้ ยังมีการวิจัยเกี่ยวกับการให้การศึกษาในลักษณะการช่วยเหลือและการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้รับการศึกษา ซึ่งส่วนใหญ่นิยมดำเนินการในรูปแบบการให้การศึกษาแบบกลุ่ม ในที่นี้ ผู้เขียนขอเสนอการจัดบริการให้การศึกษาโดยจำแนกตามประเภทของการแนะแนว ดังนี้

1. การจัดบริการให้การศึกษาด้านการศึกษา

ผู้เขียนได้สำรวจการวิจัยการจัดบริการให้การศึกษาด้านการศึกษา พบว่า มีผู้ดำเนินการวิจัยดังนี้ นัยนา เอื้ออำนวยชัย (2539) ได้พัฒนาพฤติกรรมตั้งใจเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ด้วยการให้การปรึกษาตามทฤษฎีพฤติกรรมนิยม พาณี ขอสุข (2542) ใช้การปรึกษากลุ่มแบบพิจารณาความเป็นจริงเพื่อแก้ไขปัญหาการเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ สิงห์ ไทยวงศ์ (2544) ทดลองใช้การให้การปรึกษาแบบกลุ่มตามแนวทฤษฎีพิจารณาเหตุผล อารมณ์ พฤติกรรมเพื่อพัฒนาพฤติกรรมการเรียนและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาที่มีสถานภาพพอพินิจ และเจษฎา บุญมาโฮม (2548) ศึกษาเกี่ยวกับการให้การปรึกษาเพื่อเพิ่มการใส่ใจในการเรียนของนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม เป็นต้น

2. การจัดบริการให้การศึกษาด้านอาชีพ

สำหรับการศึกษาวิจัยการจัดบริการให้การศึกษาด้านอาชีพมีผู้ศึกษาวิจัย ดังนี้ ปิติ วิทยาการ (2537) ได้ใช้การให้การปรึกษาเพื่อพัฒนาการตระหนักรู้ในอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จินตนา อินทรทัศน์ (2541) ศึกษาเรื่องการให้การปรึกษาเป็นรายบุคคลตามทฤษฎีพัฒนาการทางอาชีพของทีเคอแมนและโอซาราที่มีต่อความสอดคล้องในการเลือกอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์เขาพนมเบญจา จังหวัดกระบี่ ดรุณี นาคฤทธิ์ (2542) ทำการวิจัยการให้คำปรึกษาด้านอาชีพโดยการซักจูงด้วยคำพูด และตัวแบบต่อการรับรู้ความสามารถของตนเองในการตัดสินใจเลือกอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 และพัฒนา สุนทรประภัสสร (2544) ศึกษาการใช้การปรึกษาเชิงจิตวิทยาทางอาชีพแบบกลุ่มตามแนวพัฒนาการต่อการเพิ่มเอกลักษณ์เชิงอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 เป็นต้น

3. การจัดบริการให้การศึกษาด้านส่วนตัวและสังคม

สำหรับการศึกษาวิจัยการจัดบริการให้การศึกษาด้านส่วนตัวและสังคมมีผู้ศึกษาวิจัยนำเสนอได้ดังนี้ ทศไนย วงศ์สุวรรณ (2542) ศึกษาผลของการปรึกษาเชิงจิตวิทยาแบบกลุ่มตามแนวคิดพิจารณาเหตุผล อารมณ์ และพฤติกรรมต่อความโกรธของนักเรียนวัยรุ่นน ขวัญเรือน อัครศักดิ์ (2543) ได้ใช้การปรึกษาเชิงจิตวิทยาแบบกลุ่มตามแนวคิดพุทธจิตวิทยาต่อการพัฒนาวิธีคิดตามแนวปัญญาและกลวิธีการเผชิญปัญหาของนักเรียนมัธยมศึกษาที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำในโรงเรียนอุ้มทอง พัชรินทร์ อรุณเรือง (2545) ใช้การปรึกษาเชิงจิตวิทยาแบบกลุ่มเพื่อพัฒนาความสามารถในการฟันพลังและกลวิธีการเผชิญปัญหาของวัยรุ่นตอนต้น ประกายดาว โทสินธิติ (2546) ใช้การ

ปรึกษาเชิงจิตวิทยาแบบกลุ่มตามแนวทฤษฎีของโรเจอร์สเพื่อแก้ปัญหาพฤติกรรมกล้าแสดงออก และความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย เจษฎา บุญมาโฮม (2548) ศึกษาวิจัยเรื่องการให้การปรึกษาเพื่อเพิ่มการเผชิญปัญหาของนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม และพัชรารักษ์ ศรีสวัสดิ์ (2550) ได้สร้างโมเดลการให้การปรึกษากลุ่มเพื่อพัฒนาการตระหนักรู้ทางสังคมของวัยรุ่นไทย เป็นต้น

จากการนำเสนอผลการศึกษาวิจัยข้างต้นแสดงให้เห็นว่า งานวิจัยเกี่ยวกับการให้การปรึกษานั้นสามารถป้องกัน แก้ไข และส่งเสริมพัฒนาผู้เรียนได้ โดยการศึกษาวิจัยส่วนใหญ่นิยมใช้กับผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาขึ้นไป เนื่องจากเป็นวัยที่ประสบปัญหาตามลำดับขั้นพัฒนาการมากที่สุด อีกทั้งส่วนใหญ่การให้การปรึกษาเน้นการเผชิญกับความจริงและการปรับเปลี่ยนความคิด จึงไม่นิยมใช้กับผู้เรียนระดับปฐมวัยและประถมศึกษา

บทสรุป

บริการให้การปรึกษาเป็นหัวใจของการแนะแนว เพราะเป็นการกระบวนการที่ช่วยให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับตนเอง ผ่านปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลโดยอาศัยการสื่อสารแบบสองทาง คนหนึ่งเป็นผู้ให้การปรึกษาซึ่งพร้อมที่จะเอื้อให้ผู้รับการปรึกษาได้สำรวจและทำความเข้าใจกับปัญหา ตลอดจนสามารถแสวงหาวิธีการแก้ไขปัญหาและตัดสินใจเลือกได้ด้วยตนเอง ซึ่งกระบวนการดังกล่าวสามารถช่วยให้ผู้เรียนแก้ปัญหาได้ การให้การปรึกษาเป็นศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับความคิด ความรู้ลึกของผู้เรียน จึงมีความละเอียดอ่อน ครูแนะแนวต้องตระหนักและให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ทั้งต้องพัฒนาตนเองเป็นผู้ให้การปรึกษาที่มีประสิทธิภาพ อันได้แก่ การแสวงหาความรู้เกี่ยวกับหลักการ ขั้นตอน ทักษะและทฤษฎีการให้การปรึกษา รวมถึงการพัฒนาบุคลิกภาพของตนให้เหมาะสมกับการเป็นผู้ให้การปรึกษาด้วย

การให้การปรึกษาสามารถดำเนินการได้ทั้งเป็นรายบุคคลและเป็นกลุ่ม ผ่านกระบวนการให้การปรึกษาซึ่งประกอบด้วย 5 ขั้นตอนสำคัญคือ การสร้างสัมพันธภาพและตกลงบริการ การสำรวจปัญหา การเข้าใจปัญหา สาเหตุ และความต้องการของผู้รับการปรึกษา การวางแผนแก้ไข ปัญหา และการยุติการปรึกษา ร่วมกับการใช้ทักษะต่างๆ เช่น การใส่ใจ การฟัง การใช้คำถาม การเรียบ การให้กำลังใจ และการสรุป เพื่อทำให้การให้การปรึกษาบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

คำถามทบทวน

จงตอบคำถามต่อไปนี้ โดยอธิบายพร้อมยกตัวอย่างประกอบ

1. การให้การปรึกษา การแนะแนว และจิตบำบัดเหมือนหรือต่างกันอย่างไร
2. เพราะเหตุใดเราจึงกล่าวว่าการให้การปรึกษาเป็นหัวใจของการจัดบริการแนะแนว
3. จงอธิบายหลักการของการให้การปรึกษา
4. การให้การปรึกษาเกี่ยวข้องกับข้ออย่างไรกับการพัฒนาผู้เรียน
5. ท่านมีหลักเกณฑ์อย่างไรในการเลือกจัดการให้การปรึกษารายบุคคลและการให้การปรึกษากลุ่ม
6. การให้การปรึกษากลุ่มแตกต่างจากการแนะแนวกลุ่มอย่างไร
7. จงวิเคราะห์บุคลิกภาพของตนเองว่าเหมาะสมกับการเป็นผู้ให้การปรึกษาหรือไม่ และบอกแนวทางการพัฒนาตนเองให้เป็นผู้ให้การปรึกษาที่มีประสิทธิภาพ
8. หากท่านได้รับมอบหมายให้เป็นผู้ให้การปรึกษาแก่นายอรุณพล นักเรียนชั้นม.5/5 ซึ่งมีปัญหาเกี่ยวกับความคิดที่ว่าเพื่อนๆ ในห้องไม่อาจคบหาสมาคมด้วยได้ ท่านจะเลือกใช้ทฤษฎีการให้การปรึกษาแบบ
9. จากข้อ 8 จงวางแผนการให้การปรึกษาตามกระบวนการรูปตัววี พร้อมยกตัวอย่างคำพูดที่แสดงถึงการทักษะการให้การปรึกษา
10. จงเลือกทฤษฎีการให้การปรึกษา 1 ทฤษฎีที่ท่านชอบ แล้วอธิบายลักษณะเด่น แนวคิดของการให้การปรึกษาของทฤษฎีนั้น

เอกสารอ้างอิง

- กรมสุขภาพจิต. (2546). **คู่มือการให้การปรึกษาขั้นพื้นฐาน**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก.
- ขวัญเรือน อัครศักดิ์. (2543). **ผลของการปรึกษาเชิงจิตวิทยาแบบกลุ่มตามแนวคิดพุทธจิตวิทยาต่อการพัฒนาวิธีคิดตามแนวปัญญาและกลวิธีการเผชิญปัญหาของนักเรียนมัธยมศึกษาที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำในโรงเรียนอุ้มทอง**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- คมเพชร นัทรสุกกุล. (2547). **ทฤษฎีการให้คำปรึกษา**. กรุงเทพฯ: สถาบันพัฒนาคุณภาพวิชาการ.
- จินตนา อินทรทัศน. (2541). **ผลของการให้คำปรึกษาเป็นรายบุคคลตามทฤษฎีพัฒนาการทางอาชีพของทีเดอแมนและโอฮาราที่มีต่อความสอดคล้องในการเลือกอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์เขาพนมเบญจา จังหวัดกระบี่**. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาการแนะแนว บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- จิน แบร์รี่. (2549). **การให้การปรึกษา**. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: เจริญวิทย์การพิมพ์.
- เจษฎา บุญมาโฮม. (2548). **รายงานการวิจัยเรื่องการศึกษาและพัฒนาโปรแกรมการปรึกษาเชิงจิตวิทยาแบบกลุ่มเพื่อเพิ่มการเผชิญปัญหาและการใส่ใจในการเรียนของนักศึกษาสาขาครุศาสตร์จังหวัดนครปฐม**. นครปฐม: คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.
- ครุณี นาคฤทธิ์. (2542). **ผลของการให้คำปรึกษาด้านอาชีพโดยการชักจูงด้วยคำพูด และตัวแบบต่อการรับรู้ความสามารถของตนในการตัดสินใจเลือกอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5**. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาการให้คำปรึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ดวงมณี จงรักษ์. (2549). **ทฤษฎีการให้การปรึกษาและจิตบำบัดเบื้องต้น**. กรุงเทพฯ: สมาคมส่งเสริมเทคโนโลยี (ไทย-ญี่ปุ่น).
- ทศไนย วงศ์สุวรรณ. (2542). **ผลของการปรึกษาเชิงจิตวิทยาแบบกลุ่มตามแนวคิดพิจารณาเหตุผลอารมณ์ และพฤติกรรมต่อความโกรธของนักเรียนวัยรุ่น**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

นัยนา เอื้ออำนวยชัย. (2539). ผลของการให้คำปรึกษาตามทฤษฎีพฤติกรรมนิยมที่มีต่อพฤติกรรม
ตั้งใจเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนประชานิเวศน์ กรุงเทพมหานคร.
ปริญญาโทศึกษามหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาการแนะแนว บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.

นุชยาพรรณ ดีศรีศักดิ์. (2540). วิธีการให้การปรึกษาของนิสิตปริญญาโทภาควิชาจิตวิทยาการศึกษาและ
การแนะแนว มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์กับผู้ใช้ยาเสพติด. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาจิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ปรัชญา ปิยะมโนธรรม. (2549). จิตวิทยาการให้คำปรึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตพนักงาน.
กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

ประกายดาว โทสินชิตี. (2546). ผลของการปรึกษาเชิงจิตวิทยาแบบกลุ่มตามแนวทฤษฎีของโรเจอร์
ที่มีต่อพฤติกรรมกล้าแสดงออกและความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนระดับชั้น
มัธยมศึกษาตอนปลาย. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาการศึกษาและ
การแนะแนว บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ปิติ วิทยาการ. (2537). ผลของการให้คำปรึกษากลุ่มต่อการตระหนักรู้ในอาชีพของนักเรียนชั้น
มัธยมศึกษาปีที่ 3. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาการศึกษา
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ปีระกา มณีวรรณ. (2547). การเพิ่มการร่วมรู้สึกด้วยโปรแกรมการฝึกทักษะเบื้องต้น ในการปรึกษา
เชิงจิตวิทยา. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาการศึกษา
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์. (2549). “การให้บริการปรึกษาในองค์กร” ใน ประมวลสาระชุดวิชาการแนะแนวใน
องค์กร หน่วยที่ 8-15. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

พระเทพเวที (ประยูรค์ ปยุตโต). (2535). พุทธศาสตร์กับการแนะแนว. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ:
ภาควิชาจิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

พัชรารัตน์ ศรีสวัสดิ์. (2550). การศึกษาการตระหนักรู้ทางสังคมและการสร้างโมเดลการให้การ
ปรึกษากลุ่มเพื่อพัฒนาการตระหนักรู้ทางสังคมของวัยรุ่นไทย. ปริญญาโทศึกษามหา
บัณฑิต สาขาจิตวิทยาการให้คำปรึกษา บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.

พัชรินทร์ อรุณเรือง. (2545). ผลของการปรึกษาเชิงจิตวิทยาแบบกลุ่มต่อความสามารถในการฟื้นฟูพลัง และกลวิธีการเผชิญปัญหาของวัยรุ่นตอนต้น. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พัฒนา สุนทรประภัสสร. (2544). ผลของการปรึกษาเชิงจิตวิทยาทางอาชีพแบบกลุ่มตามแนวพัฒนาการ ต่อการเพิ่มเอกลักษณ์เชิงอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พานี ขอสุข. (2542). ผลของการให้การปรึกษาเชิงจิตวิทยาแบบกลุ่มตามแนวคิดพิจารณาความเป็นจริง ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เพื่อนอารี วิเศษนคร. (2549). ผลการปรึกษาเชิงจิตวิทยาแบบกลุ่มเพื่อพัฒนาทักษะการปรึกษาและวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการสำหรับนักศึกษาในหอพักมหาวิทยาลัย. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

วัชรา จินตณสนธิ. (2548). สภาพและปัญหาการบริหารจัดการแนะแนวระดับช่วงชั้นที่ 4 โรงเรียนมัธยมศึกษาของรัฐ กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

วัชรีย์ ทรัพย์มี. (2550). กระบวนการปรึกษา ขั้นตอน สัมพันธภาพ ทักษะ. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

_____ (2556). ทฤษฎีให้การศึกษา. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ศุภลักษณ์ สัตย์เพริศพราย. (2550). จิตวิทยาการแนะแนวและการให้คำปรึกษา. กาญจนบุรี: คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี.

สวัสดี บันเทิงสุข. (2542). รายงานการวิจัยเรื่องการศึกษารูปแบบและปัญหาการดำเนินงานแนะแนว และการให้คำปรึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษาในภาคเหนือ. เชียงใหม่: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

สิงห์ ไทวงศ์. (2544). ผลการให้คำปรึกษาเชิงจิตวิทยาแบบกลุ่มตามแนวทฤษฎีพิจารณาเหตุผล อารมณ์ พฤติกรรมต่อยุทธวิธีการเรียนและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาที่มีสถานภาพอาชีพ. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

สุกัญญา เทพโพธิ์ และรอฮานี เจอะอาแซ. (2551). รายงานการวิจัยเรื่องปัญหาและความต้องการบริหาร
ให้การศึกษาของนักศึกษาคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์.
นราธิวาส: คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์.

อาภา จันทรสกุล.. (2544 ก). การปรึกษาแบบจุดภาค. กรุงเทพฯ: ภาควิชาจิตวิทยาการศึกษาและการ
แนะแนว คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

_____. (2544 ข). การให้การศึกษาเชิงจิตวิทยาตามแนวพุทธศาสตร์. กรุงเทพฯ: ภาควิชา
จิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

_____. (2545). ทฤษฎีและเทคนิคในการให้คำปรึกษา. กรุงเทพฯ: ภาควิชาจิตวิทยาการศึกษา
และการแนะแนว คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

อาภา จันทรสกุล และวรพิมพ์ ธีระวัฒน์. (2543). รายงานการวิจัยเรื่องการสร้างชุดฝึกอบรมเพื่อ
พัฒนาโยนิโสมนติการและทักษะการปรึกษาสำหรับครู. กรุงเทพฯ: ภาควิชาจิตวิทยา
การศึกษาและการแนะแนว คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

Brammer, L. M. (1988). **Outplacement and Inplacement counseling**. New Jersey: Merrill
Prentice Hall.

Carkhuff, R. (1973). **The Art of Problem Solving**. Amherst, Mass: Human Resource
Development.

George, R.L. & Cristrani, T.S. (1995). **Counseling: Theory and practice**. (4th ed.). Boston:
Allyn and Bacon.

Gibson, L. R. & Mitchell, H. M. (2003). **Introduction to Counseling and Guidance**.(6th ed.).
New Jersey: Merrill Prentice Hall.

Hansen, J. C. Rossberg, R. H. & Cramer, S. H. (1994). **Counseling: theory and process**. (5th ed.).
Needham Heights: Allyn and Bacon.

Ivey, A. E. & Ivey, M. B. (2007). **Intentional Interviewing and Counseling: Facilitating Client
Development in A Multicultural Society**. (6th ed.). Australia: Thomson Brook/Cole.

Nugent, A. F & Jones, K. D. (2005). **Introduction to the Profession of Counseling**. New Jersey:
Merrill Prentice Hall.

บทที่ 6
บริการจัดวางตัวบุคคล

บทที่ 6

บริการจัดวางตัวบุคคล

หลักการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพคือ “put the right man in the right job” เพราะเป็นการส่งเสริมให้บุคคลได้ปฏิบัติงานให้ประสบความสำเร็จและมีความสุขในการปฏิบัติงาน จากหลักการนี้นำมาสู่กระบวนการแนะแนวเรื่องบริการจัดวางตัวบุคคลซึ่งเป็นบริการที่ช่วยให้ผู้เรียนได้ดำเนินการตามแผนที่ได้ตัดสินใจเลือกสิ่งที่เหมาะสมกับความสามารถ ความถนัด ความสนใจ และศักยภาพของตนเอง เพื่อให้ผู้เรียนมีคุณภาพชีวิตที่งดงาม โดยทั่วไปเรามักจะเข้าใจว่าการจัดวางตัวบุคคลคือ การพิจารณาบุคคลที่เหมาะสมเพื่อมอบทุนการศึกษาเท่านั้น แต่จริงแล้วการจัดวางตัวบุคคลมีขอบข่ายกว้างขวางมากกว่านั้น ดังนั้น ครูแนะแนวจึงควรศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการจัดวางตัวบุคคลให้เข้าใจ เพื่อสามารถนำมาส่งเสริมช่วยเหลือผู้เรียนได้

ความหมายของบริการจัดวางตัวบุคคล

นักจิตวิทยาและนักวิชาการแนะแนวได้กล่าวถึงความหมายของบริการจัดวางตัวบุคคล (placement service) ไว้ดังนี้

นงลักษณ์ ประเสริฐ และจรินทร์ วินทะไพบ์ (2548, หน้า 116) อธิบายว่าบริการจัดวางตัวบุคคลเป็นบริการแนะแนวที่จัดโอกาสหรือส่งเสริมให้เก็บบุคคลได้ร่วมกิจกรรมหรืออยู่ในสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมกับสภาพร่างกาย ความต้องการ ความสามารถ ความสนใจ ความถนัด ค่านิยม ความเชื่อ ฐานะทางเศรษฐกิจ และอัตลักษณ์ เพื่อช่วยกระตุ้นให้เกิดกำลังใจในการปฏิบัติ พัฒนาดนเต็มตามศักยภาพ ทั้งด้านการศึกษา การประกอบอาชีพ การดำรงชีวิตอยู่ในสังคม และประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย

นิรันดร์ จุลทรัพย์ (2554, หน้า 263) ได้สรุปความหมายของบริการจัดวางตัวบุคคลว่า หมายถึง บริการที่จัดขึ้นเพื่อให้ความช่วยเหลือแก่นักเรียนด้านการเพิ่มพูนประสบการณ์ การได้รับการสงเคราะห์ตามควรแก่กรณีและการปฏิบัติหรือดำเนินการตามแผนที่วางไว้ โดยจัดให้เหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการและสภาพปัญหาของผู้เรียนแต่ละคนทั้งด้านการศึกษา อาชีพ และส่วนตัวและสังคม

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2555, หน้า 37) ได้สรุปความหมายของบริการจัดวางตัวบุคคลว่าหมายถึง บริการที่ช่วยให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ การฝึกฝนหรือได้รับการช่วยเหลือที่หลากหลายและความต้องการ ความถนัด ความสามารถ และส่งเสริมพัฒนาการของ

ผู้เรียนให้ถึงขีดสูงสุดเพื่อช่วยกระตุ้นให้เกิดกำลังใจในการปฏิบัติพัฒนาตนเองตามศักยภาพทั้งด้าน การศึกษา การประกอบอาชีพ การดำรงชีวิตอยู่ในสังคม และประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย

จากการนำเสนอความหมายของบริการจัดวางตัวบุคคลข้างต้น ผู้เขียนสรุปความหมายของ บริการจัดวางตัวบุคคลว่าหมายถึง บริการหนึ่งของการแนะแนวที่จัดขึ้นเพื่อให้ความช่วยเหลือ ผู้เรียนในการตัดสินใจแก้ไขปัญหา รวมทั้งดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมอย่างเหมาะสม โดยการยึดหลัก ความแตกต่างของบุคคล และตรงตามความต้องการของผู้เรียนให้มากที่สุด

หากพิจารณาความหมายของบริการจัดวางตัวบุคคลจะเห็นว่ามีความสัมพันธ์กับบริการให้ การปรึกษาและบริการสนเทศเป็นอย่างดี ทั้งสามารถอธิบายได้ว่า บริการจัดวางตัวบุคคลแตกต่าง จากการให้การปรึกษา ถึงแม้ว่าบริการทั้งสองนี้มีความสัมพันธ์กันอย่างมากก็ตาม การให้การ ปรึกษาเป็นการให้ความช่วยเหลือแก่ผู้เรียนในการวางแผนและการตัดสินใจเลือกอย่างชาญฉลาด แต่การจัดวางตัวบุคคลเป็นบริการที่จะช่วยให้ผู้เรียนดำเนินการตามแผนและปฏิบัติการในสิ่งที่ตน ได้เลือกไว้อย่างชาญฉลาดแล้ว (นิรันดร์ จุลทรัพย์, 2554, หน้า 263) ส่วนบริการสนเทศนั้นเป็นการ ให้ข้อมูลที่มีประโยชน์ ดังนั้น การจัดวางตัวบุคคลต้องอาศัยบริการสนเทศเป็นพื้นฐาน

ปัจจุบันกระทรวงศึกษาธิการ ได้ให้นิยามของการให้บริการจัดวางตัวบุคคลเป็นรูปธรรม สะดวกต่อการปฏิบัติและความเข้าใจมากขึ้น โดยใช้ชื่อว่า “งานป้องกัน ส่งเสริม พัฒนา และ ช่วยเหลือ” ให้ครูปฏิบัติได้ครอบคลุมขอบข่ายของบริการจัดวางตัวบุคคล

ความจำเป็นของบริการจัดวางตัวบุคคล

การพัฒนาที่ยั่งยืนก็คือ การพัฒนาคนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีอย่างแท้จริง สามารถดำเนินชีวิต ได้อย่างมีความสุขตามอัตภาพแห่งตน ตามครรลองปรัชญาการดำเนินชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียง ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ซึ่งตรงกับหลักปรัชญาการแนะแนวที่ว่า “help him to help himself” ดังนั้น การส่งเสริมให้บุคคลได้อยู่ในบริบทที่เหมาะสมกับตนเองย่อมจะเอื้อต่อการเจริญ อกงามในชีวิตของแต่ละบุคคลให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์แบบตามแนวคิดของมาสโลว์ (Maslow) นักจิตวิทยาคนุชนิยมชื่อดัง นอกจากนี้ ลาเฮย์ (Lahey, 2001, p. 644) ได้สนับสนุนแนวคิดของ มาสโลว์ว่า หากบุคคลได้ทำงานและดำเนินชีวิตที่เหมาะสมกับความต้องการของตนเองก็จะทำให้ บุคคลมีความสุขในการทำงานและการดำเนินชีวิต ส่งผลให้การทำงานมีประสิทธิภาพและสังคมเกิด ความสงบสุข

แนวคิดข้างต้นแสดงให้เห็นว่า การที่บุคคลได้อยู่ในบริบทที่เหมาะสมจะทำให้เกิด ประโยชน์สูงสุดทั้งต่อตนเอง สังคม และประเทศชาติ อย่างไรก็ตาม หลักการนี้อาจไม่สอดคล้องกับ

สภาพความเป็นจริงโดยเฉพาะภาวะการณ์ปัจจุบันที่สภาพสังคมมีความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การจัดวางตัวบุคคลให้อยู่ในบริบทที่เหมาะสมกับตนเองจึงปฏิบัติได้ยาก เนื่องจากการจะจัดวางตัวบุคคลได้อย่างถูกต้องเหมาะสมต้องเริ่มจากการรู้จักตนเองว่าตนเองเป็นอย่างไร สภาพบริบทที่เหมาะสมกับตนเองควรเป็นเช่นไร ซึ่งบริการแนะแนวจะช่วยในการจัดวางตัวบุคคลได้ โดยเริ่มจากบริการสำรวจผู้เรียนเป็นรายบุคคล ทำให้ครูรู้จักเข้าใจผู้เรียน ผู้เรียนรู้จักเข้าใจตนเองและสิ่งแวดล้อม บริการสนเทศทำให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ที่หลากหลาย ทรงคุณค่าต่อการดำเนินชีวิต เป็นการเปิดโลกกว้างแห่งการเรียนรู้ และบริการให้การปรึกษา เพื่อช่วยวางแผนตัดสินใจ จากบริการทั้งสามข้างต้นจะนำมาสู่การจัดวางตัวบุคคลของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่สภาพแวดล้อมในชีวิตจริงมีความหลากหลายและซับซ้อน สิ่งที่ได้รับมาจากบริการทั้งสามอาจไม่เพียงพอต่อการดำเนินชีวิตด้วยตนเอง แต่หากบุคคลได้รับความช่วยเหลือให้อยู่ในบริบทที่เหมาะสมก็จะทำให้บุคคลมีความสำเร็จในการดำเนินชีวิตได้

เพื่อให้เกิดความกระจำยิ่งขึ้น ผู้เขียนขอยกตัวอย่างเปรียบเทียบบริการจัดวางตัวบุคคลกับการฝึกว่ายน้ำ บริการสำรวจผู้เรียนเป็นรายบุคคลคือการช่วยให้เขารู้จักตนเองว่าชอบ ถนัด สนใจกับการว่ายน้ำหรือไม่ บริการสนเทศจะทำให้เขาได้รับประสบการณ์ เทคนิค กลยุทธ์ที่เอื้อประโยชน์ต่อการฝึกว่ายน้ำ บริการให้การปรึกษาจะช่วยให้เขาวางแผนตัดสินใจเลือกว่าจะฝึกว่ายน้ำหรือไม่ จะฝึกซ้อมอย่างไร หากครูช่วยผู้เรียนในกระบวนการเหล่านี้ได้ก็นับว่าเป็นสิ่งที่ดี แต่ชีวิตจริงผู้เรียนอาจมีประสบการณ์ที่อ่อนด้อยต่อการว่ายน้ำ การว่ายน้ำในทะเล ในลำคลอง หรือน้ำลึกไม่เหมือนกับการว่ายน้ำในสระว่ายน้ำ หากผู้เรียนไม่มีความพร้อมและมีทักษะการว่ายน้ำที่ดีพอก็อาจจมน้ำได้ หากครูช่วยจัดสถานการณ์ให้เหมาะสมกับความสามารถของผู้เรียนก่อน ก็จะทำให้ผู้เรียนไม่จมน้ำซึ่งเป็นอันตรายต่อผู้เรียน แล้วเรียนรู้ที่จะว่ายน้ำในบริบทที่ยากขึ้นได้ ผลการฝึกว่ายน้ำจะทำให้ผู้เรียนเกิดการรับรู้ตนเองในด้านสร้างสรรค์

ทั้งนี้ ความสำเร็จของผู้เรียนเป็นสิ่งที่ครูไม่ควรละเลย เพราะความสำเร็จของผู้เรียนที่มีเหตุผล มีคุณค่า และมีคุณธรรมจริยธรรมจะทำให้ผู้เรียนเกิดประสบการณ์ที่ดีในชีวิต ก่อให้เกิดความรู้สึกภูมิใจ เห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น อันเป็นคุณลักษณะที่พึงประสงค์สำหรับบุคคล

ในทางตรงกันข้ามหากครูจัดวางตัวบุคคลผู้เรียนไม่เหมาะสม ทำให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ที่ไม่สร้างสรรค์ ก็จะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตนเองในด้านลบ ดังมีผลการวิจัยยืนยันว่าชีวิตการทำงานที่ล้มเหลวบ่อยจะทำให้บุคคลได้รับประสบการณ์ทางด้านลบ มองตนเองว่ามีคุณค่าต่ำ นำไปสู่การขาดเพื่อน ไม่มีความคิดสร้างสรรค์ ขาดแรงจูงใจในการทำงาน ปฏิบัติงานได้ไม่ดี ทำให้ไม่มีความสุขและไม่มีความเจริญก้าวหน้าในหน้าที่การงาน หากมีการช่วยจัดบริการ

จัดวางตัวบุคคลให้เหมาะสมก็จะทำให้บุคคลประสบความสำเร็จในการปฏิบัติงาน เกิดประโยชน์สูงสุดต่อชีวิตและการทำงาน (ปราณี รามสูตร, 2549, หน้า 7)

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า บริการจัดวางตัวบุคคลมีความสำคัญและจำเป็นต่อผู้เรียนเป็นอย่างยิ่ง เพราะหากผู้เรียนได้อยู่ในบริบทที่เหมาะสมกับตนเองก็จะทำให้มีความสุข ประสบความสำเร็จในการปฏิบัติกิจกรรมการงานต่างๆ เด็บโตเป็นทรัพยากรบุคคลที่ทรงคุณค่าต่อการพัฒนาประเทศต่อไป

จุดมุ่งหมายของบริการจัดวางตัวบุคคล

การจัดบริการจัดวางตัวบุคคลมีจุดมุ่งหมายสำคัญสรุปได้ดังนี้ (บัวทอง สว่างโสภาคกุล, 2547, หน้า 216; พนม ลิมอริย์, 2548, หน้า 228 และนิรันดร์ จุลทรัพย์, 2554, หน้า 263)

1. เพื่อให้ผู้เรียนได้รับบริการหรือสวัสดิการที่จำเป็นสอดคล้องกับปัญหาและความต้องการ
2. เพื่อช่วยให้ผู้เรียนได้เข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ สอดคล้องกับความถนัด ความสามารถและความสนใจของตน
3. เพื่อให้ผู้เรียนได้มีโอกาสก้าวหน้าหรือพัฒนาประสบการณ์ใหม่ที่เหมาะสมและมีคุณค่าต่อตนเองในการศึกษา อาชีพ ทั้งส่วนตัวและสังคม
4. เพื่อให้ผู้เรียนได้เลือกศึกษาในรายวิชา สาขาวิชาที่เหมาะสมกับตนเอง
5. เพื่อช่วยให้ผู้เรียนสามารถปรับตัวและปฏิบัติตนได้อย่างถูกต้องเหมาะสมกับโอกาสและสถานที่
6. เพื่อช่วยให้ผู้เรียนได้ดำเนินการตามแผนที่ตนวางไว้
7. เพื่อให้การจัดการแนะแนวในสถานศึกษามีความสมบูรณ์ ผู้เรียนมีโอกาสได้รับบริการและประสบการณ์ที่สถานศึกษาจัดให้ตามความเหมาะสม

ดังนั้น สรุปได้ว่า บริการจัดวางตัวบุคคลมีจุดมุ่งหมายเพื่อช่วยให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ที่เอื้อต่อการพัฒนาตนเองตามความต้องการและความเหมาะสม

หลักการของบริการจัดวางตัวบุคคล

การจัดบริการจัดวางตัวบุคคลควรดำเนินการตามแนวคิดพื้นฐานหรืออาจเรียกว่าปรัชญาพื้นฐานของการจัดวางตัวบุคคลคือ การพัฒนามนุษย์ให้ใช้ศักยภาพของตนเองได้อย่างสูงสุด โดยผ่านกระบวนการเรียนรู้ การฝึกทักษะ และการตัดสินใจในเรื่องต่างๆ ทั้งในสถานศึกษาและในสถานประกอบการ การทำงานที่เหมาะสมกับวัย ยุคสมัย และความพอใจส่วนตัวเป็นการเสริมสร้าง

คุณค่าให้กับชีวิต บุคคลควรมีสติที่จะเลือกวิถีชีวิตในการศึกษาและการทำงานได้ตรงความต้องการของตนเองมากที่สุด เพื่อให้ได้ชีวิตที่มีคุณภาพ และได้ผลงานที่มีประสิทธิภาพสูง บุคคลควรได้รับประสบการณ์จากสังคมภายนอกในเรื่องของการศึกษา อาชีพ และการดำเนินชีวิต ซึ่งจะช่วยให้บุคคลประสบความสำเร็จในชีวิตได้ด้วยการตัดสินใจเลือกสิ่งที่เหมาะสมกับตนเองมากที่สุด บริการจัดวางตัวบุคคลจึงเป็นบริการที่เน้นคุณค่าของมนุษย์ที่ควรได้รับความสุขและความพอใจในการดำเนินชีวิต เห็นความสัมพันธ์ของความเป็นจริงของชีวิตและงาน สามารถทำคุณประโยชน์ให้กับครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติได้อย่างเต็มตามศักยภาพ (พรพิมล ไวทยางกูรและนุชลี อุภักย์, 2544, หน้า 164-165) ทั้งนี้ สามารถสรุปหลักการของบริการจัดวางตัวบุคคลได้ดังนี้ (บัวทอง สว่างโสภาค, 2547, หน้า 217 และ วรัญ ทรัพย์มี และจรี วาทิกทินกร, 2554, หน้า 8-9)

1. บริการจัดวางตัวบุคคลควรจะเป็นบริการเพื่อผู้เรียนทุกคน โดยมุ่งให้ผู้เรียนทุกคนได้รับประโยชน์จากสิ่งแวดล้อมให้มากที่สุด
2. บริการจัดวางตัวบุคคลเป็นบริการที่ต้องมาทีหลังบริการสนเทศและบริการให้การปรึกษา กล่าวคือ ก่อนที่ผู้เรียนจะได้รับการจัดวางตัวบุคคลไว้ให้เรียนวิชาใด หรือฝึกหัดปฏิบัติงานใดนั้น เขาจะต้องได้รับข้อสนเทศเกี่ยวกับการศึกษา อาชีพ และสังคมส่วนตัว และได้มีโอกาสคิดไตร่ตรองดูแล้วว่า ตนเองต้องการอะไรแล้วจึงรับบริการจัดวางตัวบุคคลนี้ได้
3. การจัดวางตัวบุคคลควรกระทำเมื่อผู้แนะนำารู้จักผู้เรียนอย่างถ่องแท้แล้ว เพื่อให้เกิดการจัดวางที่เหมาะสมกับผู้เรียนแต่ละคน
4. บุคลากรทุกฝ่ายของสถานศึกษาควรเข้าร่วมในการให้บริการทางด้านนี้แก่ผู้เรียน
5. สิทธิและเสรีภาพในการเลือกโอกาสและตัดสินใจของผู้เรียน เป็นสิ่งที่ผู้แนะนำต้องเคารพอยู่เสมอ ผู้เรียนจะต้องไม่ถูกจัดวางตัวโดยขัดต่อความต้องการความสนใจ หรือคำนิยามของเขา

ประเภทของบริการจัดวางตัวบุคคล

บริการจัดวางตัวบุคคลแบ่งออกได้เป็น 3 ประเภทสำคัญดังนี้

1. การจัดวางตัวบุคคลทางการศึกษา

การจัดวางตัวบุคคลทางการศึกษา เป็นการจัดให้ผู้เรียนได้เรียนตามความเหมาะสมกับวิชาและหลักสูตรต่างๆ ตลอดจนให้ได้เข้าร่วมกิจกรรมที่เหมาะสมกับความถนัด ความสามารถ ความสนใจ สภาพร่างกายและฐานะทางเศรษฐกิจของตน ทั้งนี้ การจัดวางตัวบุคคลทางการศึกษาสามารถดำเนินการได้ดังนี้

1.1 การจัดวางตัวผู้เรียนในชั้นเรียน เบื้องต้นครูควรจัดให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ในบรรยากาศทางกายภาพที่เหมาะสมกับผู้เรียนก่อน ตัวอย่างที่เด่นชัดก็คือ การจัดชั้นเรียนด้านกายภาพในระดับชั้นปฐมวัยที่มีสีสันสวยงาม กระตุ้นการเรียนรู้ ส่วนบรรยากาศทางจิตวิทยาควรส่งเสริมสภาพชั้นเรียนที่อบอุ่น เป็นกันเอง มีการให้การยอมรับซึ่งกันและกัน ครูผู้สอนมีเจตคติที่ดีต่อผู้เรียน มองเห็นคุณค่าของผู้เรียน ยอมรับความสามารถของผู้เรียน นอกจากนั้น ครูควรจัดให้ผู้เรียนได้เรียนในชั้นเรียนที่เหมาะสมกับระดับสติปัญญาและความสามารถ เช่น การจัดห้องเรียนสำหรับผู้เรียนที่มีความสามารถพิเศษ แต่ไม่ควรจัดชั้นเรียนที่รวมผู้เรียนที่มีพฤติกรรมที่ไม่ดีและเรียนอ่อนไว้ด้วยกันทั้งห้องเหมือนห้องเรียนสำหรับผู้เรียนที่มีความสามารถพิเศษ เพราะจะเกิดผลเสียมากกว่าผลดี หากครูแนะแนว/ครูที่ปรึกษาสามารถดำเนินการได้ตามที่กล่าวมาจะช่วยให้ผู้เรียนมีความสุขในการเรียนและได้รับประโยชน์จากการเรียนรู้อย่างเต็มที่

1.2 การจัดวางตัวผู้เรียนเรื่องวิชาเรียนและแผนการเรียน ปัจจุบันหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2551 ได้กำหนดโครงสร้างเวลาเรียนเพิ่มเติม เพื่อจัดให้เป็นรายวิชาเลือกเพิ่มเติมหรือกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน โดยจัดให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ดังนั้นสถานศึกษาจึงควรนำหลักการจัดวางตัวบุคคลมาประยุกต์ใช้กับการเลือกวิชาของผู้เรียน สำหรับระดับมัธยมศึกษาตอนต้นควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เลือกรายวิชาเลือกเสรีตามความถนัด ความสามารถ และความสนใจปีละไม่เกิน 240 ชั่วโมง เพื่อให้ผู้เรียนได้ค้นพบความถนัด ความสามารถ และได้พัฒนาความสามารถได้สูงสุดตามศักยภาพ ส่วนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายกระทรวงศึกษาธิการได้เปิดให้ผู้เรียนได้เลือกเรียนรายวิชาต่างๆ อย่างกว้างขวางและหลากหลายตามความถนัด ความสามารถ และความสนใจของแต่ละคนเฉลี่ยปีละ 520 ชั่วโมง เพื่อให้ผู้เรียนมีทักษะเฉพาะด้านตามศักยภาพของตน เห็นช่องทางในการศึกษาและประกอบอาชีพ สำหรับผู้เรียนระดับอุดมศึกษาต้องเลือกเรียนอย่างเหมาะสม ผู้เรียนแต่ละคนต้องได้รับความช่วยเหลือให้สามารถเลือกวิชาเรียนและแผนการเรียนที่ตนถนัดและสนใจ โดยก่อนที่ผู้เรียนจะเลือกวิชาเรียนหรือแผนการเรียนใด ควรจัดได้เตรียมความพร้อมของผู้เรียนในประเด็นต่อไปนี้

1.2.1 ให้ข้อมูลเกี่ยวกับหลักสูตรของสถานศึกษา

1.2.2 ให้ผู้เรียนสำรวจตนเองในด้านการเรียน ผลสัมฤทธิ์ในวิชาต่างๆ สำรวจความถนัด ความสนใจ และบุคลิกภาพด้วยแบบทดสอบหรือแบบสำรวจ และอภิปรายร่วมกับครูแนะแนวเพื่อการรู้จักตนเองและเข้าใจตนเองอย่างถูกต้อง

1.2.3 ประชุมผู้ปกครองและนักเรียนเพื่อชี้แจงเกี่ยวกับหลักสูตรของสถานศึกษาและแนวทางในการศึกษาต่อ

1.2.4 เปิดโอกาสให้ผู้เรียนและผู้ปกครองมาปรึกษากับครูแนะแนวเกี่ยวกับการเลือกวิชาเรียน แผนการเรียน หรือการเตรียมตัวเพื่อศึกษาต่อ

จากการช่วยเหลือผู้เรียนด้วยวิธีการข้างต้นจะช่วยป้องกันไม่ให้นักเรียนเลือกวิชาเรียน เพราะคิดว่าง่าย หรือเลือกวิชาเรียนและแผนการเรียนที่ไม่สอดคล้องกับความสามารถและความถนัดของตน แต่เลือกตามเพื่อน โดยขาดความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับวิชาเรียนหรือแผนการเรียนนั้นๆ

1.3 การจัดวางตัวผู้เรียนในเรื่องกิจกรรม นอกจากการเรียนรายวิชาด้านวิชาการ/ทฤษฎีแล้ว หลักสูตรยังกำหนดให้ผู้เรียนต้องร่วมกิจกรรมเพื่อพัฒนาบุคลิกภาพและเสริมสร้างอุปนิสัยที่ดีงามให้แก่ผู้เรียนด้วย ดังนั้น สถานศึกษาจึงต้องจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรต่างๆ ที่เหมาะสมกับความสามารถ ความถนัด และความสนใจของผู้เรียน เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ฝึกภาคปฏิบัติ ทักษะด้านอาชีพต่างๆ ตลอดจนทักษะการปรับตัวเข้าสู่สังคม ซึ่งจะเป็นการส่งเสริมความเจริญของงาน สร้างประสบการณ์ และเป็นพลเมืองดีของสังคม กิจกรรมเสริมหลักสูตรในแต่ละสถานศึกษาจะมีความแตกต่างกันไป ขึ้นอยู่กับความพร้อมของสถานศึกษาและความต้องการของผู้เรียน กิจกรรมเสริมหลักสูตรที่สถานศึกษาอาจจัดให้แก่ผู้เรียน อาจมีทั้งชมรมที่ส่งเสริมด้านวิชาการหรือชมรมด้านนันทนาการ การส่งเสริมอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม เช่น ชมรมเพื่อนเรียน ชมรมกิจกรรมวิทยาศาสตร์ ชมรมคณิตศาสตร์ ชมรมภาษาอังกฤษ ชมรมอนุรักษ์วัฒนธรรมไทย ชมรมไมโครคอมพิวเตอร์ ชมรมถ่ายภาพ ชมรมการแสดง ชมรมยูวเกษตรกร และอื่นๆ หรืออาจจัดโครงการส่งเสริมความถนัดพิเศษต่างๆ เช่น ความถนัดด้านดนตรีและนาฏศิลป์ ความถนัดด้านศิลปะ ความถนัดด้านกีฬา เป็นต้น

เนื่องจากกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่แต่ละสถานศึกษาจัดให้แก่ผู้เรียนนั้นมีมากมาย ดังนั้น ครูแนะแนวจะต้องช่วยเหลือผู้เรียนให้ได้เข้าร่วมกิจกรรมที่เหมาะสมกับความต้องการ ความถนัด และความสนใจของตน ทั้งนี้ ครูแนะแนวควรประสานงานกับครูที่ปรึกษาชมรม หรือครูที่รับผิดชอบการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรต่างๆ เพื่อนำข้อมูลเกี่ยวกับกิจกรรมต่างๆ มาชี้แจงให้ผู้เรียนเข้าใจ เป็นต้นว่า วัตถุประสงค์ ขอบข่ายของกิจกรรมในแต่ละชมรม และเกณฑ์การเข้าเป็นสมาชิก นอกจากนี้ในการจัดผู้เรียนเข้ากิจกรรมเสริมหลักสูตรต่างๆ ครูที่ปรึกษากิจกรรมเสริมหลักสูตรต้องจัดให้ผู้เรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมได้ฝึกความรับผิดชอบ โดยมอบหมายให้ผู้เรียนวางแผนงาน กิจกรรม ดำเนินกิจกรรมและประเมินผลด้วยตนเอง ทั้งนี้ เพื่อให้ผู้เรียนรู้จักวิธีการทำงานร่วมกัน การแบ่งงานกันทำ การรับฟังและการแสดงความเห็นซึ่งกันและกัน การเป็นผู้นำและผู้ตาม เป็นต้น (นภาพร ปรีชามารอด, 2544, หน้า 125-126)

1.4 การจัดวางตัวผู้เรียนเข้าโครงการพิเศษ เนื่องจากผู้เรียนมีระดับสติปัญญาและทักษะการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน ทำให้ผู้เรียนบางคนประสบปัญหาการเรียนในภาพรวมทุกรายวิชา

บางคนประสบปัญหาบางวิชา ดังนั้น หากสถานศึกษาละเลย ไม่ใส่ใจกับประเด็นนี้ก็อาจทำให้ ผู้เรียนพลาดโอกาสในการประสบความสำเร็จในการเรียนได้ นอกจากนี้ ผู้เรียนที่มีระดับสติปัญญา สูงหรือมีความสามารถด้านการเรียนหากไม่ได้รับการจัดวางตัวบุคคลในลักษณะการส่งเสริมจะทำให้บุคคลนั้น ไม่สามารถพัฒนาตนสู่ศักยภาพสูงสุดอย่างแท้จริง การช่วยเหลือและส่งเสริมพัฒนา ผู้เรียนนิยมดำเนินการในลักษณะรูปแบบการซ่อมเสริม การซ่อมเป็นการช่วยเหลือผู้เรียนที่เรียนอ่อน ส่วนการเสริมเป็นการพัฒนาผู้เรียนที่มีความสามารถ ทั้งนี้ ผู้เขียนขอแนะนำแนวทางการจัดวางตัว ผู้เรียนให้เข้าโครงการพิเศษดังนี้

1.4.1 การจัดวางตัวผู้เรียนที่มีผลการเรียนต่ำ ครูแนะแนวควรศึกษาผู้เรียนที่มีผล การเรียนต่ำว่ามาจากสาเหตุใดตามกระบวนการสำรวจผู้เรียนเป็นรายบุคคล จากประสบการณ์ของผู้เขียนพบว่า ผู้เรียนที่มีผลการเรียนต่ำไม่ได้เกิดจากสาเหตุด้านสติปัญญาไม่ดีเท่านั้น แต่อาจมี สาเหตุจากลักษณะนิสัยส่วนตัวที่ไม่เอื้อต่อการเรียนรู้ หรือที่นักวิชาการเรียกว่า ผู้เรียนที่มีผลการเรียน ต่ำเทียมหรือเด็กด้อยสัมฤทธิ์ เช่น ไม่ตั้งใจเรียน ขาดแรงจูงใจในการเรียน คิดสิ่งแวดล้อมที่ไม่ดี เป็นต้น ดังนั้น การจัดวางตัวบุคคลเพื่อช่วยเหลือผู้เรียนที่มีผลการเรียนต่ำแท้ ครูควรจัดกิจกรรม สอนเสริมเพื่อแก้ไขปัญหาคือการเรียน ส่วนการจัดวางตัวบุคคลเพื่อช่วยเหลือผู้เรียนที่มีผลการเรียนต่ำ เทียมหรือเด็กด้อยสัมฤทธิ์ ครูควรจัดกิจกรรมเพื่อช่วยแก้ไขลักษณะนิสัยส่วนตัวที่ไม่เอื้อต่อการ เรียนรู้ เช่น กิจกรรมการสร้างแรงจูงใจในการเรียน การวางแผนการเรียน การสร้างยุทธวิธีการเรียน และการเพิ่มการใส่ใจในการเรียน เป็นต้น ปัจจุบันสถานศึกษาหลายแห่งได้ให้ความสำคัญกับ ผู้เรียนที่มีผลการเรียนต่ำเทียมเป็นอย่างยิ่ง ด้วยการนำเทคนิควิธีการต่างๆ มาพัฒนาแก้ไขปัญหา ผู้เรียน โดยเฉพาะเทคนิคการให้การปรึกษา ในที่นี้ผู้เขียนขอแนะนำการจัดวางตัวผู้เรียนให้เข้าร่วม โครงการพิเศษของมหาวิทยาลัยศรีปทุม (2552) เพื่อเป็นตัวอย่างประกอบการศึกษาดังนี้

โครงการการให้การปรึกษานักศึกษาที่มีผลการเรียนต่ำกว่า 2.00

ผู้รับผิดชอบโครงการ ศูนย์ให้คำปรึกษาดำเนินการให้คำปรึกษา มหาวิทยาลัยศรีปทุม

วัตถุประสงค์

1. เพื่อช่วยเหลือผู้เรียนที่มีผลการเรียนต่ำกว่า 2.00 ให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดีขึ้น
2. เพื่อช่วยให้ผู้เรียนมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนและการแก้ไขปัญหาการดำเนินชีวิต

เป้าหมาย

นักศึกษาที่มีผลการเรียนต่ำกว่า 2.00 ทั้ง 5 คณะ ได้แก่ คณะนิติศาสตร์ คณะบริหารธุรกิจ คณะนิเทศศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์ และคณะสารสนเทศศาสตร์ จำนวน 320 คน

ระยะเวลา สถานที่

ช่วงเดือน กุมภาพันธ์ เป็นเวลา 12 วัน ณ ศูนย์ให้คำปรึกษา มหาวิทยาลัยศรีปทุม

การประเมินผลโครงการ

จากการประเมินโครงการโดยใช้แบบประเมินผลพบว่า นักศึกษาทุกคนที่ได้รับการปรึกษา และวางแผนการเรียนมีความพึงพอใจและอยากให้มีการดูแลจากคณะและศูนย์ให้คำปรึกษาในเรื่อง การเรียน เพราะรู้สึกว่ามีสมาธิและสบายใจในการเรียนหากว่าเกิดปัญหาหรือข้อสงสัยใดๆ ก็มี ผู้ดูแลอย่างใกล้ชิด ตลอดทั้งผู้ปกครองที่ทราบว่ามีมหาวิทยาลัยดูแลนักศึกษาที่มีผลการเรียนต่ำกว่า 2.00 ต่างก็มีความชื่นชมและพอใจอย่างยิ่ง เพราะเรื่องเรียนถือเป็นเรื่องที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง สำหรับนักศึกษาและผู้ปกครอง

อย่างไรก็ตาม หากครูแนะแนวพบว่า ผู้เรียนที่มีผลการเรียนต่ำเนื่องจากสาเหตุอื่นๆ เช่น ความผิดปกติทางสมอง มีภาวะสมาธิสั้น บกพร่องทางการเรียนรู้ หรือที่เราเรียกเด็กเหล่านี้ว่าเด็กที่มีความต้องการพิเศษก็ควรให้ผู้เรียนประเภทนี้เข้าโครงการการศึกษาพิเศษแทน

1.4.2 การจัดวางตัวผู้เรียนที่มีความสามารถพิเศษ นอกจากครูแนะแนวจะให้ความสำคัญกับผู้เรียนที่มีผลการเรียนต่ำแล้ว ผู้เรียนที่มีผลการเรียนสูงหรือมีความสามารถพิเศษก็ควรได้รับการจัดวางตัวบุคคลเช่นกัน ผู้เรียนที่มีความสามารถพิเศษ คือเด็กที่แสดงออกถึงความสามารถอันโดดเด่นด้านใดด้านหนึ่งหรือหลายด้าน เช่น ด้านสติปัญญา ความคิดสร้างสรรค์ การใช้ภาษา การสร้างงานด้านทัศนศิลป์ ศิลปะการแสดง ความสามารถด้านดนตรี ความสามารถด้านกีฬา และความสามารถด้านวิชาการสาขาใดสาขาหนึ่ง หรือหลายสาขาอย่างเป็นที่ประจักษ์เมื่อเปรียบเทียบกับเด็กที่มีอายุระดับเดียวกันในสภาพแวดล้อมเดียวกัน สำหรับผู้เรียนประเภทนี้ครูแนะแนวควรจัดวางตัวบุคคลโดยการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมศักยภาพการเรียนรู้ขั้นสูง การจัดโปรแกรมพิเศษสำหรับเด็กอัจฉริยะ การจัดชั้นเรียนที่แยกกลุ่มเรียนเก่งหรือที่เรียกว่าการจัดชั้นเรียนพิเศษ การเร่งการเรียนโดยการให้ผู้เรียนข้ามชั้นเรียนไปเรียนชั้นที่สูงขึ้น ทั้งส่งเสริมผู้เรียนได้ศึกษาต่อในโรงเรียนสำหรับผู้เรียนที่มีความสามารถพิเศษ เป็นต้น

1.4.3 การจัดวางตัวผู้เรียนที่มีความต้องการทั่วไป สำหรับผู้เรียนประเภทนี้ครูแนะแนวควรดำเนินการจัดวางตัวบุคคลในรูปแบบการส่งเสริมในภาพรวม ด้วยการจัดกิจกรรมบูรณาการไปกับการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียน เช่น การอธิบายและมอบหมายงานให้ผู้เรียนตามระดับความสามารถและการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร เช่น โครงการเตรียมความพร้อมก่อนการเรียน โครงการปรับพื้นฐานการเรียนสำหรับผู้เรียนใหม่ สำหรับนักเรียนชั้นม.1 และ ม. 4 รวมทั้งนิสิตนักศึกษาใหม่

1.5 การวางตัวผู้เรียนให้เข้าโครงการการศึกษาพิเศษ การจัดการศึกษายุคปัจจุบันเป็นการศึกษาเพื่อปวงชน (education for all) เปิดโอกาสให้ผู้เรียนทุกคนได้มีโอกาสทางการศึกษาเท่าเทียมกัน ผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษจึงเข้ามาศึกษาในสถานศึกษาที่รับนักเรียนประเภททั่วไปเพิ่มขึ้น ดังนั้น ครูแนะแนวควรให้ความสำคัญกับผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษเหล่านี้ เพราะผู้เรียนกลุ่มนี้มีลักษณะเฉพาะและความต้องการความช่วยเหลือด้านการเรียนเป็นอย่างยิ่ง ในเบื้องต้นผู้เขียนขอเสนอความรู้เกี่ยวกับผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษทั้ง 9 ประเภท เพื่อเป็นพื้นฐานความรู้สำหรับครูแนะแนวดังนี้

1.5.1 ผู้เรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา เด็กที่มีภาวะพัฒนาการทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาต่ำกว่าเด็กปกติทั่วไป อันเนื่องมาจากระดับสติปัญญาต่ำกว่าเกณฑ์ปกติ (100 – 110) เป็นเหตุให้ความสามารถในการเรียนรู้มีน้อย มีข้อจำกัดในการปรับตัวต่อสิ่งแวดล้อม แบ่งเป็น 2 ประเภทคือ เด็กเรียนช้าและเด็กปัญญาอ่อน

1.5.2 ผู้เรียนที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน เด็กประเภทนี้คือเด็กที่มีระดับการได้ยินแตกต่างไปจากปกติ สูญเสียการได้ยินตั้งแต่ระดับเล็กน้อยถึงระดับรุนแรงหรือหูหนวก ซึ่งโดยปกติจะใช้เกณฑ์ที่ระดับ 89 เดซิเบล ทำให้มีปัญหาในการรับฟังเสียงต่างๆ รอบข้าง ทั้งเสียงธรรมชาติ เสียงสัตว์ และเสียงคนพูด ส่งผลให้เกิดความลำบากในการแสดงออกทางภาษา ซึ่งโดยทั่วไปจะแบ่งเป็นเด็กหูหนวกและเด็กหูตึง

1.5.3 ผู้เรียนที่มีความบกพร่องทางการมองเห็น หมายถึง ผู้ที่มองไม่เห็นหรือมองเห็นแสง เห็นเลือนราง และมีความบกพร่องทางสายตาทั้งสองข้าง โดยมีความสามารถในการเห็นได้ไม่ถึง 1/10 ของคนสายตาปกติ หลังจากที่ได้รับการรักษาแก้ไขทางการแพทย์แล้ว หรือมีลานสายตากว้างไม่เกิน 30 องศา เด็กที่มีความบกพร่องทางการมองเห็นแบ่งออกเป็น 2 ประเภทใหญ่คือ เด็กตาบอดและเด็กสายตาเลือนราง

1.5.4 ผู้เรียนที่มีความบกพร่องทางร่างกายและสุขภาพ คือ เด็กที่มีความบกพร่องหรือสูญเสียสมรรถภาพทั้งทางร่างกายและสุขภาพ เช่น แขนขาด ขาขาด เป็นต้น ทำให้ไม่สามารถทำหน้าที่ประกอบกิจวัตรประจำวัน ไม่สามารถศึกษาเล่าเรียน อบรมฝึกฝนวิชาชีพ และใช้ชีวิตในสังคมได้เหมือนเด็กปกติทั่วไป

1.5.5 ผู้เรียนที่มีความบกพร่องทางการพูดและสื่อสาร หมายถึง ผู้ที่พูดไม่ชัดและลีลาจังหวะการพูดผิดปกติ ออกเสียงเพี้ยน อวัยวะที่ใช้พูดไม่สามารถทำงานให้เป็นไปตามลำดับขั้นการใช้อวัยวะเพื่อการพูดไม่เป็นไปดังตั้งใจ คำพูดที่ยากหรือซับซ้อนหรือยาวจะยังมีปัญหา หรือมีอาการพูดและใช้ภาษาที่ผิดปกติ โดยการพูดนั้นเห็นได้ชัดเจนว่าผิดแปลกไปจากการพูดของคนทั่วไป ทำให้ฟังไม่รู้เรื่อง สื่อความหมายต่อกันไม่ได้ หรือมีอุปสรรคที่ผิดปกติขณะพูด สำหรับ

ภาษาถิ่น เช่น การพูดเหน่อของคนนครปฐม ราชบุรี และสุพรรณบุรีนั้นไม่จัดเป็นผู้เรียนที่มีความบกพร่องทางการพูดและสื่อสาร

1.5.6 ผู้เรียนที่มีปัญหาทางพฤติกรรมและอารมณ์ คือ เด็กที่มีอารมณ์และพฤติกรรมที่เบี่ยงเบนไปจากเด็กทั่วไป เช่น มีอารมณ์รุนแรง ก้าวร้าว เจ็บแค้น มีพฤติกรรมแปลกๆ ส่งผลต่อพัฒนาการ การปรับตัว เป็นอุปสรรคในการเรียนรู้และการดำเนินชีวิตที่ดีของตนเองและผู้อื่น

1.5.7 ผู้เรียนที่มีปัญหาทางการเรียนรู้ หมายถึง เด็กที่มีความผิดปกติอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างของกระบวนการทางจิตวิทยาที่เกี่ยวข้องกับความเข้าใจหรือการใช้ภาษา ทั้งภาษาพูดและภาษาเขียน ซึ่งความผิดปกตินี้จะแสดงออกในลักษณะของการมีปัญหาในการรับฟัง การคิด การพูด การเขียน การอ่าน การสะกดคำ หรือการคำนวณ เป็นต้น นอกจากนี้ ความผิดปกตินี้ยังรวมถึงความบกพร่องในการฟังและพูด ความบกพร่องทางการอ่าน ความบกพร่องในการรับรู้ และการได้รับบาดเจ็บทางสมอง แต่ไม่ครอบคลุมเด็กที่มีปัญหาการเรียนรู้อันเนื่องมาจากความบกพร่องทางสายตา ความบกพร่องทางสติปัญญา การด้อยโอกาสทางวัฒนธรรม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม

1.5.8 ผู้เรียนออทิสติก คือ เด็กที่มีความบกพร่องอย่างรุนแรงในการสื่อความหมาย พฤติกรรม สังคม และการเรียน ความบกพร่องมักเกิดขึ้นในวัยเด็ก ซึ่งจะมีปัญหาในการใช้ความคิด สติปัญญา การรับรู้ เป็นผลให้เด็กไม่สามารถเรียนรู้ได้ดี ขาดความเข้าใจในวิชาที่เรียน มีปัญหาในการสื่อสาร และการคบเพื่อน

1.5.9 ผู้เรียนพิการซ้อน คือ เด็กที่มีความบกพร่องของการทำงานของอวัยวะตั้งแต่สองอย่างขึ้นไปในบุคคลเดียวกัน เป็นผลให้ประสิทธิภาพ และความสามารถในการดำเนินชีวิตและการศึกษาด้อยกว่าเด็กอื่นในวัยเดียวกัน เช่น เด็กที่มีความบกพร่องของการเคลื่อนไหวของกล้ามเนื้อ ร่างกาย แขน ขา ร่วมกับความบกพร่องทางการมองเห็น หรืออาจรวมถึงมีความบกพร่องของสติปัญญาด้วย เด็กกลุ่มนี้ต้องได้รับการศึกษาที่เหมาะสมกับความบกพร่อง เช่น ต้องช่วยเหลือในการเพิ่มทักษะทางการเคลื่อนไหวของกล้ามเนื้อ เพิ่มความคล่องตัว ในขณะที่เดียวกันต้องมีหลักสูตรพิเศษเกี่ยวกับการมองเห็น เป็นต้น

จากการนำเสนอข้างต้นจะเห็นได้ว่า การบริหารจัดการศึกษาสำหรับผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษมีหลักการเบื้องต้นคือ การคัดกรองวินิจฉัยความบกพร่องของผู้เรียน แม้ปัจจุบันจะมีประกาศกระทรวงศึกษาธิการเมื่อ ปีพ.ศ. 2548 เรื่องการคัดกรองเบื้องต้นสำหรับผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษให้ครูสามารถคัดกรองความต้องการพิเศษและความบกพร่องของผู้เรียนได้ แต่การรับรองความบกพร่องต้องดำเนินการโดยแพทย์เท่านั้น สำหรับการจัดวางตัวผู้เรียนให้เข้าโครงการ

การศึกษาพิเศษกับผู้เรียนประเภทนี้สามารถดำเนินการได้หลายรูปแบบขึ้นอยู่กับความพร้อมของผู้เรียน สถานศึกษา และความเห็นชอบของผู้ปกครอง ปัจจุบันนิยมปฏิบัติในรูปของการศึกษาแบบเรียนรวมและเรียนร่วม ซึ่งจะมีโครงการเสริมประสบการณ์ เช่น โครงการการศึกษาพิเศษสำหรับเด็กสมาธิสั้น เด็กออทิสติก และแอลดี เป็นต้น หากสถานศึกษาใดมีความพร้อมก็อาจจัดการศึกษาสำหรับผู้ที่มีความต้องการพิเศษโดยเฉพาะ เช่น โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

1.6 การจัดวางตัวผู้เรียนด้านทุนการศึกษา โดยทั่วไปแล้วสถานศึกษาจะจัดทุนการศึกษาให้ผู้เรียน 3 ประเภท คือ

1.6.1 ทุนการศึกษาสำหรับผู้เรียนที่เรียนดีและมีความประพฤติดี การจัดทุนประเภทนี้ สถานศึกษาจะคัดเลือกผู้เรียนมีผลการที่เรียนดีตามมาตรฐานที่กำหนด และมีความประพฤติดีเข้ารับทุนการศึกษา เพื่อเป็นกำลังใจให้แก่ผู้เรียนที่เอาใจใส่ในการเรียนและประพฤติตนอยู่ในกรอบระเบียบวินัยกฎเกณฑ์ของสถานศึกษา รวมทั้งเป็นผู้มีคุณธรรมจริยธรรมด้านอื่นๆ เป็นที่ประจักษ์ เพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้เรียนคนอื่นๆ

ภาพที่ 6.1 การมอบทุนการศึกษา
ที่มา (โรงเรียนวัดแก่งหางแมว, 2552)

1.6.2 ทุนการศึกษาสำหรับผู้เรียนที่ขาดแคลนทุนทรัพย์ การจัดทุนประเภทนี้ สถานศึกษาจะประกาศให้ผู้เรียนที่ขาดแคลนทุนทรัพย์และประสงค์จะมาขอรับทุนมายื่นใบสมัครขอรับทุน จากนั้นสถานศึกษาจะคัดเลือกผู้เรียนที่ครอบครัวยากจน มีปัญหาทางเศรษฐกิจให้ได้รับทุนเพื่อช่วยเหลือผู้เรียนที่ขาดแคลนทุนทรัพย์ให้สามารถเรียนได้โดยไม่ต้องออกจากสถานศึกษา กลางคัน ในกรณีนี้สถานศึกษาจะจัดสรรทุนให้ตามความจำเป็นของผู้เรียน เช่น ผู้เรียนบางคนอาจจะขาดแคลนอุปกรณ์การเรียนที่จำเป็นบางอย่าง บางคนอาจจะขาดแคลนอาหารกลางวัน

บางคนอาจจะขาดแคลนเครื่องแต่งกาย เป็นต้น ดังนั้น ผู้เรียนที่ขาดแคลนเหล่านี้ควรได้รับความช่วยเหลือจากสถานศึกษาโดยอาจได้รับทุนการศึกษา หรือบริการอาหารกลางวันฟรี หรือได้รับความช่วยเหลือทางด้านอุปกรณ์การเรียน หนังสือเรียน เครื่องแต่งกาย ตลอดจนบริการหอพัก สำหรับผู้เรียนต่างจังหวัดที่ขาดแคลนที่พัก โดยจะต้องพิจารณาให้เหมาะสมกับเงื่อนไขที่โรงเรียนกำหนด

1.6.3 เงินทุนกู้ยืมเพื่อการศึกษา สืบเนื่องจากมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 28 มีนาคม พ.ศ. 2538 ได้ส่งเสริมความเป็นธรรมทางการศึกษาโดยการสนับสนุนด้านงบประมาณในลักษณะการกู้ยืมเงินรัฐบาลเรียนหนังสือในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายและอุดมศึกษา รัฐบาลจึงจัดตั้งกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา (กยศ.) ขึ้น มีวัตถุประสงค์เพื่อให้เงินกู้ยืมแก่นักเรียน นักศึกษาที่ขาดแคลนทุนทรัพย์เพื่อเป็นค่าเล่าเรียน ค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา และค่าใช้จ่ายที่จำเป็นในการครองชีพ ระหว่างศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ระดับอาชีวศึกษา และระดับอุดมศึกษา ให้ได้รับโอกาสทางการศึกษาอย่างทั่วถึง ช่วยแบ่งเบาภาระด้านการเงินของผู้ปกครอง และเป็นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของชาติโดยรวม โดยมุ่งหวังว่าผู้กู้ยืมจะสามารถเล่าเรียนได้จนสำเร็จตามหลักสูตร มีความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม รวมถึงมีจิตสำนึกในการชำระหนี้คืนเพื่อสร้างโอกาสทางการศึกษาให้แก่รุ่นน้องต่อไป

การขอรับทุนกู้ยืมเงินการศึกษาจากกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษาสามารถติดต่อผ่านสถานศึกษาที่ตนศึกษาอยู่โดยจะต้องมีคุณสมบัติ ดังนี้

- 1) เป็นผู้มีสัญชาติไทย
- 2) เป็นผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์ ซึ่งหมายถึงเป็นผู้มีรายได้น้อยต่อครอบครัวไม่เกิน 200,000 บาท/ปี
- 3) เป็นผู้ที่มีการเรียนดี ผ่านเกณฑ์การวัดและประเมินผลการเรียนของสถาบันการศึกษา
- 4) เป็นผู้มีความประพฤติดี
- 5) เป็นผู้ที่มีคุณสมบัติครบถ้วนตามระเบียบประกาศสอบคัดเลือกบุคคลเข้าศึกษาในสถานศึกษา
- 6) ไม่เคยเป็นผู้สำเร็จปริญญาตรีในสาขาใดๆ มาก่อน
- 7) ไม่เป็นผู้ที่ทำงานในระหว่างศึกษา
- 8) ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย
- 9) ไม่เป็นหรือเคยเป็นผู้ได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาท หรือความผิดลหุโทษ

สำหรับการจัดวางตัวผู้เรียนทุนกู้ยืมเงินการศึกษาจากกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา นั้น ครูแนะแนวควรดำเนินการชี้แจงขั้นตอน คุณสมบัติของผู้กู้ วิธีการจัดทำคำกู้ยืม และวันเวลา การดำเนินการ ทั้งนี้ ครูแนะแนวควรให้ข้อสนเทศแก่ผู้เรียนเกี่ยวกับการปฏิบัติตนขณะกู้ยืมเงินคือ ควรตั้งใจศึกษาเล่าเรียน และภายหลังการกู้ยืมเงิน เช่น การตั้งใจทำงานและรับผิดชอบการใช้ทุน รวมไปถึงค่านิยมการปฏิบัติตนตามหลักความพอเพียง เป็นต้น

1.7 การจัดวางตัวผู้เรียนด้านการศึกษาต่อ เป็นการจัดวางตัวผู้เรียนที่สำเร็จจาก สถานศึกษาและกำลังต้องการศึกษาต่อในสถาบันอื่น เมื่อผู้เรียนสำเร็จการศึกษาจากสถานศึกษา แล้ว ผู้เรียนจะต้องเตรียมตัวเพื่อศึกษาในระดับสูงต่อไป หรือบางคนอาจจะออกไปประกอบอาชีพ ผู้เรียนเหล่านี้จะมีโอกาสประสบความสำเร็จในโครงการที่เขาได้เลือกและตัดสินใจเลือกแล้วได้ สถานศึกษาจะต้องช่วยเตรียมความพร้อม เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเผชิญชีวิตภายนอกสถานศึกษาได้ อย่างมั่นใจ การจัดวางตัวผู้เรียนที่ต้องการศึกษาต่อ ปฏิบัติได้ดังนี้

1.7.1 ช่วยให้ผู้เรียนได้ทราบเกี่ยวกับหลักสูตรการเรียนการสอนของ สถาบันการศึกษาต่างๆ ที่เปิดสอนในสาขาวิชาที่ผู้เรียนสนใจ ข้อมูลการศึกษาต่อมีหลายแนวทาง นำเสนอได้ดังนี้ (นงลักษณ์ ประเสริฐ และจรินทร์ วินทะไชย์, 2548, หน้า 120-121)

1.7.1.1 ศึกษาต่อในมหาวิทยาลัยปิด มหาวิทยาลัยปิดเป็นมหาวิทยาลัยของรัฐที่รับนิสิตนักศึกษาจำนวนจำกัด ตั้งอยู่ในทุกภาคของประเทศไทย เช่น จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น มหาวิทยาลัยบูรพา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยนเรศวร และมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ เป็นต้น การศึกษาต่อในมหาวิทยาลัยปิด ผู้เรียนจะต้องผ่านการคัดเลือก ซึ่งมีการแข่งขันสูง

1.7.1.2 ศึกษาต่อในมหาวิทยาลัยเปิด มหาวิทยาลัยเปิดเป็น สถาบันอุดมศึกษาของรัฐและเอกชนที่รับนักศึกษาโดยไม่จำกัดจำนวนและไม่ต้องสอบคัดเลือก

1.7.1.3 ศึกษาต่อด้านการพยาบาลและสาธารณสุข สถานศึกษาที่รับผู้เรียน เข้าศึกษาต่อในหลักสูตรด้านการพยาบาลสาธารณสุข ทั้งในระดับปริญญาบัตรและประกาศนียบัตร ปัจจุบันมีหลายแห่งทั้งของรัฐบาลและเอกชน

1.7.1.4 ศึกษาต่อด้านทหารตำรวจ ผู้เรียนที่ประสงค์จะศึกษาต่อใน สถานศึกษาทางด้านการทหารตำรวจ นอกจากจะต้องสอบข้อเขียนแล้วยังต้องผ่านการทดสอบ สมรรถภาพร่างกายด้วย

1.7.1.5 ศึกษาต่อในสถาบันการพลศึกษา ปัจจุบันวิทยาลัยพลศึกษาได้ เปลี่ยนชื่อเป็นสถาบันการพลศึกษา มี 17 วิทยาเขตทั่วประเทศไทย เปิดสอนหลักสูตรศึกษาศาสตร บัณฑิตสาขาพลศึกษา หลักสูตรวิทยาศาสตรบัณฑิตสาขาวิทยาศาสตร์การกีฬา สาขาการฝึกสอน

กีฬา และการส่งเสริมสุขภาพ หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิตสาขาสื่อสารการกีฬา สาขารัฐกิจสุขภาพ สาขานันทนาการเชิงพาณิชย์และการท่องเที่ยว และสาขาการจัดการกีฬา

1.7.1.6 ศึกษาต่อหลักสูตรวิชาชีพ สถานศึกษาหลักสูตรวิชาชีพส่วนใหญ่ มุ่งผลิตบุคลากรให้มีความสามารถเฉพาะทาง ดังนั้น ผู้เข้าศึกษาในสายนี้ เมื่อสำเร็จการศึกษาจึงมัก ประกอบอาชีพตามสาขาที่ได้ศึกษามา ผู้เรียนจึงควรตัดสินใจเลือกอย่างรอบคอบและมั่นใจว่า ตนเองมีความถนัด มีความสนใจอย่างแท้จริง ทั้งนี้แต่ละหลักสูตรใช้เวลาศึกษาแตกต่างกันมีตั้งแต่ 3 เดือน–2 ปี เช่น หลักสูตร 3 เดือน ได้แก่ พนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน การประกอบอาชีพ หลักสูตรระยะสั้น เป็นต้น หลักสูตร 6 เดือน ได้แก่ พนักงานต้อนรับส่วนหน้า นาวีกาณิชย์ เป็นต้น หลักสูตร 1 ปี ได้แก่ จ่าทหารเรือ ไปรษณีย์ การดูแลผู้สูงอายุ เป็นต้น หลักสูตร 2 ปี ได้แก่ โรงเรียน แผนกที่กรมทหารจ่าอากาศ เป็นต้น

1.7.2 ช่วยให้ผู้เรียนได้สำรวจตนเองอย่างถ่องแท้ ผ่านกระบวนการประเมิน ศักยภาพเพื่อค้นหาความถนัด ความสนใจ และความสามารถที่แท้จริงของตนเอง ผู้เขียนขอแนะนำ ตัวอย่าง โครงการประเมินศักยภาพแห่งตนของงานแนะแนว โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา (2551) ดังนี้

โครงการประเมินศักยภาพแห่งตน (Self Potential Assessment Project: SPA Project)

ผู้รับผิดชอบ งานแนะแนว โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา

หลักการและเหตุผล

การจัดกิจกรรมแนะแนวตามแนวคิดหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มุ่งสร้างเสริมผู้เรียนให้มีคุณภาพเหมาะสมตามความแตกต่างระหว่างบุคคล ค้นพบ และพัฒนา ศักยภาพแห่งตน มีทักษะในการดำเนินชีวิต มีวุฒิภาวะทางอารมณ์ รู้จักคิด ตัดสินใจ วางแผนศึกษา ต่อและประกอบอาชีพ รวมทั้งดำเนินชีวิตอย่างมีความสุขในสังคม

โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาจึงจัดให้มีโครงการประเมินศักยภาพแห่งตน โดยจัดหาเครื่องมือ ต่างๆ เช่น แบบทดสอบ แบบสำรวจ แบบประเมิน มาใช้กับผู้เรียนให้ได้ค้นพบตนเอง ได้พัฒนา ตนเอง ซึ่งนับว่าเป็นประโยชน์อย่างยิ่งแก่ผู้เรียน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อจัดหาเครื่องมือต่างๆ เช่น แบบทดสอบ แบบสำรวจ แบบประเมินมาใช้กับผู้เรียน
2. เพื่อให้ผู้เรียนได้ค้นพบตนเองในด้านความถนัด ความสนใจความสามารถ และ บุคลิกภาพของตนเอง
3. เพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาตนเองในด้านต่างๆ

วิธีการดำเนินงาน

1. สํารวจแบบทดสอบตามหน่วยงานต่างๆ
2. คัดเลือกแบบทดสอบที่จะนำมาใช้กับผู้เรียน
3. ประสานงานขอใช้แบบทดสอบจากหน่วยงานต่างๆ ดำเนินการทดสอบ แปลผล

แบบทดสอบและแจ้งให้ผู้เรียนทราบ

4. จัดกิจกรรมพัฒนาศักยภาพผู้เรียน

เครื่องมือแบบทดสอบ/แบบประเมิน/แบบสำรวจ

งานแนะแนวดำเนินการรวบรวมแล้วจัดบริการแบบทดสอบต่อไปนี้

1. แบบทดสอบความรู้ความสามารถเชิงวิชาการ
2. ข้อสอบวัดสมิทธิภาพทางภาษาอังกฤษ (Chulalongkorn University Test of English Proficiency: CU-TEP)
3. ข้อสอบวัดสมิทธิภาพทางภาษาไทย (Chulalongkorn University Test of Thai Proficiency: CU-TTP)
4. ข้อสอบวัดความสามารถในการสื่อสารภาษาอังกฤษ (Chulalongkorn University Test of Communicative English Test: CU-CET)
5. ข้อสอบวัดความรู้ภาษาไทยเพื่อการทำงาน (Chulalongkorn University Test of Thai Proficiency at Work: CU-TTW)
6. ข้อสอบวัดความรู้ภาษาญี่ปุ่น (Chulalongkorn University Test of Japanese Proficiency: CU-TJP)
7. ข้อสอบวัดความสามารถการใช้ภาษาจีน (Chulalongkorn University Test of Chinese Proficiency: CU-TCP)
8. ข้อสอบวัดความรู้ความสามารถด้านคอมพิวเตอร์ (Chulalongkorn University Test of Computer Competency Test: CU-TCC)
9. ข้อสอบวัดความรู้ความสามารถด้านคอมพิวเตอร์ในการทำงาน (Chulalongkorn University Test of Computer of Work : CU-TCW)
10. ข้อสอบวัดความถนัดด้านคณิตศาสตร์ (CU-General Mathematics Aptitude Test in Thai: CU-THAI GMAT)
11. Thammasat University Graduate English Test (TU-GET)
12. แบบทดสอบ/แบบสำรวจตนเพื่อตัดสินใจเพื่อศึกษาต่อ และอาชีพ

13. แบบสำรวจความสนใจในอาชีพ (The Vocational Interest Experience and Skill

Assessment : VIESA)

14. แบบทดสอบจุดเด่นของตนเอง

15. แบบสำรวจค่านิยมเกี่ยวกับงาน (Form D)

16. แบบทดสอบบุคลิกภาพ (Edwards Personal Preference Schedule: EPPS)

17. แบบทดสอบ Self Directed Search (S.D.S.)

18. แบบทดสอบความสามารถ

19. แบบทดสอบความพร้อมทางอาชีพ

20. แบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์ (Emotional Quotient : EQ)

21. แบบทดสอบความฉลาดทางเชาวน์ปัญญา (Intelligence Quotient : IQ)

22. แบบประเมินและวิเคราะห์ความเครียดด้วยตนเอง (Thai Computerized-Self analysis

Stress Test : TCSS)

23. Sentence Completion

ผลการประเมิน

ผู้เรียนมีโอกาสความพร้อมในการรู้จักตนเองและการศึกษาต่อดีขึ้น

1.7.3 ช่วยให้ผู้เรียนได้เลือกตัดสินใจแนวทางการศึกษาและอาชีพได้ถูกต้อง และเหมาะสมกับตนเอง โดยอาจใช้ประเด็นต่อไปนี้ในช่วยตัดสินใจ

1.7.3.1 โอกาสและความเป็นไปในการศึกษาต่อในสาขานั้น

1.7.3.2 ความพร้อมของตนเองในด้านต่างๆ เช่น การเงิน สุขภาพ ครอบครัว

1.7.3.3 คุณสมบัติของผู้เข้าเรียนในแต่ละสาขาเหมาะสมกับตนเองหรือไม่

1.7.4 ช่วยให้ผู้เรียนวางแผนการศึกษาต่อ เพื่อไปสู่สาขาวิชาชีพที่นักเรียนสนใจ

1.7.5 ช่วยอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้เรียนในการสมัครสอบคัดเลือกในสถาบันการศึกษาที่ผู้เรียนเลือกแล้ว

2. การจัดวางตัวบุคคลด้านอาชีพ

การจัดบริการประเภทนี้เป็นการช่วยให้ผู้เรียนได้เลือกประกอบอาชีพที่เหมาะสมตรงตามศักยภาพ มีความรู้ความเข้าใจในข้อมูลเกี่ยวกับตนเอง ข้อมูลเกี่ยวกับด้านอาชีพ ทำให้ผู้เรียนสามารถตัดสินใจแก้ไขปัญหา มีรายได้เสริม ได้รับประสบการณ์ที่มีคุณค่าได้เรียนรู้การทำงานอย่างปลอดภัย และคุ้มค่าทั้งด้านค่าตอบแทนที่เป็นรายได้และค่าตอบแทนที่เป็น

ประสบการณ์ตลอดจนสามารถรับผิดชอบตนเองได้ นอกจากนี้ ยังเป็นการปลูกฝังให้ผู้เรียนเป็นคนรักการทำงาน รู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ มีเจตคติที่ดีต่อการทำงานที่สุจริตทุกชนิด ทั้งนี้สามารถนำเสนอการจัดวางตัวบุคคลด้านอาชีพได้ดังนี้

2.1 การจัดหางานให้ผู้เรียนที่สำเร็จการศึกษาและที่ออกจากสถานศึกษากลางคัน/ศิษย์เก่าที่ว่างงาน สถานศึกษาควรดำเนินการดังนี้

2.1.1 จัดให้บุคลากรทำหน้าที่จัดวางตัวผู้เรียนเกี่ยวกับงานและอาชีพ ประกอบด้วยครูแนะแนวและครูบางคนร่วมเป็นกรรมการ โดยคณะกรรมการชุดนี้ควรมีความรู้เกี่ยวกับการแนะแนว และรู้จักแหล่งงานในชุมชน ตลอดจนมีความรู้เกี่ยวกับกฎหมายแรงงาน

2.1.2 จัดหาเครื่องอำนวยความสะดวกในการทำงาน โดยอาจมีโทรศัพท์เพื่อความสะดวกในการติดต่อ มีวัสดุ ครุภัณฑ์สำนักงาน เช่น โต๊ะ เก้าอี้ แฟ้มเอกสาร เครื่องคอมพิวเตอร์ และเจ้าหน้าที่ประจำ

2.1.3 สำรวจความต้องการในด้านอาชีพของผู้เรียนที่กำลังจะสำเร็จการศึกษา ผู้เรียนที่ออกจากสถานศึกษากลางคัน และศิษย์เก่าที่ว่างงาน

2.1.4 แสวงหาแหล่งงานจากสถานประกอบการต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน ทั้งเป็นสื่อกลางระหว่างนายจ้างกับผู้เรียน โดยเสนอคุณสมบัติต่างๆ ของผู้เรียนที่ต้องการงานทำแจกจ่ายไปยังนายจ้าง ห้างร้าน สถานประกอบการ หรือองค์กรต่างๆ

2.1.5 จัดเตรียมแบบฟอร์มไว้ใช้ในการจัดวางตัวผู้เรียนด้านการงานและอาชีพ เช่น แบบกรอกประวัติผู้สมัครงาน แบบติดตามผลการทำงานของผู้เรียน

2.1.6 เตรียมสื่อประเภทต่างๆ เพื่อให้ข้อเสนอแนะด้านอาชีพ โอกาสในการฝึกฝนอาชีพต่างๆ ตลอดจนความต้องการของตลาดแรงงานในชุมชน

2.1.7 ประชุมชี้แจงทำความเข้าใจกับบุคลากรภายในสถานศึกษา เพื่อขอความร่วมมือและประสานงานกันอย่างเป็นระบบ และประชาสัมพันธ์ให้บุคลากรภายนอกสถานศึกษาได้รับทราบผ่านสื่อต่างๆ ตามความเหมาะสม

2.1.8 เตรียมความพร้อมของผู้เรียนในการสมัครงาน อาทิเช่น การเขียนจดหมายสมัครงาน การสอบข้อเขียน ตลอดจนการเตรียมตัวสำหรับการสอบสัมภาษณ์

2.1.9 ให้ผู้เรียนเข้าทำงานให้ตรงตามลักษณะนิสัย ความสนใจ ความสามารถ รวมทั้งคุณสมบัติที่มีอยู่

2.1.10 ติดตามผลการทำงานของผู้เรียน โดยวิธีสอบถามจากผู้ว่าจ้าง และจากตัวผู้เรียนเอง เพื่อนำข้อมูลมาปรับปรุงบริการจัดวางตัวผู้เรียนด้านการงานอาชีพให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และรายงานให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทราบ

นอกจากนี้ ผู้เขียนขอแนะนำเสนอเกณฑ์การเลือกอาชีพที่เหมาะสมกับตัวผู้เรียน เพื่อเป็นแนวทางให้ครูแนะแนวได้นำไปประยุกต์ใช้ดังนี้

1) ความสามารถ ผู้เรียนควรเลือกอาชีพที่เหมาะสมกับความสามารถ ความสนใจ และความถนัดของตนเอง เพราะแต่ละอาชีพต้องการคนที่มีความสามารถ ความสนใจ และความถนัดต่างกัน เช่น บางอาชีพต้องการการใช้เหตุผลและความจำ บางอาชีพต้องการคนที่มีทักษะในการกีฬาดี เคลื่อนไหวคล่องแคล่ว เป็นต้น

2) ความสนใจและเจตคติ ผู้เรียนที่ชอบอาชีพใดมักจะสนใจวิชานั้นจะมีใจจดจ่อ อยากรู้อยากเห็น และมีความสุขที่ได้ทำงานนั้น เช่น การเป็นนักแสดง นักเทนนิส พิธีกร เป็นต้น

3) สุขภาพทางร่างกายและจิตใจ ผู้เรียนต้องมีสุขภาพที่แข็งแรง หรือถ้าป่วยก็สามารถควบคุมได้จากการดูแลของแพทย์

4) ความถนัด ผู้เรียนแต่ละคนมีความถนัดตามธรรมชาติไม่เหมือนกัน ผู้เรียนควรเลือกทำงานให้เหมาะสมกับความถนัดของตน บางคนถนัดเขียน บางคนถนัดพูด บางคนถนัดคิดคำนวณตัวเลข เป็นต้น

5) โอกาส รายได้ และความก้าวหน้าในการประกอบอาชีพ ผู้เรียนควรศึกษาว่างานแต่ละอย่างมีโอกาสนในการก้าวหน้าอย่างไร รายได้เพียงพอกับความต้องการหรือไม่ ความต้องการอาชีพนี้ในตลาดแรงงานเป็นอย่างไร เป็นต้น

2.2 การจัดวางตัวผู้เรียนด้วยการหางานพิเศษให้ผู้เรียนระหว่างเรียน สถานศึกษาควรดำเนินการดังนี้

2.2.1 สํารวจจำนวนผู้เรียนที่ต้องการหางานทำระหว่างเรียนเพื่อเป็นการหารายได้ โดยให้ผู้เรียนแจ้งความจำนงไว้ที่งานแนะแนว พร้อมทั้งระบุลักษณะงานที่ต้องการทำ รายได้ และประสบการณ์ในการทำงาน

2.2.2 หาแหล่งงานให้ผู้เรียนได้ทำตามความต้องการและความสามารถ โดยติดต่อกับบุคลากรภายในสถานศึกษา ภายนอกสถานศึกษา หน่วยงานและบริษัทห้างร้านต่างๆ ทั้งนี้ ผู้เรียนจะต้องอยู่ในความดูแลของอาจารย์ที่สถานศึกษามอบหมาย

2.2.3 พิจารณาคัดเลือกผู้เรียนเข้าทำงานที่สอดคล้องกับความต้องการของนายจ้าง และเหมาะสมกับคุณสมบัติและประสบการณ์ของผู้เรียนแต่ละคน ทั้งนี้ จะต้องระวังอย่าให้ผู้เรียนถูกเอารัดเอาเปรียบ และต้องคำนึงถึงสุขภาพ ความปลอดภัยของผู้เรียนด้วย และไม่ควรปล่อยให้ผู้เรียนทำงานมากจนกระทั่งเสียการเรียน

2.2.4 ก่อนที่จะส่งผู้เรียนไปทำงาน ครูแนะแนวควรชี้แจงระเบียบปฏิบัติงานให้ผู้เรียนเข้าใจ เพื่อผู้เรียนจะได้ปฏิบัติตัวได้เหมาะสมและปรับตัวในการทำงานได้ดีเป็นที่พอใจของนายจ้าง

2.2.5 ติดตามผลการทำงานของผู้เรียน โดยการสอบถามจากนายจ้าง และตัวผู้เรียน

2.3 การจัดวางตัวผู้เรียนไปฝึกงานในสถานประกอบการ หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพ.ศ.2551 เปิดโอกาสให้ผู้เรียน ไปศึกษาหาความรู้จากแหล่งประกอบการต่างๆ ได้ ดังนั้น สถานศึกษาจึงควรจัดให้ผู้เรียนได้มีโอกาสไปฝึกงานในสถานประกอบการ เพื่อช่วยให้ผู้เรียนได้มีประสบการณ์ตรงในอาชีพที่ตนสนใจ เห็นแนวทางในการประกอบอาชีพ และสร้างโอกาสในการทำงาน ช่วยให้ผู้เรียนสามารถตัดสินใจเลือกอาชีพในอนาคตของตนได้เหมาะสมยิ่งขึ้น การจัดผู้เรียนไปฝึกงานในสถานประกอบการ สถานศึกษาควรดำเนินการดังนี้

2.3.1 สสำรวจผู้เรียนที่ต้องการไปฝึกงานในสถานประกอบการ โดยให้ผู้เรียนแจ้งความจำนงไว้ที่งานแนะแนว พร้อมทั้งระบุลักษณะงานที่ต้องการฝึก

2.3.2 หาแหล่งฝึกงาน โดยพิจารณาจากความพร้อมและความเต็มใจของสถานประกอบการต่างๆ และจากความต้องการของผู้เรียน

2.3.3 ชี้แจงให้ผู้เรียนเข้าใจเกี่ยวกับสถานประกอบการต่างๆ ที่พร้อมจะรับผู้เรียนเข้าฝึกงานว่ามีที่ใดบ้าง และแต่ละแห่งมีงานอะไรที่ผู้เรียนจะฝึกได้

2.3.4 ให้ผู้เรียนเลือกแหล่งฝึกงานตามความต้องการ พร้อมทั้งกำหนดผู้รับผิดชอบการฝึกงานของผู้เรียนทั้งฝ่ายสถานศึกษาและสถานประกอบการ

2.3.5 ปฐมนิเทศผู้เรียนก่อนการฝึกงานเพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจวัตถุประสงค์ของการฝึกงาน ประโยชน์ที่ผู้เรียนจะได้รับจากการฝึกงาน และการปฏิบัติตนในระหว่างฝึกงาน ทั้งนี้ เพื่อให้ผู้เรียนจะได้ปฏิบัติตนได้เหมาะสมและปรับตัวได้ดี

2.3.6 ติดตามผลการทำงานของผู้เรียน โดยพิจารณาทั้งความสามารถในการทำงาน และบุคลิกภาพ

นอกจากที่กล่าวมา ยังมีผู้เรียนอีกกลุ่มหนึ่งที่หลักสูตรการศึกษากำหนดให้ต้องฝึกงานในสถานประกอบการ เช่น ผู้เรียนสายอาชีพและระดับอุดมศึกษา ผู้เรียนกลุ่มนี้จะมีผู้รับผิดชอบการฝึกงานด้วยระบบการนิเทศติดตามของอาจารย์ประจำวิชา/อาจารย์ที่ปรึกษาอยู่แล้ว บทบาทของครูแนะแนวต่อการจัดวางตัวผู้เรียนไปฝึกงานสถานประกอบการจึงน้อยลง ครูแนะแนวอาจให้ความช่วยเหลือด้วยการให้การปรึกษาปัญหาต่างๆ เช่น การปรับตัว เป็นต้น

2.4 การจัดวางตัวผู้เรียนเพื่อเสริมประสบการณ์ด้านอาชีพ นอกจากครูแนะแนวจะจัดวางตัวผู้เรียนด้วยการจัดงานหาและฝึกงานแล้ว การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรเพื่อเพิ่มประสบการณ์ด้านอาชีพแก่ผู้เรียนก็เป็นสิ่งจำเป็นที่ครูแนะแนวควรปฏิบัติ เพราะการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมประสบการณ์ด้านอาชีพจะช่วยให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ตรง จากการฝึกปฏิบัติเบื้องต้นส่งผลให้เกิดเจตคติที่ดีต่ออาชีพนั้น การจัดกิจกรรมเพื่อเสริมประสบการณ์ด้านอาชีพสามารถดำเนินการได้หลายลักษณะตามความพร้อมของสถานศึกษา เช่น นิทรรศการ การจัดโครงการ การทัศนศึกษา สำหรับผู้เรียนระดับอุดมศึกษาครูแนะแนวควรส่งเสริมให้ผู้เรียนได้จัดกิจกรรมที่ส่งเสริมเติมเต็มคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านอาชีพด้วยตัวผู้เรียนเอง ทั้งนี้ ผู้เขียนขอเสนอตัวอย่างการจัดวางตัวผู้เรียนเพื่อเสริมประสบการณ์ด้านวิชาชีพครูด้วย “โครงการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นครู: จิตอาสาและสืบสานวัฒนธรรมครูลองวิชาชีพครู” ก่อนสำเร็จการศึกษาไปประกอบวิชาชีพครู สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรีหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต 5 ปี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม ดังนี้ (เจษฎา บุญมาโฮม, 2551, หน้า 3-5)

โครงการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นครู: จิตอาสาและสืบสานวัฒนธรรมครูลองวิชาชีพครู

ผู้รับผิดชอบ นายเจษฎา บุญมาโฮม

หลักการและเหตุผล

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 หมวดที่ 7 มาตรา 52 ได้บัญญัติให้กระทรวงศึกษาธิการส่งเสริมให้มีระบบกระบวนการผลิต การพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาให้มีคุณภาพและมาตรฐานที่เหมาะสมกับการเป็นวิชาชีพชั้นสูง โดยการกำกับและประสานให้สถาบันทำหน้าที่ผลิตและพัฒนาครู คณาจารย์ รวมทั้งบุคลากรทางการศึกษาให้มีความพร้อมและมีความเข้มแข็งในการเตรียมบุคลากรใหม่ และการพัฒนาบุคลากรประจำการอย่างต่อเนื่อง สถาบันผลิตครูควรที่จะพัฒนาผู้เรียนให้มีความพร้อมด้านวิชาการและคุณลักษณะความเป็นครู จากการประชุมคณะกรรมการโครงการผลิตครูการศึกษาขั้นพื้นฐานระดับปริญญาตรี (หลักสูตร 5 ปี) ได้มีความคิดร่วมกันว่าควรจัดให้มีการจัดค่ายอาสาพัฒนาการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนในถิ่นทุรกันดาร เพื่อเสริมสร้างเจตคติต่อการประกอบวิชาชีพครูและปลูกฝังคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านความเสียสละให้แก่นักศึกษา โดยจัดกิจกรรมกับผู้เรียนในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านปลื้มอกคี ต.ปลื้มอกคี อ.ทองผาภูมิ จ.กาญจนบุรี

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเสริมสร้างเจตคติที่ดีต่อการประกอบวิชาชีพครูแก่นักศึกษา
2. เพื่อฝึกให้นักศึกษาได้พัฒนาตนและสังคม

3. เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะในด้านจิตอาสาและความเสียสละเพื่อส่วนรวมให้แก่นักศึกษา
4. เพื่อบริการวิชาการ พัฒนาคุณภาพการศึกษาของผู้เรียน โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน บ้านปืลือกี้

5. เพื่อสืบสานและทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมด้านวิชาชีพครู
ลักษณะการดำเนินการ

การจัดกิจกรรมประกอบด้วย

1. การปรับปรุงสภาพห้องเรียนให้มีสภาพแวดล้อมเหมาะสมต่อการจัดเรียนรู้ ได้แก่ การจัดป้ายนิเทศ จัดทำสื่ออุปกรณ์ และมุมรักการอ่านภายในชั้นเรียน
2. การจัดกิจกรรมฐานเสริมความรู้กลุ่มสาระภาษาไทยแก่นักเรียน ได้แก่ กิจกรรมชวนน้องอ่าน พาน้องเขียน เปลี่ยนสำเนียง และเรียบเรียงประโยค
3. การปรับภูมิทัศน์โดยรวมบริเวณโรงเรียนด้วยการปลูกต้นไม้ไม้ดอก ไม้ประดับ

ผลการประเมิน

จากการประเมินผล โครงการพบว่า กิจกรรมฐานเสริมความรู้กลุ่มสาระภาษาไทยและการปรับปรุงสภาพห้องเรียนอยู่ในระดับดีมาก ส่วนกิจกรรมการปรับภูมิทัศน์อยู่ในระดับมาก และภาพรวมของการปฏิบัติกิจกรรมอยู่ในระดับดี ทั้งนี้ นักศึกษาได้เขียนรายงานการเรียนรู้ว่า กิจกรรมนี้ทำให้ตนเองได้รับประสบการณ์ที่มีคุณค่า ได้รู้เรียนให้รักและศรัทธาในวิชาชีพครู ทำให้อยากไปปฏิบัติหน้าที่ครูจริงๆ รักและเข้าใจเพื่อนๆ มากขึ้น เรียนรู้ว่าการดูแลผู้เรียนในสภาพจริงนั้นไม่ยากเหมือนกับที่เรียนภาคทฤษฎีในห้องเรียน เป็นต้น

ภาพที่ 6.2 กิจกรรมโครงการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นครู: จิตอาสาและสืบสาน
วัฒนธรรมครรตองวิชาชีพครู
ที่มา (เจษฎา บุญมาโฮม, 2551, หน้า 8)

3. การจัดวางตัวบุคคลด้านส่วนตัวและสังคม

การจัดบริการประเภทนี้เป็นการช่วยเหลือผู้เรียนให้สามารถปรับตัวและดำรงตนอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข เหมาะสมกับศักยภาพของตนเอง โดยการช่วยให้ผู้เรียนได้เข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา ทำให้ผู้เรียนรู้จักและเข้าใจตนเองดีขึ้น เกิดทักษะทางสังคม สามารถวางตัวในสังคมได้อย่างถูกต้องเหมาะสมกับโอกาสและสถานที่ มีโลกทัศน์ที่กว้างขวาง ผู้เรียนจะมีชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข เพราะบริการจัดวางตัวบุคคลไม่เพียงแต่ช่วยในการแก้ปัญหา แต่ยังให้ประสบการณ์ตรงเพื่อพัฒนาทักษะด้านต่างๆ ของผู้เรียนอันเป็นการเตรียมตัวผู้เรียนในอนาคตด้วย ทั้งนี้ การจัดวางตัวบุคคลด้านส่วนตัวและสังคมสามารถดำเนินการได้ดังนี้

3.1 การจัดวางตัวผู้เรียนให้ได้รับความช่วยเหลือด้านสิ่งของต่างๆ ด้วยความแตกต่างกันด้านเศรษฐกิจ ฐานะทางครอบครัวทำให้ผู้เรียนมีความพร้อมในการศึกษาไม่เท่ากัน บางคนประสบปัญหาขาดแคลนทุนทรัพย์และสิ่งของอุปกรณ์การเรียนต่างๆ แม้ปัจจุบันรัฐบาลมีนโยบายเรียนฟรี 12 ปี และสนับสนุนการกู้ยืมเงินเรียนต่อระดับอุดมศึกษา แต่ก็ยังเป็นเพียงการช่วยแก้ปัญหาแบ่งเบาภาระผู้เรียนและครอบครัวไปได้บ้าง ปัญหาการขาดแคลนวัสดุอุปกรณ์ของผู้เรียน ดังนั้น ครูแนะแนวจึงต้องให้ความช่วยเหลือผู้เรียนกลุ่มนี้คล้ายการสังคมสงเคราะห์ ด้วยการจัดหาสิ่งของต่างๆ เช่น การมอบอุปกรณ์การเรียน ทุนอาหารกลางวัน จักรยานยืมเรียน เป็นต้น

3.2 การจัดวางตัวผู้เรียนเกี่ยวกับความปลอดภัยและสุขภาพอนามัย พื้นฐานการดำเนินชีวิตที่ดีต้องเริ่มจากความปลอดภัยในชีวิตและสุขภาพอนามัย ดังนั้น ครูแนะแนวจึงควรให้ความสำคัญต่อการช่วยเหลือให้ผู้เรียนเติบโตอย่างมีคุณภาพ การจัดวางตัวผู้เรียนประเภทนี้จะดำเนินการในลักษณะการส่งเสริมและกระตุ้นพัฒนาการของผู้เรียนให้ดีขึ้น เช่น โครงการพัฒนาสมรรถภาพทางร่างกาย โครงการส่งเสริมสุขภาพ เป็นต้น

3.3 การจัดวางตัวผู้เรียนเกี่ยวกับทักษะการดำเนินชีวิต การจัดวางตัวผู้เรียนประเภทนี้จะเป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ ความรู้ ทักษะ และเจตคติที่ดีต่อการดำเนินชีวิตในรูปแบบต่างๆ ครูแนะแนวสามารถจัดวางตัวผู้เรียนเกี่ยวกับการพัฒนาบุคลิกภาพ การฝึกสมาธิ การพัฒนาการเป็นผู้นำ เป็นต้น ผู้เขียนขอเสนอตัวอย่างการจัดกิจกรรมเพื่อการจัดวางตัวผู้เรียนเกี่ยวกับทักษะทางสังคมและการปฏิบัติตนต่อเพื่อนต่างเพศ ด้วยโครงการเรียนรู้รักให้สมวัย ของปัญญา ทองคำภา และคณะ (2551)

โครงการเรียนรู้รักให้สมวัย

ผู้รับผิดชอบโครงการ นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู โรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชบวร
นิเวศสาธา

หลักการและเหตุผล

จากสภาพสังคมในปัจจุบันที่บุคคลกล้าที่จะแสดงความรักต่อกันอย่างเปิดเผยมากขึ้น โดยเฉพาะในกลุ่มวัยรุ่น อันเป็นผลมาจากความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีที่วัยรุ่นสามารถรับข้อมูลเรื่องเพศผ่านสื่อต่างๆ ได้สะดวกและรวดเร็ว เช่น สื่อโทรทัศน์ อินเทอร์เน็ต และการรับส่งข้อมูลที่ไม่เหมาะสมผ่านเครื่องมือสื่อสารต่างๆ การรับรู้ข้อมูลในเรื่องเพศที่ง่ายดายล้วนส่งผลต่อพฤติกรรมของวัยรุ่นในปัจจุบัน ซึ่งบางพฤติกรรมขัดต่อค่านิยมที่พึงงามของคนไทย และไม่เหมาะสมกับวัย เช่น จากผลการสำรวจช่วงอายุของการมีเพศสัมพันธ์ครั้งแรก พบว่าในแต่ละปีช่วงอายุของการมีเพศสัมพันธ์ครั้งแรกจะอยู่ในช่วงวัยรุ่นและมีแนวโน้มที่ช่วงอายุนั้นจะน้อยลงเรื่อยๆ หรือจากการสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียนในโรงเรียนจะพบว่า มีผู้เรียนที่มีพฤติกรรมการคบเพื่อนต่างเพศไม่เหมาะสมเป็นจำนวนมาก มีการแสดงความรักต่อกันอย่างเปิดเผย รวมถึงการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร

จากพฤติกรรมทางเพศที่ไม่เหมาะสม ประกอบกับการขาดวุฒิภาวะทางอารมณ์เพราะยังอยู่ในช่วงวัยรุ่น เมื่อเกิดความผิดหวังในเรื่องความรัก ปัญหาต่างๆ จึงเกิดตามมา ดังที่พบเห็นเป็นข่าวในหน้าหนังสือพิมพ์และปรากฏในสื่อต่างๆ เช่น การทำร้ายร่างกายจนบางครั้งถึงขั้นเสียชีวิต เพราะเกิดจากความหึงหวง การทำแท้ง หรือการมั่วสุมทางเพศ การหาวิธีการแก้ปัญหาและป้องกันปัญหา จึงเป็นเรื่องสำคัญที่ทุกฝ่ายต้องให้ความร่วมมือ

โรงเรียนเป็นสถานศึกษาที่สำคัญในช่วงชีวิตของการเป็นวัยรุ่นรองจากบ้าน มีหน้าที่ให้การศึกษอบรมทั้งทางด้านความรู้ทางวิชาการและการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ตลอดจนค่านิยมที่เหมาะสมดีงาม คณะนักศึกษาฝึกสอนได้ตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ของการเป็นครูที่จะต้องปลูกฝังค่านิยมที่ถูกต้องเหมาะสมให้กับผู้เรียน และเล็งเห็นว่าปัญหาพฤติกรรมทางเพศที่กล่าวไว้ข้างต้นเป็นปัญหาที่สำคัญและนับวันจะทวีความรุนแรงมากขึ้น ประกอบกับใกล้ที่จะถึงเทศกาลวันแห่งความรัก จึงเห็นสมควรจัดโครงการ “เรียนรู้รักให้สมวัย” ขึ้นในวันที่ 14 กุมภาพันธ์ เพื่อที่จะช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ ภูมิคุ้มกันที่ดี มีค่านิยมในการแสดงความรักและมีพฤติกรรมการคบเพื่อนต่างเพศที่ถูกต้องและเหมาะสมกับวัย อันเป็นการป้องกันและลดปัญหาทางเพศและความรุนแรงต่างๆ ที่กล่าวไว้ข้างต้น

วัตถุประสงค์

1. เพื่อปลูกฝังค่านิยมที่ถูกต้องเหมาะสมในการคบเพื่อนต่างเพศให้แก่ผู้เรียน
2. เพื่อให้ผู้เรียนรู้จักวิธีการแสดงความรักต่อบุคคลอื่นอย่างเหมาะสม

เป้าหมาย

นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 150 คน ปฏิบัติกิจกรรมฐานเพื่อเสริมสร้างค่านิยม และฝึกปฏิบัติวิธีการแสดงความรักอย่างเหมาะสมกับผู้อื่น

ผลการประเมินผล

ผู้เรียนคิดเห็นว่าโครงการนี้มีประโยชน์สามารถช่วยให้ตนเองพร้อมที่จะปฏิบัติตนกับเพื่อนต่างเพศได้อย่างเหมาะสม สนุกกับการได้ร่วมกิจกรรมที่หลากหลาย ได้ฝึกคิดในสิ่งที่เคยทำ ได้รู้ในสิ่งที่อยากรู้ อยากเห็น อยากให้ครูจัดกิจกรรมนี้อีก

จากที่กล่าวมา หากสถานศึกษาดำเนินการการจัดวางตัวผู้เรียนได้เหมาะสม ผู้เรียนไม่เพียงแต่จะได้เรียนในหลักสูตรที่เหมาะสมแก่ตนเอง ยังมีโอกาสได้เข้าร่วมกิจกรรมโครงการพิเศษที่เป็นประโยชน์ ตลอดจนได้มีโอกาสฝึกงานในสถานประกอบการต่างๆ ซึ่งเป็นการเรียนจากประสบการณ์จริงที่เป็นประโยชน์ยิ่ง เพราะทำให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติ ได้ทำ ได้คิด คิดเป็น ทำเป็น ถือเป็นการเตรียมตัวให้ผู้เรียนพร้อมที่จะทำงานในอนาคตที่มีประสิทธิภาพวิธีหนึ่ง

ประโยชน์ของการจัดบริการจัดวางตัวบุคคล

การจัดบริการจัดวางตัวบุคคลมีประโยชน์หลายประการสามารถสรุปได้ดังนี้

1. ผู้เรียนได้มีโอกาสเรียนรู้ในสาขาวิชาที่เหมาะสมตามความสามารถและความถนัดของตนเอง
2. ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ที่หลากหลายและมีคุณค่าต่อการดำเนินชีวิต
3. ผู้เรียนมีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมเสริมหลักสูตรตามความสนใจ ความสามารถของตนเอง
4. ผู้เรียนได้ใช้เวลาว่างทำงานพิเศษตามที่ตนเองถนัด ทั้งสร้างรายได้แก่ผู้เรียน
5. ผู้เรียนได้เลือกอาชีพตามความถนัดของตนเอง
6. ผู้เรียนที่สำเร็จการศึกษาไปแล้วมีโอกาสได้รับผลสำเร็จจากการปฏิบัติงาน
7. ผู้เรียนที่จำเป็นต้องออกจากโรงเรียนกลางคัน ได้มีงานทำตามความถนัดและความสามารถของตนเอง
8. ผู้เรียนรู้จักวางแผนการต่างๆ และสามารถดำเนินการตามแผนในการปฏิบัติงานที่เหมาะสมกับตนเองอย่างชาญฉลาด

9. ผู้เรียนได้รับการดูแลจากโรงเรียนเป็นอย่างดี ทำให้เกิดความมั่นใจและเห็นคุณค่าในตนเองเพิ่มขึ้น

10. ช่วยพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศชาติ การจัดบุคคลให้เหมาะสมกับงาน ผลงานที่มีประสิทธิภาพออกมาจากบุคคลที่มีความรู้ความสามารถที่แท้จริงช่วยเพิ่มพูนรายได้ให้แก่ประเทศชาติ

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า การจัดบริการจัดวางตัวบุคคลมีประโยชน์ต่อผู้เรียนหลายประการ อาทิ การช่วยให้ผู้เรียนได้ศึกษาเล่าเรียน เลือกลงสาขาการเรียน อาชีพที่เหมาะสมกับตนเอง ผู้เรียนมีความพร้อมด้านต่างๆ ในการดำเนินชีวิต เป็นผลจากการที่ครูแนะแนวจัดวางผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้ผู้เรียนเติบโตเป็นทรัพยากรบุคคลที่ทรงคุณค่าต่อการสร้างประโยชน์ต่างๆ แก่ประเทศต่อไป

ตัวอย่างการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดบริการจัดวางตัวบุคคล

สถานศึกษาต่างๆ ได้ดำเนินการจัดบริการจัดวางตัวบุคคลด้วยวิธีการที่หลากหลาย อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาผลงานวิจัยด้านการจัดบริการจัดวางตัวบุคคล พบว่า นักวิชาการและครูแนะแนวได้ดำเนินการจัดบริการจัดวางตัวบุคคลจำนวนมาก ซึ่งผู้เขียนขอนำเสนอการจัดการจัดบริการจัดวางตัวบุคคลโดยจำแนกตามประเภทของการแนะแนว ดังนี้

1. การจัดบริการจัดวางตัวบุคคลด้านการศึกษา

การจัดวางตัวบุคคลด้านการศึกษาที่ดำเนินการในลักษณะการวิจัยสามารถนำเสนอได้ ดังนี้ ดาเรษฎ์ เผ่าพัฒน์ (2535) ได้ศึกษาสภาพและปัญหาของการจัดการสอนซ่อมเสริมในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดเทศบาลและเมืองพัทยา กนิษฐา รัตนบุรี (2536) ได้ใช้การให้การปรึกษาแบบกลุ่มปรับปรุงพฤติกรรมการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวิมุตยารามพิทยากร อรุณี ราชพัฒน์ (2542) ได้จัดสิ่งแวดล้อมและกิจกรรมเสริมหลักสูตรของโรงเรียนในโครงการปฏิรูปการศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเลย ปารมี ศรีบุญทิพย์ (2546) สร้างชุดการสอนช่วยจำที่ใช้เทคนิคอักษรตัวแรกเพื่อพัฒนาความจำสำหรับนักเรียนที่มีปัญหาทางการเรียนรู้ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านเขารวก จังหวัดลพบุรี และสกุลรัตน์ พึ่งประดิษฐ์ (2550) ได้สร้างโปรแกรมการวางแผนการศึกษาและอาชีพเพื่อพัฒนาการวางแผนการศึกษาและอาชีพสำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 5 เป็นต้น

2. การจัดบริการจัดวางตัวบุคคลด้านอาชีพ

การจัดวางตัวบุคคลด้านการอาชีพที่ดำเนินการในลักษณะการวิจัยปรากฏดังนี้ พิศิษฐ์ พันธุ์ดี (2535) ใช้ชุดแนะแนวอาชีพเพื่อพัฒนาเจตคติที่ดีต่ออาชีพอิสระของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดพระพุทธรบาท จังหวัดสระบุรี สมคิด พรหมจ้อย และคณะ (2540) ได้ศึกษาการส่งเสริมอาชีพอิสระเพื่อการมีรายได้ระหว่างเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สุชาดา ดิษบรรจง (2540) ได้ศึกษาสภาพการฝึกงานของนักศึกษาประเภทวิชาบริหารธุรกิจ วิทยาลัยอาชีวศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร และ พัฒนา สุนทรประภัสสร (2544) ได้ใช้การปรึกษาเชิงจิตวิทยาทางอาชีพแบบกลุ่มตามแนวพัฒนาการต่อการเพิ่มเอกลักษณ์เชิงอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 เป็นต้น

3. การจัดบริการจัดวางตัวบุคคลด้านส่วนตัวและสังคม

การจัดวางตัวบุคคลด้านส่วนตัวสังคมที่ดำเนินการในลักษณะการวิจัยปรากฏดังนี้ รุ่งแสง อรุณไพโรจน์ (2538) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการเข้าร่วมกิจกรรมค่ายพักแรมลูกเสือผู้บำเพ็ญประโยชน์ และสิ่งทีนักเรียนได้รับการพัฒนาตนและดำเนินชีวิตในสังคม เฉยฉา บุญมาโฮม (2544) ได้พัฒนานักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่มีความฉลาดทางอารมณ์ต่ำด้วยโปรแกรมการแนะแนวกลุ่ม พัชรินทร์ อรุณเรือง (2545) ใช้การปรึกษาเชิงจิตวิทยาแบบกลุ่มเพื่อพัฒนาความสามารถในการฟื้นพลังและกลวิธีการเผชิญปัญหาของวัยรุ่นตอนต้น ปนัดดา มณีจักร (2547) ได้จัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้วยการแนะแนวชีวิตและสังคมเพื่อส่งเสริมทักษะทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1 เป็นต้น

จากการนำเสนอผลการวิจัยข้างต้นแสดงให้เห็นว่าการจัดวางตัวบุคคลสามารถดำเนินการได้หลายลักษณะขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์และแนวคิดของผู้วิจัย การวิจัยเกี่ยวกับการจัดวางตัวบุคคลส่วนใหญ่จะดำเนินการกับผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานและระดับอุดมศึกษา และดำเนินการผ่านการจัดกิจกรรมแนะแนวและการให้การศึกษาแบบกลุ่ม

บทสรุป

บริการจัดวางตัวบุคคลเป็นบริการหนึ่งในการแนะแนวที่จัดขึ้นเพื่อให้ความช่วยเหลือผู้เรียนในการตัดสินใจแก้ไขปัญหา รวมทั้งให้สามารถดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมอย่างเหมาะสมโดยยึดหลักความแตกต่างของบุคคล และตรงตามความต้องการของผู้เรียนให้มากที่สุด ดังนั้นบริการจัดวางตัวบุคคลจึงมีความสำคัญต่อผู้เรียนเป็นอย่างยิ่ง การจัดบริการจัดวางตัวบุคคลสามารถปฏิบัติได้หลายวิธี เช่น การให้ทุนการศึกษา การสนับสนุนการศึกษาเล่าเรียน การจัดงานที่เหมาะสม เป็นต้น อย่างไรก็ตาม บริการจัดวางตัวบุคคลไม่สามารถดำเนินการได้เพียงลำพัง แต่ต้องอาศัยบริการสนเทศและการให้การปรึกษาร่วมด้วย เพื่อให้การจัดวางตัวประสบความสำเร็จ บริการจัดวางตัวบุคคลมี 3 ประเภทสำคัญคือ การจัดวางตัวบุคคลด้านการศึกษา ได้แก่ การจัดวางตัวผู้เรียนในชั้นเรียน วิชาเรียนและแผนการเรียน กิจกรรม โครงการพิเศษ โครงการการศึกษาพิเศษ ทุน และการศึกษาต่อ และการจัดวางตัวบุคคลด้านอาชีพ เช่น จัดหางานให้ผู้เรียนที่จบการศึกษาและที่ออกจากสถานศึกษากลางคัน การหางานพิเศษให้ผู้เรียนระหว่างเรียน ฝึกงานในสถานประกอบการ การเสริมประสบการณ์ด้านอาชีพ เป็นต้น และการจัดวางตัวบุคคลด้านส่วนตัวและสังคม เช่น การจัดวางตัวผู้เรียนให้ได้รับความช่วยเหลือด้านสิ่งของต่างๆ ความปลอดภัยและสุขภาพอนามัย และทักษะการดำเนินชีวิต เป็นต้น

คำถามทบทวน

จงตอบคำถามต่อไปนี้ โดยอธิบายพร้อมยกตัวอย่างประกอบ

1. บริการจัดวางตัวบุคคลมีความหมายอย่างไรตามทัศนะของท่าน
2. บริการจัดวางตัวบุคคลมีความสำคัญกับการแนะแนวอย่างไร
3. บริการจัดวางตัวบุคคลมีความจำเป็นต่อผู้เรียนในยุคปัจจุบันอย่างไร
4. คำศัพท์ภาษาอังกฤษที่ว่า put the right man in the right placement เกี่ยวข้องกับบริการจัดวางตัวบุคคลอย่างไร
5. จงยกตัวอย่างบริการจัดวางตัวบุคคลที่ท่านเคยได้รับบริการจากสถานศึกษา
6. จากคำตอบข้อ 5 ให้ท่านจัดประเภทข้อมูลประสบการณ์เหล่านั้น ตามประเภทของการจัดบริการจัดวางตัวบุคคล
7. “ครูสมชาติเป็นครูที่ปรึกษานักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ดังนั้น ครูสมชาติจึงควรจัดวางตัวผู้เรียนให้ผู้เรียนในชั้นเรียนเหมือนกันทุกคน” จากข้อความเหตุการณ์นี้ท่านคิดเห็นอย่างไร
8. หากท่านเป็นครูบรรจุใหม่แล้วได้รับมอบหมายให้เป็นครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ท่านจะมีหลักการจัดวางตัวผู้เรียนที่ตนเองรับผิดชอบอย่างไร
9. จากแนวคิดในข้อ 8 ท่านจะมีแนวทางและวิธีการจัดกิจกรรมอย่างไร
10. เมื่อท่านศึกษาเนื้อหาในบทนี้จบแล้ว ท่านคิดว่าครูแนะแนวที่สามารถจะจัดวางตัวบุคคลให้ประสบความสำเร็จควรมีบุคลิกภาพอย่างไร

เอกสารอ้างอิง

- กนิษฐา รัตนบุรี. (2536). ผลของโปรแกรมการปรึกษาแบบกลุ่มในการปรับปรุงพฤติกรรมการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวิมุตยารามพิทยากร. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- งานแนะแนวโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา. (2551). โครงการประเมินศักยภาพแห่งตน. ค้นเมื่อ มิถุนายน 28, 2551, จาก <http://www.vichakarn.triamudom.ac.th/guidance/index>.
- เจษฎา บุญมาโฮม. (2544). ผลของโปรแกรมการแนะแนวกลุ่มต่อการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนราชวินิต บางเขน กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- _____. (2551). เอกสารรายงานโครงการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นครูด้านจิตอาสา: จิตอาสา และสืบสานวัฒนธรรมครูลองวิชาชีพรู นครปฐม: โครงการผลิตครูการศึกษาขั้นพื้นฐาน ระดับปริญญาตรี (หลักสูตร 5 ปี) คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.
- ดาเรษฎ์ เผ่าพัฒน์. (2535). สภาพและปัญหาของการจัดการสอนซ่อมเสริมในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดเทศบาลและเมืองพัทยา. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- นงลักษณ์ ประเสริฐ และจรินทร์ วินทะไชย์. (2548). หลักการแนะแนว. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นภาพร ปรีชามารถ. (2544). หลักการแนะแนว. กรุงเทพฯ: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- นิรันดร์ จุลทรัพย์. (2554). การแนะแนวเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 4). สงขลา: มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- บัวทอง สว่างโสภาคกุล. (2547). เอกสารคำสอนรายวิชาการแนะแนว. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: ภาควิชาจิตวิทยา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ปนัดดา มณีจักร. (2547). กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้วยการแนะแนวชีวิตและสังคมเพื่อส่งเสริมทักษะทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนนวมินทราชูทิศ พายัพ จังหวัดเชียงใหม่. การค้นคว้าอิสระศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

- ปัญญา ทองคำภา และคณะ. (2551). รายงานโครงการเรียนรู้รักให้สมวัยกับนักเรียนโรงเรียนรัตนโกสินทร์ สมโภชบวรนิเวศศาลายา. นครปฐม: ศูนย์ฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม. (เอกสารประกอบการฝึกปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา 1)
- ปารมี ศรีบุญทิพย์. (2546). การสร้างชุดการสอนช่วยจำที่ใช้เทคนิคอักษรตัวแรกเพื่อพัฒนา ความจำ สำหรับนักเรียนที่มีปัญหาทางการเรียนรู้ ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียน บ้านเขารวก จังหวัดลพบุรี. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ปราณี रामสูตร. (2549). “การให้บริการจัดวางตัวบุคคลเพื่อการแนะแนวในองค์กร” ใน ประมวลสาระ ชุดวิชาการแนะแนวในองค์กร หน่วยที่ 8-15. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- พนม ลีมอารีย์. (2548). การแนะแนวเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- พรพิมล ไททางกูร และนุชลี อุปกัย. (2544). “หลักการและแนวคิดเกี่ยวกับบริการจัดวางตัว บุคคล” ใน ประมวลสาระชุดวิชาหลักการและแนวคิดทางการแนะแนว หน่วยที่ 1-7. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- พัชรินทร์ อรุณเรือง. (2545). ผลของการปรึกษาเชิงจิตวิทยาแบบกลุ่มต่อความสามารถในการฟื้นฟูพลัง และกลวิธีการเผชิญปัญหาของวัยรุ่นตอนต้น. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พัฒนา สุนทรประภัสสร. (2544). ผลของการปรึกษาเชิงจิตวิทยาทางอาชีพแบบกลุ่มตามแนวพัฒนาการต่อ การเพิ่มเอกลักษณ์เชิงอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พิศิษฐ์ พันธุ์ดี. (2535). ผลของการสร้างเสริมเจตคติที่ดีต่ออาชีพอิสระโดยใช้ชุดการแนะแนว อาชีพของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดพระพุทธรบาท จังหวัดสระบุรี. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- รุ่งแสง อรุณไพโรจน์. (2538). รายงานการวิจัยเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างการเข้าร่วมกิจกรรมค่าย พักร่มลูกเสือผู้นำเพื่อประโยชน์และสิ่งทีนักเรียนได้รับการพัฒนาตนและดำเนินชีวิตใน สังคม. กรุงเทพฯ: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

- โรงเรียนวัดแก่งหางแมว. (2552). พิธีมอบทุนการศึกษา "วันเด็ก ปี 2552." ค้นเมื่อ พฤษภาคม 21, 2552, จาก http://www.212cafe.com/.../picture/00235_1.jpg
- วัชรีย์ ทรัพย์มี และจุรี วาทิกทินกร. (2554). “บริการจัดวางตัวบุคคลในงานแนะแนวระดับมัธยมศึกษา” ใน เอกสารการสอนชุดวิชาการแนะแนวในระดับมัธยมศึกษา. (ฉบับปรับปรุงครั้งที่ 1). นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ศูนย์ให้คำปรึกษา. (2552). โครงการการให้คำปรึกษานักศึกษาที่มีผลการเรียนต่ำกว่า 2.00. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- สกุรัตน์ พึ่งประดิษฐ์. (2550). การสร้างโปรแกรมการวางแผนการศึกษาและอาชีพเพื่อพัฒนาการประเมินตนเองและการวางแผนการศึกษาและอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนนวมินทราชินูทิศ บดินทรเดชา. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สมคิด พรหมจ้อย และคณะ. (2540). รายงานการวิจัยเรื่องการศึกษาการส่งเสริมอาชีพอิสระเพื่อการมีรายได้ระหว่างเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2555). แผนพัฒนาการแนะแนวระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555 – 2559). กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ.
- สุชาดา ดิษบรรจง. (2540). การศึกษาสภาพการฝึกงานของนักศึกษาประเภทวิชาบริหารธุรกิจ วิทยาลัยอาชีวศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรอุตสาหกรรมบัณฑิต สาขาบริการการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.
- อรุณี ราชพัฒน์. (2542). การจัดสิ่งแวดล้อมและกิจกรรมเสริมหลักสูตรของโรงเรียนในโครงการปฏิรูปการศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเลย. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- Lahey, B. B. (2001). **Psychology: An introduction.** (7th ed.). Boston: McGraw – Hill.

บทที่ 7
บริการติดตามผล

บทที่ 7

บริการติดตามผล

ปัจจุบันนักบริหารให้ความสำคัญต่อการประเมินผลการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบ มีกระบวนการที่ชัดเจน เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการตรวจสอบการดำเนินงานกิจกรรมต่างๆ ว่ามีคุณภาพมีประสิทธิภาพเพียงใด จะซึ่งนำไปสู่การพัฒนาปรับปรุงกิจการหรือองค์กร การแนะนำเป็นกิจกรรมหนึ่งซึ่งสถานศึกษาจัดให้มีการดำเนินการติดตามผลอย่างเป็นระบบตามแนวคิดดังกล่าว เพื่อให้ทราบจุดแข็งจุดอ่อนข้อบกพร่องของการให้บริการ แล้วนำผลนั้นมาปรับปรุงและพัฒนาให้มีความทันสมัยสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและสังคม ดังนั้นครูแนะนำจึงต้องจัดให้มีบริการติดตามผลขึ้นถือเป็นส่วนหนึ่งของระบบจะขาดเสียมิได้

ความหมายของบริการติดตามผล

นักจิตวิทยาและนักวิชาการได้กล่าวถึงความหมายของบริการติดตามผล (follow-through service) สามารถนำเสนอได้ดังนี้

สมร ทองดี (2544, หน้า 221) กล่าวว่า บริการติดตามผล หมายถึง บริการที่จัดขึ้นเพื่อศึกษาผลของการจัดบริการแนะนำให้แก่ผู้รับบริการทุกบริการ โดยจัดให้ครอบคลุมผู้รับบริการทุกคน ทั้งนี้ เพื่อช่วยให้ผู้ให้บริการแนะนำทุกบริการสามารถนำข้อมูลที่ได้จากการติดตามผลเป็นแนวทางในการให้บริการต่างๆ ได้เหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการของผู้รับบริการได้มากขึ้น

จิตตินันท์ บุญสถิตกุล (2549, หน้า 214) สรุปความหมายของบริการติดตามผลว่า หมายถึง บริการที่ทางสถานศึกษาจัดขึ้น เพื่อศึกษาติดตามผลการให้ความช่วยเหลือที่ทางสถานศึกษาจัดให้แก่ผู้เรียนของตน ไม่ว่าจะยังอยู่ในสถานศึกษาหรือออกจากสถานศึกษาไปแล้วว่ามีการพัฒนาหรือเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นหรือไม่ และมีข้อบกพร่องของบริการแนะนำใดบ้างที่ควรได้รับการปรับปรุง

วงพัทตร์ ภูพันธ์ศรี และศิรินันท์ ดำรงผล (2549, หน้า 270) กล่าวว่า บริการติดตามผลเป็นบริการที่จัดขึ้นเพื่อตรวจสอบว่า การช่วยเหลือผู้เรียนที่เคยมารับบริการแนะนำนั้น ทำให้ผู้เรียนประสบผลสำเร็จมากน้อยเพียงใดหรือต้องช่วยเหลือเพิ่มเติมต่อไปหรือไม่อย่างไร ตลอดจนบริการนี้จะเป็นการประเมินผลบริการแนะนำว่าบริการต่างๆ ที่สถานศึกษาจัดนั้น ได้ผลมากน้อยเพียงใด

จากการนำเสนอความหมายของบริการติดตามผลข้างต้น ผู้เขียนสรุปความหมายของบริการติดตามผลคือ บริการหนึ่งของการแนะแนวที่จัดขึ้นเพื่อติดตามผู้เรียนที่ได้รับบริการแนะแนวทั้ง 5 จากงานแนะแนวของสถาบันการศึกษาสามารถส่งเสริมให้ผู้เรียนมีศักยภาพในการพัฒนาการทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญา รวมถึงการส่งเสริมความสามารถผู้เรียน การป้องกันและแก้ไขปัญหาให้แก่ผู้เรียน สำหรับผู้เรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในทุกระดับการศึกษาและผู้สำเร็จการศึกษาแล้วเพื่อให้ทราบว่ามีความสำเร็จในการศึกษาต่อ หรือการประกอบอาชีพอย่างไร มากน้อยเพียงใด

ปัจจุบันนักวิชาการและครูแนะแนวได้พัฒนาการจัดบริการติดตามผลในรูปแบบของการวิจัยเพิ่มขึ้น เพื่อให้ข้อมูลที่ได้จากการติดตามผลนั้นมีความเที่ยงตรงที่สุด เพื่อให้สามารถนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ดังนั้นในบางกรณีอาจใช้คำว่าบริการวิจัยติดตามผลก็ได้

ความจำเป็นของบริการติดตามผล

การประเมินผลการจัดบริการมีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าการดำเนินการจัดกิจกรรมต่างๆ เพราะจะทำให้งานแนะแนวมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น โดยทั่วไปสถานศึกษามักจะให้ความสำคัญต่อการจัดบริการสำรวจผู้เรียนเป็นรายบุคคล บริการสนเทศ บริการให้การศึกษา และบริการจัดวางตัวบุคคล โดยละเอียดการติดตามผลการจัดบริการแนะแนว ด้วยครูแนะแนวและบุคลากรในสถานศึกษาเห็นว่าบริการแนะแนวที่กล่าวมานั้นสามารถช่วยเหลือผู้เรียนได้ดี กอปรกับการติดตามผลมีปัญหาอุปสรรคในการดำเนินการ โอกาสในการติดตามไม่เอื้ออำนวยต่อการปฏิบัติงานและติดต่อกับผู้เรียนได้ยากลำบาก แท้จริงแล้วบริการติดตามผลมีความสำคัญไม่น้อยไปกว่าบริการแนะแนวอื่นๆ เพราะการติดตามจะช่วยให้ครูแนะแนวทราบข้อมูลที่เกิดขึ้นกับผู้เรียน ภายหลังได้รับการจัดบริการแนะแนวว่าเป็นเช่นไร บริการแนะแนวที่ผู้เรียนได้รับการสนับสนุนให้เกิดพัฒนาการตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้ทำให้เกิดความงอกงามแก่ชีวิตของตนเอง นอกจากนี้การติดตามผลไม่ได้หมายถึง ผู้เรียนเพียงอย่างเดียว แต่หมายรวมถึงประสิทธิภาพและประสิทธิผลของกระบวนการแนะแนวของแต่ละสถานศึกษาด้วย ซึ่งจะช่วยให้สถานศึกษามีฐานข้อมูลสำหรับวางแผนปรับปรุงและพัฒนาบริการแนะแนวให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลยิ่งขึ้น

จุดมุ่งหมายของบริการติดตามผล

การจัดบริการติดตามผลมีจุดมุ่งหมายสรุปได้ดังนี้

1. เพื่อติดตามข้อมูลเกี่ยวกับสภาพและปัญหาของผู้เรียนที่กำลังศึกษาอยู่
2. เพื่อตรวจสอบผู้เรียนที่ลาออกจากสถานศึกษากลางคันว่ามีปัญหาและอุปสรรคอย่างไร
3. เพื่อทราบความก้าวหน้าด้านต่างๆ ของผู้เรียน เช่น โอกาสในการศึกษาต่อ การประกอบอาชีพ และการใช้ชีวิตในสังคม
4. เพื่อรวบรวมข้อมูลต่างๆ ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการศึกษา อาชีพจากผู้เรียน เพื่อประโยชน์ในการปรับปรุงบริการแนะแนวของสถานศึกษา อันจะเกิดประโยชน์ต่อผู้เรียนคนอื่นๆ ต่อไป
5. เพื่อสำรวจปัญหาต่างๆ อันจะเป็นประโยชน์ต่อการพิจารณาปรับปรุงพัฒนาหลักสูตรและบริการแนะแนวของสถานศึกษา
6. เพื่อสร้างสัมพันธภาพที่ดีระหว่างสถานศึกษากับชุมชน แสวงหาความร่วมมือจากหน่วยราชการ องค์กรต่างๆ บริษัท ร้านค้า เป็นต้น เพื่อประโยชน์ในการจัดหางานให้แก่ผู้เรียน

หลักการของบริการติดตามผล

หลักการสำคัญของการจัดบริการติดตามผลเพื่อมุ่งพัฒนาและช่วยเหลือแก้ไขปัญหาผู้เรียน บุคลากรที่ทำหน้าที่ในการแนะแนวควรได้รับรู้จุดอ่อน จุดแข็งและข้อบกพร่องในการให้บริการเพื่อการปรับปรุงและพัฒนาให้งานแนะแนวมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ซึ่งนักวิชาการหลายท่านได้กล่าวไว้สรุปได้ดังนี้ (สมร ทองดี, 2544, หน้า 225 และพัชรินทร์ พูลเพชรพันธุ์, 2545, หน้า 264)

1. บริการติดตามผลควรเน้นการให้บริการรายบุคคล เพื่อสำรวจว่าผู้เรียนแต่ละคนที่ได้รับบริการแนะแนวแล้วได้ผลเป็นอย่างไร และบริการติดตามผลเป็นบริการที่ให้ความสำคัญกับผู้เรียนทุกคนมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลเกี่ยวกับการจัดบริการต่างๆ เพื่อนำไปสู่การปรับปรุงพัฒนาการจัดบริการและกิจกรรมต่างๆ ในโอกาสต่อไป
2. บริการติดตามผลควรติดตามผู้เรียนหรือกิจกรรมต่างๆ ทุกบริการที่ฝ่ายแนะแนวจัดให้ โดยครอบคลุมทั้งผู้ได้รับการศึกษารายกรณี ผู้เรียนแนะแนวทุกคน ผู้ที่สำเร็จการศึกษา ผู้ออกกลางคัน และผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดบริการแนะแนว เช่น ครูประจำชั้น ผู้ปกครอง เจ้าของสถานประกอบการ เป็นต้น

3. สถานศึกษาทุกระดับชั้นควรจัดบริการติดตามผลอย่างสม่ำเสมอและเป็นระบบ และทุกหน่วยงานหรือองค์กร ที่มีการจัดบริการหรือสวัสดิการต่างๆ ให้แก่บุคลากร ควรมีการติดตามผลการให้บริการหรือสวัสดิการต่างๆ อย่างมีระบบเช่นกัน

4. บริการติดตามผลที่มีประสิทธิภาพมีองค์ประกอบที่สำคัญคือ บุคลากรผู้ดำเนินการ วัตถุประสงค์ วิธีการ เครื่องมือ ระยะเวลา และการอำนวยความสะดวกในการดำเนินงานตามความจำเป็น องค์ประกอบต่างๆ เหล่านี้จะช่วยให้สามารถดำเนินงานแนะแนวได้อย่างราบรื่น

5. บริการติดตามผลเป็นบริการที่ช่วยให้ผู้จัดบริการแนะแนวทุกบริการและผู้จัดกิจกรรมต่างๆ ได้รู้ผลของการให้บริการเป็นรายบุคคล และหากผู้ดำเนินการติดตามผลดำเนินการรวบรวมข้อมูลรายบุคคลอย่างมีระบบแล้วนำไปสู่กระบวนการวิจัย และประเมินผลการจัดบริการแนะแนวก็ จะเกิดประโยชน์อย่างยิ่งต่อการพัฒนางาน ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่า บริการติดตามผลเปรียบเสมือน จุดเริ่มต้นของการพัฒนาการจัดบริการแนะแนวและกิจกรรมต่างๆ ที่สถานศึกษาหรือหน่วยงานจัด ให้แก่ผู้เรียน

6. การจัดบริการติดตามผลให้ประสบความสำเร็จนั้นควรจัดตั้งคณะกรรมการปฏิบัติหน้าที่ติดตามผลโดยเฉพาะ มีการกำหนดจุดมุ่งหมาย ขอบข่ายและประชาสัมพันธ์การติดตามผล

7. ควรนำข้อมูลจากการจัดบริการติดตามผลมาพิจารณาปรับปรุงหลักสูตร การดำเนินงานโครงการต่างๆ เพื่อช่วยให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ทั้งควรมีการเผยแพร่ข้อมูลให้ผู้เรียน และผู้ที่เกี่ยวข้องได้รับทราบ

บุคคลที่ควรได้รับการติดตามผล

การบริการติดตามและประเมินผลงานแนะแนวทั้ง 5 บริการ เป็นการประเมินเพื่อตรวจสอบแผนงาน/กิจกรรมว่ามีประสิทธิภาพเพียงใด มีความสอดคล้องเหมาะสมกับผู้เรียนหรือไม่ จึงมีความจำเป็นต้องประเมินผู้รับบริการให้ครอบคลุมดังนี้ (ลักขณา สรวิวัฒน์, 2543, หน้า 308; นภาพร ปรีชามารถ, 2544, หน้า 132-134 และจิตตินันท์ บุญสถิรกุล, 2549, หน้า 218-219)

1. ผู้เรียนทั่วไป

ผู้เรียนทั่วไปหรือผู้รับบริการแนะแนวในสถานศึกษาทุกคน การติดตามผู้เรียนกลุ่มนี้ เป็นการติดตามว่าผู้เรียนได้รับประโยชน์จากบริการและกิจกรรมต่างๆ ที่ทางสถานศึกษาจัดให้หรือไม่ มากน้อยเพียงใด เพื่อนำข้อมูลมาปรับปรุงการจัดบริการของสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

2. ผู้เรียนที่ได้รับบริการแนะแนวไปแล้ว

ส่วนใหญ่การติดตามผู้เรียนกลุ่มนี้เป็นการติดตามว่าผู้เรียนได้ปฏิบัติตามข้อตกลงหรือแนวทางที่ได้รับจากการแนะแนวไปแล้วหรือไม่ เพียงใด และผลการปฏิบัติตามข้อตกลงช่วยให้ผู้เรียนมีพฤติกรรมเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นหรือไม่ การแนะแนวนั้นส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้เรียนอย่างไร

3. ผู้เรียนที่ได้ศึกษาเป็นรายกรณี

การติดตามรูปแบบนี้เป็นการติดตามผู้เรียนที่เคยได้รับการช่วยเหลือเนื่องจากมีปัญหารุนแรงบางประการ อาจเป็นด้านการเรียน ด้านอารมณ์หรือการปรับตัวที่จำเป็นต้องได้รับการปรึกษาเป็นระยะเวลายาวนานพอสมควร การได้รับทุนการศึกษาของผู้เรียนที่ขาดแคลนทุนทรัพย์ ครูแนะแนวควรจะติดตามผลผู้เรียนกลุ่มนี้เป็นระยะๆ อย่างต่อเนื่อง เพื่อดูว่าผลการให้ความช่วยเหลือเป็นอย่างไร ทั้งผลตรงและผลทางอ้อมที่อาจเกิดขึ้นในลักษณะต่างๆ การติดตามเช่นนี้จะช่วยให้ครูแนะแนวสามารถให้ความช่วยเหลือผู้เรียนได้ทันทั่วถึง และยังได้ข้อมูลเพิ่มเติม ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการวางแผนแนวทางในการปฏิบัติและพัฒนาวิธีการให้ความช่วยเหลือได้อย่างเหมาะสมและเกิดประโยชน์แก่ผู้เรียนมากขึ้น

4. ผู้เรียนที่สำเร็จการศึกษาจากสถานศึกษาไปแล้ว

ผู้เรียนที่สำเร็จการศึกษาไปแล้วหรือที่เราเรียกว่าศิษย์เก่า บุคคลกลุ่มนี้เมื่อสำเร็จการศึกษาตามหลักสูตรแล้วอาจมุ่งไปสู่การศึกษาต่อในระดับสูงต่อไป หรือออกไปประกอบอาชีพ ผู้เรียนกลุ่มนี้อาจจะยังต้องการความช่วยเหลือจากสถานศึกษาต่อไป ครูแนะแนวควรจะได้ติดตามผู้รับบริการกลุ่มนี้ด้วย เพื่อดูว่าสัดส่วนของผู้ที่เรียนต่อและผู้ที่ไม่เรียนต่อเป็นอย่างไร ผู้เรียนมีเหตุผลอะไรในการเลือกเรียนต่อและไม่เรียนต่อ หรือหากติดตามผู้เรียนที่จบการศึกษาจากสถานศึกษาไปแล้ว 3 - 4 ปี ซึ่งเป็นระยะที่ผู้เรียนได้ศึกษาต่อหรือทำงาน และเป็นผู้ใหญ่มากขึ้น ผู้เรียนจะสามารถประเมินสิ่งต่างๆ ได้ตรงตามความเป็นจริง ทำให้บริการแนะแนวมีโอกาสในการรวบรวมข้อมูลต่างๆ เพื่อนำไปสู่การประเมินผลการจัดการเรียนรู้ ตลอดจนหลักสูตรที่ใช้ในสถานศึกษาต่อไป ข้อมูลที่ได้จากการติดตามผลนี้ควรนำเสนอให้ฝ่ายบริหารและผู้ที่เกี่ยวข้องได้ใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงหลักสูตร การเรียนการสอน ตลอดจนกิจกรรมและบริการต่างๆ ของสถานศึกษาต่อไป เพื่อเป็นการเตรียมตัวผู้เรียนปัจจุบันในการเข้าสู่สถานศึกษาหรืออาชีพที่ต้องการ

ขณะเดียวกันในการจัดบริการติดตามผลผู้เรียนกลุ่มศิษย์เก่าจะทำให้ทราบถึงสภาพปัญหาซึ่งอาจเกิดขึ้น หากสถานศึกษาสามารถช่วยได้ก็ควรดำเนินการเพราะเท่ากับเป็นการช่วยเหลือสังคม

5. ผู้เรียนที่ออกจากสถานศึกษากลางคัน

ผู้เรียนกลุ่มนี้ หมายถึง ผู้เรียนที่ออกจากสถานศึกษาก่อนสำเร็จการศึกษาด้วยเหตุผลต่างๆ โดยทั่วไปผู้เรียนที่เข้าศึกษาในสถานศึกษาต่างๆ ไม่จำเป็นต้องสำเร็จการศึกษาตามหลักสูตรที่กำหนดไว้ทุกรายไป ผู้เรียนบางคนอาจมีความจำเป็นหรือมีเหตุผลบางประการที่จะต้องหยุดเรียนเพื่อออกไปประกอบอาชีพ หรือไปศึกษาต่อที่อื่น หรือยุติการเรียนด้วยปัญหาอื่นๆ เช่น ตั้งครรภ์ เป็นต้น แม้ว่าผู้เรียนกลุ่มนี้จะมีจำนวนไม่มากนัก แต่ควรมีบริการแนะแนวติดตาม เพื่อหาสาเหตุที่ต้องออกจากสถานศึกษากลางคัน รวบรวมปัญหาและความต้องการของผู้เรียนเหล่านี้ รวมทั้งติดตามว่าผู้เรียนสามารถออกไปดำรงชีวิตอยู่ในสังคมประสบความสำเร็จมากน้อยเพียงใด และต้องการความช่วยเหลืออะไรบ้างหรือไม่ สถานศึกษาอาจให้ความช่วยเหลือตามความเหมาะสม เช่น หางานให้ทำ ฝึกอาชีพอิสระ เป็นต้น การใช้กระบวนการบริการติดตามผลนั้นจะทำให้ครูแนะแนวทราบสาเหตุของปัญหา เช่น ขาดแคลนทุนทรัพย์ การจัดหลักสูตรไม่สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและชุมชน เป็นต้น ซึ่งจากสาเหตุต่างๆ ที่รวบรวมได้จะช่วยให้ครูแนะแนวมีแนวทางในการให้ความช่วยเหลือผู้เรียนรุ่นหลังได้ดียิ่งขึ้น

6. บุคคลที่เกี่ยวข้องกับบริการแนะแนว

เนื่องจากการแนะแนวเป็นกระบวนการพัฒนาผู้เรียนที่ต้องเกี่ยวข้องกับบุคคลหลายฝ่าย ดังนั้นเพื่อให้ได้ข้อมูลที่แท้จริง ครูแนะแนวควรติดตามขอข้อมูลต่างๆ เกี่ยวกับการจัดบริการแนะแนว อันได้แก่ ข้อมูลผู้เรียนที่ได้รับบริการแนะแนวไปแล้ว และข้อมูลปัญหาอุปสรรคการดำเนินงานต่างๆ ขณะมีส่วนร่วมจัดบริการแนะแนวจากบุคคลที่เกี่ยวข้องกับบริการแนะแนวด้วย เช่น ครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษา เพื่อนผู้เรียน ผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชน เป็นต้น หากครูแนะแนวสามารถติดตามผลกับบุคคลเหล่านี้ได้ครบถ้วน ก็จะทำให้การจัดบริการแนะแนวมีประสิทธิภาพสูงสุด เกิดประโยชน์แก่ผู้เรียนซึ่งเป็นผู้รับบริการอย่างเต็มที่

การดำเนินการติดตามผลบริการแนะแนว

การจัดบริการติดตามผลบริการแนะแนวให้ประสบผลสำเร็จตรงตามวัตถุประสงค์นั้น ภาระงานติดตามและประเมินผลควรมีการดำเนินการเป็นระบบตามลำดับขั้นตอนและต่อเนื่อง ปัจจุบันนิยมการควบคุมคุณภาพตามวงจรเดมมิง (Deming Cycle) หรือกระบวนการคุณภาพ PDCA มุ่งพัฒนางานให้มีคุณภาพในระดับที่สูงขึ้นด้วย โดยดำเนินการ ดังนี้ (สมศักดิ์ สิ้นธุระเวชชัย, 2542, หน้า 187–188)

1. ศึกษาวิเคราะห์สถานการณ์ปัจจุบัน และความต้องการในการแก้ปัญหาหรือพัฒนางาน โดยกำหนดเป็นแผน (Plan – P) หรือ แผนปฏิบัติการ (Action Plan) โดยเน้นการมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ (full participation)

2. นำไปสู่การปฏิบัติ ตามแผนที่กำหนด (Do – D) โดยส่งเสริมการทำงานเป็นทีม เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ ต้องอาศัยความร่วมมือ ร่วมพลัง (Participation and Collaboration) ของบุคลากรทุกกลุ่มทุกงาน

3. ติดตามตรวจสอบและประเมินผลการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบ (Check – C) โดยการเปรียบเทียบข้อมูลก่อนการปฏิบัติงาน และหลังการปฏิบัติงาน ถ้าผลลัพธ์ออกมาตามเป้าหมาย ก็จะนำไปจัดทำมาตรฐานสำหรับการปฏิบัติงานครั้งต่อไป แต่ถ้าผลลัพธ์ไม่เป็นไปตามเป้าหมาย จะต้องศึกษาวิเคราะห์ และหาทางแก้ไขปรับปรุงให้มีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลเพิ่มขึ้น

4. การปรับปรุง (Act – A) ผลจากการตรวจสอบ ประเมินผลงานที่ปฏิบัติและศึกษาวิเคราะห์ หาแนวทางการแก้ไข ปรับปรุง แล้วต้องดำเนินการปรับปรุง และแก้ไขให้ได้ผลลัพธ์ตามเป้าหมาย มุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพให้เกิดขึ้นทุกกลุ่ม ทุกงาน ทั้งทั้งองค์กร

วงจรเดมมิงหรือวงจร PDCA จะไม่หยุดหรือจบลงเมื่อหมุนครบรอบ แต่วงจรหรือวงล้อ PDCA จะหมุนไปข้างหน้าเรื่อยๆ โดยจะดำเนินการพัฒนาในระดับที่สูงขึ้น ซ้ำซ้อนขึ้น และยากขึ้น เป็นการเรียนรู้ที่ไม่สิ้นสุด กระบวนการ PDCA จึงเป็นการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ที่ต้องดำเนินการอย่างมีวินัย ให้ครบวงจร อย่างต่อเนื่อง เป็นระบบ หมุนเวียนไปไม่มีที่สิ้นสุด

จากหลักการวงจรกระบวนการ PDCA สามารถนำมาใช้กับการจัดบริการแนะแนวได้ดังต่อไปนี้

1. วางแผนการให้บริการเพื่อกำหนดปฏิทินกิจกรรมล่วงหน้าในการติดตาม ประเมินผล

โดยการกำหนดขั้นตอน การดำเนินกิจกรรม ที่เป็นรูปธรรม สามารถนำมาปฏิบัติได้ ซึ่งประกอบด้วยยุทธศาสตร์ของสถานศึกษา เป้าหมายของสถานศึกษาที่ตั้งไว้ การให้บริการติดตาม ประเมินผล และการช่วยเหลือหลังการติดตามและประเมินผล การวางแผนควรมีเป้าหมายที่ชัดเจน ทั้งในระยะสั้นและระยะยาว รวมทั้งการเลือกกลยุทธ์มาใช้อย่างมีประสิทธิภาพโดยดำเนินการดังนี้

1.1 การตั้งเป้าหมาย

- 1.1.1 ผู้เรียนทุกคนสามารถจบการศึกษาได้ตามเกณฑ์
- 1.1.2 ผู้เรียนทุกคนสามารถได้รับการบริการแนะแนวอย่างทั่วถึงและตรงตามความต้องการ
- 1.1.3 ผู้เรียนทุกคนสามารถทราบถึงความสนใจ ความถนัดและความสามารถของตนเองได้อย่างแท้จริง
- 1.1.4 ผู้เรียนทุกคนสามารถรับรู้คุณค่าและภูมิใจในตนเองและยอมรับความรู้ความสามารถของผู้อื่น
- 1.1.5 ผู้เรียนทุกคนสามารถตัดสินใจและแก้ปัญหาของตนเองได้
- 1.1.6 ผู้เรียนทุกคนมีคุณสมบัติตามมาตรฐาน คุณลักษณะ ตามตัวบ่งชี้ที่กำหนด
- 1.1.7 จัดสรรทรัพยากรได้สอดคล้องกับจำนวนผู้ใช้บริการ
- 1.1.8 การบริหารงานบุคคลเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพเหมาะสมและสร้างความพึงพอใจแก่ทุกฝ่าย

1.2 แหล่งข้อมูล ได้แก่

- 1.2.1 ผู้บริหารสถานศึกษา
- 1.2.2 ตัวผู้เรียน
- 1.2.3 ครูและครูที่ปรึกษา
- 1.2.4 ครอบครัว
- 1.2.5 เพื่อนผู้เรียน

1.3 การให้บริการติดตามและประเมินผล ประกอบด้วย

1.3.1 เครื่องมือที่นำมาใช้ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ แบบสังเกต แบบบันทึกการเยี่ยมชม แบบทดสอบ

1.3.2 วิธีการรวบรวมข้อมูล วิธีการวิเคราะห์ ซึ่งต้องพิจารณาถึงสิ่งที่วัดเครื่องมือที่จะเลือกนำมาใช้ คุณภาพของเครื่องมือ

1.4 การรายงานผล

1.4.1 ศึกษา วิเคราะห์ วิสัยทัศน์ พันธกิจของสถานศึกษา

1.4.2 เสนอในการประเมิน

1.4.3 ทดสอบคุณภาพมาตรฐานต้นแบบแล้วนำมาปรับปรุง

1.4.4 จัดทำคู่มือการประเมิน

2. การลงมือปฏิบัติตามแผนที่กำหนดไว้

ดำเนินการโดยเน้นการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน ลำดับความสำคัญ แผนงาน โครงการ กิจกรรม นำไปสู่การปฏิบัติ

3. การติดตามประเมินผลการปฏิบัติงาน

ตรวจสอบผลการปฏิบัติงานโดยวิธีการสังเกต สัมภาษณ์ สํารวจ สอบถาม วิจัย เป็นต้น ให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพ โดยเน้นที่วิธีการกำกับดูแลติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงานอย่างสม่ำเสมอ เพื่อวิเคราะห์ในประเด็นต่อไปนี้

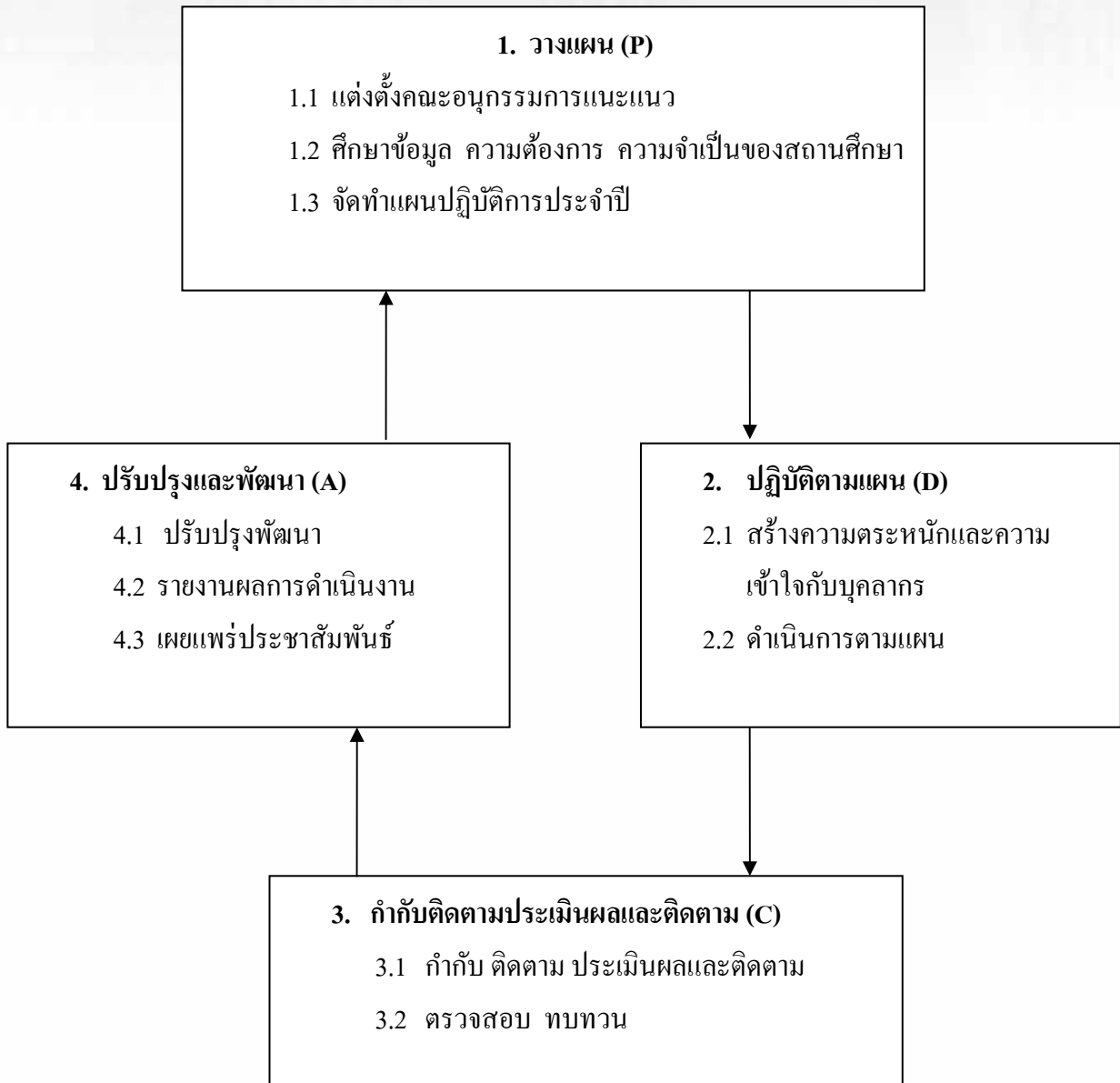
3.1 การทำงานเป็นไปตามวัตถุประสงค์หรือไม่

3.2 การทำงานเป็นทีมหรือไม่

3.3 วิธีการที่ใช้เป็นประโยชน์ต่อแผนหรือไม่

3.4 กระบวนการและขั้นตอนการทำงานเป็นประโยชน์ต่อแผนหรือไม่

3.5 มีวิธีการใหม่ๆ ที่สามารถทำให้กระบวนการพัฒนาเพิ่มขึ้นหรือไม่
ทั้งนี้ สามารถนำเสนอเป็นภาพแผนวงจรกระบวนการ PDCA ได้ดังนี้

ภาพที่ 7.1 แผนภาพวงจรกระบวนการ PDCA

แผนภาพแสดงขั้นตอนและแนวปฏิบัติการติดตามและประเมินผล

ภาพที่ 7.2 แผนภาพแสดงขั้นตอนและแนวปฏิบัติการติดตามและประเมินผล

วิธีการติดตามผล

วิธีการติดตามและประเมินผลมีหลายวิธีซึ่งในอดีตมักจะนิยมใช้เป็นการสัมภาษณ์ผู้เรียน ผู้ปกครอง นายจ้างของศิษย์เก่าที่ประสบความสำเร็จ การใช้แบบสอบถาม การประชุมศิษย์เก่า การส่งจดหมาย/ไปรษณียบัตรเพื่อติดตามผลผู้สำเร็จการศึกษา การประชุมผู้ปกครอง การประชุมครู การประชุมนายจ้างเพื่อหาหรือความต้องการผู้สำเร็จการศึกษาในแต่ละสาขาอาชีพ การสนทนาทางโทรศัพท์ สำหรับในปัจจุบันซึ่งมีเครื่องมือในการติดต่อประเมินผลได้หลายรูปแบบ มีความทันสมัยรวดเร็ว และมีวัตถุประสงค์ของการใช้เครื่องมือที่แตกต่างกัน ทำให้กระบวนการติดตามประเมินผลมีประสิทธิภาพสูงขึ้น เพียงแต่บุคลากรที่ทำหน้าที่ในการติดตามและประเมินผลต้องศึกษาและทำความเข้าใจข้อดีและข้อจำกัดของเครื่องมือแต่ละชนิดให้ชัดเจนก่อนที่จะตัดสินใจเลือกใช้เครื่องมือ ผู้เขียนขอแนะนำเสนอเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2547, หน้า 64 –65) ตามตารางที่ 7.1 ดังนี้

ตารางที่ 7.1 ตัวอย่างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับใช้กับผู้เรียน

เครื่องมือ	วิธีการใช้/ประโยชน์ของเครื่องมือ	ข้อมูลที่ได้
1. แบบสังเกต	ใช้ตรวจสอบพฤติกรรมของผู้เรียนในสถานการณ์ต่างๆ	ได้ข้อมูลที่สมบูรณ์ ละเอียด ชัดเจน ถูกต้อง
2. แบบสัมภาษณ์	ใช้สอบถามผู้เรียนและผู้เกี่ยวข้องกับผู้เรียนทุกคน ทั้งในและนอกสถานศึกษา	ได้ข้อเท็จจริงเป็นข้อมูลพฤติกรรมของผู้ถูกสัมภาษณ์ เป็นข้อมูลตรง
3. การเขียนอัตชีวประวัติ	สำหรับให้ผู้เรียนเขียนบรรยายเรื่องราวเกี่ยวกับตัวเองทั้งที่เป็น ความคิด ความรู้สึก พฤติกรรม ความสัมพันธ์กับผู้เกี่ยวข้องและความใฝ่ฝันในอนาคต	ได้ข้อมูลของผู้เรียนเกี่ยวกับความคิด อารมณ์ ความรู้สึก ความต้องการ สัมพันธภาพของผู้เรียนผู้เกี่ยวข้องที่ผ่านกระบวนการคิดวิเคราะห์แล้ว
4. ระเบียบสะสม	ใช้รวบรวมข้อมูลเบื้องต้นของผู้เรียนทุกด้าน ทั้งสภาพทั่วไป ประวัติการเรียน สุขภาพ พฤติกรรม	ได้ข้อมูลที่เป็นหลักฐานสำหรับนำไปใช้ในการวางแผนการดูแลช่วยเหลือและพัฒนาผู้เรียน

เครื่องมือ	วิธีการใช้/ประโยชน์ของเครื่องมือ	ข้อมูลที่ได้
5. แบบบันทึกการเยี่ยมบ้าน	ใช้เมื่อครูต้องการรู้ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับครอบครัว ความเป็นอยู่ของผู้เรียน	ได้รู้จักและเข้าใจถึงเจตคติ สภาพแวดล้อม สภาพครอบครัว และฐานะทางเศรษฐกิจของผู้เรียนตามสภาพที่เป็นจริง
6. สังคมมิติ	ใช้สำรวจสัมพันธภาพของผู้เรียนกับเพื่อนๆ	ได้รู้ถึงความสัมพันธ์ของผู้เรียนในห้องเรียน เพื่อนำมาจัดกลุ่มการเรียนรู้หรือให้ความช่วยเหลือผู้เรียนได้สอดคล้องกับสภาพสังคมที่เป็นอยู่
7. แบบสอบถาม	ใช้สำรวจข้อมูลผู้เรียนในเรื่องราวต่างๆ ที่ต้องการทราบ อาจใช้เป็นกลุ่มหรือรายบุคคล	ได้ข้อมูลในประเด็นที่ครูต้องการทราบ สามารถใช้กับผู้เรียนคราวละหลายๆ และประหยัดเวลา
8. แบบสำรวจ	ใช้รวบรวมข้อมูลพื้นฐาน ความรู้สึกนึกคิด เจตคติ	ได้ข้อมูลที่ต้องการรู้ตามจุดประสงค์ที่วางไว้ เพื่อการรู้จักผู้เรียนและสิ่งแวดล้อมของผู้เรียน
9. แบบบันทึกสุขภาพ	ใช้บันทึกข้อมูลทางด้านสุขภาพของผู้เรียน	ได้ข้อมูลสุขภาพผู้เรียน
10. แฟ้มสะสมงาน	ใช้รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับผลงานของผู้เรียน	ได้ข้อมูลที่ครูจะใช้ประเมินการทำงานและผลงานของผู้เรียน ซึ่งนำมาเพื่อจัดการป้องกันช่วยเหลือ หรือส่งเสริม
11. การศึกษารายกรณี	เก็บรวบรวมข้อมูลทั้งหมดของผู้เรียนเป็นรายบุคคลมาศึกษาวิเคราะห์ และตีความได้อย่างถูกต้อง	ได้รายละเอียดเกี่ยวกับตัวผู้เรียนเพื่อใช้ในการส่งเสริมป้องกันช่วยเหลือเฉพาะบุคคล

เครื่องมือ	วิธีการใช้/ประโยชน์ของเครื่องมือ	ข้อมูลที่ได้
12. การเขียนเรียงความ	ใช้ศึกษาความรู้สึกรู้สึกนึกคิดของผู้เรียน สภาพแวดล้อม บุคคลที่เกี่ยวข้องกับผู้เรียนตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้	ได้ข้อมูลตรงจากผู้เรียนตรงตามวัตถุประสงค์หรือหัวข้อที่ตั้งไว้
13. แบบประเมินพฤติกรรม	ใช้รายงานพฤติกรรมผู้เรียนว่าทำอะไร ที่ไหน เมื่อไรอย่างไร โดยครูหลายคน ในหลายเหตุการณ์	ได้รับรู้พฤติกรรมของผู้เรียนในหลายสถานการณ์และจากบุคคลหลายฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับผู้เรียน
14. การเขียนบันทึกประจำวัน	ใช้โดยให้ผู้เรียนบันทึกพฤติกรรมที่ตนเองได้ทำในแต่ละวัน	ได้ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมของผู้เรียนในแต่ละวัน

ตัวอย่างการติดตามผลบริการแนะแนว

เนื่องจากบริการแนะแนวมีหลายประเภท ทั้งสามารถจัดได้หลายกิจกรรมด้วยกันตามความเหมาะสมของบริบทของแต่ละสถานศึกษา ผู้เขียนจึงขอนำเสนอตัวอย่างการติดตามผลบริการแนะแนวเป็นความรู้เบื้องต้น ดังนี้

ตารางที่ 7.2 การจัดงานแนะแนว

งานบริการรวบรวมข้อมูล individual services	งานบริการสนเทศ information services	งานบริการให้การศึกษา counseling services	งานบริการวางตัวบุคคล placement services	งานบริการติดตามผล follow up services
<ul style="list-style-type: none"> - จัดทำระเบียบขั้นตอน - การสำรวจรวบรวมแบบสอบถามและแบบทดสอบ - การเยี่ยมชมบ้านและติดต่อผู้ปกครอง - การทำสถิติและวิเคราะห์ข้อมูล - การจัดทำคู่มือแนะแนว - การจัดทำจุดสารแนะแนวสัมพันธ์ - การสำรวจความสนใจอาชีพ - การศึกษารายกรณี 	<ul style="list-style-type: none"> - การรวบรวมข้อมูลต้น - การศึกษาต่อและอาชีพ - การจัดทำป้ายนิเทศ - การจัดการศึกษาออกสถานที่ - การจัดนิทรรศการแนะแนว - การศึกษาและอาชีพ - การเชิญวิทยากรบรรยาย - เพื่อให้ความรู้แก่ผู้ปกครองและผู้เรียน - บริการห้องสมุดแนะแนว - การจัดกิจกรรมแนะแนวในชั้นเรียน - การจัดกิจกรรมโฮมรูม 	<ul style="list-style-type: none"> - การให้คำปรึกษาเป็นรายบุคคลและรายกลุ่ม (case study) - การทำ Case Conference - การช่วยเหลือผู้เรียนที่มีปัญหาด้านการเรียน 	<ul style="list-style-type: none"> - การสำรวจและพิจารณาทุนการศึกษา - การช่วยเหลือในการเลือกแผนการเรียน - การติดต่อแหล่งงานให้ผู้เรียน - การส่งเสริมความสามารถพิเศษของผู้เรียน - การส่งต่อนักเรียนที่ต้องการความช่วยเหลือไปยังผู้เชี่ยวชาญ 	<ul style="list-style-type: none"> - การติดต่อผู้เรียนที่จบการศึกษา - การติดตามผลโครงการต่างๆ ของงานแนะแนว - การติดตามผลผู้เรียนที่มาใช้บริการปรึกษา - การติดตามผลผู้เรียนที่ได้รับทุนแล้ว - การจัดทำสถิติวิเคราะห์ข้อมูล

ตารางที่ 7.3 ตัวอย่างแนวทางการติดตามและประเมินผลกระบวนการแนะแนว

บริการ/งาน	วัตถุประสงค์	วิธีการเครื่องมือที่ใช้	ตัวชี้วัด	แนวทางการประเมิน	แนวทางการส่งเสริม
การจัดกิจกรรมแนะแนวในสถาบันการศึกษา	1) เพื่อติดตามผลการจัดบริการแนะแนวในสถาบันการศึกษาทั้ง 5 บริการ	การแต่งตั้งคณะกรรมการ	1) มีคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการ 2) มีการประชาสัมพันธ์ให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทราบ	ตรวจสอบการดำเนินการ	ให้การส่งเสริมการจัดตั้งคณะกรรมการ
	2) เพื่อให้การดำเนินงานแนะแนวมีการกำหนดภารกิจและแนวทางในการจัดทำแผนการ ปฏิบัติงานที่มีการส่งเสริมพัฒนาการบุคคลใน ด้านร่างกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญา	มีการประชุมหารือการจัดทำแผน	1) มีผลการสรุปการประชุมจัดทำแผนและนำแผนการประชุมมาจัดทำแผน 2) มีแผนการปฏิบัติงานที่สอดคล้องกับนโยบาย	มีการสรุปการประชุมจัดทำแผน	ส่งเสริมการประชุมจัดทำแผนที่มีประสิทธิภาพและเน้นการมีส่วนร่วม
	3) เพื่อจัดทำแผนกิจกรรม /โครงการ ให้มีความสอดคล้องกับยุทธศาสตร์และวัตถุประสงค์	มีการประชุมปฏิบัติการเพื่อจัดทำแผนกิจกรรม/โครงการ	แผนการปฏิบัติงานแนะแนว ประจำปีสามารถนำแผนที่มีมาปฏิบัติงานได้จริง	ประเมินความสอดคล้องของยุทธศาสตร์ บริการแนะแนวทั้ง 5 บริการ กับโครงการ/กิจกรรมในแผนปฏิบัติการ	ให้ผู้รับผิดชอบสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง
	4) เพื่อให้คณะกรรมการและผู้รับผิดชอบ นำแผน ไปสู่การปฏิบัติ	มีการจัดทำคู่มือการจัดกิจกรรมแนะแนว ประจำปีแจกให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทราบ	จำนวนกิจกรรมที่เกิดขึ้น ในรอบปีมีความสอดคล้องกับแผน	ผลการจัดกิจกรรมสอดคล้อง/เป็นไปตามที่กำหนดไว้ในแผน	มีการติดตามผลการดำเนินงานทุกภารกิจอย่างต่อเนื่องให้ข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงในแต่ละกิจกรรม

บริการ/งาน	วัตถุประสงค์	วิธีการเครื่องมือที่ใช้	ตัวชี้วัด	แนวทางการประเมิน	แนวทางการส่งเสริม
บริการ/งาน	5) เพื่อให้คณะกรรมการดำเนินการติดตามประเมินผลการดำเนินงาน	<p>ออกแบบการประเมินผลให้สอดคล้องกับบริการทั้ง 5</p> <ul style="list-style-type: none"> -แบบสัมภาษณ์ -แบบสอบถาม -แบบทดสอบ -แบบวัดคุณลักษณะ -แบบประเมินผลโครงการ 	<p>1) ความพึงพอใจของผู้ใช้บริการและผู้เกี่ยวข้อง</p> <p>2) งบประมาณรายจ่ายการใช้</p> <p>3) ระยะเวลาที่ใช้ในการจัดกิจกรรม</p> <p>4) ผลสัมฤทธิ์ที่เกิดขึ้นกับผู้เรียน</p>	<p>1) วิเคราะห์สรุปผลการดำเนินงาน</p> <p>2) จัดทำรายงานเพื่อการนำเสนอจุดอ่อนจุดแข็งการจัดกิจกรรม</p> <p>3) ความพึงพอใจของผู้รับบริการ</p> <p>4) ความเหมาะสมของครูที่ปรึกษา และผู้เกี่ยวข้องในการปฏิบัติงานตามแผน</p>	ประชุมหารือติดตามผล
	6) เพื่อปรับปรุงและพัฒนางานในรอบปีที่ผ่านมา	<p>ประชุมจัดทำแผนการพัฒนา</p> <p>แต่งตั้งผู้รับผิดชอบติดตามงานส่วนที่ยังไม่ผ่านการประเมิน</p>	<p>ผลการวิเคราะห์ และติดตามผลโครงการต่าง ๆ</p>	<p>1) มีวิธีการแก้ไขส่วนที่บกพร่อง</p> <p>2) มีแผนการดำเนินการแก้ไข</p> <p>3) มีผู้รับผิดชอบ</p>	<p>ประชุมหารือติดตามผล</p> <p>ผลสรุปการดำเนินงาน</p>

บริการ/งาน	วัตถุประสงค์	วิธีการเครื่องมือที่ใช้	ตัวชี้วัด	แนวทางการประเมิน	แนวทางการส่งเสริม
บริการสำรวจ ผู้เรียนเป็น รายบุคคล	1) เพื่อให้ผู้เรียนได้สำรวจตนเองในด้าน ต่างๆ นำมาซึ่งการรู้จักและยอมรับตนเอง ทำให้ผู้เรียนพัฒนาตนเองได้เต็มตาม ศักยภาพ 2) เพื่อให้ครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้องได้รู้จัก ผู้เรียนได้อย่างถูกต้องแท้จริง	-แบบทดสอบ -บุคลิกภาพ -แบบสำรวจ -แบบสัมภาษณ์ -แบบทดสอบความ ถนัด -แบบวัดความสนใจ -แบบทดสอบ -ความสามารถ	1) ผู้เรียนได้สำรวจตนเอง รู้จักและยอมรับตนเอง ร้อยละร้อย 2) สามารถบริการผู้เรียน ได้ตลอดทั้งปี	ผู้เรียนสามารถพัฒนาตนเอง ได้ตามความสามารถ	ส่งเสริมให้ผู้เรียนทุก ระดับชั้นมาใช้บริการโดย ความสะดวก
		-เพิ่มประวัติ -ระเบียบสะสม -แบบทดสอบ sdc -ข้อมูลผู้เรียนกลุ่ม ส่งเสริมป้องกัน และแก้ไข	ครูที่ปรึกษาและผู้เกี่ยวข้อง รู้จักผู้เรียนที่ต้อง รับผิดชอบในการรู้จัก ผู้เรียนร้อยละร้อย	ครูที่ปรึกษาและผู้เกี่ยวข้อง รู้จักผู้เรียนสามารถนำข้อมูล มาส่งเสริมป้องกัน และ แก้ไขผู้เรียนได้	ส่งเสริมให้ผู้เกี่ยวข้องจัดเก็บ ฐานข้อมูลอย่างเป็นระบบ ถูกต้อง และสามารถนำมาให้ ได้ทันกับสถานการณ์

บริการ/งาน	วัตถุประสงค์	วิธีการเครื่องมือที่ใช้	ตัวชี้วัด	แนวทางการประเมิน	แนวทางการส่งเสริม
บริการสำรวจ ผู้เรียนเป็น รายบุคคล	3) เพื่อให้ครูและบุคคลที่เกี่ยวข้องรวบรวม ข้อมูลของผู้เรียนอย่างเป็นระบบ สะดวก ต่อการนำมาใช้ป้องกัน แก้ไข และ ส่งเสริมพัฒนาผู้เรียนให้เจริญงอกงาม เต็มตามศักยภาพของตน 4) เพื่อให้การจัดการแนะแนวใน สถานศึกษามีความสมบูรณ์ และมี ประสิทธิภาพ	ระบบฐานข้อมูล นักเรียนกลุ่ม ส่งเสริม ปกติ ป้องกันและแก้ไข	มีระบบหรือฐานข้อมูล ผู้เรียนเป็นรายบุคคลและ ภาพรวม มีการนำข้อมูล มาใช้ในการวางแผนงาน และปรับหลักสูตร	จัดเก็บข้อมูลที่ต้องการ ประเมินทุกด้านอย่างเป็น ระบบ	ส่งเสริมให้ผู้เกี่ยวข้อง จัดเก็บฐานข้อมูลอย่างเป็น ระบบ ถูกต้อง และสามารถ นำมาใช้ได้ทันกับ สถานการณ์
บริการจัดวางตัว บุคคล	1) เพื่อให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตนเอง ได้เต็มตามศักยภาพเหมาะสมสอดคล้อง กับตนเอง	1) คณะกรรมการ พิจารณาทุน การศึกษา 2) คณะกรรมการ ส่งเสริมศักยภาพ ความสามารถ 3) คณะกรรมการ ดูแลและ ช่วยเหลือผู้เรียน ที่ประสบปัญหา	1) คัดเลือกผู้เรียนที่ประสบ ปัญหาการรับทุนได้ตรงตาม ความเป็นจริงร้อยละร้อย 2) สามารถส่งเสริมผู้เรียน ให้พัฒนาตนเองเพื่อการ แข่งขัน ประกวดเลือก สาขาเรียน เลือกออาชีพได้ เหมาะสมร้อยละ90 3) ผู้เรียนที่ประสบปัญหา สามารถปรับตัวและ แก้ไข	ประเมินผลการดำเนินงาน ทุกกิจกรรม/โครงการจาก ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง 1) คัดเลือกผู้เรียนที่ประสบ ปัญหาการรับทุนให้ตรง ตามความเป็นจริง 2) สามารถส่งเสริมผู้เรียน ให้พัฒนาตนเองเพื่อการ แข่งขัน ประกวดเลือก สาขาเรียน เลือกออาชีพ ได้เหมาะสม 3) แนะนำแนวผู้เรียนที่ ประสบปัญหาให้ สามารถแก้ไขปัญหาได้	ส่งเสริมการประเมินโดย อิสระ 1) จัดหาแหล่งทุนได้ สอดคล้องกับความต้องการ 2) เปิดโอกาสให้ ผู้เกี่ยวข้องสามารถจัด กิจกรรมที่สอดคล้อง เหมาะสม 3) มีคณะกรรมการดูแล และช่วยเหลืออย่างเป็น ระบบ และมีความรู้ ความสามารถเหมาะสม

บริการ/งานบุคคล	วัตถุประสงค์	วิธีการเครื่องมือที่ใช้	ตัวชี้วัด	แนวทางการประเมิน	แนวทางการส่งเสริม
บริการจัดวางตัวบุคคล	2) เพื่อให้ครูและบุคลากรมีความรู้ความสามารถในการใช้เกณฑ์ เครื่องมือในการรู้จักผู้เรียน ได้อย่างถูกต้อง	อบรม พัฒนาครู และบุคลากรที่เกี่ยวข้องให้มี ความสามารถในการใช้เครื่องมือและการทำงานเป็นทีม	ครูมีความสามารถในการวิเคราะห์ประเมินและส่งเสริมผู้เรียน ได้สอดคล้องกับตัวบุคคลร้อยละ 90	ประเมินผลผู้เรียนใน การวิเคราะห์ประเมินและ ส่งเสริมผู้เรียน ได้ สอดคล้องกับลักษณะ ปัญหาของแต่ละบุคคล	สนับสนุนงบประมาณ ในการ อบรมพัฒนาครู
	3) เพื่อให้สถานศึกษามีทิศทางในการจัดทำ แผนการพัฒนาและจัดสรรงบประมาณ ได้สอดคล้องและเหมาะสม	แบบติดตาม ประเมินผลผู้เรียนที่ กำลังศึกษาใน สถานศึกษาและผู้ ที่จบการศึกษาไปแล้ว	1) ระดับความก้าวหน้า มีเป้าหมายในการเรียน/ ร้อยละ 90 ของผู้เรียนที่จบ แล้วมีงานที่ตรงตาม ความสามารถ 2) ผู้เรียนทำงานร่วมกับ ผู้อื่น ได้ 3) เป็นที่ยอมรับในสถาน ประกอบการ	1) ประเมินผลผู้เรียนใน สถานศึกษา 2) ประเมินผลผู้เรียนหลัง จบการศึกษา 3) ประเมินนาอ้างอิงที่ใช้ บัญชี	1) แต่งตั้งคณะกรรมการ ติดตามประเมินผล 2) นำผลการวิจัย สอบถามมา สร้างแผนและกลยุทธ์

บริการ/งาน	วัตถุประสงค์	วิธีการเครื่องมือที่ใช้	ตัวชี้วัด	แนวทางการประเมิน	แนวทางการส่งเสริม
บริการสารสนเทศ	วัตถุประสงค์ 1) เพื่อให้ผู้ใช้บริการ เรื่องราวต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อตนเอง 2) เพื่อเป็นแหล่งความรู้และแหล่งค้นคว้าข้อมูลในทางการศึกษาและอาชีพ เป็นข้อมูลในการตัดสินใจ 3) เพื่อให้ผู้ใช้บริการสามารถปรับตัวกับการเรียนในขณะที่ยังศึกษาอยู่	วิธีการเครื่องมือที่ใช้ 1) แผ่นพับ 2) ประชาสัมพันธ์ 3) นิทรรศการ 4) ป้ายนิเทศ 5) เสียงตามสาย 6) สื่ออินเทอร์เน็ต	ตัวชี้วัด 1) ร้อยละร้อยละของจำนวนผู้ใช้บริการที่ได้รับข่าวสารที่ถูกต้องและทันต่อเวลา 2) ร้อยละของ 90 ของผู้ใช้บริการที่ได้รับข่าวสารมีความพอใจและสามารถนำไปใช้ได้	แนวทางการประเมิน 1) จำนวนข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อผู้ใช้ 2) ความสนใจของสื่อที่ใช้ 3) สื่อที่ใช้สอดคล้องกับเวลา สถานการณ์และความต้องการ	แนวทางการส่งเสริม 1) สนับสนุนงบประมาณ 2) มีคณะกรรมการดำเนินงาน
		1) มีห้องสารสนเทศบริการ 2) มีเว็บไซต์งานแนะแนวมีบริการสารสนเทศ	1) จำนวนผู้รับบริการจากแหล่งสารสนเทศต่าง ๆ 2) ความพึงพอใจของผู้รับบริการ	สถิติของผู้ใช้บริการ ความทันสมัยของสื่อ	1) สนับสนุนงบประมาณ 2) มีคณะกรรมการดำเนินงาน
		โครงการปฐมนิเทศ	ร้อยละร้อยละของกลุ่มผู้ใช้บริการได้เข้าร่วมกิจกรรม	ผู้เรียนทราบรายละเอียดของหลักสูตร การติดตามผลการเรียนการสอนจะประเมินการเรียนซ่อมเสริม	1) ส่งเสริมให้มีการจัดกิจกรรม 2) ส่งเสริมให้มีการเข้าร่วมกิจกรรม

บริการ/งาน	วัตถุประสงค์	วิธีการเครื่องมือที่ใช้	ตัวชี้วัด	แนวทางการประเมิน	แนวทางการส่งเสริม
บริการสนเทศ	<p>4) เพื่อกระตุ้นและส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พิจารณาโอกาสและทางเลือกต่างๆ ทางการศึกษาและอาชีพ</p> <p>5) เพื่อปลูกฝังให้ผู้เรียนมีเจตคติที่ดีต่อสถานศึกษา สาขาวิชาที่เรียน อาชีพที่สามารถทำได้ในอนาคต และมีคุณลักษณะพื้นฐานที่เหมาะสมสอดคล้องในการดำเนินชีวิต</p>	<p>โครงการ ปี ๖ ภูมิภาค</p> <p>1) โครงการจิตสาธารณะ</p> <p>2) กิจกรรมลูกเสือ</p> <p>กิจกรรมเนตรนารี</p> <p>3) โครงการพัฒนาทักษะชีวิต</p> <p>3) โครงการสร้างมนุษยสัมพันธ์</p> <p>4) กิจกรรมดนตรีนันทนาการ</p>	<p>1) ร้อยละร้อยละของกลุ่มผู้เรียนได้เข้าร่วมกิจกรรม</p> <p>2) จำนวนของกิจกรรมทางเลือกที่จัดให้แก่ผู้เรียน</p> <p>1) จำนวนของผู้เรียนสามารถเรียนต่อได้จบการศึกษา</p> <p>2) จำนวนของผู้เรียนสามารถประกอบอาชีพได้</p> <p>สามารถประกอบอาชีพได้สอดคล้องกับความต้องการของตนเอง</p> <p>3) จำนวนของผู้เรียนสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข</p> <p>สังคมได้มีความสุขขณะที่ยังคงมีความอยู่และในสถานประกอบการ</p>	<p>ผู้เรียนที่สามารถเลือกในการศึกษาต่อ</p> <p>อาชีพอิสระหรือทำงานในสถานประกอบการได้</p> <p>1) ผู้เรียนที่สามารถเรียนต่อได้จบจบการศึกษา</p> <p>2) ผู้เรียนที่สามารถประกอบอาชีพได้</p> <p>สอดคล้องกับความต้องการของตนเอง</p> <p>3) ผู้เรียนที่สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขขณะที่กำลังศึกษาอยู่และในสถานประกอบการ</p>	<p>กระตุ้นให้ผู้เรียนตระหนักถึงความสำคัญของการกิจกรรม</p> <p>ส่งเสริมให้มีการจัดกิจกรรม</p>

บริการ/งาน	วัตถุประสงค์	วิธีการเครื่องมือที่ใช้	ตัวชี้วัด	แนวทางการประเมิน	แนวทางการส่งเสริม
บริการให้การ ปรึกษา	1) เพื่อช่วยให้ผู้เรียนได้มีหน่วยงานสำหรับ พูดคุยปรึกษาปัญหาที่กำลังประสบอยู่ อย่างเสรี	1) ห้องให้บริการ ให้การปรึกษา 2) ผู้ให้การปรึกษา ที่มีความรู้ความ ชำนาญ 3) มีการแต่งตั้ง คณะกรรมการ ดำเนินงาน 3) แบบประเมิน ความพึงพอใจ	1) ลักษณะห้องที่บริการให้ การปรึกษามีความ เหมาะสม 2) จำนวนผู้ให้การปรึกษา ที่มีความรู้ความชำนาญ 3) ค่าส่งแต่งตั้ง คณะกรรมการดำเนินงาน 4) ร้อยละ 90 ของผู้รับบริการ มีความพึงพอใจหลังการ ให้การปรึกษา	1) สภาพห้องโปร่งสบาย ไม่มีคนเดินผ่านขณะให้ คำปรึกษา 2) ผู้ให้คำปรึกษามีคุณวุฒิ โดยตรงหรือผ่านการ อบรมตามเกณฑ์ มาตรฐาน 3) สถิติความพึงพอใจหลัง การให้การปรึกษาและ ความก้าวหน้าในการ นำไปแก้ไขปัญหา	1) สนับสนุนสถานที่ งบประมาณ 2) การพัฒนาครู อาจารย์ให้ มีความรู้ด้านการให้การ ปรึกษาที่ถูกต้อง
	2) เพื่อช่วยให้ครู ครูที่ปรึกษาสามารถค้นหา สาเหตุที่ทำให้ ผู้เรียน เกิด ปัญหา เข้าใจ ในสาเหตุที่ส่งผลต่อความคิด ความเชื่อ เจตคติ จนมีผลต่อพฤติกรรมและอารมณ์ ของผู้เรียน และมีแนวทางในการ ช่วยเหลืออย่างเป็นระบบผู้โดยใช้ผู้เรียน เป็นศูนย์กลาง	คู่มือการให้การ ปรึกษาสำหรับครู และครูที่ปรึกษา	1) จำนวนครูและครูที่ ปรึกษาที่สามารถให้การ ปรึกษาแก่ผู้เรียนได้ 2) มีขั้นตอนและวิธีการส่ง ต่อผู้เรียนที่มีปัญหา ไปยัง ผู้เชี่ยวชาญได้ 3) ครูมีจรรยาบรรณในการ ให้การปรึกษา	1) ความสามารถของครูที่ ปรึกษาในการให้การ ปรึกษาแก่ผู้เรียนด้าน ปัญหาส่วนตัว การเรียน และอื่นๆ ได้ 2) ประเมินสถานการณ์ และความสำเร็จการส่ง ต่อได้	ติดตามผลการดำเนินงาน การพัฒนาศักยภาพของครู แนะแนวและครูที่ปรึกษา

บริการ/งาน	วัตถุประสงค์	วิธีการเครื่องมือที่ใช้	ตัวชี้วัด	แนวทางการประเมิน	แนวทางการส่งเสริม
บริการให้การปรึกษา	3) เพื่อช่วยให้ผู้เรียนที่กำลังประสบปัญหาสามารถค้นหาสาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหาเข้าใจในสาเหตุ และมีแนวทางการเลือกที่จะใช้แก้ปัญหา ทั้งที่เป็นปัญหาเร่งด่วน ปัญหาระยะยาวที่อาจส่งผลกระทบต่อความคิด ความเชื่อ ที่ตนคิด ปัญหาที่ส่งผลกระทบต่ออารมณ์พฤติกรรมของผู้เรียน โดยให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง	1) การให้การปรึกษาแบบรายบุคคล 2) การให้การปรึกษาแบบกลุ่ม 3) แบบสรุปลงผลการให้คำปรึกษา	1) ความพึงพอใจของผู้เรียนที่มารับการปรึกษา 2) ผู้เรียนเกิดการยอมรับและปรับเปลี่ยนพฤติกรรม 3) แก้ปัญหา	สถิติความพึงพอใจหลังการให้คำปรึกษาและความก้าวหน้าในการนำไปแก้ไขปัญหา	ติดตามผลการดำเนินงาน
	4) เพื่อช่วยให้ผู้เรียนที่มารับการปรึกษามีทักษะชีวิต ในการเลือกแนวทางการดำเนินชีวิตและแนวทางในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้ด้วยตนเอง	1) แบบประเมิน 1.1) ทักษะชีวิต 1.2) บุคลิกภาพ 2) แนวคิดในการแก้ปัญหาทักษะในการวางแผนชีวิตทั้งกระบวนการให้การปรึกษา แนวคิด และทัศนคติที่เกี่ยวกับ	1) ผู้รับการปรึกษามีอารมณ์ความรู้สึก ความคิดและพฤติกรรมด้านบวก หลังการปรึกษา 2) สามารถวางแผนอนาคตและเป้าหมายชีวิตระยะสั้นและระยะยาวได้ด้วยตนเองระยะสั้นและระยะยาวของผู้เรียน	1) การแสดงออกด้านบุคลิกภาพที่พึงประสงค์ 2) แผนการดำเนินชีวิต 3) ความคิด ความเชื่อ	ผลการดำเนินงาน

บริการ/งาน	วัตถุประสงค์	วิธีการเครื่องมือที่ใช้	ตัวชี้วัด	แนวทางการประเมิน	แนวทางการส่งเสริม
บริการให้การศึกษา	5) เพื่อช่วยให้ผู้เรียนที่มารับการศึกษาได้รู้จักและเข้าใจตนเองอย่างถ่องแท้ในเรื่องของเจตคติ ความสามารถ ความสนใจบุคลิกภาพที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตและอาชีพ ใช้กระบวนการให้การศึกษา แก่ใจและลดความรุนแรงของปัญหา เพื่อการพัฒนาปรับปรุงตนเองได้เต็มตามศักยภาพ	แบบทดสอบ	ผลการให้การศึกษา การตัดสินใจเลือกการแก้ไข พัฒนาตนเองของผู้รับการศึกษา	ประเมินความก้าวหน้าในทักษะการให้การศึกษา การตัดสินใจและการแก้ไข ปัญหาอย่างมีเหตุผลของผู้รับการศึกษา	ติดตามผลการดำเนินงาน
บริการติดตามประเมินผล	1) เพื่อติดตามข้อมูลผู้เรียนแนวทางการแก้ปัญหาของผู้เรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในสถานศึกษาที่ได้รับความช่วยเหลือจากบริการแนะแนว ไปแล้วว่ามีประสิทธิผลอย่างไร	แบบประเมินผล กระบวนการแนะแนว ในสถานศึกษา ทั้ง 5 บริการ	1) ผลสัมฤทธิ์ทางการบริการ สสำรวจข้อมูลเป็นรายบุคคล 2) ผลสัมฤทธิ์ทางการบริการ สารสนเทศ 3) ผลสัมฤทธิ์ทางการบริการ จัดวางตัวบุคคล 4) ผลสัมฤทธิ์ทางการบริการ ให้การศึกษา 5) ผู้เรียนสามารถจบ การศึกษาในสถาบัน ตามเกณฑ์ของหลักสูตร	1) รวบรวมข้อมูลจาก ผู้บริหาร ครู คุรุ ที่ปรึกษา คณะกรรมการ บริหารงานแนะแนว 2) มีข้อมูล แผนการ ดำเนินงาน 3) มีคู่มือการดำเนินงาน 4) ผลสรุปการดำเนินงาน และแนวข้อเสนอแนะ และแนวทางการแก้ไข	ส่งเสริมให้มีการ ประเมินผล วิจัย พัฒนา กระบวนการแนะแนวให้ สอดคล้องกับนโยบายของ รัฐ และสภาพแวดล้อมของ สังคมที่ทันสมัย

บริการ/งาน	วัตถุประสงค์	วิธีการเครื่องมือที่ใช้	ตัวชี้วัด	แนวทางการประเมิน	แนวทางการส่งเสริม
บริการติดตามประเมินผล	2) เพื่อศึกษาหาสาเหตุที่ผู้เรียนลาออกจากสถานศึกษากลางคันและแก้ปัญหาการออกกลางคันของนักเรียนด้วยบริการแนะแนว	สอบถามผู้เรียนที่ลาออก	จำนวนผู้เรียนที่ลาออกลดลง	ประเมินวิธีการ/ขั้นตอนการปฏิบัติงาน	ส่งเสริมให้มีการช่วยเหลือนักเรียนที่ประสบปัญหาทุกระดับชั้น
	3) เพื่อศึกษาความต้องการของผู้ที่มีความประสงค์จะศึกษาต่อ ในสถาบัน การศึกษา รวมถึงการขอขอยกเลิกการศึกษาให้แก่บุคคลในชุมชนและท้องถิ่น	แบบสำรวจผู้เรียนที่มีความประสงค์จะศึกษาต่อในแต่ละระดับชั้น	สามารถจัดการศึกษาได้สอดคล้องกับความต้องการ	สามารถจัดการศึกษาได้สอดคล้องกับความต้องการ	ส่งเสริมให้มีกระบวนการสารสนเทศที่มีประสิทธิภาพ
	4) เพื่อศึกษาความต้องการของผู้ประกอบการในการใช้ผู้สำเร็จการศึกษาในแต่ละสาขาอาชีพเพื่อปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรของผู้เรียนให้มีความสอดคล้อง	การสำรวจและการวิจัยเกี่ยวกับแนวโน้มของตลาดแรงงาน	มีการพัฒนาปรับปรุงหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน	มีข้อมูลในการพัฒนาปรับปรุงหลักสูตรได้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน	จัดตั้งคณะกรรมการดำเนินการวิจัย/สำรวจ
	5) เพื่อศึกษาและติดตามผลความก้าวหน้าในอาชีพของผู้สำเร็จการศึกษาปัญหาอุปสรรคในการนำความรู้ วิชาการ ศักยภาพและความสามารถที่ได้รับจากสถาบันไปใช้ในการประกอบอาชีพและการดำเนินชีวิต	การสำรวจและการวิจัยเกี่ยวกับความสำเร็จของผู้สำเร็จการศึกษาจากสถาบัน	ร้อยละ 90 ของผู้สำเร็จการศึกษาประสบความสำเร็จและเป็นตัวแบบที่ดีให้แก่ผู้ที่ยังคงศึกษาอยู่	มีความก้าวหน้าในอาชีพเป็นที่ยอมรับในสถานประกอบการ	จัดตั้งคณะกรรมการดำเนินการวิจัย

บริการ/งาน	วัตถุประสงค์	วิธีการเครื่องมือที่ใช้	ตัวชี้วัด	แนวทางการประเมิน	แนวทางการส่งเสริม
บริการติดตามประเมินผล	6) เพื่อศึกษาและติดตามผลผู้ที่สำเร็จการศึกษาและติดตามบัณฑิตที่มีโอกาสในการศึกษาต่อในระดับสูงขึ้นไป	แบบสำรวจและแบบสอบถาม ผู้สำเร็จการศึกษาที่เรียนต่อในระดับที่สูงขึ้น	จำนวนผู้สำเร็จการศึกษาที่เรียนต่อในระดับที่สูงขึ้น	ผู้สำเร็จการศึกษาสามารถสอบเข้าศึกษาต่อในระดับสูงขึ้นไปตามแผนและเป้าหมายที่ตั้งไว้	จัดตั้งคณะกรรมการดำเนินการดำเนินการวิจัย/ติดตามผล
	7) เพื่อศึกษาและติดตามผลผู้ที่สำเร็จการศึกษาจากสถาบันแล้วมีโอกาสนในการประกอบอาชีพได้ตรงตามความสามารถและความต้องการ	แบบสำรวจ/ แบบสอบถาม ผู้สำเร็จการศึกษาที่ประสบความสำเร็จในการเลือกอาชีพ	จำนวนผู้สำเร็จการศึกษาที่มีงานทำและได้รับค่าตอบแทนในระดับที่น่าพึงพอใจ	ผู้สำเร็จการศึกษาสามารถเลือกงานได้ตรงกับความสามารถและความถนัด ได้รับผลตอบแทนที่เหมาะสม	จัดตั้งคณะกรรมการดำเนินการวิจัย/สำรวจ

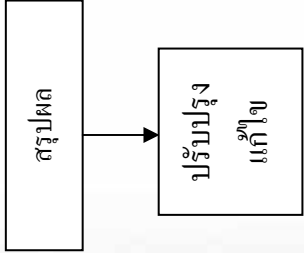
ตารางที่ 7.4 ตัวอย่างการออกแบบกระบวนการจัดการงานแนะแนว

กระบวนการ	วิธีการมาตรฐาน	ตัวชี้วัดความสำเร็จ/เกณฑ์	บันทึกมาตรฐาน	มี/ไม่มี
<div style="border: 1px solid black; padding: 5px; margin-bottom: 10px;"> สํารวจความต้องการ การแนะแนวภายนอก สถานศึกษา/ โรงเรียน มัธยม </div> <div style="text-align: center;">↓</div> <div style="border: 1px solid black; padding: 10px; margin-bottom: 10px;"> สถานศึกษาแสดงความ ประสงค์ในการรับการ แนะแนวในสถานศึกษา </div> <div style="text-align: center;">↓</div> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px;"> ต้องการ </div>	<p>วิธีการมาตรฐาน</p> <p>1. ดำเนินการสำรวจความต้องการการแนะแนวของสถานศึกษา ต่างๆ ดังนี้</p> <p>1.1 ประชุมคณะกรรมการงานแนะแนวและให้การปรึกษาเพื่อ กำหนดสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย</p> <p>1.2 ทำหนังสือถึงสถานศึกษาเพื่อให้อุปถัมภ์ของสถานศึกษา</p> <p>2. สถานศึกษาแสดงความสนใจในการรับการแนะแนวใน สถานศึกษา ดังนี้</p> <p>2.1 นำหนังสือตอบรับการแนะแนวในสถานศึกษาของ สถานศึกษากลุ่มเป้าหมาย</p> <p>2.2 กรณีมีความสนใจในการรับการรับการแนะแนวใน สถานศึกษา คณะกรรมการพิจารณาจัดตั้งสถานศึกษา สถานศึกษาที่จะออกไปให้การแนะแนว</p> <p>2.3 จัดทำแผน การแนะแนวปฏิบัติปฏิบัติงาน</p> <p>2.4 ส่งหนังสือตอบพร้อมกำหนดการการแนะแนวให้ สถานศึกษาที่ตอบรับ</p>	<p>- ร้อยละ 100 ของกลุ่มเป้าหมาย ที่ได้รับแบบสำรวจความ ต้องการการแนะแนว</p> <p>- ร้อยละ 70 ของกลุ่มเป้าหมาย ตอบรับการแนะแนวใน สถานศึกษา</p>	<p>- ผลของการสำรวจ ความต้องการการ แนะแนวใน สถานศึกษา</p> <p>- หนังสือตอบรับการ แนะแนวใน สถานศึกษาของ สถานศึกษาต่าง ๆ</p>	<p>การดำเนินการ</p> <p>การดำเนินการ</p>

กระบวนการ	วิธีการมาตรฐาน	ตัวชี้วัดความสำเร็จ/เกณฑ์	บันทึกมาตรฐาน	มี/ไม่มี
<div style="border: 1px solid black; padding: 5px; text-align: center;"> ดำเนินการแนะแนวทางการศึกษาสำหรับผู้เรียน </div>	วิธีการมาตรฐาน 3. ดำเนินการแนะแนวทางการศึกษาสำหรับนักเรียนมัธยม ดังนี้ 3.1 จัดทำแผนพับ/คู่มือการแนะแนวการศึกษา และเอกสารประชาสัมพันธ์หลักสูตร 3.2 แต่งตั้งคณะทำงานในการออกไปแนะแนวภายนอกสถานที่ 3.3 ดำเนินการแนะแนว ณ สถานศึกษาที่เป็นกลุ่มเป้าหมายตามกำหนด	- ร้อยละร้อยละของกลุ่มเป้าหมายที่ได้รับเอกสาร - จัดกิจกรรมแนะแนวในสถานศึกษากลุ่มเป้าหมาย - ได้ครบร้อยละร้อยละ	- บันทึกการแนะแนวนอกสถานที่ - มีเอกสารการตอบรับเอกสาร - มีร่องรอย/หลักฐานการจัดกิจกรรม	การดำเนินการ
<div style="border: 1px solid black; padding: 5px; text-align: center;"> สรุปผล </div>	4. สรุปผล 4.1 จัดทำแบบประเมินการแนะแนวการศึกษา 4.2 ประเมินผลความพึงพอใจของผู้ใช้บริการแนะแนว 4.3 วิเคราะห์ข้อมูล 4.4 สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล 4.4 จัดทำรายงานสรุปผลการดำเนินงานกิจกรรม	- ร้อยละ 70 ของนักเรียนที่ได้รับการแนะแนวในสถานศึกษา มีความพึงพอใจในระดับมากขึ้นไป	- รายงานสรุปผลการประเมิน	การดำเนินการ

กระบวนการ	วิธีการมาตรฐาน	ตัวชี้วัดความสำเร็จ/เกณฑ์	บันทึกมาตรฐาน	มี/ไม่มี
<div style="border: 1px solid black; padding: 5px; width: fit-content; margin: 0 auto;"> สํารวจความตํองการ การแนะแนวของผู็เรียน ในสถาบัน </div>	วิธีการมาตรฐาน 1. ดํานินการสํารวจความตํองการบริการการแนะแนวของผู็เรียนใน สถาบันดังนี้ 1.1 ประชุมคณะกรรมการงานแนะแนวและให็การปรึกษาเพื่อ จัดทำแบบสํารวจความตํองการการแนะแนวของผู็เรียน 1.2 จัดทำแบบสํารวจความตํองการการแนะแนวสํารวจผู็เรียน 1.3 ดํานินการสํารวจความตํองการการแนะแนวของผู็เรียนทุก หลักสูตรทุกชั้นปี 2. ดํานินจัดทำแผนงาน/โครงการในการจัดกิจกรรมพัฒนาตนเอง และเสริมสร้างทักษะชีวิต ดังนี้ 2.1 ประชุมคณะกรรมการหน่วยแนะแนวและให็การปรึกษาเพื่อ พิจารณาคความตํองการการแนะแนวของผู็เรียน และพิจารณา ความสอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์และแนวทางการประกัน คุณภาพของสถาบัน 2.2 จัดทำแผนงาน/โครงการเพื่อจัดกิจกรรมพัฒนาตนเองและ เสริมสร้างทักษะชีวิตตามความตํองการของผู็เรียนแนะแนว ทางการประกันคุณภาพของสถาบัน 2.3 เสนอโครงการต่อผู็บริหาร	- ร้อยละ 100 ของกลุ่มเป้าหมาย ได้รับแบบสํารวจความ ตํองการการแนะแนว	บันทึกมาตรฐาน - ผลการสํารวจ สอบถามความ ตํองการการจัด บริการแนะแนว ในสถานศึกษา	มี/ไม่มี การดํานินการ
<div style="border: 1px solid black; padding: 5px; width: fit-content; margin: 0 auto;"> จัดทำแผนงาน/โครงการใน การ จัดกิจกรรมพัฒนาตนเองและ </div>		- ร้อยละ 90 ของโครงการผ่าน การอนุมัติ	บันทึกมาตรฐาน - แผนปฏิบัติการ ประจำปี งบประมาณ - แผนงาน/โครงการ - ผู็รับผิดชอบ	มี/ไม่มี การดํานินการ

กระบวนการ	วิธีการมาตรฐาน	ตัวชี้วัดความสำเร็จ/เกณฑ์	บันทึกมาตรฐาน	มี/ไม่มี
<p style="text-align: center;">↓</p> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; margin: 10px auto; width: fit-content;">จัดกิจกรรมพัฒนาตนเองและเสริมสร้างทักษะชีวิต</div> <p style="text-align: center;">↓</p>	<p>3. จัดกิจกรรมพัฒนาตนเองและเสริมสร้างทักษะชีวิต</p> <p>3.1 แต่งตั้งคณะกรรมการ ในแต่ละกิจกรรมและกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบ</p> <p>3.2 ดำเนินการจัดต่อประสานงานฝ่ายต่าง ๆ /ติดต่อวิทยากร</p> <p>3.3 จัดเตรียมสถานที่ โสต วัสดุอุปกรณ์ เอกสาร</p> <p>3.4 ประชาสัมพันธ์กิจกรรมให้ผู้เรียนและผู้เกี่ยวข้องทราบโดยทั่วกัน</p> <p>3.5 ดำเนินกิจกรรมตามกำหนดการ</p>	<p>- ร้อยละ 80 ของกิจกรรมพัฒนาตนเอง และเสริมสร้างทักษะชีวิตได้ดำเนินการตามกำหนด</p>	<p>- แบบประเมินผลโครงการ/กิจกรรม</p>	<p>การดำเนินการ</p>
<p style="text-align: center;">↓</p> <div style="border: 1px solid black; padding: 10px; margin: 10px auto; width: fit-content;">ประเมินผล</div> <p style="text-align: center;">↓</p> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; margin: 10px auto; width: fit-content;">บรรจุวัตถุประสงค์</div> <p style="text-align: center;">↓</p>	<p>4. การประเมินผล</p> <p>4.1 จัดทำเอกสารประเมินผลตามตัวชี้วัดความสำเร็จของกิจกรรม/โครงการนั้นๆ</p> <p>4.2 ดำเนินการประเมินผลกิจกรรม/โครงการ</p>	<p>- ร้อยละ 100 ของกิจกรรม/โครงการที่ได้ดำเนินการได้รับการประเมินผลตามวัตถุประสงค์/ตัวชี้วัดความสำเร็จ</p>	<p>- แบบฟอร์มการประเมินกิจกรรม/โครงการ</p> <p>- ผลการประเมินกิจกรรม/โครงการ</p>	<p>การดำเนินการ</p>

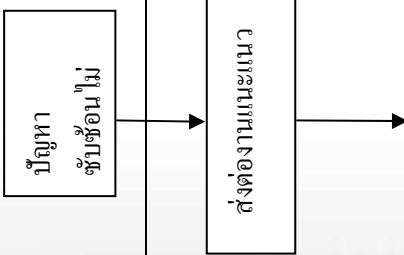
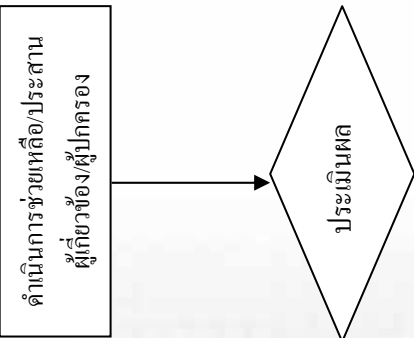
กระบวนการ	วิธีการมาตรฐาน	ตัวชี้วัดความสำเร็จ/เกณฑ์	บันทึกมาตรฐาน	มี/ไม่มี
 <pre> graph TD A[กระบวนการ] --> B[สรุปผล] B --> C[ปรับปรุงแก้ไข] </pre>	<p>5. สรุปผล</p> <p>5.1 วิเคราะห์ข้อมูล</p> <p>5.2 สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลให้งานสารสนเทศ</p> <p>5.3 งานสารสนเทศจัดทำรายงานสรุปผลการดำเนินงานกิจกรรม/ โครงการ</p>	<p>- ร้อยละ 80 ของผู้เรียนที่ได้เข้าร่วมกิจกรรม มีความพึงพอใจในระดับมากขึ้นไป</p> <p>- ร้อยละ 100 ของกิจกรรมมีการสรุปผลการดำเนินงานเสร็จสิ้นในρίงประมาณ</p>	<p>- รายงานสรุปผลการประเมิน</p>	

ตารางที่ 7.5 ตัวอย่างการออกแบบระบบการให้การปรึกษา

กระบวนการ	วิธีการมาตรฐาน	ตัวชี้วัดความสำเร็จ/เกณฑ์	บันทึกมาตรฐาน	มี/ไม่มี
<div style="border: 1px solid black; padding: 5px; width: fit-content; margin: 0 auto;">จัดทำคู่มือครู/อาจารย์ที่ปรึกษา</div>	1. ดำเนินการจัดทำคู่มือครูที่ปรึกษา 1.1 ประชุมคณะกรรมการหน่วยแนะแนวและให้การปรึกษา เพื่อพิจารณารายละเอียดในการจัดทำคู่มือครู/ครูที่ปรึกษา 1.2 จัดทำคู่มือครูที่ปรึกษาสำหรับครูทุกคนที่ทำหน้าที่เป็นครูที่ปรึกษาเพื่อให้การปฏิบัติไปในแนวทางเดียวกัน โดยสอดคล้องกับสมรรถนะของสถาบัน 1.3 แจกคู่มือครูที่ปรึกษาให้กับอาจารย์ที่ทำหน้าที่เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาทุกคน	- ร้อยละ 100 ของอาจารย์มีคู่มือครูที่ปรึกษา	- คู่มือครูที่ปรึกษา	การดำเนินงาน
<div style="border: 1px solid black; padding: 5px; width: fit-content; margin: 0 auto;">จัดครู/อาจารย์ที่ปรึกษาสำหรับนักเรียน</div>	2. ดำเนินการจัดอาจารย์ที่ปรึกษาสำหรับนักเรียน 2.1 จำนวนนักเรียนในความดูแลของอาจารย์ 2.2 รายละเอียดผู้เรียนที่อยู่ในความดูแล	- ร้อยละ 100 ผู้เรียนมีครูที่ปรึกษา	- ทำเนียบครูที่ปรึกษา - แบบสอบถามความ ต้องการของผู้เรียน - ประวัติผู้เรียน	การดำเนินงาน
<div style="border: 1px solid black; padding: 5px; width: fit-content; margin: 0 auto;"> ติดตามดูแล/ให้การปรึกษาของอาจารย์ที่ปรึกษาจากบันทึกรายงานการปรึกษา </div>	3. การดำเนินการติดตามดูแล ให้การปรึกษา ของครูที่ปรึกษา 3.1 จัดทำสมุดประจำตัวผู้เรียน 3.2 จัดทำแผนการพบผู้เรียนเดือนละครั้ง	- ร้อยละ 100 ของครูที่ปรึกษา มีแผนการพบผู้เรียน	- สมุดประจำตัวผู้เรียน - มีการบันทึกของครูที่ปรึกษา	การดำเนินงาน

กระบวนการ	วิธีการมาตรฐาน	ตัวชี้วัดความสำเร็จ/เกณฑ์	บันทึกมาตรฐาน	มี/ไม่มี
<p>→</p> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; width: fit-content; margin: 10px auto;">มีปัญหา</div> <p>→</p>	<p>3.3 ครูที่ปรึกษารวบรวมสมุดประจำตัวของส่งงานครูที่ปรึกษา/หน่วยแผนและให้การปรึกษากาการศึกษา 1 ครั้ง</p> <p>3.4 กรณีที่พบว่าผู้เรียนมีปัญหาที่มีความจำเป็นในการส่งต่อให้ประสานงานคณะกรรมการระบบดูแลช่วยเหลือ</p>	<p>- ร้อยละ 100 มีการสรุปการให้การปรึกษาและการส่งต่อ</p>	<p>บันทึกสรุปการส่งต่อ</p>	<p>การดำเนินงาน</p>
<p>→</p> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; width: fit-content; margin: 10px auto;">ครูที่ปรึกษาดำเนินการช่วยเหลือ</div> <p>→</p>	<p>4. การดำเนินการช่วยเหลือ โดยครูที่ปรึกษา</p> <p>4.1 ค้นหาปัญหา/ข้อมูลที่เกิดขึ้นจากผู้เรียนและบุคคลที่เกี่ยวข้อง</p> <p>4.2 พิจารณาทำความเข้าใจปัญหา สาเหตุ และความต้องการช่วยเหลือ</p> <p>4.3 ดำเนินการแก้ปัญหาร่วมกับผู้เรียน</p> <p>4.4 ติดตามประเมินความก้าวหน้าในการแก้ปัญหา</p> <p>4.5 ประเมินผลการแก้ปัญหาตามแนวทางที่เลือก</p>	<p>- ร้อยละ 100 มีการบันทึกการให้การปรึกษา</p>	<p>- บันทึกการให้การปรึกษา</p>	<p>การดำเนินงาน</p>
<p>→</p> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; width: fit-content; margin: 10px auto;">รายงานผลในใบบันทึก รายงานของครูที่ปรึกษา</div> <p>→</p>	<p>5. การรายงานผลใน ใบบันทึกรายงานของครูที่ปรึกษา</p> <p>5.1 ลงบันทึกปัญหาและการให้การปรึกษาตามขั้นตอนกระบวนการให้การปรึกษาในสมุดประจำตัวผู้เรียนและบันทึกรายงานของครูที่ปรึกษาในคู่มือครูที่ปรึกษาทุกครั้งที่มีการพบปะให้การปรึกษาในเรื่องต่าง ๆ</p>	<p>- ร้อยละ 90 มีบันทึกรายงานผลให้การปรึกษา</p>	<p>- บันทึกรายงานผลการให้การปรึกษา</p>	<p>การดำเนินงาน</p>

กระบวนการ	วิธีการมาตรฐาน	ตัวชี้วัดความสำเร็จ/เกณฑ์	บันทึกมาตรฐาน	มี/ไม่มี
	<p>5.2 กรณีที่มีปัญหาซับซ้อน ไม่สามารถดำเนินการช่วยเหลือให้ปัญหาเสร็จสิ้น ให้บันทึกส่งต่องานแนะแนวและให้การปรึกษา</p> <p>6. การดำเนินการส่งต่องานแนะแนวและให้การปรึกษา</p> <p>6.1 งานแนะแนวและให้การปรึกษาจัดทำแบบฟอร์มการส่งต่อ/ขอปรึกษากรณีปัญหาของผู้เรียน</p> <p>6.2 ครูที่ปรึกษาจัดทำบันทึกข้อความเกี่ยวกับประเด็นปัญหาของผู้เรียนเพื่อดำเนินการส่งต่องานแนะแนว</p>	<p>- ร้อยละ 90 มีบันทึกการส่งต่อ</p> <p>- ร้อยละ 100 มีบันทึกการส่งต่อให้หน่วยงานภายนอก</p>	<p>- บันทึกการสรุปความจำเป็นในการส่งต่อ</p> <p>- มีรายงานผลการส่งต่อหน่วยงานภายนอก</p>	<p>การดำเนินงาน</p> <p>การดำเนินงาน</p>
	<p>7. การดำเนินการช่วยเหลือ / ประสานผู้เกี่ยวข้อง / ผู้ปกครอง</p> <p>7.1 ค้นหาปัญหา/ข้อมูลที่เกิดขึ้นจากผู้เรียนและบุคคลที่เกี่ยวข้อง</p> <p>7.2 ดำเนินการแก้ปัญหา ร่วมกับผู้เรียน ผู้ปกครอง อาจารย์ที่ปรึกษา และบุคคลที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ</p> <p>7.3 ติดตามประเมินความก้าวหน้าในการแก้ปัญหา</p>	<p>- ร้อยละ 80 มีบันทึกการติดตามผลความก้าวหน้า</p>	<p>- มีผลการสรุปความก้าวหน้าในการดูแลช่วยเหลือจากหน่วยงานภายนอกเป็นระยะๆ</p>	<p>การดำเนินงาน</p>

<p>กระบวนการ</p> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; width: fit-content; margin: 10px auto;"> <p>ปัญหาได้รับการแก้ไขคลี่คลาย</p> </div>	<p>วิธีการมาตรฐาน</p> <p>8. การประเมินผล</p> <p>8.1 ประเมินผลสัมฤทธิ์การแก้ปัญหาตามแนวทางที่เลือก ร่วมกับผู้เรียนและครูที่ปรึกษา</p> <p>8.2 ประเมินความพึงพอใจในการแก้ปัญหาของผู้เรียนแบบ ประเมินความพึงพอใจในการแก้ปัญหา</p>	<p>ตัวชี้วัดความสำเร็จ/เกณฑ์</p> <p>- ร้อยละ 80 สามารถ แก้ปัญหาได้</p> <p>- ร้อยละ 80 มีพึงพอใจในการ แก้ปัญหา</p>	<p>บันทึกมาตรฐาน</p> <p>- บันทึกรายงานผลการ แก้ปัญหาของครูที่ ปรึกษา</p> <p>- แบบประเมินความ พึงพอใจในการ แก้ปัญหา</p>	<p>มี/ไม่มี</p> <p>การดำเนินงาน</p>
<div style="border: 1px solid black; padding: 5px; width: fit-content; margin: 10px auto;"> <p>สรุปผล</p> </div>	<p>9. สรุปผล</p> <p>9.1 รวบรวมข้อมูล สถิติเกี่ยวกับการให้การศึกษาผู้เรียนที่มี ปัญหาจากการส่งต่อจากครูที่ปรึกษา</p> <p>9.2 สรุปผลการติดตามดูแลผู้เรียนบันทึกรายงานของอาจารย์ที่ ปรึกษาในคู่มือครูที่ปรึกษา</p> <p>9.3 สรุปผลการได้รับการติดตามดูแลจากอาจารย์ที่ปรึกษา</p> <p>9.4 งานสารสนเทศจัดทำรายงานสรุปผลการดำเนินงานกิจกรรม/ โครงการ</p>	<p>- ร้อยละ 100 ของผู้เรียน ได้รับการดูแลตามระบบ ครูที่ปรึกษา</p>	<p>- รายงานสรุปผลการ ประเมิน</p> <p>- บันทึกรายงานของครู ที่ปรึกษาในคู่มือครู ที่ปรึกษา</p> <p>- สรุปประจำตัวผู้เรียน</p>	<p>การดำเนินงาน</p>

ประโยชน์ของบริการติดตามผล

การบริการติดตามผลของงานแนะแนวจะมีความหมายต่อเมื่อสามารถสร้างประโยชน์ได้ ดังนี้

1. สามารถติดตามผลการบริการแนะแนวทั้ง 5 บริการที่ให้บริการแก่ผู้เรียนเพื่อพิจารณาถึงความเหมาะสมและสอดคล้องกับแผนการบริการแนะแนว
2. สามารถติดตามผู้เรียนที่มาใช้บริการทั้งกลุ่มปกติ กลุ่มส่งเสริม กลุ่มป้องกัน และกลุ่มแก้ไขว่ามีพัฒนาการทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาได้เหมาะสมสอดคล้องกับวุฒิภาวะ
3. สามารถเลือกกลุ่มผู้เรียนได้ตรงตามเป้าหมายและวางแผนบริหารและจัดกิจกรรมได้เหมาะสม
4. สถานศึกษามีข้อมูลความต้องการของสถานประกอบการในการใช้ผู้สำเร็จการศึกษา เพื่อให้สถานศึกษาสามารถจัดหลักสูตร กิจกรรมเสริมศักยภาพ และพัฒนาการด้านต่างๆ ได้สอดคล้องกับความเป็นจริง
5. สถานศึกษามีข้อมูลผู้สำเร็จการศึกษาที่ศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นเพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการปรับปรุงคุณภาพการศึกษาของผู้เรียนในปัจจุบันให้มีความมั่นใจ ต่อหลักสูตร ต่อสาขา และภาคภูมิใจต่อสถาบัน
6. คณะกรรมการแนะแนวมีทิศทางในการช่วยเหลือผู้เรียนให้สามารถเรียนจบหลักสูตรตามเกณฑ์ของสถาบัน
7. สถานศึกษาสามารถรู้จุดอ่อน จุดแข็งของการบริการแนะแนวในทุกระดับชั้น เพื่อนำมาปรับแผนการปฏิบัติงานได้ทันสถานการณ์
8. สถานศึกษาสามารถจัดทำระบบฐานข้อมูล ระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียนได้อย่างต่อเนื่องทุกระดับชั้นตามข้อเท็จจริง
9. สถานศึกษามีข้อมูลที่ได้รับจากการติดตามและประเมินผลมาใช้ในการบริหารและพัฒนาผู้เรียนต่อไป
10. บุคลากรทุกฝ่ายในสถานศึกษามีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการแนะแนวและสามารถนำผลที่ได้รับมาพัฒนาผู้เรียนต่อไป

ตัวอย่างการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดบริการติดตามผล

จากการศึกษาเอกสารงานวิจัยเกี่ยวกับการจัดบริการติดตามผล ผู้เขียนพบว่า ไม่มีการวิจัยเกี่ยวกับการบริการติดตามผลโดยตรง แต่จะมีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องบ้าง เช่น การประเมินหลักสูตร การประเมินคุณภาพผู้เรียนจากสถานประกอบการ หรือการประเมินสภาพปัญหาและความต้องการของการแนะแนวในสถานศึกษา ตัวอย่างงานวิจัยเช่น วัชรรา จินตณสนธิ (2548) ได้ศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารจัดการแนะแนวระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนมัธยมศึกษาของรัฐ กรุงเทพมหานคร สุภัทรา จิตรพงษ์ (2549) ศึกษาการนิเทศแบบคลินิกเพื่อพัฒนาสมรรถภาพการจัดกิจกรรมแนะแนวของครูประถมศึกษา อภิษฎา จุลพันธ์ (2550) ศึกษาสภาพการดำเนินงานแนะแนวในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรี และผกาพรรณ อุษสกุล (2551) ได้ประเมินความจำเป็นเพื่อการพัฒนาบริการให้การปรึกษาของครูแนะแนวในโรงเรียนมัธยมศึกษา เป็นต้น

บทสรุป

บริการติดตามผลเป็นบริการสุดท้ายของการแนะแนวจัดขึ้นเพื่อติดตามผู้เรียนที่ได้รับบริการแนะแนวทั้ง 5 บริการ จากงานแนะแนวของสถาบันการศึกษาว่าบริการแนะแนวสามารถส่งเสริมให้ผู้เรียนมีศักยภาพในการพัฒนาการทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญา รวมถึงการส่งเสริมความสามารถของผู้เรียน การป้องกัน และแก้ไขปัญหาให้แก่ผู้เรียนได้มากน้อยเพียงใด โดยจัดบริการ สำหรับผู้เรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในทุกระดับการศึกษาและผู้สำเร็จการศึกษาแล้วว่ามีความสำเร็จในการศึกษาต่อ หรือการประกอบอาชีพหรือไม่อย่างไร สามารถดำเนินการได้กับผู้เรียนทั่วไป ผู้เรียนที่ได้รับบริการแนะแนว ผู้เรียนที่จำเป็นต้องมีการศึกษารายกรณี และบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการจัดบริการแนะแนว การจัดบริการติดตามผลจะช่วยให้ครูแนะแนวทราบข้อมูลในการปรับปรุงงานแนะแนวให้ดีขึ้น

คำถามทบทวน

จงตอบคำถามต่อไปนี้ โดยอธิบายพร้อมยกตัวอย่างประกอบ

1. จงอธิบายความหมายของบริการติดตามผล
2. บริการติดตามผลมีความจำเป็นต่อผู้เรียนและสถานศึกษาอย่างไร
3. สถานศึกษาจัดบริการติดตามผลด้วยจุดมุ่งหมายใด
4. จงยกตัวอย่างวิธีการติดตามผลผู้เรียนที่ท่านรู้จักสัก 3 วิธี
5. หากท่านได้รับมอบหมายให้ติดตามผลผู้เรียนที่สำเร็จการศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6

ไปแล้ว ท่านจะมีหลักการดำเนินงานอย่างไร

6. จากคำตอบข้อ 5 ท่านจะเลือกใช้วิธีการติดตามผลผู้เรียนอย่างไร
7. วงจร PDCA เกี่ยวข้องกับบริการติดตามผลอย่างไร
8. อุปสรรคของการจัดบริการติดตามผลในสถานศึกษาคืออะไร
9. จากคำตอบข้อ 8 ขอให้ท่านเสนอแนะแนวทางแก้ไขอุปสรรคนั้น
10. ประโยชน์ของบริการติดตามผลที่เกิดขึ้นกับสถานศึกษามีอะไรบ้าง

เอกสารอ้างอิง

จิตตินันท์ บุญสุถิรกุล. (2549) **หลักการแนะแนว**. กรุงเทพฯ: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

นภาพร ปรีชามารอด. (2544). **หลักการแนะแนว**. กรุงเทพฯ: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ผกาวรรณ อู่สกุล. (2551). **การวิจัยประเมินความจำเป็นเพื่อพัฒนาการบริการให้การปรึกษาของครูแนะแนวในโรงเรียนมัธยมศึกษา**. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิจัยการศึกษาศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พัชรินทร์ พูลเพชรพันธุ์. (2545). **การแนะแนว**. เพชรบุรี: สถาบันราชภัฏเพชรบุรี.

ลักขณา สรวิวัฒน์. (2543). **การแนะแนวเบื้องต้น**. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.

วัชรรา จินตสนธิ. (2548). **สภาพและปัญหาการบริหารจัดการแนะแนวระดับช่วงชั้นที่ 4 โรงเรียนมัธยมศึกษาของรัฐ กรุงเทพมหานคร**. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

วงพักตร์ ภูพันธ์ศรี และศิรินันท์ คำรงผล. (2549). **จิตวิทยาพัฒนาการประยุกต์ทางการศึกษา**. (พิมพ์ครั้งที่ 11). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

สมร ทองดี. (2544). “หลักการและแนวคิดเกี่ยวกับบริการติดตามและประเมินผล” ใน **ประมวลสาระชุดวิชาหลักการและแนวคิดทางการแนะแนว**. หน้าที่ 7 – 11. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

สมศักดิ์ สิ้นธุระเวชญ์. (2542). **มุ่งสู่คุณภาพการศึกษา**. กรุงเทพฯ: วัฒนาพานิช.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2547). **คู่มือวิทยากรเครือข่ายระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน**. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.

สุภัทรา จิตรพงษ์. (2549). **การนิเทศแบบคลินิกเพื่อพัฒนาสมรรถภาพการจัดกิจกรรมแนะแนวของครูประถมศึกษา**. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาหลักสูตรและการนิเทศ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.

อภิษฎา จุลพันธ์. (2550). **สภาพการดำเนินงานแนะแนวในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรี**. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาบริหารการศึกษา วิทยาลัยการศึกษาศาสตร์ไทย มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
๕ คือครูจิตวิทยาแนะแนวของแผ่นดิน

ธ คือ คุรุจิตวิทยาแนะแนวของแผ่นดิน¹

รศ.ดร.ช่อลัดดา ขวัญเมือง²

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช ทรงเป็นพระมหากษัตริย์ผู้ทรงพระคุณอันประเสริฐยิ่งสำหรับเพื่อนครูแนะแนวทุกท่าน เพราะทรงเป็นแบบอย่างอันล้ำเลิศในด้านพระจริยวัตรอันงดงาม พระอัจฉริยภาพอันสูงส่ง และพระปรีชาสามารถในทุกๆ ด้าน ควรที่ครูแนะแนวทั่วทั้งแผ่นดินไทยได้น้อมรับไว้เหนือเกล้าฯ และเจริญรอยตามเบื้องพระยุคลบาท โดยการยึดถือเป็นเข็มทิศในการดำเนินชีวิต และการทำงานแนะแนวของพวกเราในการพัฒนาเยาวชนไทยให้เป็นคนดีมีคุณธรรม เป็นคนเก่ง สามารถดำรงชีวิตแบบพอเพียงได้อย่างสันติสุขและยั่งยืน เป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศชาติให้เจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้นไป

ตลอดระยะเวลาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช ทรงครองสิริราชสมบัติด้วยทศพิธราชธรรม ได้ทรงพระราชทานพระบรมราโชวาท พระราชดำริ พระราชดำรัส และพระจริยวัตรอันงดงามที่เป็นแบบอย่างดียิ่งสำหรับเพื่อนครูแนะแนวทุกๆ ท่าน ซึ่งผู้เขียนในนามของสมาคมแนะแนวแห่งประเทศไทย ขอน้อมนำมากล่าวไว้ ดังต่อไปนี้

1. ทรงเป็นเลิศในการพัฒนาบุคลากรให้พึ่งพาตนเองได้

โครงการพระราชดำริหลายโครงการที่เน้นให้ชุมชนและประชาชนพึ่งตนเองและช่วยเหลือตนเองได้ ทรงเน้นความเข้มแข็งของชุมชน ดังจะเห็นได้จากโครงการหลวงพัฒนาภาคเหนือ โครงการหลวงพัฒนาชาวเขา โครงการเกษตรที่ราบสูง โครงการอาหารหลวงสำเร็จรูป ทรงเน้นให้หยุดยั้งการทำลายป่าต้นน้ำลำธาร การทำไร่เลื่อนลอย การปลูกฝิ่นของชาวเขาด้วยความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ ทรงแนะนำให้มีการปลูกพืชเมืองหนาวและพืชเศรษฐกิจต่างๆ เช่น ผลไม้ ฝัก ไม้ดอก ไม้ประดับ ฯลฯ และสนับสนุนให้มีการปลูกพืชแบบขึ้นบันได ช่วยให้ชาวเขามีระดับชีวิตที่ดีขึ้น สามารถพึ่งตนเองได้ กลายเป็นชุมชนที่เข้มแข็งอีกชุมชนหนึ่งในหลายๆ ชุมชน โครงการพระราชดำริเป็นโครงการที่มีประโยชน์ต่อส่วนรวม ใช้เงินทุนไม่มากนัก ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและภูมิปัญญาไทยในการแก้ไขปัญหา

¹ ช่อลัดดา ขวัญเมือง. (2552). “ธ คือ คุรุจิตวิทยาแนะแนวของแผ่นดิน”. ในเอกสารรายงานการประชุมใหญ่สามัญ ประจำปี 2551. (22-29) กรุงเทพฯ: สมาคมแนะแนวแห่งประเทศไทย.

² รองศาสตราจารย์ ระดับ 9 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

เช่น การทำไร่สวนผสมตามทฤษฎีใหม่ เพื่อการใช้ชีวิตแบบพอเพียง พออยู่พอกิน มีความพอเพียงในการยังชีพและเพื่อการกินคืออยู่ที่ใดในอนาคต ดังพระราชดำรัสเกี่ยวกับเรื่องการพึ่งพาตัวเอง ช่วยเหลือตัวเองและเศรษฐกิจพอเพียงตอนหนึ่งว่า

“เราไม่ควรให้ปลาแก่เขา แต่ควรจะให้เบ็ดตกปลาและสอนให้พวกเขารู้จักวิธีตกปลาจะดีกว่า”

“...การจะเป็นเช่นนั้นไม่สำคัญ สำคัญอยู่ที่เราพออยู่ พอกิน และมีเศรษฐกิจการเป็นอยู่แบบพอมีพอกิน แบบพอมีพอกินหมายความว่าอุ้มชูตัวเองได้ ให้มีพอเพียงกับตัวเอง...”

“...ถ้าสามารถที่จะเปลี่ยนให้กลับเป็นเศรษฐกิจแบบพอเพียง ไม่ต้องทั้งหมด อาจจะเศษหนึ่งส่วนสี่ ก็จะสามารถที่จะอยู่ได้ การแก้ไขต้องใช้เวลา ไม่ใช่ง่าย ๆ โดยมากคนก็จะใจร้อนเพราะเดี๋ยวร้อน แต่ว่าถ้าทำตั้งแต่เดี๋ยวนี้ ก็จะสามารถที่จะแก้ไขได้...”

ครูแนะแนวทุกท่านควรมีความอดทน ทุ่มเทกำลังกายกำลังใจ เพื่อหาวิธีการต่างๆ ที่จะช่วยให้ผู้เรียนและประชาชนในท้องถิ่น ให้สามารถช่วยเหลือตนเองได้ตามศักยภาพของตนทั้งในด้านการเรียนรู้ การประกอบอาชีพและการปรับตัว ไม่วิ่งตามกระแสของสังคมจนไม่สามารถที่จะหาเป้าหมายของชีวิตที่แท้จริงได้ ควรหาทางช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจในตนเอง รู้เท่าทันสภาพแวดล้อม และเลือกตัดสินใจได้ด้วยตนเอง มีความพอเพียงในการดำเนินชีวิตและประสบความสำเร็จในการพัฒนาตน พัฒนาอาชีพ และพัฒนาสังคม

2. ทรงเป็นเลิศในปรัชญาของการพัฒนาบุคคลได้อย่างสมบูรณ์แบบ

ทรงแสดงให้เห็นว่าทุกคนมีคุณค่าและมีศักดิ์ศรีเท่าเทียมกัน พระจริยวัตรของพระองค์เท่าที่รับทราบโดยทั่วกันแสดงให้เห็นถึงความไม่ถือพระองค์ ช่วยเหลือผู้ที่ได้มีโอกาสเข้าเฝ้ารู้สึกซาบซึ้งในน้ำพระทัยของพระองค์ท่าน สุวิชา (2539, หน้า 17) ได้เขียนเล่าไว้สรุปได้ว่า ในวันเฉลิมพระชนมายุครบ 5 รอบ ได้เข้าเฝ้าเพื่อถวายพระพร ทรงเยี่ยมพระสรวลกับทุกคน และมีพระราชปฏิสันถารถึงทุกข์สุขถ้วนหน้าด้วยพระพักตร์ที่เอิบอิม กระแสพระราชดำรัสเต็มไปด้วยพระเมตตาอันเหลือล้น ทำให้ทุกคนหายตื่นเต้น หายประหม่าหมดสิ้น เหลือแต่ความชื่นใจอย่างใหญ่หลวง และเมื่อกราบบังคมทูลขอพระบรมราชานุญาตถ่ายภาพหมู่ไว้เป็นมงคล ก็ทรงอนุญาตและตรัสว่า

“เข้ามาใกล้ๆ ซิ มาให้ชัดเจน นี่ต้องนั่งให้สูงขึ้นมาน้อย ไม่งั้นถูกข้างหน้าบังหมด ข้างหลังต้องขยับให้สูงขึ้นอีก ให้เห็นหน้าทุกคน”

พระองค์ทรงชี้ให้เห็นว่าปัญหาต่างๆ ย่อมมีสาเหตุ ทรงมีพระวิริยะอุตสาหะ อดทน เพื่อที่จะตรวจสอบค้นหาสาเหตุของปัญหาที่แท้จริง ทรงเป็นห่วงความร่มเย็นเป็นสุขของไพร่ฟ้าประชาชน จึงได้ทุ่มเทพระวรกายและพระสติปัญญา ในการช่วยเหลือปสกนิกรให้พ้นจากการอดอยากยากแค้น ให้สามารถลืมตาอ้าปากเลี้ยงชีพตนเองและครอบครัวได้ ด้วยเหตุนี้ ในการแก้ไขปัญหาต่างๆ พระองค์จะทรงศึกษาค้นคว้าด้วยพระองค์เองอย่างใกล้ชิด จนทราบถึงสาเหตุที่เป็นแก่นแท้ของปัญหา และหาทางแก้ไขโดยใช้กลวิธีการต่างๆ ไม่ยุ่งยากซับซ้อน สามารถทำได้ด้วยตนเอง เช่น สาเหตุของปัญหาความยากจน ส่วนหนึ่งเป็นเพราะความรู้จักพอเพียงในการดำเนินชีวิต การเกิดความโลภ ทำให้ต้องเบียดเบียนผู้อื่น ทำให้เรายังถลำลึกลงไปมากขึ้นทุกที พระองค์ทรงเตือนให้เราถอยกลับ 2-3 ก้าว เพื่อที่จะได้ก้าวต่อไปได้ด้วยการพึ่งพาตนเอง

ในการให้ความรู้หรือแก้ไขปัญหาดังกล่าว ของปสกนิกร พระองค์ทรงคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ดังจะเห็นได้จากการที่พระองค์ทรงตระหนักว่าเกษตรกรส่วนใหญ่มีการศึกษาน้อย จึงยากที่จะเข้าใจถึงหลักวิชาการและเทคโนโลยีสมัยใหม่ การถ่ายทอดอบรมเพิ่มพูนความรู้จึงต้องใช้วิธีการพิเศษที่ถูกต้องเหมาะสมกับระดับความรู้ ภูมิประเทศและขนบธรรมเนียมของแต่ละท้องถิ่น การแก้ปัญหาของพระองค์จึงทรงใช้ภูมิปัญญาชาวบ้านที่ไม่ขัดกับขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรมและวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่นเป็นหลักเสมอมา

นอกจากนี้ ในการปฏิบัติพระราชภารกิจตามโครงการต่างๆ ทรงให้เสรีภาพในการตัดสินใจเลือกแก้ปสกนิกรของพระองค์เสมอ พระองค์ทรงย้ำเสมอๆ ว่าพระราชดำริของพระองค์เป็นเพียงข้อเสนอแนะเท่านั้น หากผู้รู้หรือนักวิชาการเห็นว่าไม่เหมาะสมก็สามารถหักท้วง แก้ไขได้ตลอดเวลา โครงการหลายโครงการจะยึดหลัก “ระเบิดจากข้างใน” ให้ประชาชนผู้มีส่วนได้เสียเป็นผู้กำหนดวิถีทางของตนเองเพื่อเลือกแนวทางพัฒนา ทรงใช้หลักประชาพิจารณ์ ถามความสมัครใจตกลงร่วมกัน แล้วจึงให้ผู้นำในท้องถิ่นได้รับทราบและดำเนินการตามขั้นตอนร่วมกัน

ครูแนะแนวทุกท่านควรจะได้เจริญรอยตามเบื้องพระยุคลบาทในการเห็นคุณค่าและศักดิ์ศรีของผู้เรียน ให้ความเสมอภาคเท่าเทียมกัน ไม่เลือกที่รักมักที่ชัง มีความเป็นกันเองกับผู้เรียน ยิ้มแย้มแจ่มใส รักใคร่และหวังดีต่อลูกศิษย์ทุกคนด้วยความจริงใจ ไม่เสแสร้ง คำนึงถึงสิทธิและเสรีภาพของผู้เรียนในการตัดสินใจ ทั้งในการเรียนการสอนและการปฏิบัติภาระงานอย่างสม่ำเสมอ ใช้สติปัญญาในการหาวิธีการต่างๆ ที่จะช่วยให้ทราบถึงสาเหตุของพฤติกรรมที่เป็นปัญหาเพื่อจะช่วยเหลือได้อย่างถูกต้องและเหมาะสมกับความแตกต่างของแต่ละคน ด้วยความอุตสาหะ วิริยะ

อดทน เสียสละประโยชน์สุขส่วนตนเพื่อพัฒนาผู้เรียน ให้เป็น “คนเก่ง ดี มีสุข รุกไปข้างหน้า พัฒนาสังคม” ต่อไป

3. ทรงเป็นเลิศในการแนะแนวทางการศึกษา

องค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ทรงสนพระทัยและตระหนักถึงความสำคัญของการศึกษาเสมอ ดังพระบรมราโชวาทที่ว่า

“การพัฒนาบ้านเมืองให้เจริญยิ่งขึ้นไปนั้นย่อมต้องพัฒนาบุคคลก่อน เพราะถ้าบุคคลอันเป็นองค์ประกอบของส่วนรวมไม่ได้รับการพัฒนาแล้ว ส่วนรวมจะเจริญและมั่นคงได้ยากยิ่ง การที่บุคคลจะพัฒนาได้ก็ด้วยปัจจัยประการเดียวคือการศึกษา การศึกษานั้นแบ่งเป็นสองส่วน คือ การศึกษาด้านวิชาการส่วนหนึ่ง กับการอบรมบ่มนิสัยให้เป็นผู้มีจิตใจใฝ่ดีใฝ่เจริญ มีปกติละอายชั่วกลัวบาปส่วนหนึ่ง การพัฒนาบุคคลจะต้องพัฒนาให้ครบถ้วนทั้งสองส่วน เพื่อให้บุคคลได้มีความรู้ไว้ใช้ประกอบการ และมีความดีไว้เกื้อหนุนการประพฤติปฏิบัติทุกอย่าง ให้เป็นไปในทางที่ถูกที่ควร และอำนวยผลเป็นประโยชน์ที่พึงประสงค์”

การศึกษาต้องมีการจัดเนื้อหา วิธีการศึกษาให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ ต้องได้รับการแนะนำส่งเสริมให้มีความเจริญงอกงามในการเรียนรู้ การคิดอ่าน การกระทำ และให้สามารถนำเอาคุณสมบัติทั้งปวงที่มีในตัวออกมาใช้ให้เป็นประโยชน์แก่บุคคลอื่น เพื่อให้อยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข

พระองค์ทรงเป็นนักคิด นักประดิษฐ์ และนักวิจัย ทรงให้ความรู้ด้วยการปฏิบัติจริงและมีประสบการณ์ตรง ทรงสร้างองค์ความรู้ใหม่ๆ ด้วยพระองค์เอง ทรงพิสูจน์ ค้นคว้า ทดลอง ก่อนที่จะสรุปเป็นองค์ความรู้และเผยแพร่ต่อไป ทรงเป็นครูที่ดีสามารถอธิบายสิ่งที่เข้าใจยากให้เข้าใจได้ง่าย มีการวาดภาพหรือเขียนแผนผัง แผนที่ประกอบการอธิบาย ทรงใช้เทคโนโลยีง่ายๆ ที่ไม่สูงจนเกินไปจนไม่เหมาะสมกับสภาพของท้องถิ่นและบุคคล ทรงคำนึงถึงความเป็นอยู่และระบบนิเวศโดยรวมของธรรมชาติและสภาพทางสังคมของชุมชนนั้น ๆ ทรงเน้นการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง ทรงยึดหลัก ทำให้ง่าย (simplify) ไม่ยึดติดกับตำรา มีการจัดการเรียนรู้หลายรูปแบบทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน การเรียนตัวต่อตัวในวิชาทักษะ เช่น โครงการพระดาบส ทรงเน้น “การเรียนรู้ในทุกที่ การศึกษาในทุกเมื่อ” ทรงใช้หลักการศึกษาดลอดชีวิต ใฝ่รู้ ใฝ่เรียน ทรงยึดหลักให้ผู้เรียนและชุมชนเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ เช่น มีห้องสมุดศาลารวมใจ โรงเรียน

ร่วมเกล้า โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ เน้นให้สามารถพึ่งตนเองได้แบบครบวงจร โครงการสาธิตนุกรมไทยสำหรับเยาวชน สำหรับให้เป็นโรงเรียนประจำบ้านเพื่อให้พ่อแม่ใช้สอนลูกและพี่ใช้สอนน้อง นอกจากนี้ พระองค์ทรงเน้นการสร้างเครือข่ายของการเรียนรู้และการแก้ปัญหาของชุมชนร่วมกัน ในลักษณะของสามประสาน คือ บ-ว-ร (บ้าน วัดและโรงเรียน) ทรงใช้ภาษาที่สรุปเป็นความคิดรวบยอดเพื่อให้จดจำได้ง่ายและจดจำได้นาน สามารถพูดกัน ได้จนติดปาก เช่น “รู้รัก สามัคคี” “น้ำดีไล่น้ำเสีย” “4 น้ำ 3 รส” “แก้งัดดิน” “ปลูกป่าในใจคน” “ปลูกป่าแบบไม่ปลูก” “ป่าสามอย่าง ประโยชน์สี่อย่าง” “ขาดทุนเป็นกำไร” “ทฤษฎีใหม่” “เศรษฐกิจพอเพียง” “โครงการแก้มลิง” “โครงการดาบส” “เส้นทางเกลือ” “ไถธรรมชาติ” “ปอด” “ระเบิดจากข้างใน” “ข้าวกล้อง”

พระภารกิจของพระองค์ทางด้านการศึกษามีมากมาย ที่ครูแนะแนวควรจะได้ศึกษาและนำมาเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานทั้งในด้านการจัดการเรียนการสอนในหลายๆ รูปแบบ เน้นจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองจากการมีประสบการณ์ตรง ได้มีโอกาสไปสัมผัสกับปัญหาของประชาชนในชุมชน ได้ช่วยเหลือสังคมในการแก้ไขปัญหาตามที่ได้รับความรู้จากชั้นเรียน แล้วนำมาสรุปอภิปรายร่วมกันเพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่ ทำสิ่งที่ยากให้ง่าย หรืออาจจัดกิจกรรมแนะแนวเพื่อพัฒนาผู้เรียนในหลายๆ รูปแบบ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถช่วยเหลือตนเองได้ทั้งทางด้านการเรียน การประกอบอาชีพและการดำเนินชีวิต

4. ทรงเป็นเลิศในทางการแนะแนวด้านอาชีพ

โครงการต่างๆ ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ กว่า 2,000 โครงการ ส่วนใหญ่เป็นโครงการเพื่อความ เป็นอยู่ที่ดี เน้นการแก้ไขและพัฒนาด้านการทำมาหากินของประชาชนเป็นสำคัญ เช่น โครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ พระองค์มุ่งช่วยผู้ประกอบอาชีพเกษตรกร เพราะเป็นกลุ่มชนที่มีความยากจนและเป็นชนกลุ่มใหญ่ของประเทศ ทรงเน้นการพออยู่ พอกิน และปูพื้นฐานความอยู่ดี กินดีในอนาคตของประชาชนที่เรียกว่า “เศรษฐกิจพอเพียง” นอกจากนี้ โครงการพระดาบส เป็นโครงการช่วยบุคคลที่ยากจนหรือเป็นข้าราชการ ทหาร ตำรวจ พลเรือนที่ทุพพลภาพได้ศึกษาวิชาชีพต่างๆ โครงการอื่นๆ ที่สำคัญ เช่น โครงการอนุรักษ์ฟื้นฟูบนดอยต่างๆ เพื่อส่งเสริมการประกอบอาชีพของชาวเขาที่มั่นคงถาวร โครงการอัดนมเม็ด โครงการนมสด โครงการทดลองเรื่องข้าว (ข้าวกล้อง) และทรงตั้งศูนย์การศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริตามภูมิภาคต่างๆ ดังจะเห็นได้จากพระราชดำรัสเกี่ยวกับเรื่องนี้ว่า

“...ที่ตั้งของศูนย์ศึกษานี้ เพื่อประสงค์สำคัญยิ่งสองทาง ทางหนึ่งเพื่อเป็นการสาธิต การพัฒนาเปิดเสรี หมายถึงว่า ทุกสิ่งทุกอย่างทุกด้านของชีวิต ประชาชนจะหา เลี้ยงชีพในท้องถิ่นที่จะทำอย่างไร และได้เห็นวิทยาการแบบใหม่ที่สามารถจะหา ดู วิธีการทำมาหากินให้มีประสิทธิภาพ...”

พระองค์ทรงสนพระทัยในเรื่องความเป็นอยู่ และการประกอบอาชีพของประชาชนทุกๆ ชุมชน ซึ่ง สุวิชา (2539, หน้า 9) ได้กล่าวถึงพระราชดำรัสที่แสดงถึงน้ำพระทัยอันงดงามของพระองค์ที่ ทรงห่วงใยต่อพสกนิกรชาวไทยที่ยากจน ที่ไม่มีที่ทำมาหากิน โดยเน้นให้ทุกฝ่ายช่วยกันดูแลให้มี หนทางทำมาหากิน ช่วยตัวเองได้ ดังนี้

“...แบกะดินสโตร์นี่มีมานานแล้วนะ เรียกว่าเป็นเอกลักษณ์ของไทยได้เลย ใช้ไหมคุณ...ความจริงแบกะดินสโตร์ก็น่าจะรักษาไว้นะ เป็นเอกลักษณ์นี้ แต่ต้องจัดเป็นระเบียบให้รักษาความสะอาดให้ดี...พวกนี้คนจนทั้งนั้น ไม่รู้จะทำ อะไรไม่มีงานทำ ก็ทำของขาย ทำขนม ทำข้าวแกง ก็พอเลี้ยงชีพได้”

ในเรื่องการแนะแนวอาชีพนั้น ครูแนะแนวควรปลูกฝังจิตสำนึกให้ผู้เรียนรักในอาชีพของ ครอบครัวหรือชุมชน พยายามนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ในการพัฒนาอาชีพของตนและชุมชนให้ ก้าวหน้า ไม่ทอดทิ้งชุมชน ไม่ดูถูกอาชีพของครอบครัว ให้ผู้เรียนได้สัมผัสกับผู้ประกอบอาชีพใน ชุมชนของตน เพื่อให้มีประสบการณ์ตรงให้มากที่สุด เพื่อจะได้เข้าใจถึงสภาพปัญหา และตระหนัก ในความจำเป็นที่จะต้องช่วยกันแก้ไขปัญหา ในฐานะที่ได้เรียนรู้มาหลายๆ ด้าน เน้นการนำความรู้ สากลมาผสมผสานกับความรู้ท้องถิ่น หรือภูมิปัญญาชาวบ้านหรือภูมิปัญญาไทย ใช้แนวทฤษฎี ใหม่ของพระองค์ เพื่อให้สามารถพึ่งตนเองและยืนอยู่บนจุดที่มีความแข็งแกร่งมากที่สุดได้ มีความ พอเพียงในการดำเนินชีวิต มีสติรู้เท่าทันของกระแสนิยมและไม่ตกเป็นทาสของกระแสนิยมซึ่งเป็น จุดที่อ่อนแอที่สุด จนทำให้ไม่สามารถที่จะพัฒนาหรือแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้ ครูแนะแนวควรจัดทำ โครงการต่าง ๆ เพื่อพัฒนาอาชีพและพัฒนาชีวิตของผู้เรียน เช่น อาจมีโครงการพัฒนาศักยภาพ มนุษย์ โดยการจัดกิจกรรมที่หลากหลายเพื่อสร้างคนและให้คนสร้างงานต่อไป

5. ทรงเป็นเลิศในทางการแนะแนวด้านสังคมและการปรับตัว (ด้านส่วนตัว)

พระองค์ทรงมีวิธีการแนะแนวในหลายๆ รูปแบบ ที่เหมาะสมกับเหตุการณ์และช่วงเวลา ซึ่งขอน้อมนำมากล่าวไว้บางประเด็น ดังนี้

ในทุกๆ ปีจะทรงพระราชทาน ส.ค.ส. แก่พสกนิกรชาวไทย โดยแฝงแง่คิด คติธรรมในการดำเนินชีวิตเพื่อให้มีความสุขตลอดปีใหม่ เช่น ในปี 2542 ทุกคนเผชิญกับยุค IMF บางคนตกงาน บางคนสิ้นเนื้อประดาตัว บางคนมีหนี้สินมากมาย เตือรื้อรันทันไปทั่ว บางคนถึงกับทอดยถึนหวังในชีวิตถึงกับฆ่าตัวตายก็มี พระองค์ทรงให้กำลังใจพสกนิกรชาวไทยให้สู้กับชีวิต มีความอดทนและมีความหวังในชีวิต ผู้ที่ได้อ่านพระราชนิพนธ์พระมหาชนกของพระองค์แล้ว จะรู้สึกมีกำลังใจที่จะสู้กับชีวิตต่อไป ไม่สิ้นหวังเช่นเดียวกับพระมหาชนกที่แม้จะว่ายน้ำท่ามกลางมหาสมุทรและมองไม่เห็นฝั่ง ก็ตาม พระองค์ทรงสอนโดยผ่านบทพูด (คาถา) ระหว่างเทศน์ตามฉัเมฆลาภกับพระมหาชนก ดังนี้ (พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุยเดชฯ, 2539, หน้า 20-23)

ฉัเมฆลาภกล่าวว่า: “นี่ใคร เมื่อแลไม่เห็นฝั่งก็อุตสาหพยายามว่ายอยู่ท่ามกลางมหาสมุทร ท่านรู้อำนาจประโยชน์อะไร จึงพยายามว่ายอยู่อย่างนี้นักหนา”

พระมหาชนกตรัสว่า: “ดูก่อนเทวดา เราได้ตรองเห็นปฏิบัติาแห่งโลก และอนิสงส์แห่งความเพียร เพราะฉะนั้น ถึงจะมองไม่เห็นฝั่ง เราก็ต้องพยายามว่ายอยู่ท่ามกลางมหาสมุทร”

ฉัเมฆลาภกล่าวว่า: “ฝั่งมหาสมุทรลึกลงประมาณไม่ได้ ย่อมไม่ปรากฏแก่ท่าน ความพยายามอย่างถูกผู้ชายของท่านก็เปล่าประโยชน์ ท่านไม่ทันถึงฝั่งก็จกตาย”

พระมหาชนก : “บุคคลเมื่อกระทำความเพียร แม้จะตายก็ชื่อว่า ไม่เป็นหนี้ในระหว่างหมู่ญาติ เทวดาและบิดามารดา อนึ่ง บุคคลเมื่อทำกิจอย่างถูกผู้ชาย ย่อมไม่เตือรื้อรันทันในภายหลัง”

นอกจากนี้ พระองค์ทรงแนะแนวทางในการดำเนินชีวิตและการงานแก่พสกนิกรชาวไทยทุกหมู่เหล่า เช่น กลุ่มครูอาจารย์ พระองค์ทรงแนะแนวทางในการครองตน และการสั่งสอนลูกศิษย์ ดังนี้

“...จะต้องฝึกหัดจิตใจของตัวเองให้เข้มแข็ง หนักแน่น สุจริต ซื่อตรง ประกอบด้วยเมตตาและความสุภาพอ่อนโยน จะทำให้ศิษย์มองเห็นและประทับใจในความสามารถและความดีของครู แล้วกำหนดจดจำเป็นแบบฉบับ”

“...ควรยึดถือเป็นหลักการว่า ในการสั่งสอนศิษย์นั้นมีความจำเป็นอย่างหนึ่งที่สำคัญมากด้วยที่จะต้องพยายามหาทางใช้หลักวิชาและวิธีการสอนที่มีประสิทธิภาพ เพื่อที่จะช่วยให้นักเรียนสามารถคิด เข้าใจ และเห็นจริงด้วยตนเองในเนื้อหาสาระ ตลอดจนกฎและหลักเกณฑ์ที่ได้เรียน ทั้งสามารถนำกฎหรือหลักเกณฑ์ที่ได้เรียนรู้แล้ว ไปใช้ได้เอง โดยมองเห็นและทราบถึงประโยชน์ของการใช้หรือการทำตามบทเรียนนั้นๆ อย่างแนใจด้วย...”

จะเห็นว่า แนวพระราชดำริในส่วนที่เกี่ยวกับความเป็นครู อาจารย์และความเป็นนักเรียน นักศึกษา พระองค์ทรงเน้นความสำคัญของระบบความคิดเกี่ยวกับกระบวนการเรียนการสอน และคุณสมบัติของความเป็นครูอาจารย์ นักเรียนนักศึกษา โดย “ทำในสิ่งที่สร้างสรรค์ตามหน้าที่ของตน”

สมาคมแนะแนวแห่งประเทศไทยหวังว่าพระบรมราโชวาท พระราชดำรัส พระราชดำริ และพระจริยาวัตรอันงดงามที่ได้รวบรวมและเรียบเรียงไว้ดังกล่าวนี้ จะเป็นเสมือนเข็มทิศในการดำเนินงานแนะแนวสำหรับเพื่อนครูแนะแนวทุกท่าน และน้อมระลึกถึงความเป็นเลิศของพระองค์ท่านในทุกๆ ด้าน โดยเฉพาะความเป็น “ธ คือ ครูจิตวิทยาแนะแนวของแผ่นดินที่เลิศล้ำ” ซึ่งเป็นที่ประจักษ์แก่ใจของเพื่อนครูแนะแนว และพร้อมที่จะนำไปประพฤติปฏิบัติเพื่อเจริญรอยตามเบื้องพระยุคลบาทให้สมกับที่พระองค์ได้ทรงประพฤติเป็นแบบอย่าง และพร่ำสอนพวกเรามากกว่าหกทศวรรษ ขอพระองค์ทรงพระเจริญยิ่งยืนนาน สถิตเป็นมิ่งขวัญ และเป็นศูนย์รวมแห่งดวงใจของพสกนิกรชาวไทยชั่วกาลนานเทอญ.

เอกสารอ้างอิง

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชฯ. (2539). **พระมหาชนก**. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์พับลิชชิ่ง.

วารี อัมไพวรรธม. (2540). **พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ในหลวงของเรา**. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: ภัทรินทร์.

สถาบันราชภัฏพิบูลสงคราม. (2542). **พระภูมิพลมหาครูราชาผู้ทรงเป็นครูจิตวิทยาและการแนะแนวของแผ่นดิน**. พิษณุโลก: สถาบันราชภัฏพิบูลสงคราม.

สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ. (2539). **วิสัยทัศน์: ราชภัฏกับการพัฒนา**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

สำนักราชเลขาธิการ. (2540). **ประมวลพระราชดำรัสและพระบรมราโชวาทที่พระราชทานในโอกาสต่างๆ ปีพุทธศักราช 2539**. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.

สุวิชา (นามแฝง). (2539). **ตะวันส่องหล้า**. กรุงเทพฯ: ดวงกมล.

ภาคผนวก ข

ตัวอย่างรายงานการศึกษานักเรียนเป็นรายกรณี (แบบสมบูรณ์)

ตัวอย่างรายงานการศึกษานักเรียนเป็นรายกรณี (แบบสมบูรณ์)¹

1. ชื่อนักเรียนที่ศึกษา ชั้นที่กำลังศึกษา

นายชาย สุขใจ (นามสมมุติ) ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5

2. ผู้ศึกษา

นางสาวทวีพร เพิ่มสุขใจ (นามสมมุติ) ครูประจำชั้น

3. ระยะเวลาในการศึกษา

วันที่ 16 มิถุนายน 2548 ถึงวันที่ 17 กันยายน 2548 รวมเวลา 3 เดือน

4. สาเหตุของการศึกษา

ไม่สนใจเรียนและก่อวุ่นเพื่อนขณะเรียน

5. เครื่องมือและเทคนิคที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

- 5.1 ระเบียบสนทนา
- 5.2 การสังเกต
- 5.3 การสัมภาษณ์
- 5.4 การให้การปรึกษา
- 5.5 แบบสอบถามใครเอ่ย
- 5.6 แบบสำรวจเจตคติที่ดีต่อตนเอง
- 5.7 แบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์
- 5.8 การเยี่ยมบ้าน

6. ข้อมูลที่ได้จากการสังเคราะห์ข้อมูล

6.1 ข้อมูลส่วนตัว

เกิดวันที่ 15 พฤศจิกายน 2531 ปัจจุบันอายุ 16 ปี เชื้อชาติไทย สัญชาติไทย ศาสนา พุทธ มีผิวขาว รูปร่างสูง 175 เซนติเมตร น้ำหนัก 60 กิโลกรัม ปัจจุบันอาศัยอยู่กับบิดาและมารดา ได้ค่าใช้จ่ายมาโรงเรียนวันละ 40 บาท บ้านอยู่ใกล้โรงเรียน ไม่เคยได้รับทุนการศึกษา ไม่เคยหางาน

---

¹ สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2550). การศึกษานักเรียนเป็นรายกรณี. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ.

พิเศษทำ มีเพื่อนสนิทในห้องหลายคน ไม่สู้บบุหรี่ ดื่มเหล้าบ้างบางครั้งถ้าเข้าสังคมกับเพื่อน ชอบขับรถจักรยานยนต์ด้วยความเร็ว เคยประสบอุบัติเหตุรถล้มอย่างแรง

6.2 ข้อมูลครอบครัว

บิดาชื่อ นายอ้วน สุขใจ (นามสมมุติ) อายุ 47 ปี จบชั้นประถมศึกษาอาชีพเปิดร้านซ่อมรถและบริการรับ-ส่งนักเรียนอนุบาลใกล้บ้าน รายได้ประมาณ 6,000 บาทต่อเดือน มารดาชื่อนางชม สุขใจ (นามสมมุติ) อายุ 40 ปี จบชั้นประถมศึกษา อาชีพช่วยสามีดูแลกิจการและช่วยบริการรับส่งนักเรียน มีพี่น้อง 3 คน เป็นผู้ชายทั้งหมด ชายเป็นลูกคนกลาง ครอบครัวมีสมาชิก 5 คน คือ ชาย บิดา มารดา พี่ชาย และน้องชาย ความสัมพันธ์ในครอบครัวอบอุ่น มีการทะเลาะกันบ้างที่อยู่อาศัยเป็นบ้านไม้ 2 ชั้น ก่อนข้างเก่า คนที่ชายไว้ใจมากที่สุด คือ ยาย แต่เสียชีวิตเมื่อต้นเดือนกันยายนที่ผ่านมา

6.3 ข้อมูลสุขภาพ

6.3.1 สุขภาพกาย เป็นคนสุขภาพแข็งแรง ไม่มีโรคประจำตัว ช่วงปิดภาคเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เคยถูกแทงที่ใกล้รานนม เนื่องจากขับรถเร็ว เสียงดังทำให้ผู้อื่นไม่พอใจ

6.3.2 สุขภาพจิต เป็นคนสนุกสนานร่าเริง จากการทำแบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์ (EQ) พบว่า มีความรับผิดชอบ แต่การควบคุมตนเองอยู่ในระดับต่ำ

6.4 ข้อมูลด้านการเรียน

ผลการเรียนเมื่อจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 อยู่ในเกณฑ์พอใช้ เคยเป็นนักกีฬาของโรงเรียน เรียนจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ด้วยคะแนนเฉลี่ย 1.41 ขณะเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นมีพฤติกรรมขาดเรียน หันเรียน ไม่น่าสนุกหรืออุปสรรคการเรียนมาเป็นประจำ และเมื่อเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ได้ผลการเรียนเฉลี่ย 0.99

6.5 ข้อมูลทางสังคม

6.5.1 ทางบ้าน ชายไม่ค่อยสนิทกับพี่น้อง จะคุยด้วยเมื่อจำเป็น มักเอาแต่ใจตนเอง บิดาและมารดามักจะตำหนิและเปรียบเทียบกับพี่ชายเสมอ ทำให้ชายรู้สึกน้อยใจ ไม่ชอบอยู่บ้าน มักเที่ยวเตร่กับเพื่อนๆ กลับบ้านดึกเป็นประจำ ไม่เชื่อฟังคำคำตักเตือนของบิดาและมารดา

6.5.2 ทางโรงเรียน ชายเป็นคนสนุกสนาน มีเพื่อนสนิทในห้องประมาณ 10 คน มักถูกครูตำหนิและตักเตือนเสมอ ในเรื่องความรับผิดชอบด้านการเรียน การแต่งกายและการพูดจา

6.6 ความสนใจ งานอดิเรก และประสบการณ์ในด้านต่างๆ

6.6.1 ชายมีความสนใจเกี่ยวกับการแข่งรถ การเที่ยวเตร่ และการคบเพื่อนต่างเพศ

6.6.2 งานอดิเรกชอบขับรถเล่นและเล่นกีฬาฟุตบอล

6.6.3 ประสบการณ์ในด้านต่างๆ เคยเป็นตัวแทนนักกีฬาของโรงเรียนเข้าแข่งขันในระดับกลุ่มโรงเรียน เคยฝึกซ้อมเครื่องยนต์กับบิดาช่วงปิดภาคเรียน

6.7 เป้าหมายและความคาดหวังในอนาคต

6.7.1 อยากเป็นเจ้าของอู่ซ่อมรถ

6.7.2 อยากมีบ้านเป็นของตนเอง

6.8 ความภาคภูมิใจ ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินชีวิต

6.8.1 ความภาคภูมิใจคือ เป็นที่ยอมรับของกลุ่มเพื่อน

6.8.2 ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินชีวิตคือ คิดว่าบิดา – มารดาไม่รัก

7. การวิเคราะห์และวินิจฉัยปัญหา

ชายมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำมาตลอด เนื่องจาก

7.1 ขาดแรงกระตุ้นและกำลังใจจากครอบครัว ทำให้ชายขาดแรงจูงใจในการเรียนและหันไปสนใจกิจกรรมอื่นๆ ทดแทน

7.2 ชายมีพฤติกรรมการเรียนที่ไม่เหมาะสม เช่น ไม่ตั้งใจเรียน ก่อความวุ่นวายในห้องเรียน ขาดความรับผิดชอบในการส่งงานที่ได้รับมอบหมาย ไม่นำอุปกรณ์การเรียนมาเรียน

8. การช่วยเหลือ ส่งเสริม และพัฒนา

8.1 ผู้ศึกษาให้คำปรึกษาแก่ชาย เพื่อสร้างแรงจูงใจในการเรียน

8.2 ผู้ศึกษาพูดคุยกับผู้ปกครอง เพื่อทำความเข้าใจในเรื่องการสื่อสารกับชายและการเสริมสร้างกำลังใจ

8.3 ผู้ศึกษาขอความร่วมมือกับผู้สอน ในการปรับพฤติกรรมการเรียนของชาย

9. การติดตามผล

9.1 จากการสัมภาษณ์ผู้ปกครองของชาย เกี่ยวกับพฤติกรรมการเรียนเมื่ออยู่ที่บ้าน พบว่าชายเริ่มมีพฤติกรรมการเรียนที่ดีขึ้น แต่การเที่ยวเตร่ และกลับบ้านดึกยังคงเดิม

9.2 จากการสังเกตและสัมภาษณ์ครูผู้สอน พบว่า ชายมีพฤติกรรมการเรียนดีขึ้น มีความรับผิดชอบต่อตนเอง สังเกตจากการนำสมุดงานในรายวิชาต่างๆ มาให้ดู พบว่า ชายทำงานเรียบร้อยพอใช้ แม้ว่าจะยังไม่ครบทุกวิชา แต่ก็ถือว่าได้ปรับปรุงตนเองด้านความรับผิดชอบได้ในระดับหนึ่ง และจากการสอบถามเพื่อนๆ ในห้องยอมรับว่า ชายพยายามปรับตัวดีขึ้น

10. ข้อเสนอแนะ

10.1 สำหรับนักเรียน เนื่องจากชายถูกเลี้ยงดูแบบตามใจมาตั้งแต่เล็กไม่เคยถูกฝึกให้รับผิดชอบงาน ต้องการอะไรทางบ้านจะหามาให้ เนื่องจากทางบ้านมีฐานะพอที่จะดูแลได้ จึงมีส่วนทำให้ชายขาดความรับผิดชอบต่อตนเอง ดังนั้น บิดา มารดา ควรใช้เวลาและเอาใจใส่ชายมากขึ้น โดยการพูดคุย และมอบหมายงานบ้านที่ชายพอจะทำได้ ให้กำลังใจเมื่อชายทำได้สำเร็จ รวมทั้งคอยติดต่อประสานงานกับครูในโรงเรียนอย่างใกล้ชิดทั้งในเรื่องการเรียนและความประพฤติ

10.2 สำหรับครูแนะแนว ควรหาโอกาสพูดคุยกับชาย คอยให้กำลังใจและสนับสนุนในด้านต่างๆ เน้นการจัดการเรียนการสอนแบบกิจกรรมกลุ่มหรือจัดโปรแกรมเพื่อฝึกให้ชายรับผิดชอบต่อตนเอง และติดตามผลอย่างต่อเนื่อง เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันให้ชายดูแลตนเองอย่างมีคุณภาพ

10.3 สำหรับครูประจำวิชา ควรช่วยดูแล สังเกต กระตุ้น และจูงใจให้ชายเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ภายในห้องเรียน โดยเปิดโอกาสให้ชายได้แสดงความสามารถมอบหมายงานให้รับผิดชอบ และชื่นชมเมื่อทำอะไรได้สำเร็จ ไม่ควรตำหนิการกระทำของชายต่อหน้าเพื่อให้เกิดความอับอาย แต่ใช้การตักเตือนเป็นส่วนตัวกับชาย และไม่ให้ความสนใจกับพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม

10.4 สำหรับครูที่ปรึกษา มีความสำคัญมากในการที่จะช่วยเหลือชายเนื่องจากเป็นบุคคลที่ใกล้ชิด และได้รับความไว้วางใจ ดังนั้น ครูที่ปรึกษาควรทำหน้าที่ในการประสานงานกับผู้ที่เกี่ยวข้องอย่างใกล้ชิด โดยขอความร่วมมือจากครูแนะแนวครูผู้สอน และครอบครัวในการแก้ปัญหา

11. ภาคผนวก

ข้อมูลที่ควรนำมาใส่ในภาคผนวก ผู้ศึกษาควรนำข้อมูลดิบที่เก็บรวบรวมได้จากเครื่องมือต่างๆ เช่น บันทึกการสังเกต บันทึกการสัมภาษณ์ บันทึกการให้คำปรึกษา บันทึกการเยี่ยมบ้าน เป็นต้น โดยปกปิดชื่อ-สกุล และรายละเอียดของนักเรียนที่ศึกษาที่อาจถูกอ้างอิงได้ และนำข้อมูลที่ได้มาสรุป ดังนี้

ตัวอย่าง

การสรุปข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมด้วยเครื่องมือต่าง ๆ

1. ระเบียบวิธี

จากการสังเกตข้อมูลจากระเบียบวิธี สรุปข้อมูลได้ ดังนี้

ข้อมูลส่วนตัว

ชายมีภูมิลำเนาเดิม เป็นคนจังหวัดนครราชสีมา อายุ 16 ปี ลักษณะที่อยู่อาศัยเป็นบ้านของตนเอง ก่อนข้างเก่า ได้ค่าใช้จ่ายมาโรงเรียนวันละ 40 บาท บ้านอยู่ใกล้โรงเรียนไม่เคยได้รับทุนการศึกษา ไม่เคยหางานพิเศษทำ มีเพื่อนสนิทในห้องหลายคน ไม่สูบบุหรี่ ดื่มเหล้าบ้างบางครั้ง ถ้าเข้าสังคมกับเพื่อน ชอบขับรถจักรยานยนต์ด้วยความเร็วเคยประสบอุบัติเหตุล้มอย่างแรง

ข้อมูลครอบครัว

บิดาชื่อ นายอ้วน สุขใจ (นามสมมุติ) อายุ 47 ปี จบชั้นประถมศึกษาอาชีพเปิดร้านซ่อมรถและบริการรับ-ส่งนักเรียนอนุบาลใกล้บ้าน รายได้ประมาณ 6,000 บาทต่อเดือน มารดาชื่อ นางชม สุขใจ (นามสมมุติ) อายุ 40 ปี จบชั้นประถมศึกษา อาชีพช่วยสามีดูแลกิจการและช่วยบริการรับส่งนักเรียน มีพี่น้อง 3 คน เป็นผู้ชายทั้งหมด ชายเป็นลูกคนกลาง ครอบครัวมีสมาชิก 5 คน คือชาย บิดา มารดา พี่ชาย และน้องชาย ความสัมพันธ์ในครอบครัวอบอุ่น มีการทะเลาะกันบ้าง ที่อยู่อาศัยเป็นบ้านไม้ 2 ชั้น ก่อนข้างเก่า คนที่ชายไว้ใจมากที่สุด คือ ยาย (แต่เสียชีวิตเมื่อต้นเดือนกันยายนที่ผ่านมา)

ข้อมูลสุขภาพ

สุขภาพกาย เเขยรลลั้มอย่างแรงและเคยถูกแทงได้รารวม

สุขภาพจิต ควบคุมตนเองไม่ค่อยได้

ข้อมูลการเรียน

จบชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ได้ผลการเรียนสะสม 1.41

2. จากการสังเกตและการบันทึกการสังเกต

จากการสังเกตและบันทึกการสังเกต จำนวน 5 ครั้ง สรุปข้อมูลได้ดังนี้

พฤติกรรมทั่วไป เป็นคนสนุกสนานร่าเริง เมื่ออยู่กับเพื่อนไม่ค่อยมีมารยาท ชอบพูดจาเสียงดังกวนเพื่อน ๆ ขณะเรียน ครูเคยให้ออกจากห้องเรียน เนื่องจากไม่สนใจเรียนและเสียงดังแต่งกายผิดระเบียบบ่อยครั้ง ต้องตักเตือนเสมอ มักตามเพื่อนเมื่อถูกชักชวน ไม่นำอุปกรณ์มาเรียน ถ้านำมาก็มักจะทำหายบ่อยๆ

การเรียนรู้ ไม่ตั้งใจเรียน ลูกเดินไปมา ส่งเสียงดังรบกวนเพื่อนและครู นอนหลับในห้องเรียนเป็นประจำ ชอบคุยและหยอกล้อกับเพื่อนที่สนิท นั่งร้องเพลง เคาะโต๊ะ ไม่ส่งงาน ไม่ส่งการบ้านและไม่มีสมุดงานมาเรียน บางครั้งไม่นำอุปกรณ์มาเรียนจนต้องตักเตือนเสมอ อ่านหนังสือได้คล่อง แต่ยังสรุปเรื่องที่ทำไม่ได้ไม่ดี

3. การสัมภาษณ์

จากการสัมภาษณ์นักเรียน 7 ครั้ง สัมภาษณ์ผู้ปกครอง 3 ครั้ง สรุปข้อมูลได้ดังนี้

สัมภาษณ์นักเรียน ครอบครัวของชายไม่มีปัญหาเรื่องรายได้ แต่ชายรู้สึกว่ามีบิดา มารดา รักที่และน้องมากกว่า ชายถูกตำหนิเสมอบางครั้งถูกตำหนิโดยไม่เข้าใจสาเหตุว่าเพราะอะไรชายมีเพื่อนสนิทหลายคน ส่วนใหญ่จะพากันไปเที่ยว ขับรถเล่น นั่งคุยจนดึก จึงกลับบ้านอยู่บ้านไม่ชอบทำงานบ้าน รับผิดชอบเพียงแค่อุเลตนเอง

สัมภาษณ์ผู้ปกครอง ชายเป็นคนที่ไม่รับผิดชอบต่อตนเอง ทั้งด้านการเรียนและการทำงานต่างๆ บิดา มารดาของชายยอมรับว่าเลี้ยงลูกแบบตามใจมาตั้งแต่เด็ก เพราะอยากให้ลูกมีเหมือนคนอื่น ตอนเด็กก็พอตักเตือนได้บ้าง แต่พอโตขึ้นจะตามเพื่อน รู้สึกหนักใจกับพฤติกรรมของลูก กลัวเรียนไม่จบ ขาดความรับผิดชอบต่อตนเองมาก ไม่ค่อยช่วยทำงานบ้านชอบเถียง เอาแต่ใจตนเอง

4. การให้การศึกษา

จากการให้คำปรึกษาจำนวน 6 ครั้ง สรุปข้อมูลได้ดังนี้

ชายยอมรับว่า ตนเองไม่สนใจเรียน แต่อยากเรียนให้จบพร้อมเพื่อนในห้อง ไม่เคยอ่านหนังสือเรียน ในห้องก็ไม่สนใจ ไม่ชอบเรียนเพราะมันยาก แต่พยายามจะปรับปรุงตัวเอง จะพยายามทำงานส่งให้ครบ จะนำอุปกรณ์การเรียนมาเรียนโดยทำสัญญากับครูเป็นลายลักษณ์อักษร และอยู่บ้านช่วยพ่อ-แม่ทำงานบ้านบ้างจะไม่พูดคุยเสียงดังในห้อง

5. แบบสอบถามไครเอย์

จากการทำแบบสอบถามไครเอย์ จำนวนนักเรียน 40 คน พบว่า ชายได้รับการคัดเลือกจากเพื่อนในหัวข้อต่อไปนี้

เป็นคนที่เท่ที่สุด	(ได้รับเลือกจากเพื่อน 29 คน)
เป็นคนที่ชอบฮิมของเพื่อนบ่อยที่สุด	(ได้รับเลือกจากเพื่อน 21 คน)
เป็นคนที่ชอบขัดคอเพื่อนมากที่สุด	(ได้รับเลือกจากเพื่อน 21 คน)

6. แบบสำรวจเจตคติที่ดีต่อตนเอง

จากการสำรวจเจตคติที่ดีต่อตนเอง พบว่า ชายเป็นคนที่มั่นใจ สนุกสนาน ต้องการความรัก บางครั้งขาดความมั่นใจในตนเอง และไม่ชอบอ่านหนังสือเรียน

7. แบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์

จากการทำแบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์ ของกรมสุขภาพจิต สรุปข้อมูลได้ดังนี้

7.1 ด้านสัมพันธภาพ พบว่า ชายมีความภูมิใจในตนเอง ความสุขสงบทางใจ

ผลการประเมินอยู่ในระดับสูง

7.2 ด้านเห็นใจผู้อื่น พบว่า ชายมีแรงจูงใจ ตัดสินใจแก้ปัญหา พอใจในชีวิต

ผลการประเมินอยู่ในระดับปกติ

7.3 ด้านการควบคุมตนเอง พบว่า ชายมีความรับผิดชอบ ผลการประเมินอยู่ในระดับต่ำ

8. การเยี่ยมบ้าน

จากการเยี่ยมบ้าน 2 ครั้ง สรุปข้อมูลได้ดังนี้

ที่พักอาศัยเป็นบ้านไม้ 2 ชั้น ค่อนข้างเก่า เป็นครอบครัวเดี่ยว ภายในบ้านไม่ค่อยเป็นระเบียบ มีสมาชิกในบ้าน 5 คน ชายไม่ช่วยงานบ้านชอบเที่ยวเตร่ ไม่เชื่อฟัง บิดา มารดา ที่บ้านต้องการให้โรงเรียนช่วยเหลือเรื่องการเรียนรู้และความประพฤติ